CAPODOPERE ALE
LITERATURII UNIVERSALE
Colecţie coordonată de prof. dr. **Dan** Grigorescu Coperta şi grafica: Anamaria Smigelschi

HOMER
ODISEEA

Traducere în proză de E. LOVINESCU
Cuvânt înainte şi note de **Elena** Mazilu-Ionescu

EDITURA MONDERO
Bucureşti, 1998
Procesare computerizată: TOP GAL SRL
Lector: Silvia Munteanu ISBN 973-9349-02-l

Volumul reproduce întocmai ediţia princeps, din 1935, a traducerii în proză făcută de E.Lovinescu, astfel că s-au păstrat formele latineşti ale numelor proprii greceşti. La note, în paranteză, am menţionat şi forma grecească. Ne-au fost de folos versiunea în franceză, din 1988, a lui Victor B6rard, apoi ediţia din 1966 apărută la Editura Tineretului.
Tiparul executat sub comanda nr. 51998, la Imprimeria de Vest R.A., Oradea, str. Mareşal Ion Antonescu nr. 105. România

CUVÂNT ÎNAINTE

„Homer nu este un om, este un zeu"[1]. Copilul grec, care abia învăţa să scrie şi să citească, copia aceste cuvinte, făcându-şi intrarea într-un univers extraordinar, populat de eroi fără seamăn în onoare şi vitejie. O dată cu înaintarea în vârstă, spiritul continua să-i fie hrănit de „poveştile" şi de învăţăturile homerice. Atât de mult pătrunsese Homer în viaţa tuturor, încât au început să-i fie căutate simbolurile din miezul versurilor, încât totul se explica prin trimiteri la „Iliada" sau la „Odiseea".
Cu timpul, însă, textele au suferit interpolări; dintre filologii antici care au cercetat textele homerice pentru a le elibera de balastul adăugirilor îi amintim aici pe Zenodatos din Efes, pe Aristofanes din Bizanţ şi pe Aristarh din Samotrace. Aceştia au deschis drumul cercetărilor pertinente ale ediţiilor homerice, iar studiul textelor a mers până la a se stabili că „Iliada" şi „Odiseea" ar fi operele unor poeţi diferiţi. Cei care au ajuns la această concluzie au fost numiţi *chorizontes* - despărţitori. Pe de altă parte, iată ce găsim în Tratatul „Despre sublim" referitor la problema homerică: *"Iliada* fiind compusă într-o vreme când spiritul lui Homer se găsea în culmea puterii, toată această operă a căpătat un caracter dramaticei furtunos, câtă vreme în cea mai mare parte a *Odiseei* se vădeşte un caracter naraTTV; care e acel al bătrâneţii. Astfel, în *Odiseea* l-am putea compara cu soarele la asfinţit, care-şi păstrează măreţia, dar e fără putere"...(am citat din versiunea românească, aparţinând lui C.Balmuş).
Problema nepotrivirilor celor două epopei avea să străbată multe secole, până când, în 1795, avea să apară o lucrare a lui Friedrich August Wolf, profesor universitar la Halle, numită *prolegomena ad Homerum",* în care se afirma că opera homerică s-ar fi născut şi s-ar fi dezvoltat de la sine de-a lungul unei perioade întinse a istoriei greceşti, deci autorii ei ar fi diferiţi. în fapt, asemenea lucruri cu greu pot fi probate cu certitudine.
Cele două opere au multe puncte comune, ce conturează profilul spiritual şi material al unei aceleiaşi epoci, de la acelaşi tip de civilizaţie, până la voinţa arbitrară a zeilor.
Despre eroul central al „Odiseei", Ulise, în „Iliada" se spune că este „mare la sfatu-nţelept şi la măiestrii de tot felul" iar numelui său îi sunt alăturate epitete precum: „dibaciul", „iscusitul", „slăvitul", „meşterul", „chititul". în „Odiseea", aceste trăsături sunt adâncite, se transformă în înţelepciunea cumpănită a unui erou răbdător şi perseverent, cuprins de nostalgia traiului cuminte, tihnit. Armele eroului sunt de această dată înţelepciunea şi darul cuvântului. Epitetele sale de acum sunt „sophos" şi „polytropos" - un înţelept care îşi foloseşte mintea şi darul vorbirii în diverse chipuri, devenind unic.
Peripeţiile eroului, aflat în al zecelea an al rătăcirilor pe mare, ne sunt povestite nu de la începutul epopeii, ci abia din Cântul al IX-lea, când, la curtea regelui feacilor. Alcinou, istorisirea aedului orb Demodoc despre căderea Troiei îi stârneşte jalea lui

'H. - I.Marrou, Histoire de l'education dans l'Antiquite, Paris, 1948.
Ulise şi îl face să-şi rostească numele, lăcrimând, apoi să-şi povestească lungile-i suferinţe. Povestirea lui Ulise ocupă locul central (Cânturile IX-XII), cânturile I-VIII cuprind strădaniile lui Telemah, fiul său, pentru a-şi descoperi părintele, precum şi întâmplările trăite de Ulise după terminarea războiului troian, iar cânturile XIII-XXIV cuprind strădaniile eroului însuşi pentru a-i pedepsi pe peţitorii care îi tocau avutul şi îi necinsteau casa.
în momentul în care Telemah, după ce îi înfruntase pe peţitori, pornise să-i cerceteze despre părintele său pe Nestor, Mentor şi Menelau, Ulise era de şapte ani în insula Ogigia, captiv al nimfei Calipso. Zeus însuşi îi porunceşte nimfei să-l lase să plece spre Itaca. Poseidon, răzbunător pentru orbirea fiului său, Polifem, îi distruge pluta şi în zorii celei de-a treia zi Ulise ajunge în ţara feacilor.
Dar care sunt peripeţiile eroului povestite de el însuşi la curtea lui Alcinou? La sfârşitul războiului, Ulise, cu o parte din ahei, îi va birui şi pe ciconi, aliaţii troienilor, apoi corăbiile aheilor ajung la lotofagi şi o parte din tovarăşii lui Ulise îşi uită ţara, mâncând flori de lotus, ajung apoi la Polifem, apoi în insula lui Eol, zeul vânturilor, în ostrovul lui Circe, unde altă parte din ahei sunt prefăcuţi în porci; Ulise coboară în Infern pentru a afla de la Tiresias calea care este de urmat mai departe, trec, prin iscusinţa lui Ulise, de Sirene, de Scila şi Caribda, cu preţul pieirii câtorva ahei, în sfârşit, ucid, înfometaţi, boii Soarelui, apoi, drept răzbunare, pier într-o furtună, afară de Ulise, care e azvârlit de valuri în Ogigia.
Iată că, dincolo de curaj şi de forţă, eroul se slujeşte mai întâi de înţelepciune şi dibăcie pentru a depăşi sinuozităţile drumului său. Un asemenea erou complex şi-a găsit lesne diferite „chipuri" în literatură: de la Sofocle, în „Aiax", unde îşi preţuieşte fără resentimente rivalul la armele lui Ahile, şi în „Filoctet", unde, deşi acţionează prin vicleşug şi îi este lăudată iscusinţa, nu uită să fie smerit şi să spună că aceasta îi vine de la zei, trecând la Ovidiu, în „Metamorfoze", la Cicero, în „Despre supremul bine şi supremul rău", până la Dante, în „Divina comedie", unde premerge omului renascentist împătimit al cunoaşterii, şi până în literatura modernă, de exemplu la Joyce.
Evident, pentru cititorul tânăr, Ulise reprezintă modelul de erou cu spirit ager, cu forţă, în primul rând a minţii, depăşind aventura, cu nostalgia echilibrului.
ELENA MAZILU-IONESCU
Monicăi,
Fetitei de unsprezece ani, care a citit în corecturi basmul minunat al lui Ulise cu o participare ce-mi îndreptăţeşte truda.
E.L.

TABLA DE MATERII

PREFAŢĂ

Prefaţă.....9
Cântul I.....11
CântulII.....21
CântulIII.....29
CântulIV.....39
Cântul V.....55
CântulVI.....65
CântulVII.....7i
Cântul VIII.....77
CântulIX.....89
Cântul X.....101
CântulXI.....113
CântulXII.....127
Cântul XIII..'.....B7
CântulXIV.....H5
CântulXV.....155
CântulXVI.....167
Cântul XVII.....177
Cântul XVIII.....191
CântulXIX.....199
CântulXX.....211
CântulXXI.....219
Cântul XXII.....229
Cântul XXIII.....239
Cântul XXIV___,.....247

Pornită în 1917, într-un orăşel moldovenesc, în timpul războiului, continuată doi ani, aproape zilnic, ca unică evadare din cătuşa împrejurărilor dureroase ale momentului, părăsită vreme de cincisprezece ani, reluată în aprilie trecut într-o luptă încordată cu textul, împinsă în timpul verii până la zece ore de lucru pe zi, această traducere a Odiseii *reprezintă pentru mine nu numai realizarea unei vechi dorinţi şi convingeri, ci şi elementul viu al unei bogate experienţe de ordin stilistic, pe de o parte, şi de ordin uman, pe de alta. E de la sine înţeles, că în prefaţa unei cărţi ce se înfăţişează pentru întâia dată opiniei publice şi, într-un fel, îi solicită aprecierea, nu se pot*

consemna experienţele şi popasurile evoluţiei estetice a autorului, deocamdată indiferentă sau prematură, şi cu atât mai puţin împrejurările exterioare, incidentele omeneşti, de caracter dialectic, întâmpinate în realizarea ei; memorialist prin temperament, materialul acesta va forma, aiurea, obiectul unui capitol special. Aici, în câteva rânduri, rămâne să lămuresc şi convingerea, de la care am pornit, şi rezultatul probabil, la care am ajuns. Convingerea purcede dintr-o veche părere a pedagogiei germane că Odiseia *poate şi trebuie să constituie o lectură foarte plăcută şi instructivă, — fără a mai aminti de valoarea ei estetică, — pentru tinerii de zece până la cincisprezece ani.*
Raportată la noi, în izolarea respectuoasă de ultima Thule, *în care e ţinută întreaga literatură clasică, o astfel de părere nu pare a avea vreo aplicare; lectura lui Homer e privită ca o ocupaţie venerabilă şi pedantă, o pedeapsă mai mult decât o recreare... Pătruns de aceeaşi convingere ca şi pedagogia germană, am pornit încă de acum şaptesprezece ani să fac dovada, în materialul limbii române, şi cu posibilităţile minţii şi culturii noastre, că* Odiseia *poate deveni şi la noi una din cele mai pasionante lecturi pentru o tinerime înarmată doar cu elementarele cunoştinţe de istorie şi de mitologie greacă ale primei clase liceale. Atât ajunge pentru ca mintea fragedă să poată fi încătuşată în feeria celui mai minunat basm ce s-a scris vreodată, cu zâne, cu ţări exotice, cu uriaşi, cu balauri, şi în mijlocul acestui decor încântător şi al acestor aventuri felurite, desfăşurarea unei energii omeneşti, a isteţimii unei minţi, care prin simplele mijloace ale ingeniozităţii sale, se luptă zece ani cu elementele naturii dezlănţuite, cu răutatea tovarăşilor, cu duşmănia zeilor, cu ticăloşia supuşilor şi slugilor lui, — ţi, la urmă, biruieşte... Decorul fantastic de basm, ideea morală a biruinţei energiei, pusă în serviciul dreptăţii într-o serie*
9

de încercări şi de vicisitudini, se unesc apoi cu un naturalism de mare romancier modern, cu o viziune realistă întemeiată pe amănunte si pe precizie de expresie, cu o viguroasă putere de reconstituire psihologică ce fixează caracterele din convergenţa unui număr considerabil de imponderabile. Artă mare si artă tangibilă pentru toţi, amestec de fantezie şi de realism, exaltare idealistă şi imensă umanitate plină de pasiune, suferinţă şi noroi. Totul prin mijloace simple, intuitive, ce te leagănă între feerie şi realitate, într-o expresie directă, patriarhală, de mare savoare şi pitoresc...
Intenţia mea a fost chiar de la început — şt numai pentru ea am consimţit să mă abat atâta timp de la activitatea mea — să redau o astfel de operă de artă într-o limbă, care să o apropie şi de tinerime şi de mulţime — păstrându-i caracterul popular, pe înţelesul tuturor celor ce au doar rudimente de cultură. Pentru scopul acesta m-a ajutat limba română. Traducerile franceze făcute de savanţi şi chiar de mari poeţi nu dau nici pe departe savoarea textului antic; limba franceză e precisă, logică, saturată de eleganţă şi mondenitate, aşa că instrumentul ei deformează caracterul rural al lumii homerice şi transformă conacul din Itaca în curtea de la Versailles...Cu totul alte posibilităţi oferă limba română, de esenţă rustică şi patriarhală, în plină formaţie şi deci cu posibilităţi de creaţie verbală şi de mlădiere. Cu un astfel de instrument se putea încerca desţepenirea flexibilităţii homerice din stilistica franceză solemnă şi curtenitoare, pentru a o reda într-o ciobănească sfătoasă şi persuasivă, melifluă şi candidă. In vremea aceea, în împrejurările în care lucram, nu cunoşteam traducerea d-lui Murnu, şi forma hexametrului nu putea, de altfel, decât să înţepenească şi mai mult şi să depărteze de noi textul homeric. Cu totul altceva e traducerea realizată mulţi ani apoi, în versuri albe endecasilabice... Oricât ar părea de ciudat ca un scriitor să-şi omagieze precursorul, prin funcţia mea de critic, adică de animator de valori, ţin să-mi precizez poziţia faţă de versiunea nouă a d-lui Murnu, recunoscând în ea una din cele mai mari înfăptuiri estetice din câte există în limba română şi, raportându-ne la literatura homerică, şi cu rezerva unei competenţe limitate, fără echivalent în celelalte literaturi culte, în care însuşi punctul de evoluţie înaintată a limbii se opune la redarea atmosferei homerice... Cunoştinţa rară a limbii populare,— cu excepţia unor invenţii verbale contestabile, — nu numai sub raportul lexical ci şi al sintaxei fac din traducerea d-lui Murnu transpunerea cea mai apropiată a lumii homerice în lumea basmului românesc şi a creaţiei populare. Numai faptul că este în versuri nu i-a dat circulaţia în masele cititoare, pe care o merita, altfel, prin calităţi atât de strălucite... Plecată de la aceeaşi concepţie asupra civilizaţiei homerice, deşi independent, şi chiar înainte de noua lui încercare, alimentată apoi prin lectura atentă a cronicarilor, a basmelor, a poeziei populare, ajutată în locurile îndoielnice de însăşi traducerea d-lui Murnu, fără greş ca ton şi chiar ca expresie populară, această traducere în proză *îşi afirmă din prima sa pagină scopul de a face din* Odiseia *o lectură la îndemâna tinerimii şi a celor mai umili cititori, încadrând în forma basmului românesc, a lui* Harap Alb *de pildă, fondul de poezie şi de umanitate a uneia din cele mai mari creaţii literare,*
EL.
10
RIMIoteca Ju..
SECŢIA
A D o
CANTUL I

Muză[1], povesteşte-mi despre bărbatul isteţ, care, după ce a dărâmat zidurile sfinte ale Troiei[2], a rătăcit vreme îndelungată prin cetăţile multor neamuri şi le-a iscodit obiceiurile. în lupta lui ca să-şi scape vieaţa şi să-şi aducă acasă tovarăşii, multe necazuri a mai tras pe mare, şi, la urmă, oricât s'a străduit, tot n'a izbutit să-i mântue, că, netoţii, s'au apucat să mănânce boii Soarelui, şi zeul nu i-a mai lăsat să se întoarcă. Zeiţo, mândră fiică a lui Jupiter[3], din toate întâmplările astea, povesteşte-ne şi nouă ceva.

■ Pe când ceilalţi viteji scăpaseră cu vieaţa din războiu şi de pe mare,şi se aflau pe la vetrele lor, singur Ulise[4] se topea de dorul casei şi al r" nevestei, căci îl oprise într'o peşteră adâncă zâna Calipso[5], cu gândul să-l ia de bărbat. Dar când, după trecere de ani, i-a venit vremea să se întoarcă în ţară, chiar şi acolo, printre ai săi, l-au aşteptat grele lupte. Şi dacă pe zeii ceilalţi îi prinsese mila de dânsul, Neptun[6] l-a prigonit până s'a văzut

Singularul „Muză" e folosit pentru cele nouă fiice ale lui Zeus şi ale Mnemosinei (Memoria); fiecare va fi considerată protectoarea unei arte sau ştiinţe: Caliope — a poeziei epice, Clio — a epopeii şi a istoriei, Erato — a poeziei erotice, Euterpe — a celei lirice, Melpomene — a tragediei, Polimnia — a poeziei religioase şi eroice, Talia — a comediei, Terpsihore — a dansului şi a liricii corale, Urania — a astronomiei şi a poeziei didactice.
Troia - gr.Dion - oraş care, potrivit informaţiilor homerice, s-ar fi găsit în regiunea nord-vestică a Asiei Mici; cetatea a fost asediată vreme de zece ani de către aheii conduşi de Agamemnon; în 1870 H.Schliemann descoperă la Hisarlik, lângă Dardanele, o aşezare pe care o identifică cu Troia. (Zeus) - Tatăl zeilor.
Numele derivă din Ulixes, forma latină a lui Odiseu.
Nimfă, fiică a lui Atlas; ea locuia în insula Ogigia (neidentificată cu certitudine). (Poseidon) - Zeul Mărilor, fiul lui Cronos şi fratele lui Zeus.

acasă. în vremea aceea, el călătorea pe la Etiopienii[1] dela capătul pământului, ce-s împ'ărţiţi în două: unii locuesc spre apus şi alţii spre răsărit. Pe când lua parte la o jertfa de o sută de boi şi de oi şi petrecea la masa lor, zeii ceilalţi se aflau adunaţi la curtea lui Jupiter şi, cu gândul la Egist[2], pe care-l ucisese de curând Oreste[3], fiul lui Agamemnon, Părintele ceresc rupse cel dintâi tăcerea şi grăi aşa:

—«Mult ne mai învinuesc oamenii şi spun că noi îi batem cu toate necazurile, măcar că ele nu vin numai dela ursită ci şi dela nesocotinţa lor; uite, nu mai departe, la Egist: în ciuda soartei, a luat pe femeia lui Agamemnon, şi, deşi ştia că de aici o să i se tragă moartea, l-a ucis când s'a întors, că doar îi trimisesem pe Mercur[4] să-i spună să nu-l omoare şi să nu-i ia femeia, ca nu cumva Oreste, de îndată ce va creşte mai mare şi-l va apuca dorul de ţară, să nu-l răzbune pe taică-su. Aşa i-a vorbit Mercur, dar sfatul lui nu l-a înduplecat şi iată că acum Egist le-a plătit toate deodată».

Minerva[5], cu ochii albaştri, luă atunci cuvântul:

—«Tată, fiu al lui Cronos[6], cel mai puternic dintre zei! O moarte meritată l-a izbit pe Egist şi la fel pe oricine va face ca dânsul. Dar mi se sfâşie inima, când mă gândesc la Ulise! Sărmanul! Câte necazuri trage departe de ai lui, într'o insulă împădurită, la Calipso, fiica lui Atlas[7], zeul care cunoaşte adâncurile mării şi propteşte stâlpii înalţi, ce despart cerul de pământ. Ea îl ţine pe bietul Ulise stors de lacrimi şi încearcă să-l farmece prin vorbe frumoase şi înşelătoare, că doar o uita de Itaca[8]. Dar

în greceşte, „feţe arse"; denumire pentru negrii din Africa.
Fiu al lui Tieste, cel pe care Atreu, propriul frate, l-a silit să-şi mănânce copiii, drept răzbunare; Tieste îi răpise lui Atreu tronul şi soţia; Egist complotează cu Clitemnestra uciderea lui Agamemnon.
Fiul lui Agamemnon şi al Clitemnestrei; îşi răzbună tatăl ucigându-şi mama şi pe amantul acesteia, Egist (vezi Eschil, „Orestia").
(Hermes) - Crainicul zeilor.
(Pallas Atena) - Născută din capul lui Zeus; zeiţa războiului, ocrotitoarea meşteşugurilor; protectoarea Atenei.
Fiul lui Uranus (Cerul) şi al Geei (Pământul).
Fiul titanului Iapet şi al Climenei, frate al lui Prometeu.
Probabil insula Thiaki, foarte aproape de Grecia continentală.

el arde de dorul de a vedea cum se înaltă fumul de pe acoperişurile ţării lui şi vrea mai bine să moară. Şi tu rămâi împietrit, zeu al Olimpului[1]! Uitat-a oare vreodată să-ţi adncă jertfe lângă vasele greceşti, pe câmpia întinsă a Troiei, de eşti atât de mânios pe dânsul» puternice părinte?».

—«Copila mea, îi răspuise Adunătorul de nori, ce cuvinte ţi-au scăpat din gură! Cum să-l uit pe vrednicul Ulise? Nu întrece el pe toţi prin isteţime? N'a adus el oare cele mai frumoase jertfe zeilor din cer? Dar Neptun e mânios pe dânsul, că l-a orbit pe Polifem, cel mai puternic dintre Ciclopi, fiul lui făcut cu zâna Toosa, fata lui Forcis[2], stăpânitor al

mării fără fund, cu care Neptun s'a unit într'o peşteră adâncă. De atunci, deşi-i cruţă vieaţa, îl urgiseşte să pribegească departe de ogorul ţării lui. Noi să ne chibzuim însă cu toţii cum să facem să se întoarne, că Neptun n'o să ni se poată împotrivi nouătuturor şi o să-şi potolească atunci
mânia».
La rândul ei, Minerva îi răspunse:
—«Dacă întoarcerea lui Ulise e pe placul zeilor, trimite-l chiar acum în OgigiapeMercur,cas'oînştiinţeze,fărăzăbavă,pezână de hotărârea noastră, în timp ce eu mă scobor în Itaca, unde voiu îmbărbăta pe Telemac şi-l voiu îndemna să-i adune la sfat pe Greci şi să oprească pe peţitori ca să-i părăduiască turmele de ori şi cirezile de boi. O să-l trimit apoi la Sparta[3] şi la nisiposul Pilos[4] ca să iscodească, de poate, despre tată-su, şi să-şi mai facă şi nume bun printre Greci».
Cu aşa vorbe, zeiţa îşi prinse sub picioare nişte sandale cu totul de aur, ce o duceau ca o suflare de vânt peste valuri şi peste întinsul pământului. Apucă o suliţă cu vârful de aramă, mare, grea şi destul de vânjoasă ca să rupă rândurile voinicilor, pe care s'ar mânia zeiţa, fiică a unui tată năvalnic. Şi se repezi apoi din înălţimile Olimpului, sub chipul lui Mentes, căpetenie a Tafilor[5], un oaspe al lui Ulise, şi se opri în oraşul Itaca, sub pridvorul din afară al curţilor. Tolăniţi pe pieile boilor tăiaţi chiar de
Lăcaşul zeilor; munte situat între Macedonia şi Tesalia.
Fiul lui Pontos (Marea) şi al Geei.
Oraş în Pelopones, ta partea de sud a Greciei; un alt nume al Spartei: Lecedemon.
Port în Pelopones, pe coasta vestică a Greciei.
Locuitori ai insulei Tafos, de lângă coasta vestică a Greciei centrale.
12
13
dânşii, în vremea aceea îndrăzneţii peţitori petreceau în faţa porţilor în jocuri paşnice. Crainicii şi paharnicii le potriveau cu zor în ulcioare apa cu vinul; alţii spălau cu buretele mesele şi le acoperea apoi cu bucate şi tăiau carnea îmbelşugată. Telemac o zări cel dintâi. El sta mohorât printre peţitori şi i se părea că-l vede pe taică-su cum vine de unde era şi-i alunga pe peţitori pe la casele lor, şi îşi lua locul de cinste şi intra în stăpânirea averii lui. Şi pe când se frământa aşa cu gândul, iată că o zări pe Minerva. Mâhnit că străinul aşteptase atât de mult pragul casei, se repezi spre pridvor de-i luă dreapta, îi apucă suliţa şi-l întâmpină apoi aşa:
— «Fii binevenit printre noi, oaspe, iar, după ce te vei sătura din masa noastră, să ne spui ce te aduce».
Cu aşa vorbe o călăuzi, iar zeiţa îl urmă. De cum intră în casă, Telemac sprijini suliţa de rastelul lustruit din faţa unui stâlp, unde erau înşiruite o grămadă de suliţe ale lui Ulise şi o pofti pe Minerva pe un jeţ acoperit cu pânze frumoase de in. Sub picioare îi puse un scăunel. Trase şi el un jeţ alături, departe de peţitorii semeţi, ca să-l iscodească despre taică-su, căci se temea ca străinul să nu fie bucuros de cină în zarva unor oameni atât de răi. O slujnică turnă dintr'un frumos ibric de aur într'un lighean de argint apa, cu care se spălă pe mâini. Le întinse apoi dinainte o masă lustruită, pe care, bucuroasă de oaspeţi, slujnica o acoperi cu pâine şi bucate din belşug, iar stolnicul le aduse apoi tingiri pline cu fel de fel de fripturi, şi le puse dinainte pahare de aur, pe care un paharnic le umplea adesea cu vin.
Curând sosiră şi peţitorii trufaşi, de se aşezară în rând pe jeţuri şi scaune. Slujitorii le turnară şi lor apă pe mâini, iar roabele îngrămădiră pâinea în coşuri. Cu braţele întinse, ei înfulicau bucatele puse dinainte, pe când băieţii umpleau cu vin ulcioarele.
După ce-şi potoliră foamea şi setea, nu se mai gândiră decât la cântece şi jocuri, desfătarea ospeţelor. Un crainic aduse o lăută măreaţă lui Femios, care, silit să cânte pentru peţitorii Penelopei, îi pişcă coardele sonore, şi prinse a-i zice, în vreme ce Telemac stătea de vorbă cu zeiţa, cu capul plecat spre dânsa, ca să nu-i audă ceilalţi:
— «Dragă oaspe, nu ştiu de mi-i dojeni de ce-o să-ţi spun, dar le vine uşor oamenilor ăştia să nu se gândească decât la cântece şi la viersul
14
strunei, că doar ei toacă averea unui om, ale cărui oase înnălbite se macină de ploaie pe cine ştie ce tărâm, ori sunt jucăria valurilor mării. Ehei, de s'ar întoarce el acasă, cum ar voi nemernicii să aibă mai de grabă picioare uşoare şi iuţi, decât aur şi haine bogate! Dar bietul s'a prăpădit vrăjmăşit de o ursită haină, şi nimic nu ne poate ogoi durerea, chiar de ne-ar spune cineva că o să-l mai vedem, căci ştiu că n'o să se întoarcă niciodată! Oaspe, mă îndeamnă acum păcatul să te întreb: de unde eşti? unde ţi-i cetatea şi

neamul? pe ce corabie ai trecut marea? cum te-au adus aci vâslaşii? printre ce noroade ai văzut lumina zilei? că n'ai venit doar pe jos în Itaca! Spune-mi să ştiu de vii. aici pentru întâiaş dată, ori de eşti un oaspe al tatei, că mulţi străini ne-au cercetat casa, şi Ulise era şi el un om umblat».
— «Bun bucuros, îi răspunse Minerva, o să-ţi povestesc totul pe şleau. Sunt Mentes, fiul lui Anchiale, şi domnesc peste Tafi, neam de corăbieri îndrăzneţi. Am venit acum pe o corabie cu nişte tovarăşi, ca să fac negoţ cu neamurile străine. Mă duc la Temes[1] să schimb fierul pe aramă. Vasul mi-a poposit lângă oraş, pe nisipul portului Reitros[2], la piciorul pădurosului munte Neios. Taică-tău şi cu mine ne-am cinstit între noi de mult cu ospeţie. O poţi afla dela bătrânul Laerte[3], despre care aud că nu mai dă pe la oraş, ci stă necăjit la o moşie departe. E singur cu o slujnică bătrână ce-i dă de băut şi de mâncat, când se întoarce trudit dela vie şi dela grădină. Am venit aici pentrucă am auzit că taică-tău a venit şi el, dar văd că zeii l-au rătăcit în drum, căci, fătul meu, Ulise trăeşte încă. Nişte oameni răi şi sălbateci l-au oprit în sânul mării, într'o insulă bătută de valuri. Deşi nu-s nici năzdrăvan, nici ghicitor, îţi spun ce ştiu dela zei şi ce o să se întâmple. N'o să rămână multă vreme departe de ţara lui şi chiar de l-ar pune în lanţuri, el tot o să se întoarnă, căci e isteţ la minte. Vorbeşte-mi acum, fătul meu, cu inima deschisă. Eşti tu cu adevărat fiul lui Ulise? Da. Capul, chipul îi samănă mult. De câte ori nu ne-am întâlnit ca acum, până a nu pleca la Troia, pe corăbii, cu cei mai viteji dintre Greci, dar de atunci nu ne-am mai văzut».
Localizare incertă, probabil situat în Cipru. Golf în vecinătatea nordică a Itacăi. Tatăl lui Ulise.
15

—«Oaspe, răspunse atunci Telemac, o să-ţi vorbesc fără înconjur. Maică-mea spune că-s din osul lui Ulise, dar eu n'o ştiu, căci cine poate să spună că-şi cunoaşte tatăl? De ce nu-s fiul unui om fericit, îmbătrânit la casa şi avutul lui? Căci omul, din care se zice că mă trag, e cel mai nenorocit dintre oameni. Asta voiam s'o ştii».
—«Zeii, purcese atunci Minerva, nu ţi-au dat o naştere de rând, de vreme ce ţi-ai tras lumina vieţii din Penelopa; dar spune-mi cinstit, ce înseamnă praznicul ăsta? Ce înseamnă gloata asta? Ce nevoie ai de oaspeţi atât de numeroşi? E chef sau nuntă? Cât de obraznici şi de trufaşi îmi par tinerii ăştia în casa lui Ulise! Nu poţi decât să te cruceşti de atâta neruşinare».
Iar Telemac oftă:
—«Mă mai întrebi, oaspe! Nici vorbă că a fost bogată şi cinstită casa' asta, pe când stăpânul ei era aci, dar Dumnezeu a schimbat-o din ziua în care a şters urma voinicului. Şi nu l-aş jelui aşa de tare, de murea pe câmpia Troiei, ori de se stingea, după ce s'a întors, în braţele rudelor şi ale prietenilor, căci Grecii toţi[1] îi înălţau atuncea un mormânt, iar mie îmi lăsa un nume mare, dar Ielele[2] l-au răpus pe neştiute şi a pierit uitat şi fără urme, şi mie nu mi-a lăsat decât jalea şi lacrămile. Dar nu mă mâhnesc şi oftez numai de asta, că Dumnezeu mi-a dat pe cap şi alte griji. Toţi fruntaşii din Dulichios[3], şi din Samos[4] şi din Zacintul[5] împădurit, şi cei ce domnesc în stearpa Itacă peţesc pe maică-mea, iar Penelopa nici nu îndrăzneşte să-i gonească, nici nu se poate hotărî să se mărite, în vreme ce ei îmi toacă avutul, ba caută să se scape şi de mine».
Minerva îi răspunse înduioşată:
— «Doamne, cât suferi tu de dorul lui Ulise! Cum şi-ar mai lăsa el pumnii grei peste peţitorii îndrăzneţi, de s'ar ivi acum drept, sub pridvor, numai cu coiful, cu scutul şi cu două suliţe, aşa cum l-am văzut întâiaş dată la mine,
Totalitatea neamurilor greceşti care au luptat în războiul troian.
(Harpiile) în număr de trei: Aelo, Ocipete şi Celeno; furau sufletele celor pieriţi; aveau cap omenesc şi trup de pasăre răpitoare.
Insulă între Itaca şi Grecia continentală.
Insulă din Marea Egee, lângă Asia Mică.
Insulă din vecinătatea ţărmului vestic al Peloponesului.
16
bând şi petrecând, pe când se întorcea din Efir[1] şi dela Dos, fiul lui Mermeris, unde se dusese pe un vas uşor să-şi cumpere otrăvuri ca să-şi ungă săgeţile de aramă. De teama zeilor, Dos nu-i dădu, dar tata îi dete, căci mult îl mai iubea. Ehei, de s'ar năpusti Ulise aşa cum era atunci asupra peţitorilor, cum li s'ar împlini de repede ursita şi în ce jale li s'ar preface nunta. Dacă o să se răzbune ori nu, când s'o întoarce acasă, e în voia Domnului. Tu, fătul meu, chibzueşte-te acum bine cum să-i alungi de aci. Ia însă aminte şi ţine seama de vorbele mele. Adună mâine pre Greci la sfat şi povesteşte la toţi ce se

întâmplă. Ia martor pe Dumnezeu şi spune-le peţitorilor să se ducă pe la vetrele lor, iar măică-ta, dacă doreşte să se mărite cu tot dinadinsul, întoarcă-se la casa lui taică-său şi părinţii or nunti-o şi i-or găti zestrea cuvenită unei fete iubite. De vrei să mă asculţi, eu îţi mai dau un sfat temeinic: alege-ţi cea mai bună corabie cu 20 de vâslaşi şi du-te de cercetează ce-i cu tatăl tău dispărut de atâta amar de vreme! Vezi de nu poţi afla ceva dela vreun om ori de n'auzi un svon venit din lumea toată, prin care se împrăştie faima. întâiu te du la Pilos, de-l întreabă pe Nestor[2], iar de acolo du-te la Sparta, la Menelau[3], pentrucă el s'a întors acasă cel din urmă dintre Greci şi, de-i vedea că Ulise mai trăeşte, şi că are să vie înapoi, cu tot necazul tău, mai aşteaptă încă un an, dar, de te chibzuieşti că a murit, întoarce-te şi ridică-i un mormânt şi fă-i o înmormântare vrednică de dânsul. Dă-i apoi mamei tale alt bărbat şi, cum îi scăpa de grijă, nu te lăsa până nu-i omorî pe ticăloşii ăştia, pe faţă ori cu vicleşug, că doar nu eşti copil şi nu mai e vremea de nimicuri. Ştii cum i s'a dus vestea lui Oreste, că a răpus pe Egist, ucigaşul lui taică-su; ■ şi tu, fătul meu, eşti mare şi voinic; fii şi viteaz, ca să vorbească urmaşii de tine. Acum mă duc la corabie, unde tovarăşii se nelinişteşc poate de lipsa mea. Gândeşte-te la sfaturile mele şi nu le nesocoti».
Iar Telemac răspunse:
— «Oaspe, tu mi-ai vorbit cu dragoste de tată. N'o să-ţi uit povaţa. Dar oricât ai fi de grăbit, mai rămâi şi nu te întoarce la corabie, până nu-ţi vei

Ori Epirul de azi, ori cetate în Argolida, Corintul de mai târziu.
Stăpânul Pilosului, cea mai bătrână şi mai înţeleaptă căpetenie a grecilor din războiul troian.
Soţul Elenei; al doilea fiu al lui Atreu; frate al lui Agamemnon.

îmbăia trupul şi răcori inima. Şi numai după ce te voiu dărui cu un dar frumos, ca pe oaspeţii iubiţi, vei putea pleca».
Dar Minerva îi răspunse:
— «Nu mă sili să rămân, că mă zoresc, iar darul ce-ţi spune inima să-mi dai, mi-l vei da când mă voiu întoarce, ca să-l pot lua cu mine acasă. Oricât de frumos ar fi, o să-ţi dau şi eu unul la fel».
Telemac îşi simţi în inimă o îndrăzneală, o putere dumnezeiască, iar amintirea lui Ulise i se trezi mai vie în minte şi se înduioşa la gândul că sub chipul străinului se ascunsese poate Dumnezeu. Chipeş şi el ca zeii, se duse apoi la peţitori, pe cari îi fermeca lăuta lui Femios. în jurul lui şedeau de-l ascultau, tăcuţi, cum cântă jalnica întoarcere a Grecilor dela ţărmurile Troei, pe care le-o sorocise Minerva.
Din iatacul de sus. Penelopa asculta şi ea, când deodată purcese să pogoare treptele casei, nu singură, ci însoţită de două slujitoare. Cum ajunse printre peţitori, se opri în prag, îşi trase vălul peste obraz şi, izbucnind în lăcrămi, îi spuse cântăreţului:
—«Femios, tu mai ştii şi alte cântece minunate, cunoşti isprăvile oamenilor şi ale zeilor slăvite de poeţi. Mai zi-le unul ca să-şi bea vinul în tăcere, dar nu mai cânta cântecul ăsta ce-mi sfâşie inima. O jale fără margini mă obideşte, atât îmi pare de rău după omul pe care nu-l pot uita şi căruia i s'a dus vestea în Grecia întreagă şi până la Argos».
Iar Telemac îi spuse:
—«Maică, de ce-l ţii de rău pe cântăreţul drag, că ne farmecă în voie. Nu-s vinovaţi poeţii ci Dumnezeu, care hotărăşte cum vrea de soarta oamenilor; de aceea nu-i poţi bănui lui Femios, când ne cântă nenorocirile Grecilor, că aşa-i făcut să ne placă tot ce e nou. Sileşte-ţi sufletul să-l asculte cu smerenie, că doar nu numai Ulise nu s'a mai întors din câmpiile Troiei. Câ'i alţii n'au pierit! întoarce-te în iatacul tău şi vezi-ţi de treburi, de fus şi de stative. Porunceşte femeilor să-şi isprăvească lucrul. Lasă pe seama bărbaţilor vorbele şi mai ales pe seama mea, stăpânul casei».
Mirată, Penelopa se întoarse în iatac şi-i plăcură vorbele cuminţi ale fiului ei. Cu slujitoarele, ea îşi jeli apoi bărbatul iubit, până ce Minerva îi unse pleoapele cu o dulce amorţire.
Aprinşi de pofta de a-i împărtăşi patul, peţitorii mai umplură cu larma lor curtea, pe care o învăluiau umbrele serii, până ce Telemac le grăi aşa:
—«Peţitori ai mamei mele, voi, a căror trufie întrece orice răbdare, să ne desfătăm acum cu masa; nu mai strigaţi, ci să ascultăm mai bine cântecul dumnezeesc, iar mâine să mergem la sfat ca să-mi arăt fără înconjur dorinţa de a vă vedea căraţi de aici. Căutaţi-vă aiurea alte praznice, tocaţi-vă avutul, poftiţi-vă între voi cu rândul, iar, de vi se pare

totuşi mai cu cale şi mai drept să irosiţi avutul unuia singur, daţi iama într'însul, dar eu o să mă rog lui Dumnezeu să vă pedepsească după dreptate, ca să pieriţi nerăzbunaţi la curtea mea».
Aşa le vorbi el; uimiţi de îndrăzneala unor vorbe ca acestea, ei îşi muşcau buzele de ciudă.
Antinou, fiul lui Eupiteu, rupse tăcerea:
—«Telemac, strigă el, de bună seamă zeii te-au povăţuit să fii atât de semeţ şi te îndeamnă să ne vorbeşti cu îndrăzneală. Să ne ferească Domnul să nu ajungi mai mare peste Itaca, aşa cum ţi-i dreptul după moştenire».
Iar Telemac îi răspunse:
—«Antinou, nu-ţi fie cu bănat, dar bucuros aş primi dela Dumnezeu puterea de Domn: crezi tu că mi-ar prinde rău? Nu. Nimănui nu-i cade domnia belea; cât ai sufla, te vezi cu o curte măreaţă şi încărcat de cinste, în Itaca sunt însă destui alţi fruntaşi tineri şi bătrâni şi unul dintre ei o să domnească, deoarece Ulise a încetat să trăiască. Eu mă mulţumesc să rămân stăpânul casei şi al robilor, pe cari mi i-a agonisit vrednicul meu tată».
Eurimac, fiul lui Polib, la rândul lui zise aşa:
—«Cine o să domnească în Itaca peste Greci, este în mâna zeilor. Ţine-ţi bogăţiile; nu te teme că o să-ţi răpească cineva avutul. Te-aş întreba însă, dragul meu, de oaspetele tău. De unde-i? în ce ţară s'a născut? Unde-i sunt neamul şi ogoarele părinteşti? A venit, de bună seamă, să-ţi ceară o datorie, ori să-ţi spună că taică-tu se întoarce. Cât de repede a plecat, ca să nu-l cunoască cineva, deşitotul era frumos în înfăţişarea lui!»
Iar Telemac răspunse:
—«Eurimac, tata n'o să se mai întoarcă. Nu mai cred în veşti, nici nu-mi mai plec urechile la ghicitorii, pe care-i cercetează mama în durerea ei. Străinul e un oaspe al tatei. Vine din Tafos şi se numeşte Mentes, fiul lui Anchiale, şi domneşte peste Tafi, corăbieri dibaci».
Aşa vorbi Telemac, dar în sinea lui el bănuise un zeu. Noaptea se lăsă şi ei tot mai petreceau. Numai atunci se trasera cu toţi acasă să se culce,
18
19
iar Telemac se frământă cât se frământă, dar mai pe urmă se duse şi el să se odihnească în iatacul ridicat în mijlocul curţii frumoase. înaintea lui merse cu facla aprinsă neprihănita Euriclea[1], fiica lui Ops, din neamul lui Pisenor, pe care în floarea tinereţei Laerte o cumpărase cu douăzeci de boi şi o ţinuse la cinste ca şi pe nevastă-sa, dar, ca să nu-i trezească mânia acesteia, n'o chemase totuşi niciodată în patul lui. Dintre toate roabele ea iubea mai mult pe Telemac, că-l îngrijise când era mic. Tânărul deschise uşa puternică a iatacului, se întinse în pat, se desbrăcă de haina-i moale şi o încredinţa bătrânei pricepute, care o împături şi o atârnă în cuiul de lângă pat. Euriclea ieşi apoi din odaie şi închise uşa, trăgând inelul de argint şi puse zăvorul cu ajutorul unei curele. învelit într'o blană moale, Telemac se gândi toată noaptea la călătoria, de care-i vorbise zeiţa.
Doica lui Ulise şi a lui Telemah; preţul plătit pentru ea era de cinci ori mai mare decât preţul pentru o sclavă obişnuită.

CANTUL II

A doua zi, de cum se iviră zorii trandafirii, Telemac îşi părăsi patul şi se îmbrăcă. Se încinse cu o sabie tăioasă şi îşi prinse sub picioare nişte sandale frumoase. De îndată ce ieşi din casă, chipeş ca zeii, porunci crainicilor să adune sfatul[1] şi, la glasul lor puternic, Grecii cu plete râurate alergară în grabă. După ce se strânse soborul, Telemac intră şi el la sfat cu o suliţă lungă în mână. Nu era singur: doi câini sprinteni îl urmau. Minerva îi împrăştiase peste toată făptura un farmec dumnezeesc, de se minuna poporul întreg, când păşea. Se aşează în jeţul lui Ulise, la care bătrânii îi făcură loc. Egiptios luă atunci cel dintâi cuvântul. Gârbovit de ani, bătrânul ştia multe. Fecioru-său Antifos plecase spre ţărmurile Troiei cu Ulise şi Ciclopul îl ucisese în peştera lui adâncă şi-l pregătise cel din urmă de cină. Egiptios mai avea încă trei feciori, dintre cari Eurinom era şi el un peţitor, iar ceilalţi doi munceau fără răgaz în ogoarele părinteşti. Adânc mâhnit, bătrânul nu putea uita însă pe Antifos şi de aceea vorbi adunării aşa cu lăcrămi:
—«Ascultaţi, oameni buni, ce o să vă spun. N'am mai venit la sfat, nu ne-am mai aşezat în jeţurile noastre, din ziua în care Ulise a pornit cu oştirea pe corăbii. Cine ne-a

chemat? Cine, tânăr ori bătrân, a crezut că-i de nevoie să ne adune? A primit vreo veste bună dela oştire? Vrea să ne spună ce a aflat ori poate vrea să ne vorbească de nevoile norodului? Cum seamănă a fi un om cu minte, împlinească-i Domnul gândul!».
Telemac se înveseli şi, îndreptându-se spre Egiptios, rosti:
—«Moşule, omul nu-i departe şi află că eu am strâns norodul, pentrucă multe necazuri am mai tras. N'am primit dela oaste nicio veste

Agora, adunarea poporului, îndreptăţită să hotărască i în toate problemele majore ale obştei.

20

21

şi n'o să vă spun ceea ce am aflat, n'o să vă vorbesc despre vreo nevoe a obştei, ci despre necazurile mele şi despre pacostea ce-a căzut în două chipuri asupra casei mele. Am pierdut întâiu pe bunul meu tată, care v'a cârmuit cu bunătate de părinte şi acum, pacoste şi mai cumplită, ce stă să-mi nărue casa şi avutul, în ciuda mamei, peţitorii îi aţin calea. Sunt feciorii fruntaşilor ţării noastre. în loc să se ducă la tatăl Penelopei, care ar putea să-şi înzestreze fata şi s'o mărite cu cine i-o plăcea, ei tabără la mine, de-mi taie boii, oile şi caprele grase, de chefuesc pe de geaba şi-mi beau vinul şi-mi toacă avutul, că nu-i nimeni ca Ulise, ca să-mi scape casa de urgie. Eu singur nu pot să o fac. Cum nu ştiu lupta, o să ajung la urmă pe drumuri. I-aş izgoni eu, de bună seamă, de aş fi în stare, că nu le mai pot răbda fărădelegile. E de datoria voastră, oameni buni, să vă arătaţi mânia. Gândiţi-vă că vă vede lumea; luaţi aminte să nu plătiţi voi ponoasele. Pe cel de sus şi pe dreptatea, care uneşte şi desbină pe oameni, prieteni, vă rog să-mi daţi ajutor, ori lâsaţi-mă să-mi mistui singur durerea. Dacă-l învinuiţi cumva pe Ulise că v'a nedreptăţit şi din răzbunare îi lăsaţi în voie pe nemernicii ăştia, atunci ar fi mai nimerit să-mi irosiţi voi înşi-vă avutul şi turmele. Ne-am ispăşi astfel păcatele şi unii şi alţii; ne-am lămuri în faţa lumii întregi şi am da îndărăt ce nu-i al nostru. Aşa îmi umpleţi sufletul cu o mâhnire fără leac».
Astfel vorbi Telemac cu glas răstit şi trânti apoi toiagul la pământ, izbucnind în lăcrămi. Norodul se înduioşa; tăcură toţi mâlc. Nimeni nu îndrăzni să răspundă dojanei amare. Singur Antinou glăsui într'un târziu: — «Telemac, vorbitor trufaş, fire nedomolită, ce tot ne necinsteşti? Ţii să ne faci de ocară. Nu-s doar peţitorii vinovaţi faţă de tine ci vicleana de maică-ta, că s'au împlinit trei ani şi chiar patru, de când ne înşeală, ne trezeşte în fiecare nădejdea, ne face fiecăruia făgăduieli, ne ţine cu vorbe, deşi nutreşte în suflet alte gânduri. A născocit, în sfârşit, o nouă şiretenie. S'a pus să ţese o pânză mare, şi ne-a spus: tinerii mei peţitori, deoarece Ulise a răposat, aşteptaţi înainte de a porni nunta să isprăvesc pânza asta. Să nu i se destrame urzitura, că e giulgiul bătrânului Laerte şi când nemiloasa moarte l-o aşterne în lungul somn, n'aş voi ca femeile din popor să spună că l'am îngropat fără giulgiu pe un crai ce a agonisit atâta avere. Aşa ne-a spus şi ne-a făcut s'o credem. De atunci ziua ţesea la pânză, iar noaptea la lumina torţei destrăma tot ce făcea. Trei ani a izbutit

22

să se ascundă de noi. Am crezut-o, iar când a venit anul al patrulea, o femeie de-a ei de taină ne-a dat pe faţă şiretenia şi noi am prins-o cum îşi destrăma pânza şi am silit-o să o isprăvească. Iată ce avem să-ţi răspundem. Să o ştie şi să o afle şi norodul: dă-i drumul mamei tale şi îndeamn'o să se mărite cu cine i l-o alege tăică-său şi i-o plăcea şi ei, că ne tot poartă cu vorba, şi se bizuie pe podoabele ce i le-a dat Minerva. Că nici n'am auzit să fi fost una cu dânsa printre femeile iubite de odinioară, nici Tiro, nici Alcmena, nici Micena cu părul frumos. Niciuna n'a fost atât de iscusită la minte. Dară de data asta n'a brodit'o, că, dacă şi-o bate multă vreme joc de noi, şi noi o să-ţi irosim turmele şi avutul cât timp s'o încăpăţâna în hotărârea, pe care i-au sădit-o zeii în minte. Ea o să-şi câştige poate slavă, dar şi tu o să pierzi o bună parte din avere. De aceea află că nu plecăm de aici pân' nu s'o mărita cu unul din noi, pe care l'a alege».
La aceste cuvinte, Telemac îi răspunse:
— «Antinou, cum o să scot cu sila din casă pe maică-mea ce m'a născut şi m'a crescut? De unde să ştiu dacă tata trăeşte ori a murit pe ţărmuri îndepărtate? Şi apoi mi-ar fi greu să dau îndărăt bunicului zestrea, de i-aş trimete pe mama. Pe lângă cele ce am păţit după plecarea tatei, m'ar bate Dumnezeu şi cu alte rele. Că de o pleca ea, ar aţâţa furiile[1] împotriva mea şi oamenii mă vor huli pe drept cuvânt. Nu; niciodată n'o să-i pot porunci să se ducă. Iar de nu vă place, duceţi-vă voi de aici. Căutaţi-vă alte praznice, tocaţi-vă avutul, poftiţi-vă cu rândul între voi. Iar de vi se pare mai cu cale şi mai drept să irosiţi avutul unuia singur, daţi iama într'însul, dar eu o să mă rog lui Dumnezeu să vă

pedepsească după dreptate, ca să pieriţi nerăzbunaţi la curtea mea».
La aşa vorbe, Dumnezeu a toate văzătorul trimise din vârful munţilor doi vulturi, ce se lăsară în bătaia vântului şi-şi întinseră alăturaţi aripile lor mari şi, când se pomeniră deasupra adunării, se rotiră în fâlfâit de pene şi priviră spre Grecii strânşi grămadă, în semn de moarte. îşi sfâşiară apoi gâtul şi capul şi îşi luară sborul peste oraş pe deasupra caselor Grecilor, cari, cum îi văzură, rămaseră înmărmuriţi, cu gândul la ce-or fi voit să însemne. Bătrânul Haliterse, fiul lui Mastor, luă atunci

Eriniile, duhuri subpăinântene, care îi pedepseau pe matricizi sau pe paricizi chinuindu-le conştiinţa (vezi Eschil, „Orestia").

23

cuvântul. Printre cei de-o seamă cu dânsul el era singurul în stare să tălmăcească semnele, să dea pe faţă ursita. Cu teamă el prinse, aşa dar, a vorbi:
—«Ascultaţi, oameni buni, şi mai ales peţitorii să ia aminte, că mare pacoste îi paşte. Ulise n'o să mai stea multă vreme departe de ai lui şi n'ar fi de mirare să le pregătească pieirea. Pe aici prin apropiere urgia o să mai izbească poate şi pe alţi mulţi locuitori ai ţării. De aceea, oameni buni, să ne chibzuim, cum să-i alungăm pe peţitori ori să-i facem să plece de bunăvoie, ceea ce ar fi mai cuminte. Mă pricep la ghicit şi ştiu ce vorbesc. N'o să treacă mult şi se va împlini ceea ce i-am proorocit lui Ulise, când a pornit cu Grecii la Troia, că o să tragă multe necazuri, dar, după ce-şi va pierde tovarăşii, o să se întoarcă în al douăzecilea an în ţară, necunoscut de nimeni. Şi iată că o să se întâmple ce am spus».
Dar Eurimac îl înfruntă atunci:
—«Moşule, du-te acasă de ghiceşte copiilor, ca să nu li se întâmple vreo nenorocire. Lasă-mă pe mine aici, că sunt mai meşter decât tine. Câte păsări nu sboară pe cer, dar nu toate ne vestesc a bine ori a rău. Ulise a murit, de bună seamă, departe şi n'ar fi fost rău să fi pierit şi tu cu dânsul ca să nu ne mai cobeşti! Nu l-ai mai aţâţa pe Telemac, ca să te căpătueşti cu ceva dela dânsul! Eu îţi spun una şi bună şi ce spun o să se împlinească. Dacă prin iscodirile tale o să întărâţi pe tânărul ăsta şi o să-l momeşti cu vorbe înşelătoare, să ştii că tot dânsul o să pătimească. Oricât te-ai opinti, el n'o să se poată înpotrivi, iar ţie o să-ţi trântim o pedeapsă în bani, pe care o să ni-o plăteşti oftând şi straşnic o să te doară. De aceea, în faţa lumii, îl sfătuesc pe Telemac să-şi trimeată pe maică-sa acasă, unde părinţii o să-o mărite şi o să-i dea zestrea cuvenită unei fete iubite. Până atunci n'o să ne lăsăm de petit, că doar nu ne temem de nimeni, nici chiar de Telemac, oricât ne-ar dojeni el, şi nici nu ţinem seamă, moşule, de proorocirile tale, din care n'o să tragi decât ponoase. O să-i părăduim avutul şi o să-i scadă toată starea, cât timp Penelopa va zăbovi să se mărite cu unul dintre noi. De dragul ei noi tot stăm şi aşteptăm amar de vreme, ba ne şi certăm unii cu alţii, în loc să ne cătăm fiecare câte o nevastă după pofta inimii».
Telemac îi răspunse atunci:

24

—«Eurimac şi voi măriţi peţitori, de acum încolo nu vă mai spun nimic, nici nu mă mai rog de voi. O ştiu şi zeii şi toţi Grecii, şi-mi ajunge. Vă cer numai să-mi daţi o corabie şi 20 de vâslaşi ca să pornesc pe drumul mării la Sparta şi la nisiposul Pilos să văd ce-i cu tata, pribeag de atâta amar de vreme, că poate mi-o spune vreun om de-a auzit ceva de dânsul sau Cel de sus, dela care purced toate. De aflu că trăeşte şi că vrea să se întoarcă, cu tot necazul, o să mai aştept un an. Dar, dacă aud că a murit şi că n'o să-l mai văd, o să mă întorc acasă ca să-i înalţ un mormânt şi să-i fac o înmormântare vrednică de dânsul. O să mărit apoi pe mama».
Cu aşa vorbe se aşează la loc şi se sculă atunci, în faţa adunării, Mentor, un vechiu prieten al lui Ulise, căruia la plecare îi încredinţase casa, îi dase în pază avutul şi poruncise tuturor să-l asculte. El rosti aceste
cuvinte:
—«Oameni buni,ascultaţi ce osă vă spun.De acum înainte, stăpânitorii n'au să mai fie buni şi blajini, şi în loc să fie drepţi, o să se arate cruzi şi nedrepţi, dacă nimeni din poporul, peste care a domnit ca un tată, nu-şi mai aminteşte de Ulise. Nu-i învinuesc, de bună seamă, pe peţitori de toate ticăloşiile pe care le fac mânaţi de nebunie. Căci ei îşi primejduiesc vieaţa, când irosesc avutul lui Ulise, cu gândul că n'o să se mai întoarcă. Ci mi-i de voi, de tot poporul, ce staţi neputincioşi, măcar că sunteţi atât de mulţi faţă de o mână de oameni».
Leocrit, fiul lui Evenor, spuse atunci la rândul lui:

—«Nebunule Mentor, de ce aţâţi norodul împotriva noastră? Oricât ar fi ei de mulţi, tot n'au să ne poată scoate dela masă, chiar de s'ar întoarce însuşi Ulise şi ar voi să ne alunge de aci. Dar teamă mi-e că nevastă-sa n'o să se bucure de sosirea lui, pe care a dorit-o atâta. Că noi suntem mulţi şi o să-şi găsească printre noi o moarte mişelească. Iată că ai spus numai prostii. De aceea, oameni buni, duceţi-vă fiecare pe la casele voastre, iar Mentor şi Haliterse să pregătească pe Telemac de drum, că din copilărie au fost tovarăşi lui taică-su, măcar că bănuesc că o să mai rămână mult pe aici ca să afle ştiri dela străini şi n'o să-şi împlinească gândul».
Zise şi pe loc se sparse sfatul. Oamenii să întoarseră acasă şi peţitorii la curtea lui Ulise, dar Telemac se duse departe la ţărmul mării şi, după ce-şi spălă mâinile în apele ei albastre, se rugă de Minerva:

25

—«Ascultă-mi rugăciunea, tu care ai venit ieri la mine şi mi-ai poruncitsăpornescpevalurileîntunecoasecasă. iscodescdespre întoarcerea tatei, ce lipseşte de atâta amar de vreme, că Grecii mi se pun de-a-curmezişul şi, mai ales, peţitorii haini».
Abia îşi isprăvise rugăciunea şi Minerva i se arătă cu chipul şi glasul lui Mentor pentru a-i vorbi aşa:
—«Telemac, n'o să fii nici slab la minte nici slab de înger, de-ai moştenit de la taică-tu bărbăţia lui, în vorbă şi faptă, şi nu de geaba ai pus la cale călătoria. Dacă n'ai fi feciorul lui şi al Penelopei, n'aş prea crede că o s'o duci la capăt. Copiii nu prea seamănă cu părinţii ci mulţi sunt mai prejos decât dânşii şi numai puţini îi întrec. Dar cum te văd şi chibzuit şi hotărât şi-i semeni la minte lui Ulise, eu cuget că o să izbuteşti în ceea ce porneşti. De aceea nu te mai îngrijora de planurile peţitorilor, că nu-s cuminţi, nici drepte şi nici nu bănuesc că-i paşte moartea din spate, ca să-i răpună în aceeaşi zi pe toţi. Nu-ţi întârzia călătoria, iar eu o să te ajut ca un părinte şi o să-ţi pregătesc o corabie şi o să te întovărăşesc. Du-te acum acasă, la peţitori, strânge apoi merinde, pune vinul în chiupuri şi făina în burdufuri. în vremea aceasta eu o să-ţi tocmesc tovarăşi. Şi cum în port sunt destule corăbii noui şi vechi, o să aleg pe cea mai+unã, şi, după ce o vom pregăti, să pornim în largul mării».
Aşa vorbi Minerva, fiica lui Jupiter, iar Telemac plecă de îndată ce auzi glasul zeiţei. Acasă îi găsi pe peţitori jupuind iezii şi frigând în curte porcii. Cu voe bună, Antinou îl întâmpină şi, strângându-i mâna, îi spuse:
—«Mai domoleşte-ţi, băiete, firea şi alungă-ţi din inimă gândurile rele şi ocările. Vino să bei şi să ospătezi cu noi ca mai înainte, că vom avea apoi grijă şi de corabie şi de vâslaşi ca să pleci cât mai curând la Pilos şi să cercetezi despre taică-tău».
Iar Telemac răspunse:
—«Antinou, eu nu mai pot prăznui în sală cu voi şi nu mai pot chefui fără rost. Nu vi-i de ajuns că mi-aţi irosit atâta din avutul meu, pe când eram copil? Acum, când m'am făcut mare şi poveţile altora mi-au sporit mânia în inimă, o să încerc să vă răpun, ori că plec la Pilos, ori că rămân printre ai mei. O să plec, de bună seamă, şi o să-mi tocmesc o corabie, căci m'aţi adus acolo, că n'am o corabie a mea şi nici vâslaşii mei».

26

La aşa vorbe, el îşi smulse mâna din mâna lui Antinou, în vreme ce peţitorii zoreau cu pregătirea mesei şi-l tot împroşcau cu ocări, spunându-i:
—«De bună seamă că băiatul ăsta plănueşte să ne omoare. De aceea doreşte să aducă ajutor dela Pilos sau din Sparta şi voeşte poate să meargă şi în ţara bogată a Efirului ca să aducă de pe acolo otrăvuri şi să ni le pună în vin ca să ne piardă pe toţi odată».
— «De s'o urca pe o corabie şi-o rătăci ca Ulise, adause un altul, cine ştie, de nu s'o prăpădi şi dânsul departe de ai săi şi de nu ne-o lăsa nouă beleaua să-i împărţim avutul şi să-i dăm Penelopei şi celui cu care s'o mărita doar casa».
Aşa vorbeau. Tânărul se scoborî în vremea aceasta în pivniţă, unde taică-său strânsese grămezi de aur şi de aramă, veştminte în lăzi şi mult uleiu mirositor. Se mai aflau aşezate lângă perete şi vase de vin vechiu, băutură dulce, curată şi dumnezeiască, păstrată anume pentru Ulise, când s'o întoarce acasă sleit de atâtea necazuri. Pivniţa avea o uşă cu două canaturi puternice, pe care o păzea zi şi noapte chelăriţa Euriclea, fiica lui Ops, ce avea totul sub grija ei. Telemac o chemă de-i spuse:
—«Mătuşă, scoate din ulcioare din vinul bun păstrat pentru tata, când s'o întoarce, de o fi să scape de moarte. Umple cu dânsul douăsprezece vase şi astupă-le bine; îmi mai

trebue vreo 20 de măsuri de făină în burdufuri. Nu spune la nimeni. Pune-le de o parte, că, diseară, când s'o urca mama să se culce în iatac, o să vin să le iau, căci plec la Sparta şi la nisiposul Pilos, să văd ce-i cu întoarcerea tatei».
Zise, iar doica începu să se bocească:
—«Băiete dragă, cum de te-ai gândit la una ca asta? Cum o să-ţi iei lumea în cap, tu singurul odor al casei? Măritul Ulise a pierit departe de ţară şi printre oameni străini, aşa că, de cum vei pleca, ticăloşii ăştia o să te pască din urmă; o să te omoare prin vicleşuguri şi o să-ţi împartă avutul. Rămâi dară cu ai tăi. La ce nevoie să tragi şi tu atâtea necazuri şi să rătăceşti pe necuprinsul mării?»
Dar Telemac îi răspunse:
—«N'ai grijă, doică dragă, că doar n'o fac de capul meu, ci după sfatul lui Dumnezeu. Jurueşte-mi că n'o să-i sputnici mamei decât după unsprezece, douăsprezece zile, de nu va cere să mă vadă ori de nu va fi

aflat ea de plecarea mea. Că mă tem să nu se pocească la chip plângând mereu».
Aşa vorbi, iar doica se legă cu jurământ în faţa zeilor, după ce jură, se grăbi să scoată în ulcioare vinul şi să toarne făina în burdufuri, iar Telemac se întoarse printre peţitori.
în vremea asta, Minerva puse la cale altceva. Sub chipul lui Telemac ea colindă oraşul, vorbi cu oameni aleşi de dânsa şi-i îndemnă să vină pe seară în port. Ceru o corabie lui Noemon, fiul lui Fronios, care i-o făgădui bucuros.
Când soarele se lăsă pe valuri şi umbrele învăluiră toate uliţele oraşului, zeiţa împinse în mare corabia, o încarcă cu tot dichisul şi o înţepeni la marginea portului. Tovarăşii sosiră cu toţii iar ea îi îndemnă cu vorba.
Pe urmă, Minerva se mai gândi şi la alta. Se furişă binişor în casa lui Ulise, de le picură peţitorilor pe gene un somn dulce. Vinul li se părea că nu mai are gust, iar paharele le cădeau din mâini; se risipiră apoi prin oraş ca să doarmă, că picau de somn. Zeiţa luă atunci chipul şi glasul lui Mentor şi-l pofti afară în faţa curţilor pe Telemac ca să-i spună:
—«Băiete, toţi tovarăşii tăi sunt gata la lopeţi şi nu-fi aşteaptă decât porunca. Să plecăm şi să nu mai zăbovim călătoria».
Şi, după ce vorbi aşa, zeiţa o luă înainte iar Telemac veni după dânsa şi, când ajunseră la mare, găsiră pe tinerii lor tovarăşi pe ţărm. Telemac le spuse:
—«Hai, fraţilor, să luăm merindele strânse acasă. Nici mama, nici slugile nu-mi bănuesc plecarea, afară doar de una.»
La aşa vorbe, el porni şi ceilalţi îl urmară, de aduseră merindele şi le aşezară în fundul corăbiei, cum le poruncise fiul lui Ulise. Apoi cu Minerva se urcară, ea la cârmă iar el alături. Corăbierii sloboziră otgoanele şi săriră în corabie, de se aşezară pe bănci. Zeiţa le stârni din spate un vânt prielnic. Zefirul îi împinse sburând peste valuri.
Telemac porunci tovarăşilor să aşeze pânzele: la porunca lui, ei înălţară catargul de brad şi-l legară cu funiile de grinda scobită; întinseră apoi pânzele albe prinse în curele, pe care le umflă vântul la mijloc. Corabia sbură iar valurile întunecate îi băteau coastele vuind, în vreme ce ea îşi tăia drumul. După ce prinseră pânzele pe vas, vâslaşii se sculară şi-şi umplură paharele de vin de închinară în cinstea zeilor şi mai ales a Minervei, cu ochii albaştri, care călători cu dânşii toată noaptea până în zori.

CANTUL III

Când soarele părăsea luciul valurilor şi se ridica pe cerul de aramă pentru a se arăta zeilor şi muritorilor pe pământ, corabia ajunse la mândrul oraş al lui Neleu. De-alungul coastei, Pilienii jertfeau tocmai lui Neptun tauri negri, împărţiţi în gloate de câte cinci sute de oameni, şi de fiecare gloată câte nouă tauri.
Ei gustau din măruntae şi ardeau pe altar buturi în cinstea zeului, când vâslaşii împinseră corabia în port, îi strânseră pânzele, şi-o înţepeniră de săriră pe uscat, Minerva întâi urmată de Telemac, căruia zeiţa cu ochi albaştri îi vorbi aşa:
—«Acum că ai spintecat valurile ca să afli pe ce meleaguri e taică-tău şi care i-a fost soarta, să n'ai nici o sfială.
Du-te de-adreptul la Nestor ca să iscodim ce ştie de dânsul şi roagă-l să-ţi spună verde în faţă tot, iar el n'o să-ţi ascundă că-i tare chibzuit la minte».
Telemac îi răspunse:
—«Mentor, cum să mă duc la dânsul? Şi cum să-i vorbesc? că nu-s deprins la vorbă şi unui tânăr îi vine greu să-l iscodească pe un bătrân».
Dar zeiţa îi zise:

— «La unele să te ajute mintea, la altele Dumnezeu, că nu-mi închipui că te-ai născut şi ai crescut fără ocrotirea lui».
La aşa vorbă, Minerva o luă înainte, iar el păşi după dânsa şi ajunseră în curând, în toiul serbării, la locul unde şedea Nestor cu feciorii. In jurul lui, tovarăşii rânduiau ospăţul, frigeau carnea, o puneau în frigări. Dar cum văzură pe străini, ei le ieşiră înainte cu toţii, le strânseră mâna şi-i pofti să se aşeze. Pisistrat, fiul lui Nestor, îi întâmpină cel dintâi şi-i luă pe amândoi de braţ, de-i puse la masă, lângă frate-său Trasimed şi lângă Nestor, pe blănurile aruncate pe nisipul ţărmului. Şi după ce le
28
29
dădu bucăţi de friptură, mai turnă vin într'un pahar de aur, de-l întinse Minervei, şi rosti vorbele astea:
—«închină, acum, streine, lui Neptun, căci masa, la care vă poftesc, e pentru dânsul. După ce-l cinsteşti şi-l rogi, după datină, dă-i paharul şi tovarăşului tău, să închine şi dânsul zeilor, de ajutorul cărora cu toţii avem nevoe. El e mai tânăr, de-o seamă cu mine, şi de-aceea îţi dau ţie mai întâi paharul de aur».
La aşa vorbă, Pisistrat îi puse în mână paharul cu vin dulce şi Minerva se bucură de agerimea minţii tânărului, ce-i dăduse ei paharul şi îndată se rugă fierbinte de Neptun:
—«Zeule,cesguduipământul,ascultă-mirugaşinute pune de-a-curmezişul dorinţelor noastre. Slăveşte mai întâi pe Nestor şi pe fiii lui şi răsplăteşte apoi pe ceilalţi Pilieni, pentru măreaţa lor jertfă. Fă, pe urmă, să ne întoarcem cu bine, după ce ne împlinim sarcina, pentru care am venit pe corabia cea iute».
Aşa cuvântă ea şi trecu apoi frumosul pahar lui Telemac, care se închină şi el, în vreme ce Pilienii fripseseră carnea toată, o scoaseră din foc, o împărţiră şi o aşezară la masă. Iar după ce-şi potoliră foamea şi setea, Nestor deschise cel dintâi vorba:
—«Acum că străinii s'au ospătat la masa noastră, se cuvine să-i întrebăm cine sunt. Oaspeţi, cine sunteţi şi de unde veniţi de pe întinsul mării? umblaţi voi cu treabă ori hoinăriţi ca hoţii şi semănaţi nenorocirea printre oameni cu primejdia vieţii voastre?».
Telemac îi răspunse fără sfială, că însăşi Minerva îl îmbărbătase pentru a afla de urma lui tăică-său, ca să-şi facă nume bun printre oameni:
— «Nestor, fiu al lui Neleu, mândrie a Grecilor, ne întrebi cine suntem şi eu trebue să-ţi răspund. Venim din Itaca, nu pentru vreo nevoe a poporului, ci pentru nevoile mele. Umblu să aflu ştiri dela tata, dela mult păţitul Ulise, care, după cât se spune, alături de tine a dărâmat Troia. Despre toţi ceilalţi războinici Greci, ştiu, din auzite, pe unde au pierit, după ce-au luptat pe câmpiile Troiei, numai tatei i-a fost scris să piară de o moarte necunoscută. Nimeni nu ştie să-mi spună cum a murit, de l-au ucis duşmanii pe uscat ori l-au înghiţit apele mării. De aceea vin să-ţi cad la picioare, ca să-mi spui ce ştii de jalnica lui moarte, ori că ai văzut-o tu
30

ori că ai auzit-o dela alţii, că nimeni nu s'a născut pe lume mai nenorocit decât dânsul. Să nu mă cruţi de milă sau de ruşine ci spune-mi verde tot ce ştii. De s'a ţinut de cuvânt şi ţi-a făcut vreun bine odinioară la Troia, unde Grecii au păţit atâtea — adu-ţi acum aminte şi spune-mi adevărul».
Iar Nestor îi răspunse:
— «Fătul meu, îmi trezeşti amintirea suferinţilor, pe care le-am pătimit în ţara aceea, ori când mă duceam cu Achile[1]. pe mare după pradă, ori când luptam în faţa cetăţei lui Priam[2], unde au pierit vitejii noştri cei mai de frunte. Acolo zac şi războinicul Ajax[3], Achile, Patrocle[4], cel de-o seamă cu zeii; acolo zace şi dragul meu fiu, frumosul Antiloh[5], neîntrecut în bărbăţie şi agerime. Şi alte multe am pătimit acolo, dar cine le poate înşira pe toate? De ai sta aici şi cinci şi şase ani să întrebi de câte ce au pătimit Grecii la Troia şi încă nu te-ai întoarce acasă înainte de a fi încheiat povestea. Că nouă ani de-a-rândul ne-am încercat în fel şi chip să cucerim cetatea şi numai anevoe ne-a dat Dumnezeu isbânda. în vremea aceea, cum s'ar fi încumetat vitejii să se măsoare cu isteţimea minţii lui Ulise, slăvitul tău tată, că pe semne eşti fiul lui? Şi cu cât mă uit la tine, mai mult mă minunez că-i semeni la vorbă. Nici n'ai crede că poate un tânăr să semene aşa la vorbă. Cât a ţinut războiul, eu şi cu Ulise am fost întotdeauna de aceeaşi părere şi în adunare şi la sfatul bătrânilor, şi uniţi chibzuiam împreună ce trebuiau să facă. Dar după ce-am dărâmat Troia şi-am pornit-o pe mare, mânia zeilor ne-a desbinat. Aşa ne-a blestemat ursita să nu ne întoarcem cu bine, că n'am fost cu toţii drepţi şi cu mintea întreagă. Pe

mulţi i-a urmărit urgia cumplită a Minervei, care a vârât vrajba printre Atrizi, de au făcut greşeala să cheme sfatul la amurgul soarelui, împotriva datinei, iar Grecii au venit ameţiţi de vin. Când să afle pricina chemării, Menelau le porunci să fie gata de plecare pe întinsul spate al mării, dar Agamemnon nu se învoi, că el dorea să ţină'n loc oştirea ca să aducă jertfe până ce o potoli mânia cumplită a Minervei,

Fiul lui Peleu şi al zeiţei Tetis.
Regele Troiei.
Fiul lui Telamon (vezi Sofocle, „Ajax").
Prietenul lui Achile.
Războinic grec; i-a vestit lui Ahile moartea lui Patrocle.

31

căci bietul nu ştia că nu-i era dat să o îmblânzească, de vreme ce cugetul zeilor nu se schimbă aşa de lesne. Pe când cei doi Atrizi, în picioare, îşi aruncau cuvinte grele de ocară, Grecii se împărţiră în două şi se sculară dela sfat cu larmă mare. Noaptea o petrecurăm clocotind de gânduri duşmănoase, că Dumnezeu ne pregătise nenorocirea ce avea să ne pască, în zori traserăm pe mare corăbiile încărcate cu avuţiile răpite şi cu roabele mlădii, dar jumătate din oaste rămase neclintită în jurul lui Agamemnon. Noi ne urcarăm pe corăbii şi pluteam aşa de iute, că Dumnezeu netezise întinsul fără hotar al apelor. Eram acum la Tenedos'. Nerăbdători să ajungem acasă, aduserăm jertfe zeilor, dar nemilostivul Jupiter nu se gândi să ne lase să ne întoarcem şi aţâţă printre noi o altă vrajbă. O parte dintre ai noştri se întoarseră îndărăt împreună cu Ulise, ca să îmbune pe Agamemnon. Dar eu, simţind urgia zeilor, îmi întinsei corăbiile şi pornirăm la drum. Viteazul Diomede[2] plecă şi el cu noi, zorindu-şi tovarăşii. Târziu porni şi bălanul Menelau, de ne-am întâlnit apoi la Lesbos[3], unde ne-am chibzuit asupra drumului ce aveam să-l apucăm: să trecem pe deasupra sterpului Chios[4], de-a dreptul spre insula Psiria[5], ca să o lăsăm pe stânga, ori să ne scoborâm pe sub Chios, pe lângă Mimas[6], cel bătut de vânturi? Cerurăm să ne arate un semn de sus şi ni se arătă porunca să pornim pe largul mării, de-a-dreptul spre Eubea, de vroiam să scăpăm de moarte. Un vânt şuerător şi porni să bată; corăbiile sburau acum pe valurile pline de peşte, iar peste noapte şi poposirăm la Gereste[7], unde, după un drum aşa de lung, închinarăm lui Neptun multe buturi de taur. Peste patru zile corăbiile viteazului Diomede intrară în Argos[8], iar eu îmi urmai drumul spre Pilos, că vântul prielnic ce bătuse dela început nu încetase şi aşa am ajuns, fătul meu, fără să fi

Insulă din Marea Egee.
Vestit războinic aheu, fiul lui Tideu; isprăvile sale de vitejie sunt povestite în cartea a IV-a a Iliadei.
Insulă din Marea Egee.
Insulă aşezată la sud de Lesbos, în faţa costelor Asiei Mici.
Insulă din stânga Chiosului.
Promontoriu de pe ţărmul vestic al Asiei Mici, în dreptul Chiosului.
Promontoriu în sud-estul insulei Eubea.
Cetate în nord-estul Peloponesului.

aflat cari dintre Greci au pierit şi cari au scăpat. O să-ţi povestesc doar ce-am aflat pe urmă acasă, fără înconjur. Am auzit că Mirmidonii[1], cei cu lăncile lungi, călăuziţi de fiul lui Achile[2], s'au întors cu bine în ţara lor. Filoctele[3], fiul lui Pean, s'a întors bine şi el; Idomeneu[4] şi-a adus în Creta tovarăşii scăpaţi din război, că marea nu i-a răpit pe nimeni. Aţi auzit de bună seamă şi voi, ori cât sunteţi de departe, de felul cum s'a întors Agamemnon şi de moartea cumplită ce i-a pregătit-o Egist, care avea să o plătească şi el năprasnic. De aceea e bine ca omul să lase după dânsul un fiu, care să-l răsbune, aşa cum l-a răpus Oreste pe ucigaşul tatălui său. Şi pe tine, fătul meu, te văd voinic şi frumos şi-ţi urez ca urmaşii să vorbească bine de tine».

— «Nestor, fiu al lui Neleu, fală a Grecilor, bine a făcut Oreste că s'a răsbunat, că Grecii o să-l slăvească şi urmaşii o să-l pomenească. De mi-ar da şi mie Dumnezeu puterea să mă răsbun pe peţitorii mamei, că prea îşi bat joc de mine şi-mi pun la cale moartea! Dar nu mi-a fost scris aşa noroc nici mie, nici tatei şi trebue să rabd».

Dar Nestor îi răspunse:

—«Fătul meu, fiindcă mi-ai spus şi tu şi-am auzit şi eu că peţitorii Penelopei te urgisesc la tine acasă, răspunde-mi, de-i rabzi de bunăvoe ori că aşa a fost să fie ca să te urască locuitorii ţării? De unde ştii că nu se va întoarce tatăl tău şi nu-i va pedepsi pe ticăloşi, singur sau cu ajutorul locuitorilor? Ehei, de d-ai fi şi tu drag Minervei, cum îi era Ulise în ţara lui Priam, unde a pătimit atâtea! Că nici n-am văzut vreodată un zeu să ţină mai pe faţă la un om decât cum ţinea Minerva la Ulise. De-ar ţine aşa la tine şi de te-ar ajuta, iute le-ar mai pieri peţitorilor pofta de nuntă».

Iar cumintele Telemac îi răspunse:
—«Slăvite doamne, nu mai cred să-ţi văd urarea împlinită, că prea e mare vorbă ce-ai rostit şi mă ulueşte, aşa că nu-mi închipui că s'ar putea împlini nici chiar cu voia lui Dumnezeu».
Neam grecesc din Tesalia.
Neoptolem. [1](Filoctet) - războinic grec, cel care a primit arcul şi săgeţile lui Hercule; eroul unei tragedii omonime de Sofocle. [4]Rege al Cretei; fiu al lui Deucalion şi al Pasifaei.
32
33
Atunci zeiţa cu ochi albaştri îi spuse:
—«Ce vorbă ţi-a ieşit din gură? Când vrea Dumnezeu îl isbăveşte lesne pe oricine. Dar eu aşi vrea mai bine să mă întorc târziu acasă după multe amaruri decât să pier ajuns acasă, cum a pierit Agamemnon prin viclenia Clitemnestrei şi a lui Egist. E drept că nici chiar zeii nu pot scuti dela soarta firească pe cine le e drag, când ursita l-a înşfăcat ca să-l prăvale în somnul adânc al morţii».
Iar Telemac răspunse:
— «Mentor, să nu mai vorbim de asta, oricât ne-ar durea. Ulise n'o să ne mai vină, că Dumnezeu i-a vrut pieirea. Dar îl întreb acum pe fiul lui Neleu,că e plin de minteşi învăţătură şi,după cumam auzit,a împărăţit peste trei rânduri de oameni şi e la chip aidoma cu zeii, să-mi spună tot adevărul:cuma murit Agamemnon?ce moartei-a urzit vicleanul Egist şi cum de-a putut el răpune pe un om mult mai viteaz decât dânsul? Unde se afla atunci Menelau, că, de bună seamă, n'a fost în Argos ci a rătăcit prin lume, de a cutezat Egist ca să-l ucidă pe crai».
Iar Nestor răspunse:
—«Fătul meu, să-ţi povestesc totul cu de-amănuntul. îţi închipui şi tu ce se întâmpla, dacă la întoarcerea lui din Troia Menelau l-ar fi găsit pe nelegiuitul Egist. Ar fi pierit şi nu ţărâna îi acoperea oasele ci câinii şi corbii i-le mâncau pe câmp departe şi nicio femeie nu-l. jelea, că prea e cumplită crima. în vreme ce în jurul Troei noi săvârşeam fapte măreţe, el stătea la adăpost în Argolida şi căuta să momească cu vorba pe nevasta lui Agamemnon. La început Clitemnestra i-a respins mârşevenia şi n'a ascultat decât de cugetul drept şi de cântăreţul lăsat de Agamemnon la plecarea lui în Troia ca să-i păzească cinstea. Dar, la urmă, când i-a vrut Dumnezeu pieirea, Egist l-a trimis pe cântăreţ într-o insulă pustie şi l-a lăsat acolo ca să-l mănânce păsările. Apoi, când s'au uitat în voia patimii, a dus-o acasă la el, şi câte buturi n'a mai jertfit pe altare zeilor, câte odoare de ştofe şi de aur n'a mai închinat el, că a izbutit în ce nici nu visase să izbutească! în vremea aceea, Menelau şi cu mine ne întorceam ca buni prieteni dela Troia şi, când ajunserăm în faţa Suniului[1], capul
Atenienilor, Apolon[1], ochi cu blândele lui săgeţi pe cârmaciul lui Menelau, pe Frontis, fiul lui Onetor, fără pereche în cârmuirea unei corăbii pe furtună, şi-l păvăli tocmai pe când ţinea vâsla. Cu toată graba lui, Menelau se opri ca să-l îngroape şi să-l prâznuiască. De îndată ce-şi luă din nou drumul pe marea întunecoasă, corăbiile ajunseră la muntele Malea[2]; ca să-l abată din drum, Dumnezeu deslănţui vijelia vânturilor. Valurile se umflară, nesfârşite, ca munţii. Vasele se despărţiră în două: pe de o parte furtuna o împinse în Creta, în ţara Cidonilor[3] pe malurile Iardanului[4], unde, la capătul Gortinei[5], se înalţă din sânul mării la ţărm o stâncă prăpăstioasă spre care Austrul împinge valurile mării la stânga, către limba de pământ pe unde-i Festos[6]; această stâncă mică iezeşte valurile. Acolo sosiră corăbiile. Oamenii scăpară cum scăpară de moarte, dar valurile zdrobiră corăbiile de stâncă. Pe alte corăbii vântul le împinse tocmai în Egipt. Şi în vreme ce Menelau colinda prin ţări străine după avuţii, acasă, Egist îşi împlinise gândul şi ucisese pe Agamemnon şi-i supusese poporul. Şapte ani a domnit el peste bogata Micene[7], dar în al optulea, Oreste s'a întors din Atena, de a răpus pe vicleanul ucigaş al tatălui său. După măcel el a dat un praznic Argienilor şi a îngropat p.e Egist şi pe nelegiuita-i mamă, tocmai când a sosit şi Menelau cu corăbiile încărcate cu cât aur puteau duce. Tu, fătul meu, nu pribegi multă vreme departe de casă, nu-ţi lăsa avutul pe mâna ticăloşilor ce mişună la curte, ca să nu-ţi irosească starea, în vreme ce tu baţi drumurile în zadar. Doar la Menelau te sfătuesc să te mai duci, că a venit de curând din ţări depărtate, de prin locuri de unde nu mai credea să se întoarcă. Furtunile l-au împins peste o mare aşa de întinsă, că nici păsările nu pot străbate într'un an. Du-te cu ai tăi cu corabia, ori de vrei ia-o pe drum, că-ţi dau eu un car şi cai, iar fiii mei o să te călăuzească la Sparta, unde se află Menelau. Roagă-te de el să-ţi spună adevărul şi n'o

să te mintă, că doar e prea cuminte».
Promontoriu din Atica, unde se află templele Atenei şi lui Poseidon.
Fiul lui Zeus şi al Latonei; zeu al muzicii, al artelor, patron al oracolelor.
Promontoriu din sud-estul Peloponesului.
Populaţie din Creta, întemeiată de Cidon, fiul lui Hermes.
Râu în Creta.
Oraş din Creta.
Una din capitalele Cretei.
Cetate în nordul Argolidei, în Pelopones; fondată, potrivit tradiţiei, de către Perseu.
34
35
Aşa vorbi iar soarele asfinţi şi se lăsă amurgul. Minerva atunci zise:
—«Ai glăsuit cuminte, taică, dar, hai, tăiaţi acum limbile jertfelor, potriviţi vinul ca să-l închinăm lui Neptun şi celorlalţi zei şi să ne vedem' de odihnă, că a sosit vremea somnului. Lumina s'a stins şi nu-i bine să mai întârziem la ospăţ ci să ne întoarcem în oraş».
Aşa vorbi Minerva şi toţi o ascultară. Crainicii le turnară apă pe mâini, tinerii umplură cu vin ulcioarele şi împărţiră paharele pline. Grecii aruncară în foc limbile jertfelor, apoi se sculară şi închinară zeilor vinul. Iar după ce băură pe pofta inimei, Minerva şi Telemac vrură să zorească la corabie, când, supărat, Nestor îi opri cu aşa vorbe:
—«Ferească Dumnezeu să mergeţi la corabia voastră, ca şi cum aţi fi tras la un sărac, ce n'ar avea în casa lui nici aşternut, nici scoarţe, pe care să se odihnească oaspeţii. Am şi eu destule aşternuturi şi n'o să plece tocmai fiul lui Ulise să se culce pe scândurile corăbiei lui, câtă vreme trăiesc eu, iar mai pe urmă şi feciorii mei o să găzduiască la curte pe cine o veni aici».
Minerva îi răspunse:
— «Că bine zici, moşule dragă, şi se cuvine ca Telemac să te asculte, că aşa e cu cale ca el să meargă la curte şi să doarmă acolo iar eu să mă întorc la corabie să îmbărbătez pe oameni şi să le spun ce-i de făcut, că doar eu sunt mai bătrân iar ceilalţi sunt de o seamă cu Telemac şi vin cu dânsul numai din dragoste. Acolo o să dorm peste noapte iar în zori mă duc la Cauconi[1] pentru nişte bani ce-mi datorează de mult. După ce Telemac va ajunge la tine, trimite-l cu un car şi cu unul din fiii tăi, dă-i caii cei mai sprinteni şi cei mai puternici».
Şi după ce vorbi aşa, zeiţa se făcu nevăzută, sub chip de vultur. Toţi rămaseră înlemniţi, şi cu uimire bătrânul îl apucă de mână pe Telemac, de-i grăi:
— «O să fii om vrednic, de vreme ce te ocroteşte Dumnezeu de tânăr, că nu se poate să nu fi fost un zeu la mijloc şi acela e Minerva, care cinstea la Troia şi pe viteazul tău tată. Zeiţă, dă-mi slavă şi mie şi copiilor şi vredniciei mele soţii, iar eu o să-ţi jertfesc o juncă cu fruntea lată nepusă încă la jug, cu coarnele poleite cu aur».
Aşa se rugă şi Minerva îl auzi. Urmat de feciori şi de gineri, el purcese apoi la curte şi când ajunseră acolo, se aşezară la rând pe scaune şi jeţuri.
Populaţie din vestul Peloponesului.
Bătrânul umplu ulciorul cu un vin de 11 ani, destupat chiar atunci de chelăriţă, apoi îl potrivi cu apă şi stropi din el şi se rugă de Minerva. După ce isprăvi de închinat şi după ce băură după pofta inimii, se duseră cu toţii pe la casele lor să se culce, numai pe Telemac Nestor îl culcă într'un pat ridicat în tindă, alături de patul viteazului Pisistrat, căpitenia ostaşilor, singurul fiu ce-i mai rămăsese neînsurat acasă. Bătrânul se culcă în iatacul din fund al mândrei lui curţi, unde-i pregătise patul vrednica-i soţie. A doua zi, de cum se iviră zorii trandafirii, Nestor de sculă şi ieşi din casă de se aşeză în faţa porţii pe pietrele de marmoră albă şi lucie, unde şezuse pe vremuri Neleu cel înţelept ca zeii. Dar el murise de mult, iar acum îi luase locul Nestor, pavăză a Grecilor şi ţinea toiagul domniei. Ieşind de prin ietace, se adunară apoi în jurul lui toţi feciorii, Echifron, Stratios, Perseu, Aretos şi frumosul ca un zeu Trasimede, Pisistrat venea abia al şaselea. Ei îl aduseră pe Telemac, iar Nestor luă cuvântul cel dintâi:
— «Grăbiţi-vă, feţii mei, să-mi faceţi voia ca să îmbunăm întâi pe Minerva, că ni s'a arătat la praznicul lui Neptun. Unul dintre voi să meargă la câmp şi să spună văcarului să ne trimeată o juncă şi apoi să se întoarcă îndată; un altul să alerge la corabia lui Telemac, ca să-i aducă pe toţi tovarăşii lui afară de vreo doi; altul să cheme pe meşterul Laerches ca să poleiască cornele juncei. Ceilalţi să rămână lângă mine; spuneţi-le roabelor să gătească ospăţul, să aducă scaune, lemne şi apă curată».
Aşa vorbi şi toţi se grăbiră să-l asculte. Veni şi junca dela câmp, veniră şi tovarăşii lui Telemac dela corabie şi meşterul sosi cu sculele de aramă ale meşteşugului său; o

nicovală, un ciocan, un cleşte cu care bătea aurul. Veni şi Minerva ca să-şi ia partea ei de jertfă. Nestor îi dădu meşterului bucăţele de aur, pe care le întinse binişor în jurul coarnelor juncei, ca şi zeiţa să se bucure la vederea darului.
Stratios şi Echifron traseră junca de coarne, iar Aretos aduse în dreapta, într'un lighean împodobit cu flori, apă cu care trebuiau să se spele pe mâini, iar în cealaltă, coşul cu orzul sfânt. înarmat cu o secure ascuţită, Trasimed sta gata să tae vita, iar Perseu ţinea vasul pentru sânge. Nestor începu să stropească cu apă curată şi orz şi să rostească Minervei multe rugăciuni, aruncând în foc un smoc de păr tăiat de pe capul vitei. Şi de îndată ce-şi isprăviră ruga şi presărară orzul sfânt, Trasimed, fiul lui Nestor, se apropie şi lovi junca cu securea de tăie muşchii gâtului şi slei puterile juncei. De bucurie chiuiră atunci fiicele, nurorile şi vrednica soţie
36
37
a lui Nestor, Euridice, fata cea mai mare a lui Climene. După aceea ei ridicară junca de pe loculunde căzuse,osprijiniră,iar Pisistrat ol înjunghie; valuri de sânge negru ţâşniră până ce vieaţa i se scurse din trup. Zoriră apoi să o sfârtice în bucăţi, îi tăiară, cum se cuvine, buturile şi lei înveliră în prapuri îndoite, pe care puseră măruntaiele crude. Bătrânul le arse pe un foc de ramuri uscate, şi vărsă peste flacără picături de vin vechiu, în timp ce, alături, tinerii ţineau carnea în frigări.
După ce mâncară cu toţii buturile şi gustară din măruntae, tăiară! cealaltă carne şi o înfipseră în frigări ascuţite ca s'o gătească. în vremea! aceea Policasta, fata mai tânără a lui Nestor, duse pe Telemac la baie şi, după i ce-l spălă şi-l unse cu miresme, îl îmbrăcă cu o haină şi cu o mantie uşoară, Tânărul ieşi din baie frumos ca un zeu şi se aşează lângă Nestor. Grecii sfârşiseră tocmai să frigă carnea juncei şi, scoţând-o din focul încins, se aşezară' şi ei la masă. Slujitorii harnici trebăluiau şi turnau vinul în pahare de aur, iar,când îşi potoliră setea şi foamea, Nestor luă cel dintâi cuvântul:
— «Feţii mei, înhămaţi acum caii frumos încordaţi, ca Telemac să-şi I urmeze drumul». Aşa vorbi, iar ei se grăbiră să i se supună. Puseră iute la jug caii focoşi. Chelăriţa aşează în car pane, vin şi mâncare vrednică de zei. **Telemac** se urcă în carul cel frumos, iar alături Pisistrat, fiul lui Nestor, i căpetenia vitejilor, luă biciul şi hăţurile şi îndemnă caii, de se repeziră **sburând** ca vântul pe câmpie, lăsând în urmă râposul Pilos, fără să le îngădue să se odihnească o zi întreagă.
Când amurgi şi negurile se lăsară peste drumuri, ei ajunseră la Fere[1], la locuinţa lui Diocles[2], fiul lui Ortiloc, din neamul lui Alfeu. Acolo maseră, iar el le dete daruri de găzduire. A doua zi, când se iviră zorii trandafirii, îşi înhămară caii, şi, suindu-se în car, trecură pe sub poarta cu bolţi răsunătoare.
Pisistrat dete bici cailor, care şi sburară, de ajunseră pe o câmpie i semănată cu grâu şi îşi isprăviră drumul, aşa-i duseseră de repede caii. Soarele apuse şi negurile întunecau toate căile.
Oraş din Mesenia, la jumătatea drumului dintre Pilos şi Sparta. Regele Ferei.
38
CANTUL IV
De îndată ce sosiră în valea râpoasă a Lacedemonei, tinerii traseră la curtea slavicului Menelau. El prăznuia cu toţi curtenii nunta fiului şi a fetei lui, pe care o trimetea feciorului lui Achile, după vorba ce-i dase sub zidurile Troiei, şi o împlineau zeii acuma. Caii înhămaţi la un car aveau să ducă pe Ermiona departe, în cetatea vestită a Mirmidonilor, unde stăpânea soţul ei. Menelau mai mărita şi pe fata lui Alector din Sparta cu Megapentes, feciorul lui mai mic, făcut cu una din roabe, că de când a născut pe frumoasa Ermiona, Elena n'a mai avut şi alţi copii. în vreme ce curtenii şi prietenii lui Menelau petreceau în curţile înalte şi un cântăreţ minunat se întovărăşea cu lăuta şi doi dănţuitori jucau printre mese, îşi opriră caii la poartă Telemac şi fiul lui Nestor.
Eteoneu, un slujitor al lui Menelau, le ieşi înainte şi, după ce-i văzu, se grăbi să intre la curte să-l vestească pe stăpânul casei:
—«Mărite Doamne, au sosit doi străini ce par oameni de neam; spune-mi dacă trebuie să le desham caii ori să-i trimetem să-şi caute gazda aiurea».
Iar Menelau îi spuse cu necaz:
—«Fiu a lui Boetes, te ştiam om în toată firea, dar de data asta ai vorbit ca un nerod. De câte ori n'am fost şi noi găzduiţi printre străini până ce am sosit acasă? Să dea Domnul să nu mai avem şi alte necazuri. Hai, du-le acuma de deshamă caii şi pofteşte pe oaspeţi la masă».

El vorbi şi Eteoneu zori să iasă şi să poruncească şi celorlalte slugi să vină cu dânsul. împreună cu ci deshâmară caii asudaţi, îi legară de iesle şi le dădură ovăz amestecai cu orz alb; proptiră carul de peretele grajdului. îi însoţiră apoi pe oaspeţi la curtea înaltă, de care se minunară, ca strălucea ca lumina soarelui şi a lunei. După ce se desfâtară îi duseră în nişte băi de marmoră, unde roabele îi spălară, îi unseră cu miresme
39
şi îi îmbrăcară qu haine moi. îi aşezară apoi pe jeţuri lângă Menelau. O slujnică le aduse un ibric de aur cu lighean de argint ca să se spele pe mâini şi li se întinse apoi dinainte o masă lustruită, pe care chelăriţa o umplu cu pâine şi cu fel de fel de bucate, iar bucătarul le aduse fripturi de carne felurită şi le mai puse şi câte un pahar de aur. Cu mâna, Menelau îi pofti şi le zise:
—«Mâncaţi întâiu şi petreceţi. După ce-ţi cina la masa noastră, o să vă întrebăm cine sunteţi, că nu sunteţi dintr'un neam de rând, ci păreţi fii de crai cu toiagul domniei».
Cu aşa vorbe, el le puse dinainte un spate gras de bou, pe care i-l adusese lui. Ei îşi întinseră mâinile şi îmbucară. După ce-şi potoliră foamea şi setea, cu capul apropiat, ca să nu-l audă alţii, Telemac îi spuse lui Pisistrat:
— «Ia priveşte, dragul meu, prin sala asta strălucitoare, cum te orbesc arama, aurul, smalţul, argintul şi fildeşul; aşa trebuie să fie numai la curtea lui Jupiter. Ce de-a mai frumuseţi ce mi-au luat vederea!».
Menelau le auzise şoapta şi le spuse iute aşa:
— «Feţii mei, nu se poate nimeni asemui cu Jupiter. Curţile şi comorile lui sunt veşnice. Dintre oameni unii s'ar putea întrece cu mine în bogăţie, iar alţii sunt mai săraci, dar câte necazuri am tras şi cât amar de vreme am pribegit cu vasele mele până mi-am adus acasă după opt ani avutul. Am fost prin Cirpu, prin Fenicia, prin Egipt, am cercetat pe Etiopieni, pe Sidonieni, pe Erembi; în Libia mieii se nasc cu coarne, iar oile faţă de trei ori pe an. Acolo şi ciobanul şi stăpânul nu duc niciodată lipsă de brânză, de carne, de lapte, că turmele dau lapte fără încetare. Dar pe când rătăceam departe şi strângeam averi, un nelegiuit a ucis hoţeşte cu ajutorul Clitemnestrei pe frate-meu. De aceea, n'am nicio bucurie să-mi stăpânesc avutul. Părinţii voştri, oricine sunt ei, v'au povestit, de bună seamă, câte necazuri am pătimit. Am prădat o cetate ne mai pomenit de bogată, dar mai bine n'aş avea decât o treime din avutul meu şi să fie vii toţi cei ce au pierit în faţa Troiei, departe de Argos. Acum nu-mi rămâne decât să-i plâng cu lacrimi amare şi adesea şed aici de-mi las sufletul în voia jalei; uneori o opresc că simt că nu mai pot. Pe toţi îi plâng, dar mai ales amintirea unuia nu-mi dă pace şi mă face să urăsc somnul şi hrana, că nimeni dintre Greci nu s'a ostenit şi n'a pătimit ca Ulise. Necazurile l-au
40
bătut, iar eu i-am tot dus dorul. Nici nu mai ştiu dacă trăeşte ori de a murit şi, de bună seamă, îl jelesc şi bătrânul lui tată Laerte şi Penelopa şi Telemac, pe care l-a lăsat acasă copil».
Aşa vorbi şi Telemac izbucni în lacrimi, când auzi pomenind de Ulise. Cu mâinile amândouă îşi ridică haina de purpură ca să-şi ascundă faţa, dar Menelau îl şi ghicise şi se chitea acum în sine, dacă să-l lase să-i vorbească mai întâi de Ulise ori să-l întrebe el şi să-l cerceteze. Cum sta la cumpănă, iată că Elena', asemenea Dianei[2] la chip, se scoborî din iatac. Adrasta îi întinse un scaun frumos sculptat. Alcipa îi aduse un covor de lână moale şi Filo îi dădu un coş de argint dăruit de Alcandra, soţia lui Polib, ce locuia în Teba din Egipt, într-o casă plină de bogăţii. Chiar şi lui Menelau îi dase Polib două căzi de argint, două trepiede şi 10 talanţi de aur. Elenei Alcandra îi făcuse daruri mari: o furcă de aur şi panerul ăsta de argint cu tiv de aur. Filo i-l aduse plin de fire, având deasupra furca de aur cu caierul de lână. Elena se aşează pe un jeţ, cu picioarele pe un scăunel, şi îşi întrebă de îndată soţul:
—«Ştii oare, bărbate, cine's oaspeţii noştri? Mă înşel ori spun adevărul,dar inima îmidă ghessă vorbesc.îmipare că n'a fost niciodată între bărbaţi ori femei aşa asemănare ca între tânărul ăsta şi Telemac, fiul lui Ulise, pe care-l lăsase abia născut acasă, când din pricina mea, nemernica, v'aţi dus cu războiu în câmpiile Troiei».
Iar bălanul Menelau îi răspunse:
—«Femeie, tocmai la asta mă gândeam şi eu; priveşte, aceleaşi picioare şi mâini, aceeaşi uitătură, acelaşi corp şi aceleaşi plete. Iar când i-am pomenit de dânsul şi de câte necazuri a tras pentru mine, pe tânăr l-au .podidit lacrimile şi şi-a ascuns faţa în haina de purpură».
Dar Pisistrat îi luă vorba din gură:

—«Mărite Doamne, e drept ce spui; e băiatul lui Ulise. Dar e cumpănit şi cum e întâiaş dată la curtea ta, se sfieşte să rostească în faţa ta vorbenechibzuite.Noistămşiteascultămcumamasculta pe Dumnezeu. Tatăl meu Nestor m'a trimis să-l petrec şi să-i slujesc de

Fiica lui Zeus şi a Ledei, sora Clitemnestrei şi a lui Castor şi Pollux; răpirea ei de către Paris a declanşat războiul troian.♦

(Artemis)- Fiica lui Zeus şi a Latonei, sora lui Apollo; zeiţa vânătorii.

călăuză. Ardea de dorul să te vadă şi să-i dai un sfat, că mult mai rabdă în casa lui fiul unui pribeag, când n'are cine să-l ajute, cum e şi Telemac. Că tatăl lui nu s'a întors şi nimeni din Itaca nu sare să-l ajute». Iar Menelau grăi atunci:

—«La mine în casă-i, Doamne, fiul celui mai bun prieten, care, de dragul meu, a pătimit atâta şi pe care socoteam să-l cinstesc mai mult decât pe toţi. De ne ajuta Atotstăpânitorul să ne întoarcem cu bine pe corăbii, voiam să-l aşez într'un oraş din Argos de sub stăpânirea mea, golit de oameni, şi să-i clădesc acolo o curte, unde să-şi aducă din Itaca avutul, femeia şi întregul lui popor. Ne-am fi întâlnit adesea şi nimic nu ne-ar fi putut curma prietenia până nu ne-ar fi acoperit întunecoasa ceaţă a morţii. Dar nu ştiu ce zeu ne-a pizmuit fericirea şi-l ţine pe Ulise departe de ai lui».

Aşa grăi şi vorbele lui treziră în toţi pofta de lacrimi. Plânse şi Elena din Argos şi Telemac şi chiar Menelau. Pisistrat avea şi el ochii scăldaţi în lacrimi, că-şi adusese aminte de frate-său Antiloc, pe care îl ucisese Memnon, fiul Aurorei. La amintirea lui el rosti:

—«De câte ori vorbeam acasă de tine, Nestor ne spunea că nimeni nu te întrece în chibzuinţă aşa că, dacă-i chip, ascultă-mă pe mine. Nu-mi plac bocetele la masă, că au să vină doar şi zorile şi atunci vom putea plânge pe cei răpuşi de soartă. E tot ce suntem în stare să facem pentru bieţii morţi: să ne tăiem părul şi să ne stropim obrazul cu lacrimi. Şi eu mi-am pierdut pe frate-meu şi doar n'a fost cel mai puţin viteaz dintre Greci. E drept că n'am fost la luptele lui şi n'am văzut nimic, dar se zice că nimeni nu-l întrecea pe Antiloc în bărbăţie şi agerime».

Menelau îi spuse atunci:

—«Fătul meu, vorbeşti ca un om cuminte şi mai în vârstă decât eşti. Vorbeşti înţelepţeşte, cum era de aşteptat dela feciorul lui Nestor. Se vede bine că te tragi dintr'un om, pe care Jupiter l-a blagoslovit şi ca soţ şi ca părinte şi i-a sortit să îmbătrânească tihnit la curtea lui înconjurat de fii cuminţi şi harnici. Să încetăm să ne tot plângem şi să ne punem din nou la masă. Să ne spălăm iarăşi pe mâini. în zori, Telemac şi cu mine o să avem tot timpul să stăm de vorbă».

La aşa vorbe, Asfalion, vrednica slugă a lui Menelau, le turnă apă pe mâini de le întinse apoi să îmbuce mâncarea pusă lângă dânşii.

Elena, fiica lui Jupiter, se îngriji atunci de turnă în vinul potrivit un leac ce alină jalea, alungă grijile şi şterge amintirea tuturor relelor. Cine-l bea nu mai vărsa un strop de lacrimă toată ziua, chiar de-i mureau tata şi mama ori dacă chiar în faţă îi cădea fratele sau fiul drag. Ei îi dăruise băutura de leac Polidamna, soţia lui Tonos, din Egipt, unde pământul rodeşte din belşug leacuri, unele bune, altele vătămătoare şi unde vracii sunt pricepuţi ca unii ce se trag cu adevărat din Peon[1]. După ce potrivi băutura şi porunci s'o verse în pahare, Elena zise:

—«Menelau şi voi feciori de viteji, cum poate totul, Cel de sus dă când unuia, când altuia binele şi răul, de aceea ospătaţi acum şi îhveseliţi-vă de amintirea ce-am s'o istorisesc. Nu mi-e gândul să înşir de-a-fira'n păr isprăvile lui Ulise ci doar să vă povestesc ce a îndrăznit să facă într-o zi la Troia, unde aţi pătimit atâtea. După ce-şi ciopârţi trupul cu răni şi îşi aruncă pe spate nişte sdrenţe de rob, se furişă în cetatea lui Priam, ca cerşetor şi nu cum era la corăbii. Aşa veni printre Troieni, fără să-l bănuiască cineva, dar eu, cu tot vicleşugul lui, îi cunoscui şi-l iscodii; la început, se feri cu şiretenie dar, după ce pusei să-l spele şi să-l ungă cu uleiu şi-l îmbrăcai cu haine, mă legai cu jurământ să nu-l dau de gol până nu s'o întoarce la corturi şi corăbii. Numai atunci îşi dădu pe faţă gândul şi, după ce răpuse cu sabia pe mulţi Troieni, se duse înapoi cu ştiri la Greci. Pe când Troienele boceau, în fundul inimii mele, eu mă bucuram, că de pe atunci râvneam să mă întorc acasă şi îmi părea rău de orbirea la care mă împinsese Venera[2], când mă răsnise departe de ţară, departe de fată şi de bărbatul meu atât de frumos şi de

cuminte».
Iar Menelau îi spuse:
— «Femeie, e drept ce ai rostit despre Ulise. Am cunoscut şi eu mulţi oameni chibzuiţi, am umblat şi eu mult prin lume, dar n'am găsit o minte ca a lui. Să vă spun doar ce a îndrăznit să facă odată în calul cioplit[3] cu meşteşug, în care se închiseseră toţi fruntaşii Grecilor ca să aducă pieirea printre Troieni. Din îndemnul nu ştiu cărui zeu potrivnic, te-ai

Medicul zeilor.
(Afrodita)- Fiica lui Zeus, zeiţa frumuseţii şi a iubirii; ea i-o promisese lui Paris pe Elena dacă era aleasă cea mai frumoasă, în dauna Herei şi a Atenei.
Ulise însuşi avusese ideea acestui cal, aşezat în faţa porţilor Troiei.

apropiat de noi însoţită de Deifob[1] şi de trei ori ai înconjurat calul ce scobit şi l-ai lovit şi ai strigat pe nume pe fruntaşii Grecilor cu glasu nevestelor lor. Eu care stăm la mijloc cu fiul lui Tideu şi cu Ulise, îţi auzi glasul şi, împins de un dor năvalnic, voii să ies cu Diomede ori să-răspund, dar Ulise ne opri şi ne înfrâna. Cu toţii tăcură, doar Anticlo: mai voia să-ţi vorbească, aşa că Ulise a trebuit să-i astupe gura cu mân; lui vânjoasă şi să ne scape de pieire până ce Minerva te-a îndepărtat noi».
Atunci Telemac grăi:
—«Mărite Menelau, e şi mai dureros că atâtea fapte mari nu l-a scăpat dela moarte chiar de avea o inimă de fier. Hai să mergem să n întindem în pat ca să avem parte de odihna dulce a somnului».
De îndată ce vorbi, Elena şi porunci roabelor să orânduiască păturii în tindă şi să aşeze în ele aşternuturi şi să le acopere cu velinţe groase Iar roabele ieşiră din palat cu facle în mâini de făcură paturile. Un craini îi însoţi pe Telemac şi pe fiul lui Nestor de se culcară în tindă. Menela se odihni în iatacul tainic al mândrei lui curţi, alături de Elena, cea m frumoasă dintre femei.
A doua zi, când se iviră zorii trandafirii, Menelau se sculă din pat, s îmbrăcă, se încinse cu sabia şi îşi prinse de picioare frumoasele Iu sandale. Ieşi apoi din casă, chipeş ca un zeu, şi se apropie de fiul lui Ulise de-i spuse:
—«Ce vânt te aduce, Telemac, pe la noi pe largul spate al mării Nevoia obştei ori nevoia ta? Să mi-o spui fără ocol».
Iar Telemac îi răspunse:
—«Atride, am venit să-mi dai vreo ştire despre tata. Casa mi s prăpădeşte; avutul mi se duce; îmi mişună curtea de duşmani, sfruntaţi peţitori ai mamei, ce-mi dau iama printre oi şi boi. De aceea îţi vin şi-cad la picioare să-mi spui ce ştii de moartea jalnică a lui Ulise, ori că văzut-o cu ochii ori că ai auzit-o povestită de alţii — că nu s'a născu nimeni pe lume mai de plâns decât dânsul. Să nu mă cruţi de milă ori din sfială ci spune-mi tot ce ai văzut. Dacă tata ţi-a făcut vreun bine în faţ

Fiu al lui Priam; căpetenia troienilor după uciderea lui Hector.

Troiei, unde atât au pătimit Grecii, să nu-l uiţi acum şi să-mi spui adevărul».
Atunci bălanul Menelau oftă:
—«Vai, Doamne, nişte nemernici ar vrea să doarmă în patul lui Ulise? Cum pe nişte pui de căprioară lăsaţi în peştera unui leu de mama lor ce paşte iarbă pe dealurile şi văile înverzite, îi ucide fără milă fiara întoarsă, tot aşa şi Ulise o să-i sdrobească pe mişei când s'o întoarce. Să-l ajute Jupiter şi Minerva şi Apolon să se repeadă printre peţitori, cum s'a repezit la Lesbos, când a sdrobit pe fiul Filomelei[1], de s'au bucurat toţi Grecii. Cum s'ar isprăvi de repede cu dânşii şi ce nuntă amară ar mai avea! Cât despre ce mă rogi, o să-ţi spun fără ocol tot ce-am aflat dela Proteu[2], bătrânul mării. N'o să-ţi ascund nimic din ce mi-a spus. Deşi doream să mă întorc acasă, zeii m'au mai oprit în Egipt, unde uitasem să le aduc jertfele de boi întregi, că ei vor să ne amintim de datoria către dânşii. în mijlocul mării, din faţa Egiptului, se află o insulă numită Faros[3], departe ca de o zi de drum, cu un liman adăpostit, de unde corăbierii îşi pornesc corăbiile, după ce şi-au luat apă dulce dintr'un izvor. Aici zeii m'au ţinut în loc douăzeci de zile, că n'au voit să sufle vânturile ce împing corăbiile în largul mării. Se isprăveau merindele şi se sleiau şi puterile oamenilor mei, de nu de îndura să ne ajute Idoteea, fiica lui Proteu, bătrânul mării. Mă întâlnise, pe când rătăceam singur, departe de oamenii mei duşi la pescuit în jurul insulei ca să-şi potolească foamea. Zâna mă întâmpină şi îmi grăi aşa:
—«Nu eşti, străine, în toată firea. Ţi s'a tulburat mintea ori ne-ai îndrăgit ţărmul, şi-ţi place suferinţa. De atâta timp stai aici la noi şi n'ai găsit un mijloc de plecare măcar că

tovarăşii ţi se usucă de dor».
Ea vorbi iar eu mă grăbii să-i răspund:
—«Oricine eşti dintre zâne, îţi mărturisesc că nu de bună voie sunt în locurile acestea. Am supărat se vede vreun zeu din slava cerului; spune-mi
Rege în Lesbos; se lupta cu călătorii ajunşi pe insulă, ucigându-i pe intruşi. Divinitate marină.
Insulă de lângă Alexandria, celebră prin farul construit acolo şi socotit una dintre cele şapte minuni ale lumii.

(că zeii ştiu doar totul) care dintre ei mi se pune de-a-curmezişul şi nu mă las să mă întorc pe marea cea plină de peşti». Iar zâna îmi răspunse:
—«Străine,osă-ţispuntotadevărul.îninsulaastalocueşt vrednicul de crezare bătrân al mării, nemuritorul Proteu din Egipt, car ascultă de Neptun şi cunoaşte toate adâncurile genunii. Se zice că-i tată meuşică-idatorez vieaţa.De poţisă-l prinzi,osă-ţilămureasc. drumul, o să-ţi arate cum să te întorci pe marea cea plină de peşte. D voeşti, o să-ţi spună tot ce ţi s'a întâmplat acasă în lipsă, bun ori rău».
Aşa-mi vorbi iar eu îi răspunsei:
—«Arată-mi însă cum l-aş putea prinde pe zeul cel bâtrân că, dac; mă simte, o să se ferească de mine şi anevoie se lasă zeii biruiţi d oameni».
Iar zâna îmi răspunse:
—«Străine, o să-ţi spun tot adevărul. Când soarele e în cruce şi adi zefirul, bătrânul se ridică din valurile negre, unde stătea ascuns, şi mergi să se culce într'o peşteră; în jurul lui dorm roată focile, prăsila frumoase Halosidna[1] şi împrăştie un miros greu de fund de mare. Chiar mâine îr zori o să te duc acolo să stai cu rândul la pândă cu trei tovarăşi ce-alege. Să-ţi spun acum apucăturile bătrânului. La început, el o să umbL să-şi numere pe degete focile şi să le cerceteze cu de-amănuntul; apoi c să se întindă printre ele ca un cioban în mijlocul turmei. Voi, cum î vedeţi aţipit, opriţi-vă de-l înşfăcaţi cu sila, oricât s'o svârcoli să scape şi o să se prefacă în toate făpturile de pe pământ, în şarpe, ba în apă ş chiar în foc. Să nu-l slăbiţi, ci strângeţi-l tot mai puternic. Dar când, *h* urmă, o să te întrebe şi o să-şi ia chipul cu care l-aţi văzut dormind, ni mai e nevoie de silă ci deslegaţi-l binişor şi cercetează-l, care zeu te prigoneşte acum şi cum să te întorci pe marea cea plină de peşte».
După ce vorbi aşa, ea se scufundă în valuri, iar eu îngrijorat *mî* întorsei la corăbiile trase pe nisip. De cum ajunsei, ne gătirăm de cină ş apoi adormirăm pe malul mării.
A doua zi, când se iviră zorii trandafirii, mă dusei la marginea mări de mă rugai de zei; luai apoi cu mine trei dintre tovarăşii mai de credinţă
[1]Marea înspumată.
în vremea aceea, cu gândul să-şi înşele tatăl, zâna ieşise dintre valuri şi ne adusese patru piei de focă; ea săpase în nisip culcuşuri şi se aşezase să ne aştepte şi, după ce venirăm, ne ascunse pe rând în gropile de nisip şi ne înveli cu câte o piele de focă. Dar ne-ar fi fost cu neputinţă din pricina duhorii focilor, că nimeni n'ar putea sta lângă o aşa dihanie, de nu găsea zâna un chip să ne ajute şi nu ne punea pe nări o mireasmă, mai tare ca putoarea focilor. Toată dimineaţa şezurăm acolo liniştiţi şi răbdarăm, iar când dihaniile sosiră droaie din mare şi se întoarseră pe ţărm, cam pe la amiază, ieşi şi bătrânul din valuri şi veni la focile grăsune de le numără, începu cu noi, fără să bănuiască viclenia, iar după ce adormi, noi ne năpustirăm la dânsul, şi-l cuprinserăm în braţe. Bătrânul nu-şi uită vicleşugul ci se prefăcu mai întâiu într'un leu stufos, cu coamă, apoi în balaur, în panteră, în mistreţ, ba chiar şi în apă curgătoare şi în copac pletos. Dar nici noi nu-l lăsarăm, ci-l ţinurăm ţeapăn şi numai când se simţi slăbit, şiretul bătrân mă întrebă:
—«Fiu al lui Atreu, cu cine te-ai vorbit, de te-ai pus la pândă ca să mă apuci cu sila? Ce vrei tu dela mine?»
El vorbi şi eu mă grăbii să-i răspund:
—«De geaba te prefaci, moşule, că nu ştii, că nu mă înşeli. Ştii doar bine de câtă vreme stau ţintuit în această insulă, fără să pot găsi vreun mijloc de plecare şi mi se sfâşie inima. Ca zeua toate ştiutor, spune-mi cine mă opreşte să mă întorc pe marea cea plină de peşti?».
La aşa vorbe el răspunse:
—«înainte de a te urca în vase, tu trebuie să aduci jertfe lui Jupiter şi celorlalţi zei, ca să ajungi mai repede acasă. Dar nu ţi-e dat să-ţi vezi pe ai tăi şi curtea şi moşia, înainte de a te întoarce la Egiptos[1], fluviul scoborât din Jupiter, ca să aduci jertfe sfinte zeilor din

slavă, că numai aşa o să-ţi îngădue să faci călătoria râvnită».
Aşa grăi şi inima mi se rupse la gândul să mă întorc din nou în Egipt pe un drum atât de lung şi anevoios. Răspunsei totuşi lui Proteu:
—«De bună seamă o să fac, moşule, tot ce mă sfătueşti, dar spune-mi drept dacă toţi Grecii, pe care i-am lăsat în vieaţă, când am plecat cu Nestor

dela Troia, au sosit teferi acasă, ori de a pierit vreunul în mare sau printre prieteni după încheierea războiului?».
Iar el îmi răspunse:
— «Atride, la ce mă întrebi tu toate astea, şi ce nevoie ai să ştii adevărul? Mă tem că o să te pui pe plâns, când vei afla cu de-amănuntul că mulţi după războiu au murit, şi mulţi au scăpat. în lupte tu ştii ce s'a petrecut, iar la întoarcere numai doi dintre fruntaşii Grecilor au pierit; al treilea trăeşte încă undeva în largul mării. Ajax[1] şi-a găsit moartea pe corabie. La început Neptun l-a împins spre stâncile Girei, şi l-a ferit de mânia valurilor. Şi cu toată ura Minervei, scăpa atunci de moarte, dacă nu se încumeta să rostească vorbe trufaşe. «Da, strigă el, în ciuda zeilor o să scap din genunea mării». Când auzi aşa vorbe îndrăzneţe, Neptun puse mâna-i vânjoasă pe furca-i temută şi lovi în stânca Girei, de o despică în două; o bucată rămase pe loc, iar cealaltă, de pe care rostise Ajax cuvintele lui nelegiuite, se scufundă şi-l târî sub valurile învolburate. Aşa a pierit fiul lui Oileu, înnecat în unda amară. Cu ajutorul Junonei[2], frate-tău[3] a scăpat de moarte şi a pornit cu corăbiile. Când a ajuns la muntele râpos al Maleei, furtuna l-a smuls pe marea cea plină de peşte dar a dat Domnul de s'a schimbat. Grecii au ajuns cu bine acasă, la capătul ţinutului, unde odinioară locuia Tieste, şi unde locueşte acum fiul lui, Egist. De cum a pus piciorul vesel pe moşia părintească, Agamemnon a sărutat ţărâna, şi a vărsat lacrimi fierbinţi la vederea pământului drag. Dar din vârful foişorului un străjer îl şi zărise, că-l pusese Egist de pândă şi-i juruise o plată de doi talanţi de aur, aşa că de un an veghea ca nu cumva să pice nebăgat în seamă viteazul Agamemnon. Şi cum l-a vestit de sosirea lui, Egist i-a pregătit capcana. A ales vreo douăzeci de oameni şi i-a pus la pândă. A orânduit apoi la curte un ospăţ mare iar el a pornit cu alaiu de care ca să-i iasă în cale lui Agamemnon şi să-l poftească cu gând nelegiuit. Şi pe când stătea la masă, fără să bănuiască, Egist l-a ucis, cum ai ucide un bou în staul, ba n'a scăpat niciunul din însoţitori, nici chiar din cei ai lui Egist. Cu toţii au pierit în măcel».
Aşa vorbi Proteu şi mi se sfâşia inima, de căzui pe nisip gemând; mi se scârbise de vieaţă şi de lumina soarelui. Când fui sătul de svârcolire şi de lacrimi, moşul începu din nou:
—«Fiu al lui Atreu, nu-ţi pierde firea şi nu te istovi de lacrimi, că doar plânsul n'o să-i ajute la nimic ci mai de grabă caută să ajungi mai iute în ţară ca să găseşti viu încă pe Egist, de nu l-a răpus mai înainte Oreste şi nu ţi-a rămas decât să iei parte doar la praznicul de îngropăciune a ucigaşilor fratelui tău».
Aşa-mi vorbi şi, oricât eram de mâhnit, inima mi se învioră din nou şi spusei bătrânului aşa:
— «Am aflat acum de soarta celor doi ce au murit, dar cine-i celălalt, care-i rătăcit pe mare ori a murit, că voiu sa aflu şi de el chiar de mă va durea».
Proteu răspunde atunci:
—«E fiul lui Laerte din Itaca, pe care l-am văzut vărsând lacrimi fierbinţi într'o insulă la curtea zânei Calipso, ce-l ţine cu de-a-sila. Nu se poate întoarce acasă, că nu mai are nici vase, nici vâslaşi, ca să-l ducă pe întinsul spate al mării. Dar ţie, ca unuia ce eşti ginerele lui Jupiter, nu ţi-i dat să mori în Argosul bogat în cai; ci zeii o să te trimită în câmpiile Elizee[1], dela capătul lumii, pe unde sade bălanul Radamante[2] şi unde traiul e mai ferice, că nu-s zăpezi, nici ploaie, nici ninsoare, ci pururi bate boarea dulce a zefirului dinspre ocean».
Şi după ce vorbi aşa, el se scufundă în valurile înspumate, iar eu cu inima sdrobită mă întorsei la corăbii, la bunii mei tovarăşi; ne pregătirăm apoi cina şi odată cu noaptea ne culcarăm pe ţărm.
A doua zi, când se iviră zorii trandafirii, traserăm pe apă corăbiile, ridicarăm catargurile, întinserăm pânzele. Vâslaşii se aşezară pe laviţe şi începură să lovească cu lopeţile valurile albe.
Curând îmi oprii corăbiile în apele Egiptului, purces din slava cerului, Şi acolo adusei jertfe de boi, iar după ce potolii mânia zeilor, înălţai un mormânt fratelui meu ca să-i rămână pomenirea veşnică. Şi de îndată ce-mi împlinii datoria, întinsei pânzele, iar zeii

îmi dădură vânt prielnic de mă
Al doilea războinic grec cu n.umele acesta, fiul lui Oileu.
(Hera)- Soţia lui Zeus.
Agamemnon.
Tărâm al fericirii.
Fiul lui Zeus şi al Europei; alături de Minos *şi* de Eac era judecător al lumii infernale.
48
49
duseră repede acasă. Şi acum, prietene, rămâi la mine măcar unsprezec ori douăsprezece zile şi atunci o să te petrec cu cinste, o să te încarc c daruri, trei cai şi un car frumos, o să-ţi mai dau şi un pahar frumos ca bând în cinstea zeilor, să te gândeşti şi la mine în toate zilele vieţii tale Dar cumintele Telemac îi răspunse:
—«Atride, să nu mă ţii prea multă vreme, măcar că, de bun seamă, aş rămâne bucuros la tine şi nu mi-ar fi un an întreg dor de cas şi de ai mei, că aşa mi-i drag să-ţi sorb cuvintele şi povestirile. Dar î timp ce tu vrei să mă opreşti mai multă vreme, tovarăşii mă aşteaptă 1 Pilos, iar darul ce mi-l hărăzeşti te rog să fie o sculă preţioasă, că n pot duce cai în Itaca, ci i-aş lăsa la tine, că tu domneşti peste câmp întinse, cu mult trifoiu şi cimbru şi grâu şi ovăz şi orz. La mine în ţai nu-s păşuni, nici drumuri pentru care, ci pasc doar capre. Că doar nu toat insulele-s bune pentru umblat cu cai şi n'au livezi şi dintre toate mai ale Itaca».
Aşa vorbi, şi Menelau zâmbi voios şi-l mângâie cu mâna:
—«Numai după vorbele tale se vede, fătul meu, că te tragi din viţ înaltă. O să-ţi schimb darul, că e lesne de făcut; din toate odoarele case mele o să-ţi aleg pe cel mai de preţ, o cană bine lucrată, cu totul d argint, iar pe la gură de aur, ieşită din mâinile lui Vulcan[1], pe care mi-dăruit-o Fedim, craiul Sidonului, când m'a primit în gazdă la dânsul, 1 întoarcerea dela Troia. O să ţi-o dau ţie».
Pe când vorbeau aşa, lumea se şi strânsese la curte, unii cu oi, alţii c vin, iar nevestele cu marame purtau coşuri de pâine.
Aşa se pregătea ospăţul la curte.
în vremea aceea peţitorii Penelopei asvârleau cu discul şi cu lancea î faţa curţii lui Ulise, pe un loc întins, unde îşi arătau de obiceiu obrăznicii Antinou şedea alături de frumosul Eurimac, amândoi fruntaşi ai peţitorilo: şi mai de neam decât toţi, când Noemon, fiul lui Fronios, se apropie d dânşii, de-l întrebă pe Antinou:
— «Fiule al lui Eupiteu, când o să se întoarcă oare Telemac din Pilos că s'a dus pe vasul meu, cu care aş vrea să merg în Elida, unde an
(Hefaistos)-Fiul lui Zeus şi al Herei, soţul Afroditei; făurarul zeilor.
50
douăsprezece iepe cu mânzi neîmblânziţi, din cari aş vrea să aduc unul ca să-l învăţ la jug».
Aşa vorbi, iară ei se mirau, că nici nu aflaseră că Telemac a plecat în oraşul lui Neleu, ci-l credeau la ţară, la turma de oi ori la porcar.
Atunci Antinou răspunse fiului lui Fronios:
—«Când a plecat şi cine l-a întovărăşit? A luat oameni de ai noştri ori argaţi şi robi? E de mirare că şi-a putut împlini gândul. Dar spune-mi, ţi-a luat corabia cu de-a-sila, ori i-ai dat-o de bunăvoie, înduioşat de vorbele lui?».
Noemon răspunse:
—«I-am dat-o de bunăvoie, că nici nu se putea să nu i-o dau unui om aşa de necăjit. însoţitorii lui sunt dintre fruntaşii noştri, iar în capul lor amzăritpe Mentor ori mai de grabă un zeu ce-i semăna în totul, că, de-a-mirarea, l-am întâlnit chiar ieri în zori, deşi-l ştiam plecat la Pilos».
Şi după ce vorbi aşa, Noemon se întoarse acasă la taică-său, iar cei doi peţitori rămaseră înmărmuriţi. Ceilalţi îşi părăsiră apoi şi ei jocurile, se strânseră la un loc, unde Antinou le ţinu o cuvântare. O straşnică mânie îl cuprinsese şi ochii îi scoteau văpăi:
—«îndrăzneaţă faptă mai e şi călătoria lui Telemac, de care nu mi-l închipuiam în stare! în ciuda noastră, oameni în toată firea, el, un copil, a pornit pe mare şi şi-a ales poate ca tovarăşi pe fruntaşii tării. Ne-a pus de bună seamă gând rău, dar o să-l bată cel de sus, înainte de a se scăpa de noi. Hai, daţi-mi o corabie şi douăzeci de tovarăşi ca să-i afin calea când s'o întoarce, între Itaca şi stâncile din Samos, că n'o să-i fie bine că s'a dus să-şi caute pe taică-său».
Aşa vorbi şi toţi se învoiră şi se sculară ca să intre în curtea lui Ulise. Penelopa nu întârzie să afle ce plănuiau ei, căci bunul crainic Medon din pragul curţii auzise de ce

puseră la cale şi îndată se şi duse în casă ca să-i dea de veste Penelopei, care, cum îl văzu, îi şi strigă:
— «La ce te-au trimis peţitorii? Ca să le porunceşti roabelor lui Ulise să-şi lase lucrul şi să le gătească ospăţul. Ah! de n'ar mai fi ajuns să nă peţească şi de nu s'ar mai fi strâns aici şi de le-ar fi astăşeară cel din urmă ospăţ, că straşnic mai tocaţi avutul băiatului meu! Ce, nu v'a spus Părinţii voştri când eraţi copii, ce fel de om era Ulise şi că pe nimeni n'a năpăstuit el nici cu fapta nici cu vorba, aşa cum fac de obiceiu mai marii,
51
duşmănind pe unii şi iubind pe alţii? Nimănui el nu i-a făcut vreun rău, pe când voi nu mai puteţi de răutate şi nu-i arătaţi nicio mulţumire pentru bunătatea lui».
Dar cumintele crainic îi răspunse:
—«De-ai avea numai durerea asta! Dar oamenii ăştia au pus la cald un gând şi mai mişelesc; ferească Domnul să nu şi-l împlinească! S'aii hotărât anume să-l omoare pe Telemac când s'o întoarce, că el a plecat la Pilos şi la Sparta ca să afle ştiri despre Ulise».
Aşa grăi, iar Penelopa simţi cum i se sfâşie inima şi i se moaie picioarele. Amuţi o vreme, cu ochii plini de lacrămi, cu glasul stins dej gemete. într'un târziu întrebă:
— «La ce a plecat băiatul? Ce nevoie avea să umble pe corăbii, aceşti cai ai mării ce duc oameni peste noianul apelor? Ori voeşte să i se şteargă! amintirea în lume».
Dar Medon îi răspunse:
—«Nu ştiu dacă l-a împins vreun zeu ori i-a dat ghes inima săi meargă la Pilos să vadă de nu-i vreo nădejde ca taică-su să se întoarcă ori că a murit de mult».
Şi după ce vorbi aşa, crainicul ieşi din curtea lui Ulise, iară Penelopa copleşită de durere nu se aşează într'unul din jeţurile camerei ci se lăsă să cadă chiar pe prag şi se porni să se vaite şi cu ea se văitau toate roabele, tinere şi bătrâne. Oftând din greu le spuse apoi:
— «Ascultaţi cum Dumnezeu mi-a dat mai multe necazuri decât tuturor! celorlalte femei născute şi crescute de mine. întâi mi-am pierdut bărbatul, un om cu inimă de leu, de nu-i găseşti pereche printre Greci şi s'a dus vestea şi la Argos şi în Grecia toată. Iată acum că furtunile mi l-au răpit pe fiul iubit, şi n'am ştiut măcar că a plecat şi voi, hainelor, nici n'afi avut grijă să mă deşteptaţi, deşi ştiaţi că s'a urcat pe corabie. De aflam ca vrea să plece, îl ţineam, de bună seamă, cu mine cu toată graba lui, orij mă lăsa moartă acasă. Chemaţi-mi iute pe moş Dolios, grădinarul dăruit de tata când am venit în Itaca. Să se ducă să spună totul lui Laerte, că poate el o să găsească vreun mijloc să se jeluiască poporului, că vrea să lase să se stingă neamul slăvit al lui Ulise».
Atunci credincioasa doică Euriclea îi răspunse:
—«Vai stăpână, ori mi-i ucide ori mi-i răbda pe lângă tine, eu tot! n'o să-ţi ascund nimic. Am ştiut tot adevărul, că doar eu i-am pregătit şi făina şi vinul şi tot ce mi-a cerut, dară m'a pus de am jurat că n'o să
52
spun nimic până ce n'or trece douăsprezece zile şi până ce nu vei dori să-l vezi, să nu-i afli plecarea, ca nu cumva plânsul să-ţi strice frumosul chip. De aceea îmbăiază-te şi te îmbracă cu haine noui şi te urcă cu femeile tale în iatacul de sus de te roagă de Minerva să-ţi scape băiatul dela moarte şi nu mai necăji pe bietul Laerte, că nu-mi închipui ca zeii să năpăstuiască într'atât neamul lui Arcesias[1] încât să nu mai rămână nimeni ca să-i stăpânească casa şi moşiile».
La aşa vorbe, durerea cu greu i se muie şi lacrimile i se potoliră. Se scaldă, se îmbrăcă în haine noui şi se sui cu roabele în iatacul de sus, unde puse într'un coş orzul sfânt şi se rugă Minervei'aşa:
—«Ascultă-mă, nebiruită fiică a Celui de sus, de ţi-a jertfit vreodată Ulise jertfe de boi şi de miei, adu-ţi acum aminte de ele şi scapă-mi băiatul iubit de mişelia peţitorilor».
După ce grăi aşa, scoase un ţipăt şi zeiţa îi auzi rugăciunea. în vremea aceea peţitorii benchetuiau cu sgomot în palatul peste care se lăsă umbra înserării. Ei îşi spunea între dânşii:
—«De bună seamă, Doamna se găteşte de nuntă şi nici nu bănueşte că moartea îi paşte băiatul».
Aşa vorbeau dar nu ştiau ce se petrecuse. Antinou strigă însă:
—«Netoţilor, mai lăsaţi-vă trăncănelile voastre, ca nu cumva să afle şi Penelopa. Mai bine să ne sculăm şi să mergem să facem ce ne-am înţeles cu toţii».
Aşa grăi şi alese douăzeci de viteji şi-i duse la o corabie de pe ţărmul mării, pe care o împinseră apoi în apa sărată şi-i aşezară catargul şi vintrelele. Legară lopeţile cu

curelele şi întinseră pânza albă. Slujitorii le aduseră armele. Se urcară şi mânară corabia în larg; se puseră apoi să cineze în aşteptarea nopţii.
în vremea aceea Penelopa se culcă în iatacul de sus nemâncată. Ea nu îmbucă şi nu bău de grija ce o rodea, dacă o să-i scape feciorul dela moarte ori o să piară sub loviturile peţitorilor? Cum stă îngrijorat leul încolţit de o groază de vânători, aşa se sbătu şi crăiasa până ce somnul o molcomi şi până ce adormi şi trupul îi amorţi.
Tatăl lui Laerte
53
Minerva puse apoi la cale alta; ea plăsmui o umbră asemenea fiicei lui Icar, Iftima[1], sofia lui Eumelos din Fera şi o trimise în casa lui Ulise ca să-i alinedurerile şi să şteargă lacrimile crăiesei îndurerate. Arătarea se furişă în iatac pe la cureaua zăvorului şi se apropie de căpătâiul ei ca să-i grăiască aşa:
—«Tu dormi, Penelopo, cu inima amărâtă dar zeii nu vor să te jeluieşti şi să te mâhneşti şi o să ti se întoarcă băiatul, că doară n'a păcătuit cu nimic».
Legănată de somn spre poarta viselor, cuminţea Penelopă îi răspunse atunci:
—«De ce ai venit aici, iubită soră, unde n'ai mai venit niciodată, că prea-i departe de lume? De ce mă îndemni să-mi potolesc multele necazuri ce-mi încolţesc în suflet şi mă apasă? Că întâi mi-am pierdut bărbatul, un om cu inimă de leu, de nu-i găseşti pereche printre Greci şi i s'a dus vestea şi în Argos şi în Grecia toată. Iată acum că şi băiatul meu iubit a plecat cu o corabie, un biet copil nepurtat printre oameni. De aceea mi-i grijă mai mult de dânsul decât de tatăl lui, să nu ise întâmple o nenorocire pe mare ori printre străini, unde s'a dus, că mulţi duşmani îl pasc şi-i vor pieirea înainte de a sosi acasă».
Dar umbra îi răspunse:
—«Fii pe pace şi nu te mai teme, că băiatul tău e ocrotit de un zeu, pe care toţi ar dori să-l aibă lângă dânşii, de Minerva, ce s'a înduioşat de jalea ta şi m'a trimis la tine să-ţi dau de ştire».
—«De eşti zeiţă, îi răspunse atunci Penelopă, şi ai auzit glasul Minervei, spune-mi şi de bietul meu bărbat, dacă vede dulcea lumină a soarelui ori a murit şi s'a dus pe lumea cealaltă?»
—«Nu pot să-ţi spun anume de Ulise, răspunse umbra, dacă trăeşte ori e mort, că-i rău să vorbeşti fără rost».
După aşa vorbe, ea se furişă pe la zăvorul uşii ca o boare de vânt iar Penelopă se trezi, voioasă, că un vis aşa de frumos îi venise în puterea nopţii. Peţitorii călătoreau acum pe umeda cărare a mării ca să curme vieaţa lui Telemac. în braţul de apă ce desparte Itaca de sterpul Samos se afla insula stâncoasă a Asteridei, cu porturi adăpostite.
Acolo se puseră Grecii la pândă.
Sora Penelopei.

CANTUL V

Zâna dimineţii se înălţa din patul slăvi tului Ti ton[1] ca să ducă lumina nemuritorilor şi oamenilor, când zeii se strânseră în jurul lui Jupiter, tunătorul, cel mai puternic dintre dânşii. Minerva începu cea dintâi să înşire suferinţele fără sfârşit ale lui Ulise. I se rupea inima, că-l ştia oprit în locuinţa unei zâne.
—«Jupiter, tată al nostru, şi voi zei fericiţi, mă tem că stăpânitorii cu toiagul domniei n'o să fie de acum cucernici şi buni, şi nu numai că n'o să mai fie drepţi dar o să se arate cruzi şi samavolnici, că iacă nimeni din poporul, peste care a domnit Ulise cu bunătate de părinte, nu i-a mai păstrat amintirea. Topit de dor, el zace în insula zânei Calipso, care-l ţine cu de-a sila de nu se mai poate întoarce acasă, că n'are nici corăbii, nici vâslaşi ca să-l ducă pe spatele necuprins al mării. Acum peţitorii vor să-i ucidă şi feciorul, înainte de a se întoarce din Pilos şi din Sparta, unde s'a dus să afle ştiri despre Ulise».
—«Copilă, îi răspunse adunătorul norilor, ce vorbă ţi-a scăpat din gură! N'ai pus chiar tu la cale ca Ulise să-şi răsbune pe dânşii la întoarcere? Călăuzeşte-l cu dibăcie pe Telemac, că doar poţi, şi petrece-l teafăr acasă, iar peţitorii să se tragă îndărăt cu vasul lor».
Aşa grăi, şi spuse apoi lui Mercur, fiul lui iubit:
—«Mercur, tu, care eşti crainicul nostru, du-te de spune zânei că neschimbata mea voinţă e ca bietul Ulise să se întoarcă acasă, nepetrecut nici de zei, nici de oameni. Singur şi pe o plută puternică, după multe
să aiungă în ziua a douazecea în rodnica Scherie[2]
necazuri, osa ajungă in ziua a

ţara
Frate al lui Priam, soţ al zeiţei dimineţii, Aurora (Eos); nemurirea, primită de la zei, îi ajunge o povară, pentru că nu ceruse şi tinereţea veşnică. Insulă în Marea Ionică, probabil Corfu de azi.
54
55
Feacilor[1], cei fericiţi ca zeii, care să-l cinstească ca pe un zeu şi o să-l călăuzească pe un vas în ţara lui, încărcându-l cu daruri, de aur, de aramă, de vestminte, mai multe decât dacă venea dela Troia cu întreaga lui parte de pradă neatinsă. Că i-a fost dat să-şi vadă pe ai săi, să se întoarcă în curţile şi la moşia lui».
El grăi şi Mercur i se supuse. La picioare îşi prinse pe dată nişte sandale de aur, cu care sbura pe valuri ori pe întinsul pământului ca o boare de vânt; îşi luă apoi nuiaua ce-i slujeşte să adoarmă pe oameni, ori ■ să deştepte pe cei adormiţi. Cu dânsa în mână, Mercur îşi luă sborul peste Pieria şi din slăvi se lăsă apoi pe valuri ca pescărelul ce urmăreşte peştii în sânul tainic al mării, şi-şi moae aripele în spuma ei sărată; aşa şi zeul aluneca pe nesfârşitul valurilor. Când se apropie de insula îndepărtată, se I repezi din valurile întunecate pe uscat şi merse la peştera adâncă, în care locuia zâna. Jăratec mare ardea în vatră; o dulce mireasmă de cedru şi de tue aprinsă se împrăştia până departe, înbălsămând toată insula.
Cântând cu glas dulce, zâna ţesea şi-şi zoria suveica de aur pe gherghef. în jurul peşterii se înălţa o pădure de anini, de plopi şi de chiparoşi mirositori, în care îşi făcuseră cuiburi păsările, buha, uliul şi cioara de mare cu limba lungă. Pe afară peştera era îmbrăcată cu viţă cu ciorchini de struguri. Din patru isvoare înşirate la rând ţâşnea apa limpede; în jur se întindea o pajişte moale cu toporaşi înfloriţi aşa că priveliştea putea încânta şi pe zei. Mercur se opri şi după ce se minună de toate intră în peşteră. De cum îl văzu, frumoasa între frumoase Calipso îl şi cunoscu, că zeii, ori cât ar sta ei de departe unii de alţii, se cunosc între dânşii.
înăuntru Mercur nu-l zări însă pe Ulise, care sta locului pe ţărm cu ochii ţintă spre apa mării. Sdrobit de supărări, de geamăt şi de plânset, el nu înceta să lăcrimeze.
Sculându-se de pe jeţul scânteietor, zâna îl întrebă pe Mercur:
— «Zeule cu nuiaua de aur, zeule iubit şi cinstit, de ce ai venit oare la mine, unde n'ai venit niciodată? Spune-mi ce gând te aduce? Cu bucurie o să-l împlinesc, numai de *mua* sta în putinţă. Dar vino mai iute ca să te cinstesc ca pe un oaspe». După ce vorbi aşa, zâna întinse o masă, pe care puse ambrosie[1] şi pregăti nectarul[2] purpuriu. Mancă şi bău crainicul zeilor, şi după ce se satură îi răspunse zânei:
—i «Mă întrebi, zână dragă, ce mă aduce la tine. O să ţi-o spun cu inima deschisă, cum o doreşti.
Cu sila m'a făcut Jupiter să vin aci, că nimeni nu se duce bucuros să bată întinsul întunecos al mării, departe de oraşe, unde oamenii ţin datina să ne aducă jertfe de boi. Dar nu ni-i cu putinţă să călcăm voinţa lui Dumnezeu. El mi-a spus că la tine se află cel mai nenorocit dintre războinicii ce s'au luptat nouă ani în faţa cetăţii lui Priam. Iar după ce au dărâmat-o în anul al zecelea, şi s'au pornit spre ţara lor, fiindcă au păcătuit faţă de Minerva, zeiţa le-a stârnit împotrivă o furtună grea şi valuri cumplite. Ulise şi-a pierdut şi el tovarăşii, iar furtunile şi valurile l-au împins spre ţărmurile tale. Jupiter îţi porunceşte acum să-i dai drumul fără zăbavă, că nu-i e scris să moară departe de ţară, înainte de a se întoarce la curţile şi la moşia lui şi de a-şi vedea pe ai săi».
Când auzi aşa vorbe, Calipso se înfiora:
— «Cruzi mai sunteţi, voi zeilor, şi pismaşi fără măsură, căci din pizmă nu îngăduiţi zânelor să-şi aleagă un bărbat ca să se mărite cu dânsul. Aşa, când Aurora a răpit pe Orion[3], voi nu v-aţi lăsat până ce Diana nu l'a ucis cu dulcile ei săgeţi în Ortigia[4]; tot aşa, când Ceres[5] s'a unit din dragoste cu Jasion[6] în holda unui câmp, de cum a prins de ştire, Jupiter l-a şi trăsnit. Acum vă năpăstuiţi asupra mea şi nu mă lăsaţi să trăesc cu un om, pe care l-am mântuit dela moarte, că singur plutea căţărat de talpa corăbiei lui sparte de trăsnet în mijlocul noianului întunecos.
Tovarăşii lui pieriseră cu toţii, când furtuna şi valurile l-au împins aici. Mi-a fost drag, şi i-am dat adăpost şi nădăjduiam să-l fac nemuritor, şi să-l feresc de bătrâneţe. Nu ni-i dat însă nouă să călcăm voinţa lui
Ţara lor era situată probabil la nord-vest de Itaca; erau coborâtori din Zeus.
Hrana zeilor.
Băutura zeilor.
Vânător beoţian transformat în constelaţie; a fost îndrăgit de Aurora, zeiţa dimineţii.

Insula Delos, locul de naştere al lui Artemis şi Apolo.
Fiica lui Cronos şi a Reei, zeiţa semănăturilor.
Fiul lui Zeus şi al Electrei, tatăl lui Plutos (Bogăţia).
56
57
Dumnezeu. De porunceşte el, Ulise n'are decât să plece, dar nici n'o să-i dau pe cineva, căci n'am nici corăbii, nici lopătari ca să-l călăuzească pe necuprinsul mării. O să-i arăt însă ce trebuie să facă; n'o să-i ascund cum să se întoarcă sănătos acasă».
Cu aşa vorbe Mercur plecă, iar zâna se duse la milostivul Ulise ca să asculte porunca lui Dumnezeu. El sta pe ţărm cu ochii plini de lacrimi şi se mistuia tânjind de dorul ţării lui. De când se săturase de zână, noaptea dormea în silă în peşteră alături de dânsa care-l mai iubea încă; ziua nu mai contenea însă cu lacrimile, întins pe stâncile de pe ărm, cu ochii pierduţi pe valuri şi cu inima topită de dor şi de gemete. Zâna se apropie de el şi-i spuse:
—«Sărmane, nu te mai boci aici şi nu-ţi mai istovi vieaţa, că o să te las să pleci. Hai, ia-ţi toporul de taie nişte copaci şi înjgheabă-ţi o plută largă, pe care acopere-o cu un pod, ca să te ducă pe întunecata mare. înăuntru o să-ţi pun din belşug pâine, apă şi vin roşu ca să nu suferi de foame şi de sete; ba o să te'mbrac cu o haină moale şi o să-ţi trimit şi un vânt prielnic să te întorci teafăr acasă, că aşa vor zeii cei mai presus de mine, când pun la cale treburi şi făptuesc».
La aceste vorbe, Ulise se înfiora rostind:
—«Tu ai, de bună seamă, alte gânduri, zâno, şi nu-mi doreşti binele, de-mi porunceşti să străbat pe o plută noianul primejdios al mării, cum n'ar face-o nici corăbiile repezi pe vânt prielnic, aşa că nu mă urc pe plută, dacă nu-mi juri că nu-mi porţi niciun gând rău».
Aşa grăi, iar zâna zâmbi şi îl alintă cu mâna:
—«Eşti nebun, se vede, de-mi vorbeşti aşa. Dar iată că mă jur pe pământ şi pe cerul ce-l acopere, şi chiar pe apele Stixului[1] (jurământul nostru cel mai mare şi cel mai straşnic) că nu ţi-am pus la cale niciun rău. Ba mă gândesc numai să-ţi arăt ce aşi face şi eu de aşi ajunge la aşa nevoe. Că mi-e mintea dreaptă iar inima nu mi-i de fier ci-i plină de milă».
Aşa vorbi şi ea o luă repede înainte iar el păşi în urmă. Când ajunseră în peşteră, el se aşează pe jeţul de pe care se ridicase Mercur şi zâna îi aduse mâncările şi băutura, cu care se hrănesc muritorii. Se aşeză

[1] Unul dintre râurile lumii subpământene.

şi ea la masă, iar slujitoarele îi aduseră nectarul şi ambrosia. îşi întinseră apoi mâinile de îmbucară felurile puse dinainte. Şi numai după ce se saturară, deschise vorba zâna:
—«Fiule al lui Laerte, aşa dar ţii cu tot dinadinsul să te întorci acasă în ţară? Mergi cu bine! De ai şti tu însă ce necazuri ai să mai tragi până ce ajungi acolo, ai rămâne aici cu mine şi ai fi nemuritor, deşi-i duci dorul soţiei şi te boceşti neîncetat.
La drept vorbind nu-s eu mai prejos decât dânsa în frumuseţe, că doar nici nu încape întrecere între zeiţe şi muritoare»
—«Cinstită nimfă, — răspunse atunci Ulise, — nu te supăra pe mine, că ştiu eu prea bine că nu-i ca tine cuminţea mea Penelopa, căci ea îi femeie muritoare, iar tu zeiţă fără moarte şi fără bătrâneţe. E dreptînsă că mă topesc de dorul casei şi că, de mă va urmări iarăşi vreun zeu pe mare, am să rabd, cum am mai răbdat multe suferinţe şi multe osteneli pe apă şi în războaie; va fi încă un necaz pe lângă altele».
Aşa grăi, în vreme ce soarele apuse şi se înnopta. Se traseră apoi în fundul peşterii şi petrecură în pat până ce adormiră. A doua zi, când se iviră zorii trandafirii, Ulise îşi puse haina şi mantaua, iar nimfa se înveli şi ea cu o haină lungă şi strălucitoare şi îşi încinse mijloacul cu un brâu, iar pe cap îşi potrivi o maramă.
Hotărâtă a-l ajuta pe Ulise, îi dădu un topor lung de aramă, cu două tăişuri şi cu coadă de măslin; îi mai dădu şi o bardă ascuţită şi-l duse apoi la capătul insulei, unde se afla un pâlc de copaci mari: aluni, plopi şi brazi înalţi până la cer, cu trunchiuri uscate de mult şi bune la plutit. Şi după ce-i arătă locul cu copacii înalţi, zeiţa se întoarse acasă, iar el se apucă iute de lucru şi-l isprăvi curând. Trânti jos mai întâi douăzeci de copaci, îi curăţă de crăci, îi ciopli în muchii şi-i întinse în şir. Zeiţa îi aduse apoi un sfredel cu care găuri grinzile; le potrivi la urmă la un loc şi le legă cu scoabe. Cât de mare face meşterul fundul unei corăbii, aşa de mare şi de largă era şi pluta lui Ulise. întinse scânduri lungi de proptele, peste care aşternu un coviltir. Făcu apoi catargul, lopeţi şi cârmă, pe care o împrejmui cu împletitură de răchită ca să oprească valurile. Şi ca să-i dea povară, el îngrămădi în fund lemne. Calipso îi mai aduse apoi pânza din care îşi făcu cu meşteşug vintrele de le legă de catarg cu odgoane. Iar la urmă, cu pârghii îşi împinse pluta în

mare. în ziua a patra îşi isprăvise
58
59
lucrul, iar în a cincea Calipso îl lăsă să părăsească insula, după ce-l spălase şi-l primenise cu haine înmiresmate şi-i pusese în corabie un burduf mai mare cu apă şi unul mai mic cu vin roşu şi o traistă cu merinde. îi suflă apoi din spate un vânt călduţ şi prielnic. Voios, îşi desfăcu Ulise pânzele, se puse apoi la cârmă şi-şi îndreptă pluta cu mâna sigură şi dibace. O clipă nu i se lipi somnul de gene, ci privi Cloşca, Văcarul care apune târziu, Ursa, poreclită şi Carul, ce se întoarce spre acelaşi loc cătând la Orion şi care singură nu apune în Ocean, şi de aceea nimfa îi spusese lui Ulise să plutească înspre stânga ei. Călători el şaptesprezece zile, iar în ziua a optsprezecea zări munţii umbroşi ai ţării feacilor, insula cea mare apropiată, ce i se arătă în ceaţa mării, ca un scut.
Poseidon se întorcea tocmai atunci din Etiopia, când de pe înaltul munţilor Solimi[1] zări pe Ulise cum se luptă cu valurile.
Pe dată îl cuprinse o mânie năprasnică şi, scuturând din cap, îşi zise în sine:
„Se vede că, pe când mă aflam în Etiopia,s-au răzgândit zeii împotriva lui Ulise, că iată-l că se apropie de ţara feacilor şi, dacă poposeşte acolo, îi e scris să scape de restriştea ce-l urmăreşte; dar las'că , i-o fac eu să o simtă şi mai amar."
După aşa vorbe, zeul strânse norii şi cu furca răscoli valurile, dezlănţui toate vânturile şi aţâţă toate furtunile. Nori întunecoşi acoperiră şi marea, şi ţărmurile; noaptea se lăsă din văzduh. Austrul şi Vântul de munte se ciocniră cu Vântul de baltă şi cu Crivăţul, ridicând valuri uriaşe, iar Ulise simţi cum i se sfâşie inima şi cum i se moaie picioarele. Oftând, îşi zise în sine: „Ce are să mai fie şi cu mine, că teamă îmi e că a avut dreptate nimfa, când mi-a spus că am să mai trag multe necazuri până să ajung acasă, că iată că i se împlineşte spusa: vezi cu ce mai nori s'acoperă cerul! Fierbe marea! Ce volbură de vânturi! Mi-a sosit şi mie ceasul! De trei şi patru ori mai fericiţi au fost grecii care au pierit la Troia de dragul celor doi atrizi şi mai bine pieream şi eu în ziua în care troienii mă urmăreau cu suliţele când stăm lângă leşul lui Achile, că grecii îmi făceau alai de îngropăciune şi mă cinsteau. Acum mi-i dat să mor aşa de jalnic!"
Munţi din sud-vestul Asiei Mici.
60
La aşa vorbe, un val năprasnic se prăbuşi peste plută de o răsuci şi-l zvârli departe pe Ulise, smulgându-i cârma din mâini. învălmăşite, vânturile îi zdrobiră catargul, îi aruncară hăt departe pânza şi lopata şi-l ţinură multă vreme şi pe dânsul sub apă, că hainele date de zână, umflate de apă, îl împiedicau să se ridice din valuri. La urmă se ivi şi el vărsând apa amară; spuma sărată i se prelingea pe plete. Cu tot necazul el nu uită însă pluta, ci, spintecând valul cu putere, o înşfacă şi se aşeză pe dânsa, de scăpă de la primejdie. Apa îl luă totuşi în voia ei. Cum bate Crivăţul toamna o tufă de mărăcini uscaţi, aşa-l împingeau şi pe dânsul vânturile în toate părţile; când îl lăsa Austrul în voia Crivăţului, când Vântul de munte îl smulgea Vântului de baltă. în vremea aceea iată că-l zări Ino, fiica lui Cadmos[1], care, nemuritoare sub numele de Leucotea[2], se bucura acum în fundul mării de dragostea unui zeu. Şi cum se îndură de necazurile lui Ulise, sub chipul unui scufundar, ieşi din valuri şi se aşeză pe plută zicând:
— «Sărmane! De ce te-a urgisit aşa Zguduitorul pământului, şi-ţi urzeşte atâtea nenorociri? Dar cu toată înverşunarea lui n-o să-ţi răpună capul. Fă ce-am să-ţi spun, că îmi pari om cuminte: dezbracă-te de haine, lasă pluta în voia apei, iar tu înoată din răsputeri spre ţara feacilor, că ţi-i scris să scapi. Petrece-ţi pe sub piept vălul ăsta ca să te ferească de primejdia morţii, şi de îndată ce ajungi la ţărm, aruncă-l departe, iar tu te du pe-aci în încolo».
La aşa vorbe zeiţa îi întinse vălul şi se scufundă în apa ce-i şterse iute urma. Ulise şovăi atunci puţin şi oftând îşi zise aşa în sine: „Nu-mi întinde oare din nou vreun zeu o capcană, de mă îndeamnă să cobor de pe plută? N-o să-l ascult, că prea-i departe uscatul, pe care-mi spuse că o să scap. Să fac mai bine ce-i mai cuminte; câtă vreme scândurile acestea sunt legate, o să rămân şi o să rabd; când valurile le vor împrăştia, o să mai am timp să mă arunc înot, că alt mijloc n-o să-mi mai rămână."
Pe când se frământa aşa cu mintea, iată că Poseidon repezi asupra lui o namilă de val care, căzând cu zgomot, îl mătură. Cum suflarea vântului împrăştie un mănunchi de paie, aşa şi valurile spulberară în toate părţile
Soţul Armoniei, fiica lui Ares şi a Afroditei. „Zeiţa cea albă".

lemnăria plutei. Ulise se caţără pe o scândură, strunind-o ca pe un cala se dezbrăcă apoi de haina ce-i dăduse Calipso, se încinse pe sub piept cu vălul Leucoteei, se avântă în mare, o prinse în braţele vânjoase şi se puse să înoate. Poseidon îl zări, şi, clătinând din cap, îşi zise în sine: „Ma pătimeşte obidă amară, mai fii bătut de valuri până ce-i ajunge la feacil ieşiţi din Zeus. N-o să te plângi pe urmă că n'ai pătimit de ajuns".
Cu aşa vorbe, el îşi biciui caii încomaţi şi ajunse la Ege[1], unde i sJ înălţa curtea. în vremea aceea Atena puse la cale alta: opri suflarea tuturoa vânturilor şi le porunci să stea locului şi să intre în peşterile lor; lăsă doarslobodnumaiCrivăţul,deîmpinseînlăturivalurilecasă-înlesneascâ lui Ulise drumul să ajungă la feaci. Mai fu el purtat de valur două zile şi două nopţi, deşi vedea în fiecare clipă moartea cu ochii. Da când, a treia zi, se arătară zorii, vântul se potoli şi se lăsă peste ape linişte adâncă. Săltat pe o creastă de val, Ulise zări deodată uscatul. Cur nu mai pot de bucurie copiii, când tatăl lor se scoală după o boală îndelungată iscată de un duh afurisit, de care l-au izbăvit apoi zeii, după rugăciunile lor, aşa izbucni şi voioşia lui Ulise, când zări pământul şi pădurile.Nerăbdătorsă-şipună piciorulpeţărm,elînotătot*ms* încordat, iar când se apropie, auzi zgomotul valurilor ce se sfărâmau de stâncile ţărmurilor. Vuiau cumplit talazurile izbite de ţărm, iar marea acoperea până departe de spumă, că nu se afla pe acolo vreun adăpost or un liman sigur pentru vase, ci numai vârfuri prăpăstioase şi stânci! Simţi atunci cum i se înmoaie inima şi i se îndoaie genunchii şi oftând îşi spuse aşa în sine:
„în zadar mi-a scos Zeus un ţărm neaşteptat, că tocmai când străbătut noianul apei ca să ajung la el, nu vad nicăieri un loc pe unde să pot ieşi din mare. Pretutindeni numai stânci cumplite şi în jurul lor clocotesc valurile. Marea e adâncă şi n-am unde să-mi pun piciorul. Să ies din apă, mi-i frică să nu mă arunce valul de stâncile astea ascuţite.
De înot ca să dau de un port sau de ţărm, mă tem să nu mă smulgă iarăşi vârtejul în mijlocul valurilor, ori să nu-mi scoată în cale un zeu pizmaş, vreuna din dihăniile hrănite de apele mării, că prea sunt urgisit de zeul mării".
Oraş în Ahaia.
Şi în vreme ce se socotea el astfel, un val uriaş îl împinse pe {armul stâncos, care i-ar fi sfâşiat carnea şi i-ar fi zdrobit oasele de nu-l lumina Atena. Cu mâinile amândouă, el se apucă de stâncă şi-o îmbrăţişa gemând, până ce valul trecu peste dânsul, aşa că putu să scape; dar când apa se trase îndărăt, ea îl lovi şi-l smulse în larul mării. Cum pietrele rămân încă prinse de piciorul caracatiţei, când o smulgi din cuibul ei, la fel şi stânca păstra bucăţi din pielea mâinilor lui Ulise. Un talaz mare îl acoperi, aşa că în ciuda soartei pierea, de nu-l povăţuia Atena; şi spintecând înot şuvoiul ce avea să-l împingă spre mal, răzbi pe deasupra talazurilor. Cercetă cu ochii un adăpost, unde ţărmul se lăsa mai jos şi nimeri la gura unui râu cu ape limpezi, pe care stâncile din jur îl fereau de vânturi. De cum zări apoi râul curgător, Ulise se rugă de el.
— «Ascultă-mă, zeule, oricare ai fi, la tine vin după ce te-am dorit atât de mult, ca să scap de valuri şi de mânia lui Poseidon. Şi zeii se îndură de cel ce rătăceşte, că biet pribeag îţi intru în unde şi te rog ca, după atâtea trude, să te milostiveşti de nenorocirea mea, o zeule, în faţa cui mă închin».
Aşa grăi, şi apa se întoarse din drum, îşi opri valurile, întinse o undă liniştită ce-l adăposti pe nisipul matcei ei. Ulise era sleit, iar genunchii şi braţele i se muiaseră, că marea îi luase vlaga. Trupul i se umflase, iar apa sălcie îi umpluse gura şi nările. Fără glas, fără putere, doborât de oboseală, se întinse pe ţărm abia răsuflând. Când mai apoi prinse a-şi veni în fire, îşi desfăcu de pe piept vălul zânei şi-l aruncă în apă, de-l luă marea, de unde îl prinse Ino.
Ulise porni apoi de se ascunse în papură şi, sărutând pământul, îşi zise în sine: „Ce are să se mai întâmple de acum? Dacă-mi petrec noaptea lângă râu, de cum se va ridica în zori vântul, frigul şi bruma au să-mi răpună trupul istovit.
Dacă mă urc în pădurea de pe deal, am să gust şi eu somnul la umbra copacilor, dacă nu mi-l alungă de pe pleoape frigul şi osteneala. Dar oare n-au să mă sfâşie şi n-au să mă mănânce fiarele?"
După ce chibzui şi hotărî să intre în desişul pădurii de lângă ţărm Şi se tupilă sub doi măslini deopotrivă de stufoşi, din care unul sălbatic, prin al cărui frunziş nu străbăteau vânturile, nici razele arzătoare ale soarelui, nici ploile mării, aşa li se împleteau ramurile, Ulise se tupilă sub

63
copaci şi îşi făcu un culcuş de frunze căzute, atât de multe, că doi, ba chiar trei oameni se puteau adăposti de frigul greu. Cum îl văzu gata, Ulise se bucură şi se tolăni la mijloc şi grămădi deasupra frunze ca să-l acopere tot. După cum păstorul de la un capăt de ţară şi departe de, oameni îşi ascunde un tăciune sub cenuşe, ca să păstreze scânteia focului,] că n-are de unde să-l aprindă, aşa şi Ulise şedea ascuns sub frunze. Atenz îi picură apoi pe ochi un somn plăcut şi-i închise pleoapele ca să se odihnească cât mai iute de ostenelile ce-l doborâseră.

CANTUL VI

Pe când Ulise dormea toropit de somn şi de osteneală, Minerva se duse în oraşul Feacilor. Aceştia locuiseră odinioară în întinsa Hiperie, lângă trufaşii Ciclopi, cari, ca unii ce erau mai puternici, le pustiau ogoarele.
Nausitou[1] îi scoase de acolo şi-i duse în depărtata Scheria, unde le înconjură o cetate cu întărituri, clădi locuinţe orăşenilor, temple zeilor şi împărţi ogoarele. La moartea lui, cumintele Alcinou[2] îi luă locul.
La curtea lui se duse Minerva ca să-i ajute lui Ulise. Se furişă în ietacul, în care se odihnea frumoasa Nausicaa, fiica lui Alcinou; cu ea dormeau, de o parte şi de alta a uşei, două roabe mândre. Prin uşa închisă, zeiţa se strecură ca o suflare de vânt până la fecioară.
Se opri la căpătâiul ei sub chipul fetei vestitului corăbier Dimas, tovarăşa ei iubită, de o vârstă cu dânsa, şi-i grăi aşa:
— «Nausicaa, de ce te-a făcut maică-ta atât de leneşe? îţi stau nespălate rufele, deşi ţi se apropie ziua nunţii, când trebuie să te îmbraci pe tine şi pe însoţitoare cu cele mai frumoase haine, ca să-ţi capeţi nume bun în faţa lumii spre bucuria părinţilor. Să mergem la spălat cum s'o face ziua; o să te ajut şi eu, că nu mai e mult până să te măriţi, fiindcă fruntaşii Feacilor de un neam cu tine au şi început să te peţească. Aşa că roagă-te de slăvitul tău tată să-ţi fie gata în zori catârii şi carul, ca să-ţi duca brâele, pânzeturile şi rufele frumoase să le speli la râu; e mult mai bine aşa, decât să mergi pe jos, că drumu-i lung de la oraş la spălătorie».
La aşa vorbe, Minerva se făcu nevăzută spre Olimp, unde zeii îşi au locuinţele de veci, pe care vânturile nu le bat, ploaia nu le udă şi zăpada nu le atinge. Aerul e curat şi fără nori şi o lumină orbitoare străluceşte,

[1] Fiul lui Poseidon.
[2] Regele feacilor; numele său înseamnă aproximativ „minte ageră".

64
65
aşa că nemuritorii se desfătează pururi. Acolo se întoarse Minerva, dupj ce sfătuise pe fata lui Alcinou. Curând după aceea, zorii deşteptară pe Nausicaa. Mirată de vis, ea se scoborî la curte ca să vorbească părinţilol şi îi găsi pe amândoi: maică-sa, la vatră cu roabele, învârtea fusul cu lâna purpurie, Alcinou se ducea tocmai la sfat, chemat de fruntaşii Feacilor. Fat se apropie de dânsul şi-i zise:
—«Dragă tată, n'ai putea să-mi dai un car mare şi iute ca să duc la spălat rufele purtate? Că doar şi ţie ţi se cade să stai la sfat cu fruntaşii poporului în haine curate; după aceea mai ai şi cinci copii, din care doi însuraţi dar trei tineri, cari doresc să se ducă la joc cu vestmintele] proaspăt spălate. Şi de toate acestea eu trebuie să am grije».
Aşa grăi domniţa şi de ruşine nu-i pomeni şi de nunta ei apropiată. E« pricepu însă şi-i răspunse:
—«Cu drag îţi dau, copila mea, catârii şi orice alta. Poţi pleca, şi slujitorii o să-ţi gătească un car mare şi uite».
După aşa vorbe, el porunci slujitorilor să scoată carul cel mare şi sa înhame catârii; aşa cum le spuse. Nausicaa scoborî vestmintele de le pusei în car, iar maică-sa umplu un paner cu de mâncare şi turnă vinul într-uni burduf de capră. Când fata se urcă în car, ea îi mai dădu într'un ulcior dej aur untdelemn pentru bae. Apucă apoi frâul şi hăţurile şi îndemnă catârii] care o porniră în tropot cu rufele. Nausicaa nu era singură, ci o întovă-j răşeau şi alte fete. Iar când ajunseră la râu, în malul căruia se aflai săpate jgheaburi pentru spălat cu apă limpede şi multă, ele deshămară catârii şi-i sloboziră să pască iarba dulce ca mierea. Fetele luară apoij rufele din căruţă, le cufundară în apa adâncă, le spălară în albii, luându-se la întrecere. Şi după ce le curăţară de toate murdăriile, le întinseră cu grijel pe prundul de pe ţărmul lustruit de apele mărei. Pe când rufele se uscau la razele fierbinţi ale soarelui, se scăldară şi ele şi se unseră cu untde-j lemn.

Prânziră apoi pe malul râului, iar după ce se saturară, îşi scoaseră maramele şi se apucară la joc cu mingea. Precum, când merge voioasă săi vâneze mistreţi şi cerbi pe Erimant[1] ori pe Taiget[2], în tovărăşia zânelor! câmpeneşti, soaţele ei de jocuri, de nu mai poate de bucurie Latona cândj
0 vede, Diana le întrece pe toate cu înălţimea[1] capului, de o cunoaşte ori şi cine, deşi sunt frumoase toate, tot aşa între roabe îţi fura vederea Nausicaa. Iar când îşi înhamă catârii şi pături rufele, Minerva găsi cu cale s ă-l deştepte pe Ulise ca să o vadă pe fecioară şi să-l îndrume spre oraşul Feacilor. Domniţa aruncase mingea uneia dintre fete, dar cum nu o nimeri, mingea căzu în şuvoiul apei iar fetele ţipară. Ulise se deşteptă şi îngândurat îşi zise:
—«Unde mă aflu oare? Ce oameni sunt pe aici? Trufaşi, sălbatici şi avani ori milostivi şi cu frică de Dumnezeu? Nişte glasuri de fete au ajuns până la mine, ca glasurile zânelor din plaiuri, dela izvoare, sau de pe pajiştile verzi. Ori poate sunt pe aici oameni grăitori? Hai, să cercetez ca să văd cu ochii mei».
La aşa vorbe, Ulise ieşi afară din culcuş şi smulse cu mâna lui vânjoasă o ramură stufoasă dintr'un copac, de îşi acoperi goliciunea.
Şi întocmai ca un leu scoborât din munţi, care, bizuindu-se pe puterea lui, înfruntă ploaia şi vânturile şi sare cu ochii însângeraţi asupra cirezilor de boi, asupra oilor şi cerbilor iuţi, ori împins de foame încearcă să pătrundă în staulul puternic al turmelor, tot aşa şi Ulise, zorit de nevoe, cu toată goliciunea lui, porni spre fetele bălane. Dar lor li se păru aşa de groaznic, că-l sluţise apa mării, de fugiră speriate spre stâncile ţărmului. Doar fata lui Alcinou rămase nemişcată, pentrucă Minerva îi suflase îndrăsneala, de se opri să privească drept înainte. Ulise se cumpăni o clipă, dacă să se arunce la picioarele fecioarei ori să o roage de departe să-i dea haine şi să-i arate oraşul. Se gândi la urmă că-i mai bine să o roage de departe de teamă să n'o sperie, de i-ar apuca genunchii. Pe dată îi şi vorbi cu meşteşug:
—«Domniţo, ori că eşti zână, ori că eşti femeie, eu te rog în genunchi. De eşti una dintre zeiţele din slavă, în frumuseţea şi în portul făpturii tale eu văd pe Diana, fiica lui Jupiter, iar de eşti doar o muritoare, de trei ori sunt fericiţi părinţii, de trei ori fericiţi sunt fraţii tăi iubiţi, că de bună seamă li se umple inima, când văd o astfel de făptură intrând în horă. Dar cel mai fericit dintre toţi o să fie acela care, biruind cu daruri multe de nuntă, o să te ducă la el acasă. Că niciodată nu mi-au văzut

Munte în Arcadia. [2]Munte lângă Sparta.
înălţimea era unul din criteriile frumuseţii.

ochii un bărbat sau o femee asemenea cu tine, la care privesc uluit. Do la Delos odată, unde am fost cu mulţi tovarăşi, am văzut lângă altarul 1 Apolon un lujer de palmier', de care mă minunai, că n'a mai ro pământul un copac atât de falnic. Tot aşa copilă, mă minunez când ti văd, mă'nfior şi nu îndrăznesc să-ţi cad la genunchi. Necazuri rele s'ai abătut asupra mea: douăzeci de zile m'am sbuciumatşi doar ieri scăpat din valurile mării, ce m'au răpit din insula Ogigia şi m'au arunc pe ţărmul ăsta, iar să sufăr şi aici că, teamă îmi e, că zeii n'oînceteze să mă izbească cu toate nenorocirile. Domniţo, îndură-te; du atâtea necazuri, peste tine dau cea dintâi, că nu cunosc pe nimeni cetatea asta. Arată-mi oraşul şi dă-mi vreo zdreanţă ori vreo haină ca mă acopăr, de ai adus vreuna cu tine şi, în schimb, să-ţi dea Cel de s tot ce doreşti: un soţ şi un trai bun, că nimic nu e mai bun şi mai frurm decât o căsnicie unită prin înţelegerea dintre bărbat şi femee, în ciud, duşmanilor şi spre bucuria prietenilor, de care lucru îşi dau ei singu seama».
Nausicaa îi răspunse atunci:
—«Nu pari om de rând ori neisteţ la minte dar numai Jupiter îş împarte harurile muritorilor, buni sau răi, fiecăruia, după cum îi place; q ţi le-a dat şi cată de le rabdă. Acum că ai venit în insula şi în cetatej noastră, n'au să-ţi lipsească nici hainele, nici ce se cuvine unui pribeaj bătut de soartă. O să te călăuzesc până în oraş şi o să-ţi spun numel locuitorilor de aici. Sunt Feacii, iar eu sunt fiica lui Alcinou, care domneşti peste dânşii».
Aşa vorbi şi apoi începu să dea zor roabelor:
—«Veniţi aici, fetelor; de ce fugiţi de omul ăsta? Vă închipuiţi c! e duşman? Dar noi nu mai avem duşmani şi n'o să vedem pe nimen pornind cu război împotriva Feacilor, că zeii ne iubesc doar şi apoi locuin şi departe de celelalte neamuri, la capătul mării, fără legături cu străinii Se cade de aceea să-l primim cu bunătate pe acest pribeag, că oaspeţii ş cerşetorii ne vin dela Dumnezeu şi Lui îi place să-i miluim cu ce ne lasă inima.

Daţi omului mâncare şi vin. duceţi-l să se scalde în râu, pe und locul e ferit de vânturi».
Latona, când l-a născut pe Apolo, în Delos, s-a sprijinit de un palmier.
68
La aşa vorbe, fetele se opriră, se îndemnară una pe alta şi, după porunca domniţei, duseră pe Ulise într'un loc adăpostit, îi puseră apoi alături nişte haine, o tunică şi o manta, îi dădură şi un vas de aur cu untdelemn şi-l mai poftiră să se scalde în râu. Iar Ulise le grăi atunci aşa:
—«Daţi-vă mai bine la o parte, fetelor, ca să mă spăl singur de spuma ce mă murdăreşte şi apoi să mă ung, că de mult nu mi-i uns trupul.
Nu pot să mă scald în faţa voastră şi nu sade să stau gol în mijlocul unor fete».
El grăi aşa, iar fetele se duseră de-i spuseră domniţei. Ulise îşi spălă în râu spatele şi laţii lui umeri, şi-şi curaţi şi capul de spuma mării. Iar după ce se frecă cu untdelemn şi se îmbrăcă cu haina dată de fecioară, Minerva îl făcu să pară mai înalt şi mai frumos şi-i revărsă pe umeri nişte plete creţe ca floarea de zambilă. Ca meşterul iscusit ce suflă aurul peste argint ca să făurească juvaeruri frumoase, aşa şi zeiţa împrăştie pe chipul şi pe grumazul lui Ulise un farmec nespus. Şi după asta, el se sui de o parte, pe ţărmul mării, mândreţe de bărbat, că Nausicaa se minună şi le spuse fetelor:
— «Luaţi aminte, fetelor, la ce vă spun. Cu ştirea Celui de sus a sosit omul ăsta printre noi. întâi mi-a părut un biet pribeag şi iată-l acum că seamănă cu zeii din slavă. De-aş avea şi eu un bărbat ca dânsul şi de ar rămâne printre noi! Daţi, fetelor, străinului mâncare şi băutură».
Aşa grăi şi fetele se grăbiră să o asculte şi să dea străinului mâncare şi băutură. El bău şi îmbucă lacom, că nu mâncase de mult. Dar Nausicaa, cu gândul la plecare, puse în car rufele împăturite, înhamă catârii la jug şi, după ce se urcă, îl îndemnă pe Ulise aşa:
—«Hai străine, să mergem în cetate ca să te duc acasă la tata, unde o să întâlneşti pe fruntaşii ţării. îmi pari isteţ, şi fă cum o să-ţi spun; cât umblăm prin câmpiile şi ogoarele oamenilor, vino repede cu fetele după căruţă, iar eu voi merge înainte; cum ajungem în oraşul cu ziduri înalte, o să dăm de un port mare cu intrare îngustă, în care sunt puse la adăpost corăbiile, iar în faţa templului lui Neptun se întinde o piaţă pietruită cu pietre mari, unde Feacii lucrează la catarguri, la funii şi cioplesc lopeţile, că ei nu se îndeletnicesc cu arcul ori cu tolba ci cu catargurile, cu vâslele, cu care cutreeră voioşi pe marea înspumată. Când voi ajunge aici, o să
69
mă feresc de bârfeală, că mi-e teamă de vorbele oamenilor, că-s ticălos şi răi de gură şi ar putea spune văzându-ne: «Dar cine-i străinul ăsta. aş; de frumos şi de mândru ce-i cu Nausicaa? unde l-a găsit? Te pomeneşti c o să-l ia de bărbat: ori poate-i vreun pribeag venit din depărtări, c n'avem pe nimeni pe aproape, ori poate-i un zeu sosit di-n cer-, pe care l-rugat să-i fie de bărbat, că parcă-i vine mai bine să umble după u străin şi să-i dispreţuiască pe credincioşii Feaci». Aşa o să zică şi o să-pară de ocară, că şi eu m'aş supăra, pe o fată, care, înaintea nunţii, ar cute: să umble cu bărbaţi fără ştirea părinţilor. Aşa că urmează-mi sfatu străine, de vrei ca tata să-ţi dea tovarăşi să te ducă acasă. Cum dai marginea drumului de o pădurice de plopi a Minervei, cu un izvo înconjurat de pajişte, unde-i grădina tatei, la depărtare de oraş de se poat auzi glasul, opreşte-te în loc şi aşteaptă-mă să trecem de ziduri şi I ajungem la curte. Când crezi c-am ajuns, porneşte şi întreabă de curţii măritului Alcinou. Lesne le poţi găsi; şi un copil ţi le-ar arăta, că Feac: n'au case să le samene. De cum treci pragul şi prin ogradă, străbat repede sala cea mare şi du-te drept la mama. Lângă vatră, în faţa focului sprijinită de un stâlp, ea învârte fusul încărcat cu lână purpurie; în do; sunt roabele, iar alături, îndărăt, jeţul pe care se aşează tata ca să gust vinul ca un zeu. Nu te opri în faţa lui ci întinde mâinile şi sărui genunchii mamei, ca să te bucuri iute de ziua mult dorită a întoarcerii, c oricât de departe ai sta tu, cu spirjinul mamei poţi trage nădejdea că v vedea pe ai tăi, şi casa şi scumpa-ţi ţară».
După aşa vorbe, ea îşi îndemnă catârii cu biciul sfichiitorşi în grăbi porniră dela malurile râului şi în tropot se avântară, dar Nausicaa î înfrâna cu dibăcie, ca şi fetele cu Ulise să se poată ţinea fle ea pe jo Când asfinţise soarele, ei ajunseră la pădurice sfântă a Minervei, und Ulise se opri şi se rugă aşa de fiica marelui Jupiter:
— «Ascultă-mi ruga, neostenită fiică a lui Jupiter, că, dacă n'ai v să mi-o asculţi când umbla Neptun să mă înece, împlineşte-o măcar acu şi fă să fiu primit bine de Feaci».
Minerva îi împlini ruga dar nu îndrăzni să i se arate ca să nu supe pe Neptun, care-l duşmănea încă pe Ulise şi nu-b lăsa să se întoan acasă.

CANTUL VII

Până ce Ulise se rugă Minervei, catârii puternici şi duseră în cetate pe Nausicaa şi, ajungând acasă, se opri în curte. Acolo fraţii ei săriră să deshame catârii şi să ducă în casă rufele bogate. Nausicaa intră în odaia ei, unde. îi aprinse focul o bătrână Epirotă, Eurimedusa, adusă odinioară de nişte corăbii din Epir şi dată plocon lui Alcinou, domnul Feacilor, care-l ascultau ca pe Dumnezeu. Aprinse focul şi îşi găti cina de seară. în vremea asta, Ulise se sculă şi porni spre cetate iar Minerva, în dragostea ei, îl acoperi într'o ceaţă nepătrunsă, ca să nu-l ia la vale vreun Feac obrasnic ori să-l întrebe cine e. Când fu să între în cetate, zeiţa i se arătă sub chipul unei fecioare cu un ulcior în mână. Cum i se opri în faţă, el o întrebă:

—«Copilo, n'ai putea să mă duci la casa lui Alcinou, stăpânitorul locului? Eu sunt un biet străin bătut de necazuri şi viu de departe şi nu cunosc pe nimeni din cetatea asta».

Iar Minerva îi răspunse:

—«Străine, o să-ţi arăt eu curtea, de care întrebi, că doar este aproape de casa tatei. Vino după mine şi nu te uita şi nu vorbi cu nimeni, că oamenii de pe aici nu-s bucuroşi de oaspeţi şi nu se poartă bine cu cei ce vin de departe. încrezători în meşteşugul lor, şi ocrotiţi de Neptun, ei spintecă întinsul mării cu corăbiile lor iuţi ca sborul păsărilor ori ca gândul».

Cu aşa vorbe, Minerva îl duse în grabă, iar el păşi pe urma ei. Nevăzut, trecu prin mijlocul Feacilor, că, din dragoste, Minerva îl ţinea Mcă ascuns într'o ceaţă nepătrunsă. Uimit, privi portul, corăbiile, locul de sfat, zidul înalt cu garduri frumoase, de-ţi luau ochii. Când ajunseră la curtea lui Alcinou, Minerva începu:

70

71

lui Din

— «Acum o să găseşti la masă pe fruntaşii ţării. Du-te fără teamăj că omul hotărât isbuteşte în trebile lui, de ori unde ar veni. Treci la început pe la Doamna, pe drept numită Arete[1], de acelaş neam cu Alcinouj că doar Neptun a avut plai întâi pe Nausitou, din frumoasa Peribee, fal mai mică a lui Enrimedon, care a domnit peste nişte uriaşi trufaşi şi şi pierdut poporul ticălos şi el însuşi a pierit. Peribea s'a unit cu Neptun a născut pe Nausitou, care a domnit peste Feaci. Nausitou a avut Rexenor şi pe Alcinou. Pe Rexenor abia însurat l-au răpus săgeţile Apolon şi n'a lăsat decât o fată, pe care a luat-o de nevastă Alcinou. toate femeile măritate nici una nu-i mai slăvită decât Arete, de copii, de Alcinou şi de poporul întreg, ce se uită la ea ca la o zână şi i se închina cu vorbe de laudă când se arată prin oraş, că tare-i cumpănită la mintej si-i împacă pe toţi cu vorba bună. De se milostiveşte ea, poţi tragd nădejdea să-ţi vezi pe ai tăi şi casa şi ţara ta».

Cu aşa cuvinte, Minerva se făcu nevăzută pe marea nesfârşită iarj după ce părăsi vesela Scherie, ajunse la Maraton[2] şi la măreaţa Atena,; unde se pogorî în locaşul temeinic al lui Erechteu[3]. în vremea aceea, Ulise; se apropie de curtea lui Alcinou dar, înainte de a-i păşi pragul de aramă,! stătu mult pe gânduri. Curtea strălucea ca soarele şi ca luna. Deoparte şi! de alta până în fund se întindeau pereţi de aramă cu brâu de smalţ. Uşile, dinăuntru erau de aur; pragul de aramă' cu uşori şi cu grinda de deasupra, de argint; inelul era de aur. Afară se aflau doi câini de aur şi de argintj făuriţi maestru de Vulcan ca să vegheze curtea lui Alcinou, fiind scutiţi] de bătrâneţe şi de moarte. In curtea dinăuntru se rânduia de amândouăj părţile pragului, până'n odăi, un şir de jeţuri acoperite cu scoarţe ţesute' de femei, pe care beau şi mâncau fruntaşii Feacilor. Pe altare temeinice sq înălţau statui de aur de tineri ce luminau cu torţe aprinse în mână noaptea, pe meseni. La curte se aflau 50 de roabe, din care unele măcinau grăunţele la piatra de moară, altele ţeseau de zor pânza, că fusul li se învârtia în mâini, cum se mişcă frunzele plopilor înalţi, iar pânzeturile îngrămădite

„Virtutea".

în nordul Atticii.

Rege legendar al Atenei; pe locul palatului său a fost construit un templu al Atenei Erechteionul.

72

străluceau ca untdelemnul topit. Pe cât se pricep Feacii să cârmuiască vasele pe valuri, pe atât sunt de dibace femeile la ţesutul pânzei, că însăşi Minerva le-a dăruit îndemânarea la lucru. Iar lângă poartă, afară din curte, se afla o grădină mare împrejmuită cu gard, cu pomi frumoşi, încărcaţi cu roade, pere, rodii, mere minunate,

smochine dulci, măsline verzi. Nu se odihneau niciodată şi nici iarna şi nici căldurile verii nu le stricau. Pe când boarea zefirului le pârguia pe unele, altele abia creşteau. Perei pârguite îi urma o pară nouă, un măr înlocuia pe altul, o smochină pe altă smochină şi un strugure pe altul. Pe butucii viţei rodnice se aflau deodată înşiruiţi struguri uscaţi la soare, ori culeşi, ori călcaţi şi, alături de strugurele abia ieşit din floare, strugurul copt. La capăt se afla o grădină plină oricând cu zarzavat. Două izvoare îşi împrăştiau apele, unul de-a-lungul întregii grădini, celălalt sub pragul curţii din faţa casei, de unde îşi scoteau apă toţi orăşenii. Aşa frumoase daruri îi făcuseră zeii lui Alcinou, că Ulise se opri minunat şi, numai după ce le privi toate, trecu grăbit pragul şi intră înăuntru, unde-i găsi pe fruntaşii Feacilor închinându-şi paharele lui Mercur, aşa cum făceau întotdeauna înainte de a merge să se culce. Ulise străbătu palatul, mereu învăluit de ceaţa răspândită în jurul lui de Minerva, până ajunse la Ârete şi Alcinou şi, numai când îmbrăţişa genunchii doamnei, norul se risipi ca prin farmec. Când ei îl văzură, toţi rămăseseră muţi de mirare şi se uitaseră la dânsul ce se rugă aşa:
—«Arete,fiicăamărituluiRexenor,eu,multpăţitul,vinla picioarele tale, în faţa soţului tău şi a tuturor mesenilor, pe care mă rog să-i dăruească Dumnezeu cu o vieaţă fericită, şi să lase copiilor averea strânsă în casele lor şi pământurile date de obştea ţării, numai să mă trimiteţi pe mare să-mi văd ţara că, despărţit de mult de ai mei, cumplit mai pătimesc».
Cu aşa vorbe se aşează în faţa focului din vatră. Toţi tăcură mâlc până ce, la urmă, luă cuvântul Echenios, cel mai bătrân, cunoscut prin vorba lui şi prin iscoada trecutului, şi grăi aşa:
—«Alcinou, nu-i bine şi nici nu-ţi sade să laşi un oaspe pe cenuşa vetrei; nerăbdători, îţi aşteptăm răspunsul. Hai, pofteşte să se scoale şi să se aşeze pe un jeţ bătut cu ţinte de argint şi porunceşte paharnicului să-i toarne vin ca să închinăm lui Jupiter, care ocroteşte pe pribegii

vrednici de cinste, iar până atunci chelăriţa să dea străinului mâncarea de sub paza ei».
Cum auzi aşa vorbe, Alcinou luă de mână pe Ulise, de-l sculă devatră şi-l aşeză pe jeţul strălucitor, pe care şezuse Laodamas, fiul lui ce mai iubit. O slujitoare turnă dintr'un ibric de aur într'un lighean de argir apă, cu care se spălă pe mâini, apoi îi întinse înainte o masă lustruit pe care chelăriţa, bucuroasă de oaspeţi, puse pânea şi bucate îmbelşugat Ulise bău şi mancă, în vreme ce Alcinou chemă un paharnic de-i spuse:
— «Tu, Pontonou, potriveşte vinul în ulcior şi împarte-l la toţi oaspeţ; ca să închine lui Jupiter, care ocroteşte pe pribegii vrednici de cinstire».
Aşa grăi şi Pontonou potrivi un vin plăcut şi-l turnă în pahare, ia după ce Feacii închinară şi băură după pofta inimei, Alcinou le grăi aşa:
—«Fruntaşi şi sfetnici al Feacilor, ascultaţi să vă spun, care mi- voinţa şi porunca. Masa s'a sfârşit şi acuma duceţi-vă pe acasă de *vi* odihniţi. Mâine în zori o să chemăm la curte mai mulţi sfetnici şi o să-ospătăm aici pe acest străin şi o să aducem jertfe zeilor; o să avem apoi grija să-l trimetem cât mai repede, fără osteneală şi primejdie, acasă, oricât de departe e şi o să veghem să nu i se întâmple niciun rău, înainte de a-şi pune piciorul pe pământul lui. Acolo însă, mai pe urmă, o să pătimească aşa cum îi e scrisa, de când s'a născut. De e cumva un zeu coborât din ceruri, atunci e semn că are vreun gând ascuns, că de multe ori ni s'au arătat zeii şi când aduceam jertfe adesea au şezut şi au ospătat alături de noi, iar dacă vreun Feac îi întâlneşte pe drum, ei nu se ascund, că doar noi le suntem rude, aşa cum le sunt şi Ciclopii şi neamul sălbatic al Uriaşilor».
Ulise îi răspunse atunci:
— «Alcinou, nu te gândi la asta, că doar nu seamăn cu zeii, nici la făptură nici la port, ci cu oricare om din lume. Ba mai de grabă cu un oml necăjit şi mai mult ca oricine aş putea să vă povestesc tot ce mi se trage i dela zei. Dar daţi-mi voe să-mi isprăvesc masa, oricât aş fi de amărât, că nimic nu-i mai păcătos decât pântecul înfometat, care-ţi dă ghes să ai grijă de el cu tot amarul tău. Deşi mi-e sufletul chinuit cumplit de jale,foamea şi setea mă fac să uit de ea şi să mă îmbuib. Dar mâine în zori grăbiţi-vă, vă rog, să mă duceţi în ţara mea, ca să nu mor înainte de a-mi vedea moşiile, roabele şi curţile».
Aşa vorbi, iar Feacii se învoiră să-l ducă în ţara lui, că frumos mai grăise şi, după ce închinară şi băură pe pofta inimii, se duseră pe acasă să se culce. Rămase doar Ulise cu Arete şi cu măritul Alcinou, în vreme ce femeile ridicau în rânduială vasele ce slujiseră la masă. Cum văzu însă îmbrăcămintea lui Ulise ţesută de dânsa şi de roabele ei, Arete îi vorbi aşa:

—«Străine, de asta o să te întreb întâi: cine eşti, de unde vii şi cine ţi-a dat hainele astea?...N'ai spus tu că ai venit rătăcind pe mare»?
Ulise îi răspunse:
—«Stăpână, e greu să-ţi povestesc cu de-amănuntul toate necazurile, că prea mi-au dat multe Cei de sus. Dar o să-ţi spun ce vrei să afli. Este o insulă îndepărtată Ogigia, unde sade fiica lui Atlas, vicleana şi frumoasa Calipso, o zână temută, pe la care nu umblă nici zeii nici oamenii. Pe mine însă m'a primit cu dragoste şi m'a îngrijit şi m'a hrănit şi îmi juruia că o să-mi hărăzească vieaţă fără moarte şi fără bătrâneţe, dar tot n'a putut să mă câştige. Şapte ani am stat la ea udând cu lacrimi hainele ce-mi dădea, dar când veni anul al optulea ea singură îmi porunci să mă gătesc de plecare, ori că aşa îi poruncise Jupiter, ori că îşi schimbase dragostea. Mă lăsăsă plec pe oplută trainică,după ce-midădudinbelşug merinde, vin, haine frumoase, şi îmi suflă din spate *xm* vânt prielnic şi dulce. Vreo şaptesprezece zile brăzdai fără greutate întinsul spate al mării, iar în a optsprezecea dimineaţă mi se arătară munţii umbroşi ai insulei voastre şi inima mi se umplu de bucurie, dar, bietul de mine, mai aveam de suferit multe necazuri din partea lui Neptun, stăpânul mării, care, cât ai clipi, îmi stârni împotrivă vânturile de îmi închiseră drumul şi îmi ridicară noianul apei. Valurile nu mă lăsară să merg pe plută iar, la urmă, un vârtej o şi zdrobi. Abia putui străbate, înot, talazurile mânioase, până ce vânturile şi valurile mă împinseră aci, unde m'aruncară întâi spre nişte stânci ascuţite, de care mă ferii şi înotai, până ce intrai în râu, în loc adăpostit. Stâncile se scoborau şi vântul nu mai sufla. Acolo căzui şi încetul cu încetul mă înfiripai. Se însera şi, ieşind din râu, mă trăsei să mă culc sub nişte copaci stufoşi, într'un culcuş de frunze, iar zeii îmi suflară pe pleoape un somn aşa de adânc că, obosit, doimii o noapte întreagă şi dormii şi dimineaţa şi la amiazi. Când mă deşteptai, soarele scăpata. Zării atunci pe tovarăşele copilei tale cum[v] se joacă şi pe dânsa
74
75
pe Jărmul mării în mijlocul lor ca pe o zână. Mă rugai şi găsii îhtr'însa minte chibzuită, cum nu prea găseşti la o fată, că tinereţea de obicei n'a minte. Ea îmi dădu mâncare cu prisosinjă şi pe deasupra şi hainele astea. îa ce aveam să-ţi spun şi, aşa necăjit cum sunt, ţi-am spus numai adevărul». Alcinou îi răspunse:
— «Oaspe, copila mea n'a făcut tot ce se cuvenea, că, de-ai întâlnit-c pe drum întâi, ea trebuia să te aducă aici cu tovarăşele ei».
—«Nu-ţi învinui copila, îi răspunse Ulise, că ea m'a poftit să vin , rufele împreună, dar eu m'am sfiit de teamă să nu te superi, când ave să ne vezi împreună, că oamenii sunt bănuitori».
Dar Alcinou îi spuse atuncea: ■
—«Oaspe, nu sunt aşa de pornit la mânie şi cumpănirea e bună în; toate. Cum tu eşti la fel cu mine, facă puternicul Jupiter, Minerva şi] Apolon ca să rămâi aici cu noi ca soţ al copilei mele. Ţi-aşi da şi casă şij avere, de-ţi place să stai aici, dar nimeni nu te opreşte cu sila; mâine o să-ţi] pregătesc să te întorci, n'avea nicio grijă, iar până atunci întinde-te pe un pat de dormi. Ai mei au să te ducă în linişte în ţară, acasă la tine, oriunde S ar fi, de ai merge chiar dincolo de Eubea, ţara cea mai depărtată, după spusa corăbierilor noştri, pe care au cunoscut-o, când au dus acolo pe] Radamante spre a vedea pe Titios, fiul pământului. Numai într-o zi au ajuns ei fără trudă şi s'au întors acasă. O să vezi tu singur cât de bune ne sunt corăbiile şi cum ştiu tinerii noştri să lovească apa mării cu vâslele».
La aşa vorbe Ulise se bucură adânc şi vorbi astfel:
—«Dă, Doamne, ca Alcinou să-şi împlinească făgăduinţele şi să-i fie slava nepieritoare, de ajung acasă».
Pe când vorbea aşa, Arete porunci slujitoarelor să se aşeze patul sub i pridvor cu aşternuturi frumoase de purpură, cu velinţe şi cu pături groase.] Femeile ieşiră din odăi cu făclii aprinse în mână şi aşezară patul în grabă, poftindu-l apoi pe Ulise:
—«Patul ţi-e făcut, străine, vino acum de te culcă».
Ele vorbiră, iar el se bucură, că poate să se întindă într'un pat şi aşa adormi

Ulise sub pridvorul răsunător, iar Alcinou se culcă şi el în odaia din fund a curţilor lui, alături de mărita lui soţie, ce pregătise aşternutul.

CANTUL VIII

A doua zi, în zorii zilei, Alcinou se scula şi, sculându-se şi Ulise, îl întovărăşi la sfatul Feacilor lângă corăbii, unde intrând, se aşezară alături pe nişte laviţe de piatră lustruită. în vremea aceea, ca să pună la cale întoarcerea lui Ulise, Minerva umbla prin tot oraşul sub chipul unui crainic al lui Alcinou şi le spunea la toţi:

—«Fruntaşi şi sfetnici ai Feacilor, zoriţi să veniţi la sfat ca să ascultaţi pe oaspetele sosit la curte, după ce a rătăcit atât amar de vreme pe mare, bărbat aidoma ca zeii».

Aşa grăi şi aţâţă dorinţa în sufletele tuturor. Treptele de piatră se umplură repede de oameni adunaţi şi mulţi căutau la fiul lui Laerte şi nu-şi puteau lua ochii dela dânsul. Minerva îi împrăştiase pe faţă şi pe grumazi un har de sus, că părea mai nalt şi mai frumos la înfăţişare, ca să le fie Feacilor şi mai drag şi mai temut, mai vrednic de cinste şi ca să iasă biruitor din încercările la care aveau să-l pună. Iar după ce se adunară cu toţii, Alcinou le vorbi aşa:

— «Voi sfetnici şi fruntaşi ai Feacilor, luaţi aminte cu toţii ca să aflaţi, care mi-i voia şi porunca. Străinul acesta necunoscut, după multe rătăciri, a venit la mine, nu ştiu de unde, dela răsărit ori dela apus. El ne roagă însă să-l trimitem fără zăbavă în ţară. Noi să ne grăbim să facem cum am făcut şi cu alţii, căci nu mi-a călcat niciun străin pragul, ca să nu-i dau ajutorul ce m'a rugat. Aşa că să împingem în mare o corabie unsă cu smoală, de abia ieşită din lucru şi să alegem cincizeci şi doi de tineri dibaci şi încercaţi. Iată care mi-i porunca, tinerilor: legaţi lopeţile de laviţi. întoarceţi-vă apoi şi pregătiţi ospăţul la curte, că că voiu ospăta pe toţi. Iar voi, sfetnici purtători de toiag la curtea mea, să ospătăm pe străin. Nimeni să nu lipsească. Poftiţi şi pe cântăreţul Demodocos, că mai mult

76

77

decât oricui i-a dat Dumnezeu darul să ne desfete cu cântecele lui, când inima îl îndeamnă să cânte».

La aşa vorbe,Alcinou plecă înainteşidupă elveniră sfetnici purtători de toiag, iar un crainic se duse la casa cântăreţului.

Cei cincizeci şi doi de tineri aleşi după poruncă se duseră la ţărmufi măriifără capăt şi când ajunseră la corabie osloboziră înapă.îij aşezară catargul, îi legară strâns lopeţile în curele, întinseră vintrele, o opriră apoi în larg. Iar după ce sfârşiră lucrul se duseră la curţile lufl Alcinou, unde pridvoarele, ogrăzile şi sălile foiau de tineri şi bătrâni. Alcinou puse de înjunghie 12 oi şi 8 porci cu colţi albi şi doi boi cui mândră frunte. Ei pregătiră vitele şi rânduiră apoi ospăţul. în vremea aceea, crainicul sosi şi el cu cântăreţul, căruia, pentru că-l iubea mai mult decât pe toţi, Muza i-a dat şi darul şi amarul. I-a luat lumina ochilor, darj i-a dat în schimb vraja cântecului'. Pontonou îl aşează în mijlocul mesenilor, într'un jeţ cu ţinte de argint, proptit de un stâlp înalt, iar deasupra capului, îi puse lăuta fermecată şi-i arătă cum poate să o ajungă şi-i mai! puse alături o masă cu un paner şi cu un pahar plin, ca el să bea după pofta inimii. Mesenii-începură atunci să-şi întindă mâinile şi să guste bucatele din faţă. Iar când îşi potoliră foamea şi setea, Muza îl îndemnă pe cântăreţ să preamărească isprăvile vitejilor. Cântă un cântec, a cărui veste ajunsese până'n slavă: cearta lui Ulise cu Achile; cum ei odinioară la un ospăţ dat zeilor se sfădiră cu vorbe grele, în vreme ce Agamemnon se bucura de cearta lor, că la începutul nenorocirii, cu care avea să-i bată Dumnezeu pe Greci şi pe Troieni, el venise la Pito[2] ca să-l consulte pe Apolon, iar zeul îi prezise ce se întâmpla atunci. Poetul cântă aceste fapte, în vreme ce Ulise îşi trase mantaua de purpură peste cap ca să-şi ascundă în ea frumoasa-i faţă, că nu voia să lase pe Feaci să-l vadă, cum îi picau lacrimile din ochi. Când cântăreţul se opri din cântec, el îşi şterse lacrimile, dădu la o parte vestmântul şi ridică un pahar ca să-l închine zeilor, dar când, după îndemnul Feacilor, cântăreţul porni din nou, el îşi acoperi

[1]Acestui pasaj i s-a atribuit o trimitere autobiografică, mai ales că „homeros" înseamnă „orb".

[2]Ţinut în nordul Corintului; vechiul nume al oracolului din Delfi.
iarăşi faţa ca să-şi ascundă lacrimile de ochii tuturor. Numai Alcinou, care şedea alături, îi văzu durerea şi-i auzi suspinele adânci.
Se întoarse atunci către meseni şi le grăi:
— «Luaţi aminte, fruntaşi şi sfetnici ai Feacilor, destul am avut parte de masă şi de lăută, tovarăşa ospeţelor bogate. Să ieşim acum la jocuri, ca oaspele să povestească la el acasă cât suntem de iscusiţi la lupta cu pumnii, la trântă, la sărit şi la alergat».
După aşa vorbe, porni el înainte şi ceilalţi după dânsul, iar crainicul prinse în cuiu lăuta dulce, apoi luă de mână pe Demodocos, de-l duse afară din sală, pe unde apucaseră fruntaşii Feacilor ca să privească la
jocuri.
Sosiră la locul de adunare, unde se strânseră mii de oameni. O grămadă de tineri viteji se pregăteau de luptă: Acroneu şi după dânsul Ocial, Elatreu, Nauteu, Primneu, Anchial, Eretmeu, Ponteu, Proteu, Toon, Anabesineu, Amfiale, fiul lui Polineu, ieşit din Tectonis, Eurial, cel aidoma cu Marte[1], ucigătorul de oameni, Naubolid, cel mai frumos şi mai falnic dintre toţi Feacii, după Laodamas şi cei trei feciori ai lui Alcinou: Laodamas, Halios, Clitoneu, aidoma cu zeii.
La început se luară la întrecere la fugă: stavila căzu şi drumul li se deschise în faţă; cu toţii se năpustiră deodată, sburară, de ridicară sub paşii lor un nor de praf. Mai sprinten dintre dânşii era Clitoneu, care se întoarse cel dintâi, întrecându-i pe ceilalţi cu câtă brazdă trag catârii pe ogor. Se luară apoi la trântă, în care Euriale învinse pe cei mai viteji. Amfiale sări mai bine decât toţi. Elatreu aruncă piatra mai departe, Laodamas, fiul lui Alcinou, învinse la lupta cu pumnii.
După ce s'au desfătat cu luptele, Laodamas grăi:
—«Veniţi, prieteni, să-l întrebăm pe oaspe de-i şi el deprins cu jocurile noastre, că nu-i om de rând; uite ce şolduri, ce braţe are, ce vânjos gât, ce piept lat i-a mai rămas din tinereţe, că nimic nu macină mai mult decât marea».
—«Bine spui, Laodamas, răspunse Euriale, dar du-te tu la oaspe şi-l
pofteşte».
Cum îl auzi, vrednicul fiu al lui Alcinou se duse la Ulise de-i spuse:
(Ares)-Fiul lui Zeus şi al Herei; zeul războiului.
78
79
— «Hai, cinstite oaspe, vino la jocurile noastre, de eşti deprins cu elei cunoşti, de bună seamă, câteva; că nimic nu cinsteşte mai mult pe omî decât agerimea mâinilor şi a picioarelor. Vino la luptă, mai lasă grija] sufletului. N'o să întârzii plecarea pentru asta, că doar corabia e trasă în] port şi tovarăşii te aşteaptă».
Dar isteţul Ulise îi răspunse:
—«Laodamas, de ce mă pofteşti în bătaie de joc, că nu-mi arde dejl jocuri, aşa necăjit cum sunt. Ce n'am pătimit? Ce osteneli n'am îndurat? Şi acum am venit la adunare ca să rog pe crai şi pe voi toţi să ma'ajutaţi să plec».
Eurial îi ieşi atunci înainte şi i se răsti aşa:
— «Dar tu, străine, nici nu pari că te pricepi la lupte ci pari mai mult' un corăbier ce umblă după negustorie şi după câştig bun».
Ulise îi răspunse cu o privire mânioasă:
— «Nu-i frumos ce ai spus şi nici nu-mi pari chibzuit la minte; că zeii nu-şi împart darurile la fel: unora le dau frumuseţe, altora înţelepciune; unul e mai bicisnic la înfăţişare, dar zeii îl înalţă prin darul vorbei, că toţi privesc la el cu plăcere când le cuvântează cu hotărâre şi cumpătare; ba: pe uliţă se uită oamenii la dânsul ca la Dumnezeu. Iar altul, chiar dacă-i frumos la chip ca zeii, nu are sare la vorbă, aşa cum eşti, de pildă, tu; poţi fi mândru la înfăţişare dar, ce folos, că eşti uşuratec la minte. Vorbele tale nesocotite mi-au răscolit inima în piept, că doar nu-s eu aşa de nepriceput în lupte, cum spui, ci m'am luptat printre cei dintâi în vremea tinereţei mele, când mă bizuiam în puterea braţelor. Azi m'au ros însă necazurile şi nenorocirile, că multe am pătimit în lupte şi pe mare. Dar şi aşa, cu toată truda, o să mă încerc la jocurile voastre, că m'ai rănit adânc în suflet şi vorba ta mă îndeamnă».
Astfel grăi; şi aşa cu haina pe dânsul, el înşfacă o piatră mai mare şi mai grea decât a celorlalţi şi-o svârli cu mâna lui vânjoasă. Piatra vâjâi iar Feacii uimiţi îşi plecară capul de repegiunea ei. Ea căzu mult mai departe decât ţinta celorlalţi, iar Minerva cu înfăţişarea unui om puse un semn şi strigă:

— «Şi un orb, străine, ţi-ar dibui semnul cu pipăitul, că nu-i la un loc cu celelalte semne, ci le întrece pe toate. Fii dar pe pace, că măcar în încercarea asta nu te ajunge nimeni nici nu te întrece».
Vorbele zeiţei umplură de bucurie inima lui Ulise, că vedea în mulţime un om mai prietenos. Cu glas potolit, el grăi Feacilor:
— «Ei, hai, flăcăilor, aruncaţi ca mine piatra şi o să arunc alta tot atât de departe ori chiar şi mai departe. Ba, de-l împinge inima pe vreunul dintre voi, încerce-şi norocul, că mult m'aţi mâhnit; la luptă cu pumnii, la trântă ori la alergare mă pun cu oricine, afară doar de Laodamas, că el mi-i gazdă şi numai oamenii de nimic se iau la întrecere cu cei ce-i primesc ca oaspeţi şi-şi pierd dreptul la cinstire. Dar dintre voi nu mă feresc de nimeni şi voiu să vă cunosc şi să vă încerc iscusinţa, că nu-s chiar aşa de slab în luptele voastre. Sunt meşter în a încorda arcul lustruit şi mă prind că în luptă aş nimeri duşmanul în mijlocul alor lui, ori câţi ar arunca într'însul. La Troia, Filoctet mă întrecea, că pe toţi ceilalţi ce mai trăesc pe lume, mă pot lăuda că-i întrec; doar cu vitejii din alte vremi nu m'aş pune, cu Ercule cu Eurit din Euchiale, că ei luptau chiar şi cu zeii şi de aceea marele Eurit a murit tânăr şi bătrâneţea nu l-a ajuns la curtea lui că, mânios că-l tot stârnea la întrecere, Apolon l-a izbit cu săgeţile lui. Iar suliţa mea bate tot atât de departe cât bat săgeţile altuia. La alergare doar m'aş teme să nu mă întreacă vreunul dintre voi, că truda mării m'a slăbit şi nu totdeauna am avut merinde pe corabie, aşa că mi s'au muiat picioarele».
Astfel grăi şi toţi tăceau molcom, numai Alcinou spuse la urmă:
—«Străine, mult mi-au plăcut cuvintele ce ai rostit. Vrei să ne arăţi destoinicia, că vorbele semeţe ale lui Euriale ţi-au zădărât mânia, deşi nimeni n'ar putea să-ţi pună la îndoială vrednicia decât doar un netot. Acum ia aminte la ce o să-ţi spun şi ai să o spui şi tu la alţii, când, la masă, printre ai tăi la curtea ta, îţi vei aminti de noi şi de tot ce ne-a hărăzit Dumnezeu să facem din moşi-strămoşi. Nu suntem neîntrecuţi la trântă şi la luptă cu pumnii, dar la alergare suntem fără pereche, iar corăbiile noastre sunt cele mai iuţi. Ne plac ospeţele şi jocurile; ne plac hainele bogate des primenite, băile calde şi patul. Veniţi, flăcăi, veniţi şi vă arătaţi iscusinţa la horă ca, întors acasă, să povestească oaspele la ai săi, cât suntem de pricepuţi pe mare, la alergare, la coruri, la hore şi la cântec, iar unul dintre voi să aducă în grabă lăuta lui Demodocos lăsată în sala ospăţului».
80
81
Aşa grăi Alcinou, iar crainicul se duse să aducă lăuta dela curte. Se ridicară îndată cei nouă judecători aleşi de obşte ca-să orânduiască jocurile: ei pregătiră locul şi crinicul sosi de dete lăuta lui Demodocos, care se coborî la mijloc iar în jurul lui se aşezară tinerii dibaci la joc, ce **ldvean** pământul cu piciorul. Ulise cată la ei şi-i sorbea cu ochii. Iar; Demodocos se porni să cânte pe lăută povestea minunată despre dragostea lui Marte cu Venus, ce s'au iubit în taină chiar în casa lui Vulcan, pe al cărui pat Marte l-a necinstit prin multe daruri. Dar soarele îi văzu şi îi pârî lui Vulcan, care cum auzi ieşi şi îşi făuri în minte o amarnică răzbunare. Se duse la fierăria lui, şi pe o nicovală nouă făcu nişte lanţuri, ca să nu se mai poată desface ori rupe. De îndată ce-i fu gata capcana, intră mânios în odaia de culcare şi întinse lanţurile, aşa că, nevăzute nici de zei, se scoborau din tavan şi învăluiau patul ca nişte aţe de păianjen. Se prefăcu apoi că se duce la Lemnos, cetatea pe care o iubea mai mult. Nu în zadar îl pândise Marte şi, cum îl văzu plecând, şi alergă în casa lui, ne mai putând de dragul Venerei ce se întorsese dela tatăl ei. De îndată ce intră, Marte o apucă de mână şi începu să o îmbie:
—«Vino, draga mea, să ne culcăm, că Vulcan a plecat şi a ajuns de bună seamă la Lemnos, la Sinţii cei cu graiu sălbatec».
Aşa vorbi şi-i plăcu şi zeiţei să se culce cu dânsul. Ei se urcară în pat I dar reţelele ascunse îi şi prinseră pe dată, de nu se mai putură nici desface, nici mişca, şi înţeleseră că nu mai aveau cum să scape. Vulcan se întoarse atunci, înainte de a ajunge la Lemnos, că Soarele stătuse la pândă şi-i spusese totul, şi, de cum intră în casă cu inima răscolită de turbare şi nebun de mânie, se opri în tindă, de chemă cu glas groaznic pe toţi zeii:
—«Puternice Jupiter, şi voi zeilor toţi, veniţi să vedeţi cum Venera îşi bate joc de mine că sunt şchiop şi cum s'a dat în dragoste cu Marte, care-i frumos şi nu-i beteag ca mine. Dar nu-s de vină eu ci părinţii că m'au făcut aşa. Ia-n priviţi cum s'au culcat în pat şi se drăgostesc. Mi se rupe inima, când mă uit la ei, dar trag nădejde că mult n'au să fie bucuroşi de a sta împreună, oricât le-ar fi iubirea de mare. O să-i ţin în ’

reţelele mele până ce tata socru îmi va da îndărăt darurile de nuntă ce i-am făcut, că pe cât e de frumoasă, pe atât e de ticăloasă».
La aşa vorbe, zeii se adunară în casa cu temelia de aramă. Veni şi Neptun, ce încinge pământul, veniră şi Mercur şi Apolon; mai ruşinoase, doar zeiţele rămaseră pe acasă. Zeii se opriră în tindă şi izbucniră în hohote de râs, când văzură isprava isteţului Vulcan, şi-şi spuneau între dânşii:
—«Mârşăvia nu duce la nimic şi ticăitul ajunge pe cel sprinten, că, uite, cu toate că-i şchiop, Vulcan a întrecut în dibăcie pe Marte, cel mai sprinten dintre zei, care o să plătească gloaba preacurviei».
Aşa vorbeau, iar Apolon îi spuse lui Mercur:
—«Ia ascultă tu, solul şi împărţitorul bunurilor, ce, adică n'ai vrea să fii în pat cu Venus chiar şi în lanţuri?».
—«Ba bine că nu, răspunse Mercur. De m'ar lega în lanţuri de trei ori mai grele, şi ar veni să mă vadă toţi zeii şi zeiţele şi încă aş vrea să am norocul .să stau în pat cu Venus».
Aşa grăi şi zeii râseră cu poftă; doar lui Neptun nu-i venea să râdă ci stăruia să îndemne pe Vulcan să dea drumul lui Marte:
—«Dă-i drumul şi-ţi stau chezaş că Marte o să-ţi plătească tot ce se cuvine între zei».
Vulcan îi răspunse:
—«Nu cere asta dela mine. Nu-i bine să te pui chezaş pentru un ticălos şi nici n'aş avea cum să te silesc pe tine, dacă Marte ar fugi, şi ar scăpa de datorie, după cum a scăpat şi din capcană».
—«Dacă o să fugă şi o scape de datorie, răspunse Neptun, atunci o să-fi plătesc eu însumi».
—«Dacă-i aşa, spuse la urmă zeul, nu pot şi nici nu se cade să nu te ascult».
De cum se văzură scăpaţi, îndrăgostiţii o şi sbughiră: Marte în Tracia iar Venus în Cipru, la Pafos[1], unde are o dumbravă sfântă şi-i

Oraş din Cipru.

fumega un altar. Zânele o spălară acolo şi o înmiresmară cu un untdelemn **curat,** de cel al zeilor, şi o îmbrăcară în haine scumpe, de-ţi luau vederea.:
Aşa cânta cu lăuta-i cântăreţul şi Ulise, cu toţii ceilalţi Feaci, îlj ascultau încântaţi. Iar Alcinou porunci apoi lui Laodamas şi lui Halios să joace singuri, că amândoi erau neîntrecuţi. Ei luară o minge de purpură făcută de Polib şi, plecându-se îndărăt, Laodamas o aruncă până în norii întunecoşi, iar celălalt, sărind, o prinse din sbor înainte de a-i cădea picioare. Iar după ce se întrecură cu mingea, ei dănţuiră fiecare la rândj în vreme ce tinerimea bătea din palme de bucurie şi gloata fremăta.
Ulise grăi atunci lui Alcinou:
—«Pe drept ai lăudat iscusinţa dănţuitorilor tăi, că nimeni nu-i] întrece şi decum i-am văzut m'au uimit».
Alcinou se bucură şi spuse:
— «Fruntaşi şi sfetnici, asculţaţi-mă, că oaspele îmi pare plin de minte şi să-i facem, cum se cuvine, daruri de ospeţie. Sunteţi doisprezece sfetnici ce cârmuiţi acest norod, iar eu al treisprezecelea; fiecare aduceţi-i câte o J manta nouă, o tunică şi un talant de aur; să strângem apoi la un loc) darurile, ca oaspele să stea voios la masă. Iar Eurial să-l potolească cui o vorbă bună şi cu un dar, că nu i-a vorbit cum se cuvine».
Aşa grăi, şi toţi se învoiră şi trimiseră crainicii să-i aducă darurile. La rândul lui, Eurial răspunse aşa craiului:
—«Puternice Alcinou, căpetenie a poporului, o să-l îmbunez pe] străin, aşa cum îmi spui, şi iată că-i dau sabia asta de aramă cu mânerul de argint şi teaca de fildeş, un dar nepreţuit».
Aşa grăi şi puse sabia în mâinile lui Ulise şi adause:
—«Noroc ţie, străine, iar de am rostit o vorbă, care să te mâhnească, să o ia vântul şi să dea Dumnezeu să-ţi vezi soţia şi să te întorci acasă,: că de multă vreme te paşte nenorocirea departe de ai tăi».
—«Noroc şi ţie, răspunse Ulise şi să-ţi dea Dumnezeu cele dorite şi nu cumva să te căeşti de darul de înapoiere ce mi-ai dat».
Aşa vorbi şi îşi aruncă pe umeri sabia bătută cu ţinte de argint. Iar când soarele asfinţi, darurile şi sosiră, iar crainicii le duseră la curte şi le dădură feciorilor craiului, care le

întinseră în faţa jeţului vrednicei lor
mame. Alcinou pofti pe Feaci înăuntru, îi aşează pe jeţuri înalte, şi-i spuse atunci soţiei lui:
—«Vino, nevastă, cu cea mai frumoasă dintre lăzile tale preţioase, în care pune o mantie şi o tunică; încălziţi la foc o cadă de aramă ca să fiarbă apa şi, după ce se va îmbăia şi va vedea toate darurile strânse aci de fruntaşii ţării, să se desfete oaspele la masă la cântecul cântăreţului, iar eu o să-i dau această frumoasă cupă de aur ca să-şi aducă aminte de mine, oricând se va închina lui Jupiter şi celorlalţi zei».
Aşa grăi, iar Arete porunci femeilor să pună cât mai iute baia pe foc. Ele aşezară pe jăratec vasul de baie, îl umplură cu apă şi puseră dedesubt despicături, pe care le aprinseră, iar flăcările cuprinseră marginile vasului de aramă şi apa începu să fiarbă. în vremea asta, Arete aduse pentru oaspe o ladă de preţ, în care puse darurile minunate, veştmintele şi aurul dat de Feaci şi le mai adause o mantie şi o tunică bogată cu vorbele astea:
—«Vezi tu singur de capac, de-l închide cu un nod, să nu te fure cineva pe drum, de-i adormi, când corabia neagră va fi pe valuri».
Ulise o ascultă, aşează capacul şi-l închise cu un nod răsucit, aşa cum învăţase dela Circe. Slujnica îl pofti apoi la baie şi el văzu cu bucurie apa caldă, în care nu se mai scăldase de când părăsise pe Calipso, ce-l îngrijise aşa de bine în Ogigia. După ce roabele îl spălară, îl unseră cu untdelemn şi-l îmbrăcară cu o tunică şi cu o minunată manta. Ieşind din baie, se duse de se amestecă cu mulţimea poftită la masă, iar Nausicaa se opri în pragul sălii şi, cătând la el cu înminunare, îi grăi aşa:
—«Fii sănătos, străine, şi când te vei întoarce la tine să nu uiţi că mie îmi datoreşti întâi vieaţa».
Ulise îi răspunse:
—«Nausicaa, fiică a măritului Alcinou, de-ar fi să mă întorc, o să mă rog zilnic pentru tine, că tu, copilo, m'ai scăpat».
Aşa grăi şi se aşează pe un jeţ lângă Alcinou. Se împărţiră bucatele Şi se potrivi vinul. Crainicul veni apoi şi el de aduse pe cântăreţul Demodocos şi-l aşează la mijlocul mesei, proptindu-l[v]de stâlpul înalt. Ulise
84
85
îi dădu apoi crainicului o halcă din spatele unui porc plin de grăsir gustoasă şi grăi:
— «Du bucata asta lui Demodocos ca s'o mănânce; vreau să-l cinstes şi eu cu toată nenorocirea mea, că se cuvine să cinstim cu toţii cântăreţi, că Muza, care i-a iubit, i-a învăţat să cânte».
Aşa grăi, iar Pontonou puse carnea în mâinile lui Demodocos, bucur de ea. Mesenii începură să-şi întindă mâinile şi să îmbuce bucatele aşezate dinainte, iar după ce-şi potoliră foamea şi setea, Ulise îi vorbi aşa lui Demodocos:
— «Demodocos, te cinstesc mai mult decât pe oricine din lume, ori că Muza te-a învăţat, ori Apolon, că prea cânţi bine tot ce au pătimit, tot
au făptuit şi au ostenit Grecii, ca şi cum ai fi fost tu însuţi de faţă, ori le-ai auzit dela unul din ei. Dar cântă-ne acum mai departe, ce-a fost calul de lemn, făcut de Epeos[1] cu ajutorul Minervei, darul înşelător, care Ulise l-a împins până în cetate plin de soldaţii ce aveau să dăr Troia. Iar dacă mi le povesteşti cum s'au întâmplat, o să spun, în faţ; tuturora, că în adevăr dumnezeesc ţi-i darul».
La aşa vorbe, cântăreţul îşi şi porni cântarea de acolo de unde Grecii, dând foc lagărului şi corturilor, s'au prefăcut că pleacă pe corăbii, timp ce alţii cu Ulise se aflau ascunşi în pântecele calului târât de înşişi I Troienii înăuntrul cetăţii. în jurul calului vorbeau şi se certau Troienii împărţiţi mai ales în trei părţi: să-i spintece pântecele cu fierul, să-l ridice până învârful muntelui ca să-l arunce de pe stâncă, ori să-l păstreze ca pe un dar făcut zeilor şi tocmai asta fu la urmă părerea! primită, că aşa le fusese scris Troienilor să piară, când vaintra în cetate calul de lemn, doldură de cei mai viteji Greci, ce aveau să vâre moarte printre dânşii. El mai povesti apoi cum Grecii, ieşind din ascunzători, jefuiră Troia.
Şi cântă, la urmă, prăpădul cetăţii, cum, asemenea lui Marte, Ulis merse cu Menelauspre casa luiDeifob,unde se încinsese oluptă
'Fiul lui Panopeu, care se trăgea din Zeus; episodul calului troian e relatat în „Eneid cartea a Ii-a.
crâncenă, din care, cu ajutorul milostivei Minerva, ieşi biruitor. Aşa-i zicea cântăreţul, când Ulise se puse pe plâns şi lacrimile i se scurgeau pe pleoape spre obraz, cum plânge

o femeie ce-şi sărută soţul căzut în faţa cetăţii, ca să-şi apere ţara şi copiii; martoră a morţii şi a suspinului din urmă, ea se aruncă peste leş şi scoate bocete jalnice, în timp ce, din urmă, biruitorii o lovesc cu lăncile şi o târăsc în robie ca să nu cunoască decât amarul şi i se sluţeşte obrazul de o jale vrednică de milă. La fel plângea şi Ulise, de ţi se rupea inima, dar nimeni nu-l vedea afară de Alcinou de lângă dânsul, care-i băgă de seamă durerea şi-i auzea oftatul. întors către Feaci, el le grăi aşa:
— «Luaţi aminte, fruntaşi şi sfetnici ai Feacilor, iar Demodocos să-şi înceteze cântecul din lăută, că nu le place deopotrivă tuturor. De când şedem la masă şi de când s-a pus să cânte cântăreţul, oaspele nostru n'a mai contenit să plângă, că, pe semne, l-a copleşit durerea. Să tacă deci cântăreţul şi să petrecem cu toţii, că aşa-i mult mai bine, că doar de dragul oaspelui stăm la masă şi lui i-am pregătit întoarcerea şi i-am făcut daruri împărăteşti, că, pentru cine-i cu simţire, pribeagul ce se roagă e un frate. De aceea, străine, nici tu nu-mi mai ascunde nimic ci răspunde-mi pe faţă, cum te chiamă, cine îti sunt tatăl şi mama şi cari sunt vecinii cetăţii tale? Că nu-i nimeni, bun ori rău, căruia părinţii să nu-i fi dat un nume la naştere. Mai spune-mi ţara, neamul şi oraşul tău ca să te ducă vasele mele cu chibzuinţă, că, vezi tu, corăbiile noastre n'au ca altele cârmaci şi cârmă, ci dela ele ştiu gândul oamenilor şi oraşele şi câmpurile rodnice, neamurile felurite, şi străbat iute valurile mării, pe ceaţă şi pe negură, fără să le pese de furtună şi de stânci. Ba am auzit pe tatăl meu Nausitou, că ne tot spunea că, mânios pe noi că-i ducem înapoi nevătămaţi pe toţi cei aruncaţi pe ţărmurile noastre, Neptun ne va distruge corabia la întoarcerea dintr-o călătorie pe mare şi va înălţa în faţa oraşului o namilă de munte. Aşa spunea bătrânul dar nu ştia de i se va împlini ori nu vorba. Şi mai povesteşte-ne, fără înconjur, pe unde ai rătăcit şi în ce ţări ai ajuns, ce oraşe ai cercetat şi ce oameni ai întâlnit, sălbateci ori buni §i temători de Dumnezeu? Şi mai spune-ne de ce_ nu poţi auzi, fără să plângi, când se pomeneşte de soarta Grecilor şi a Troienilor? Doar zeii au
86
87
voit-o aşa şi au făcut să moară o groază de bărbaţi ca urmaşii să-ii slăvească **apoi prin cântecele lor. Ori ţi-a pierit** vreo **rudă în faţa cetăţii lui Priam? Ori ai pierdut un ginere sau socrul, cei ce ne sunt mai scumpi, după** cei de **un** sânge cu **noi. Ori** un tovarăş bun, căci **un prieten e tot aşa de iubit ca şi un frate?»**

CANTUL IX

Ulise răspunse atunci:
— «Puternice Alcinou, cel mai fruntaş din tot norodul, e frumos să asculţi un cântec ca ăsta cu viers dumnezeesc. Eu cred că nu-i nimic mai plăcut decât să vezi cum sade voios întreg poporul şi ascultă glasul cântăreţului în faţa meselor acoperite cu bucate gustoase, în timp ce paharnicul scoate vinul dintr'o cană pântecoasă şi-l împarte în pahare. îmi pare că nu poate fi fericire mai mare. Dar ţie îţi place să mă întrebi despre grelele mele necazuri, ca tot mai mult să-mi sporesc durerea, gândindu-mă la ea. De unde să-mi încep povestea şi unde s'o sfârşesc? Că mult mi-au dat zeii de pătimit. întâi să-mi spun numele, ca să-l aflaţi cu toţii şi, dacă scap de moarte, să vă rămân prieten, oricât mi-ar fi casa de departe.
«Eu sunt Ulise, fiul lui Laerte, de ale cărui fapte vorbeşte o lume întreagă şi s'a dus vestea pretutindeni. Locuesc în Itaca, unde-i muntele Nerit cu freamăt de păduri, iar împrejur marea e semănată de insule vecine cum e Dulichios, Samos şi Zacintul, acoperite de păduri, toate din spre răsărit. Itaca, mai mică, e mai departe şi iese cea din urmă din valuri din spre apus. Deşi pământu-i aspru, el hrăneşte totuşi feciori voinici şi apoi nicio ţară din lume nu-mi pare mai dulce, nici chiar insula unde m'a oprit frumoasa zână Calipso, nici Ea[1], unde a voit să mă încătuşeze vicleana Circe, că amândouă m'au dorit de bărbat dar n'au putut să mă înduplece, că în lume nu-i nimic mai scump pribeagului decât ţara şi ai lui, oricât de bine ar trăi între străini. Dară să nu-mi uit cuvântul şi să vă povestesc necazurile ce mi-a dat Dumnezeu după căderea Troiei.
Insula lui Circe.
88
89
«La plecarea din Troia vântul mă împinse la Ismara, în ţara Ciconi-lor[1]. Prădai oraşul, distrusei poporul; luarăm femeile şi multe averi, pe care ni le împărţirăm, ca nimeni să nu plece fără parte dreaptă din pradă.
Poruncii apoi oamenilor mei să fugă iute, dar nebunii nu voiră să mă asculte ci

petreceau la ţărm cu vin, cu fripturi de oi şi de boi. Câţiva dintre Ciconii scăpaţi cerură atunci ajutorul altor Ciconi viteji şi numeroşi, ce locuiau mai departe, înăuntrul ţării, şi se luptau şi din care şi la nevoie şi pe jos; în zori ei sosiră, câtă frunză şi câtă iarbă dă primăvara. Iată că soarta rea ne şi ieşise în cale. Duşmanii împinseră lupta spre vase şi suliţele de aramă începuseră să sboare dintr'o parte şi alta. Dimineaţa şi în toiul zilei noi le ţinurăm piept, deşi erau mai mulţi. Dar mai pe seară, la dejugatul boilor, furăm răpuşi şi am pierdut aşa câte şase oameni de fiecare vas. Ceilalţi au scăpat dela moarte. O pornirăm din nou pe mare, dar bucuria că scăpasem teferi ne era tulburată de durerea pentru tovarăşii morţi.
înainte de a ne avânta în larg, am strigat de trei ori cu glas tare pe fiecare dintre cei ce pieriră ucişi de Ciconi. în vremea asta, Jupiter, adunătorul norilor, aţâţă Crivăţul şi stârni o furtună năpraznică, de acoperi cu nori pământul şi marea; noaptea se lăsă din cer; vântoasa ne smulse vasele din drum şi rupse în bucăţi pânzele, pe care le ascunserăm în fundul corăbiilor şi numai după multă trudă izbutirăm să tragem vasele pe nisip, unde două zile şi două nopţi zăcurăm întinşi, frânţi de osteneală şi de durere. A treia zi, când se arătară zorii, înălţarăm catargurile, întinserăm pânzele albe şi ne aşezarăm la lopeţi, mânaţi de vânt şi de vâslaşi.
Şi am fi ajuns fără primejdie acasă, dacă prin dreptul Maleei şuvoiul ridicat de crivăţ nu ne-ar fi împins dincolo de Citera[2]. Şi de aici, nouă zile, vânturile potrivnice ne smulseră pe apele mării, până ce în ziua a zecea ajunserăm în Ţara Lotofagilor[3], ce se hrănesc cu o floare. Ne urcarăm pe ţărm, scoaserăm apă proaspătă şi tovarăşii prânziră lângă

[1]Populaţie de pe ţărmul nordic al Egeei; aliaţi ai troienilor.
[2]Insulă în sudul Peloponesului.
[3]Mâncătorii de lotus.

corăbii. Iar când ne saturarăm de mâncare şi băutură, alesei doi tovarăşi şi un crainic şi le poruncii să meargă înăuntrul ţării să cerceteze ce oameni o locuiau.
Nimeriră îndată peste neamul Lotofagilor, ce nu le puseră gând de moarte oamenilor noştri ci le dădură floarea de lotus, din care, cum gustară, nu se mai gândiră să-mi aducă răspunsul şi nici să se mai întoarcă acasă, ci voiau să rămână cu Lotofagii şi să se hrănească cu lotus, uitând de casă, aşa că a trebuit să-i iau cu de-a-sila pe vase, deşi plângeau; îi pusei în lanţuri şi poruncii celorlalţi să vină cât mai repede pe corăbii, de teamă să nu uite şi ei de întoarcere, de-ar gusta din lotus. Ei se aşezară iute la lopeţi şi începură să lovească cu vâslele valurile înălbite. De aici plutirăm din nou, mâhniţi, şi ajunserăm în ţara Ciclopilor[1], oameni trufaşi şi fără lege, cari, încrezători în zei, nu-şi îngrijesc ogoarele şi nu samănă nimic; fără sămânţă, fără muncă, cresc grâul, orzul, viile încărcate cu ciorchini mari, udate de ploile cerului. N'au nici un loc de sfat, nici datine, ci locuesc în peşteri adânci, pe culmile munţilor înalţi şi fiecare îşi vede de casă şi nu le pasă de ceilalţi. în faţa portului, se află, nu departe, o mică insulă acoperită de păduri cu puzderii de capre, că paşii omului nu le tulburau niciodată, nici nu le urmăreau vânătorii obişnuiţi să înfrunte truda şi suferinţele în păduri şi pe crestele munţilor; ţară nelucrată şi câmpenească, nestrăbătută nici de pluguri nici de păstori; goală de oameni, nu hrăneşte decât capre. Ciclopii n'au corăbii văpsite nici meşteri dibaci să le lucreze ca să colinde şi ei prin alte ţări, că nu numai că nu le e sterp pământul, ci el ar da tot felul de roade. Pe ţărmul mării sunt pajişti mai bine udate şi via n'ar mai pieri aici, iar ogoarele lor întinse ar da în fiecare an grâne bogate. Portul e atât de liniştit, că nu-i nevoie de otgoane ori de cângi de înţepenit vasele şi într'însul pot rămâne corăbiile până ce le vine să plece şi până ce începe să bată vântul.
La capătul portului curge apoi într'o peşteră apa limpede a unui izvor înconjurat de plopi, unde ne împinse marea şi parcă un zeu ne călăuzi pe o noapte întunecoasă, de nu puteai vedea nimic, că o ceaţă deasă învăluise corăbiile iar luna îmbrobodită în nori groşi nu mai lucea pe cer,

Popor fabulos; numele lor se traduce prin „ochi rotunzi".

aşa că, înainte de a ajunge la port, nimeni nu zări ţărmul şi nici valurile mării ce se rostogoleau din larg. Cum poposirăm, scoborâiăm pânzele şi păşirăm pe mal, unde, adormind, aşteptarăm ziua.
Când se arătară zorii trandafirii, cutreerarăm prin insulă, minunaţi de frumuseţea ei, iar zânele, fiicele lui Jupiter, ne scoaseră în cale, pentru masă, caprele munţilor. Luarăm îndată din vase suliţe ascuţite şi arcuri îndoite; ne împărţirăm în trei cete şi când începură să ploaie săgeţile ne căzu vânat din belşug. Douăsprezece vase mă

întovărăşiseră şi fiecăruia sorţul îi dăduse nouă capre; numai al meu dobândi una mai mult. Cât e ziua de mare, până 'n seară, ne ospătarăm în linişte cu friptura de capră şi băurăm vinul dulce, că ne mai rămăsese încă din chiupurile, pe care le umpluserăm, când am jefuit oraşul sfânt al Ciconilor. Deasupra insulei apropiate a Ciclopilor, zărirăm vârtejuri de fum. Sgomotul glasurilor şi behăitul caprelor şi mieilor ajungeau până la noi, dar cum se întunecă, dormirăm duşi pe ţărm. A doua zi, când se iviră zorii trandafirii, chemai sfatul şi vorbii aşa:
— «Tovarăşi iubiţi, rămâneţi voi aici iar eu mă duc cu vasul şi vâslaşii mei să cercetez ce fel de oameni locuesc în meleagurile astea, de sunt haini, sălbateci, samavolnici ori primitori de oaspeţi şi cu teamă de Dumnezeu».
La aşa vorbe, mă urcai pe corabie şi poruncii tovarăşilor să vină. după mine şi să deslege funiile. Ei se urcară, se aşezară la rând pe laviţi şi începură să lovească marea cu lopeţile, aşa că nu întrziarăm să ajungem la insulele apropiate, unde, lângă mare, de cealaltă parte a ţinutului, zărirăm o peşteră mare umbrită de dafini, cu turme numeroase de oi şi capre. Alături se afla o strungă pietruită şi împrejmuită cu brazi mari şi stejari înalţi. Aici sălăşluia o namilă de om ce sta singur şi-şi vedea de turma lui; nu se lega cu nimeni şi nu se gândea decât la stricăciuni. Era o dihanie cumplită, de nu semăna cu ceilalţi oameni, ce se hrănesc cu pâine şi l-ai fi crezut un vârf de munte pietros înălţat peste celelalte vârfuri.
Poruncii tovarăşilor să rămână la corabie ca să vegheze, iar eu alesei doisprezece dintre cei mai viteji şi o pornii la drum luând şi un burduf cu vin negru dăruit de Maron, fiul lui Evanteu, preotul lui Apolon la Ismara, că-i cruţasem, în pădurea sfântă, în care locuiau, fiul şi pe ai lui. El ca
răsplată îmi dăduse daruri prea fumoase: şapte talanţi de aur, cu meşteşug lucraţi, un vas cu totul şi cu totul de argint şi douăsprezece chiupuri cu vin curat şi bun, că niciuna din slugile casei nu ştia de el, afară de dânsul, de nevasta, de copii şi chelăriţă... Când beai din vinul ăsta roş şi dulce ca mierea, ajungea să verşi o cupă în douăsprezece măsuri de apă şi răspândea un miros straşnic de nu mai puteai după el... Umplui cu dânsul un burduf şi mai luai şi nişte merinde într'o traistă, că inima îmi spunea că aveam să dau peste un om sălbatec, grozav şi nelegiuit.
Sosirăm repede în peşteră dar nu-l găsirăm, că el plecase la păşune cu turmele. Intrarăm şi ne minunarăm de tot ce vedeam, de coşurile pline de brânză, de iezii şi mieii închişi în ţarcuri deosebite: de o parte cei fătaţi de curând; de alta, cei mai bătrâni; şi mai încolo, cei mijlocii; de străchinile pline de zăr şi vasele anume pentru muls. Tovarăşii mă îndemnară să iau brânzetul, să ne întoarcem mânând cu grabă mieii şi iezii la corabie şi de acolo să-i pornim pe mare. Eu nu ascultai, deşi era mai bine. Voiam să văd pe Ciclop, că trăgeam nădejde să-mi dea daruri de ospeţie, când el avea să se poarte atât de cumplit cu bieţii mei tovarăşi!
Făcurăm foc în vatră, jertfirăm zeilor şi mâncarăm din caşul din peşteră. Ne odihnirăm apoi aşteptând să se întoarcă dela păşune. Sosi cu un braţ de uscături ca să-şi gătească masa. La gura peşterii, namila îşi aruncă povara, de se izbi cu un sgomot aşa de cumplit că, speriaţi, ne ascunserăm în fundul peşterii, unde el îşi mână oile şi caprele, pe care avea să le mulgă, şi nu lăsă afară decât ţapii şi berbecii, apoi împinse la intrare o stâncă. Era atât de mare că douăzeci de care puternice cu patru roţi nu o puteau urni din loc. Se puse la urmă să mulgă pe rând oile şi caprele şi dădu mieii la mame. Covăsi apoi jumătate din laptele alb ca zăpada şi-l strânse în coşuri împletite. Cealaltă jumătate o lăsă în vase ca s'o bea la masă. Şi numai după ce-şi isprăvi treaba şi aprinse focul, ne zări şi ne spuse:
— «Dar cine sunteţi voi, străinilor? De unde veniţi pe drumul mării? Umblaţi pentru vreo treabă, ori hoinăriţi ca hoţii, cari cu primejdia vieţii seamănă prăpădul printre neamuri îndepărtate?»
Aşa grăi şi inima ne îngheţă, când îi auzirăm glasul şi ne uitarăm la namila înfricoşată. Totuşi i-am putut răspunde:
92
93
—«Suntem Greci, şi venim dela Troia, luaţi de vânturi şi de valuri; deşi ardem de dorinţa să ne vedem casele, am apucat alt drum, că aşa-i, se vede, voia Celui de sus. Facem parte din oştirea lui Agamemnon, fiul lui Atreu, de care s'a dus vestea în lume că a distrus o cetate puternică şi a răpus popoare nenumărate. Venim să-ţi sărutăm genunchii, ca să ne primeşti şi să ne dăruieşti cu ce se cuvine oaspeţilor. Teme-te de zei,

om bun; noi venim să ne rugăm de tine şi Dumnezeu se milostiveşte de cei ce se roagă şi de oaspeţii vrednici de cinstire».
La vorbele mele, îmi răspunse nemilos:
—«Străine, eşti nebun ori vii din ţări îndepărtate, tu, care mă îndemni să mă tem de zei şi să mă feresc de mânia lor? Nouă nu ne pasă de Jupiter, nici de zei, că suntem cu mult mai tari decât ei. Nu teama de Jupiter mă poate face să te cruţ pe tine şi pe tovarăşii tăi, de nu mi-i pe voie. Dar spiine-mi, unde ţi-ai lăsat corabia: e departe ori pe aproape de aici? Nu-mi tăinui nimic».
Aşa grăi, ca să-mi întindă o cursă. O înţelesei şi-l înşelai şi eu printr'un răspuns viclean:
—«Vântoasele ne-au svârlit corabia, iar Neptun ne-a izbit de nişte stânci dela capătul ţării tale, aşa că tovarăşii mei şi cu mine abia am mai scăpat cu vieaţa».
Zisei, iar el cu sufletul lui câinos nu găsi niciun răspuns, se ridică şi puse mâna pe doi dintre tovarăşi şi-i înşfacă şi, ca pe nişte ţânci, îi trânti jos de li se scurse creerul, stropind pământul. Namila îi sfârtecă apoi în bucăţi, îşi pregăti ospăţul, înfulecându-i cu lăcomia unui leu crescut în munţi. Mancă de-a-valma maţele şi carnea şi ciolanele, iar noi plângeam, la aşa cruzime, şi ne înălţăm mâinile spre Cel de sus fără nădejde. Când Ciclopul îşi umplu însă burta cu carne şi cu lapte curat, se întinse în mijlocul peşterii printre turme. Mă gândii atunci să mă reped asupra lui, să trag sabia tăioasă şi să-l lovesc apoi în piept, acolo unde ficatul e învăluit în prapuri. O teamă mă opri însă în loc, că muream şi noi cumplit, fiindcă nu puteam urni stânca, cu care astupase intrarea peşterii.
Ne văzurăm siliţi să aşteptăm cu groază întoarcerea luminii.
A doua zi, când se arătară zorii trandafirii, namila aprinse focul şi-şi mulse la rând turma şi dădu mieii la mame. Iar după ce-şi isprăvi treaba, înşfacă din nou doi dintre tovarăşi şi ospăta. Când se satură, îşi scoase din peşteră turma şi, după ce dădu cu uşurinţă la o parte stânca din uşă, o şi aşeză la loc; cum ai pune capacul la o tolbă de săgeţi.
Cu vuet îşi duse apoi turma pe munţi iar eu rămăsei în peşteră, punând la cale fel de fel de planuri, cum să mă răzbun şi cum să-mi împlinească Minerva gândul, până ce, la urmă, mi se păru că aşa-i mai nimerit: în ţarc se afla un toiag de măslin verde, pe care Ciclopul îl tăiase ca să-l poarte după ce s'o usca şi era aşa de gros şi de lung, că-l puteai lua drept catargul unei corăbii de douăzeci de vâslaşi. Retezai din el un ţăruş cât un braţ şi-l dădui tovarăşilor ca să-l cioplească.
Ei mă ascultară iar eu îl ascuţii şi-l călii, trecându-l prin foc şi-l ascunsei bine sub un morman de gunoiu, împrăştiat în peşteră. Făcui apoi pe tovarăşi să tragă la sorţi pe cei ce aveau să ridice parul să-l împlântăm în ochiul namilei, îndată ce-o adormi.
Ieşiră tocmai cei patru, pe cari i-aş fi ales chiar eu, iar al cincilea mă poftiră să fie eu.
Spre seară, Ciclopul se întoarse din nou dela păşune şi-şi împinse în peşteră toată turma şi nu mai lăsă afară berbecii, ori că intrase la vreo bănuială, ori că aşa vru Dumnezeu. Ridică şi puse apoi la loc stânca cea mare şi se aşeză ca să mulgă pe rând oile şi caprele, apoi dădu mieii la mame. Iar după ce-şi isprăvi treaba, înhaţă din nou doi dintre tovarăşi şi-şi găti cina. Atuncea mă apropiai de dânsul cu o cupă de vin roş şi-i spusei:
— «Poftim de bea din vinul ăsta, acum că te-ai săturat de carne omenească, ca să vezi ce băutură era în vasul nostru. L-am adus şi o să-ţi mai torn, de te înduri să mă laşi să merg acasă, dar te văd mânios nevoie mare. Nemilostive, cine o să mai vină la tine, dacă te porţi cu noi atât de cumplit».
La aşa vorbe, el luă cupa, o deşertă şi se bucură de dulcea băutură. Mai ceru apoi odată:
94
95
—«Fii bun, de-mi mai dă odată şi spune-mi cum te chiamă, ca să-ţi fac un dar de ospeţie, de care să te bucuri, că şi pământul rodnic al Ciclopilor scoate şi el vin, pe care-l stoarcem din struguri hrăniţi de ploile cerului, dar vinul tău este stors din nectar şi ambrozie».
Aşa grăi şi din nou îi întinsei o cupă plină cu vinul arzător; de trei ori o umplui şi de trei ori o deşertă nebuneşte, iar când vinul i se urcă la cap, îi spusei cu blândeţe:
—«Mă întrebi de nume; o să ţi-l spun; dar tu să-mi dai darul de ospeţie cum ne-a fost vorba: Mă chiamă *Nimeni;* tata şi mama m'au numit *Nimeni* şi aşa îmi spun toţi tovarăşii».
Eu grăii iar el îmi răspunse fără suflet:
—«O să-l mănânc pe *Nimeni* cel mai la urmă, după tovarăşi. Ăsta o să-ţi fie darul».
La aşa vorbe, căzu pe spate, se întinse cu grumazul întors cuprins de somnul ce

domoleşte toate făpturile. Şi, cum era îngreuiat de băutură, vărsă pe gură, odată cu vinul, bucăţi de carne omenească. Atunci băgai parul sub spuza vetrei şi îmbărbătai pe tovarăşi ca să nu dea înapoi de frică. Iar când parul de măslin începu a se înroşi, măcar că era verde şi era mai-mai să ia foc, îl scosei şi mă apropiai cu tovarăşii de namilă. Nu ştiu ce zeu îi umplu de o mare cutezanţă şi înfipseră cu toată puterea în ochiul Ciclopului vârful parului, pe când eu trăgeam de celălalt capăt şi-l răsuceam. Cum meşterul sfredeleşte lemnul, din care face o corabie şi ajutoarele lui îl ţin bine în curele, cât el învârte fără popas, tot aşa şi noi învârteam în ochiul Ciclopului parul aprins, pe care curgea sângele în clocote iar pupila arsă îi pârlea sprâncenele şi pleoapele şi ochiul sfârâia din rădăcină. Când fierarul aruncă în apă rece un topor mare sau un hârleţ, se aude o sfârâitură, care căleşte fierul; aşa sfârâia şi ochiul în jurul parului de măslin. Namila scoase un ţipăt groaznic împrăştiat de stâncile din jur. El îşi smulse din ochiu parul ud de sânge şi, scos din fire, îl asvârli apoi de o parte şi chemă strigând din răsputeri pe Ciclopii sălăşluiţi în peşterile de-a-pururea bătute de vânturi. La ţipetele lui alergară care dincotro, de-l întrebară dela intrare ce-l durea:
—«Polifem, ce suferinţi pot să te facă să ţipi atât de amarnic, la vreme de noapte? De ce ne tulburi somnul? Iţi fură cineva turmele sau voeşte să te omoare cu puterea ori hoţeşte?».
—«Dragii mei, răspunse din fundul peşterii Polifem. *Nimeni* mă omoară hoţeşte, şi nu cu puterea».
La aşa vorbe, Ciclopii îi răspunseră:
—*«Nimeni,* spui tu? Atunci eşti singur şi nu te putem scăpa de boala ce ţi-a dat-o Dumnezeu, ci cere ajutor dela taică-tu, dela Neptun».
Aşa grăiră şi se depărtară, iar eu mă bucurai văzând că numele meu scornit îi înşelase. Dar namila suferea tot mai amarnic; el gemea şi cu mâinile tremurătoare ridică pe dibuite stânca dela gura peşterii şi se aşează la intrare cu braţele întinse în nădejdea că o să scăpăm de-a-valma cu oile şi că o să ne prindă, atât de prost mă credea el. Eu mă tot chibzuii cum să scăpăm dela moarte, şi în mine îmi veneau tot felul de vicleşuguri, că doar primejdia ne păştea. Iată ce găsii nimerit: erau în turmă nişte berbeci mari şi puternici, cu lână lăţoasă şi lae. Pe tăcute, îi legai câte trei cu nişte curmeie, pe care dormea nelegiuitul Ciclop. Cel din mijloc ducea pe unul din ai noştri, iar ceilalţi doi, pe delături, aveau să-mi scape tovarăşii. Trei berbeci duceau un om. Mie îmi oprii berbecul cel mai puternic din toată turma; îl apucai de spate, mă vârâi în lâna miţoasă a pântecului şi mă prinsei de ea de-a-binelea. Răbdai în mine şi cu jale aşteptai să vie dimineaţa. Iar când zorii trandafirii se iviră Ciclopul lăsă la păscut berbecii, iar caprele şi oile nemulse behăiau cu ugerele pline de lapte. Chinuit de crude suferinţe, el îi pipăia pe spate pe berbeci, fără să bage de seamă că sub pântece erau legaţi tovarăşii mei. Berbecul, ce mă ducea, ieşi cel din urmă, că era îngreuiat şi de lână şi de mine. Polifem îl pipăi şi îi zise:
— «Dragă berbece, pentru ce ieşi tu azi atât de târziu din peşteră? Că doară tu nu rămâneai niciodată la urmă ci mergeai în capul turmei cu paşii mari ca să paşti floarea dulce a păşunelor. Soseai cel dintâi la malul râurilor şi tot cel dintâi te întorceai seara la stână. Acum eşti cel mai leneş dintre toţi, ori plângi poate ochiul stăpânului? Mi l-a crăpat un nemernic cu ceata-i de tovarăşi, după ce m'au ameţit cu vin. *Nimeni* n'o să scape
96
97
el de moarte. Iar tu, dacă ai într-un gând cu mine şi ai putea vorbi, mi-ai spune unde s'a ascuns de crunta mea mânie, că l-aş strivi îndată, iar creerul i-ar ţâşni pe jos, şi inima mi s'ar uşura de amarul pricinuit de netrebnicul *Nimeni».*
La aceste vorbe, dădu drumul berbecului iar eu, când mă văzui mai: departe de peşteră şi de strungă, mă deslegai cel dintâi de sub berbec şi deslegai apoi şi pe tovarăşi şi mânarăm în goană turma de o împinserăm până la corabie. Mult se bucurară ai noştri că. scăpaserăm teferi iar pe ceilalţi îi plânseră amar. Dar eu le tot făcui semne din sprâncene să-şi? potolească lacrimile şi le poruncii să urce repede turma în corabie ca să putem porni curând pe mare. Ei se sculară îndată şi se aşezară în luntre, la rând, lovind cu vâslele marea. Când ne depărtarăm ca la bătaia unui glas de om, îi strigai Ciclopului aşa:
—«Polifem, n'ai avut parte să mănânci carnea tovarăşilor unui! netrebnic, că ai trebuit să-ţi ispăşeşti nelegiuirile, mişel ce nu te sfieşti săte hrăneşti cu oaspeţii sosiţi la vatra ta

şi zeii te-au pedepsit».
Vorbele mele îl împlură de o mânie atât de cumplită,-că smulse vârful: unui munte de căzu în faţa corăbiei noastre şi-i lipsi puţin să nu-i atingă} botul. Marea clocoti sub lovitura stâncii, iar valul ne. împinse din nou îndărăt spre ţărm de atinserăm pământul. Luai atunci o suliţă lungă şi sprijinind-o de ţărm, îndepărtai corabia. îmi îndemnai tovarăşiişi le" poruncii prin semne din cap să se încovoaie pe vâsle ca să scăpăm de năpaste şi ei se încovoiau vâslind mereu. Iar când făcurăm, la urmă, un drum de două ori aşa de mare, eu ţinui să-i mai vorbesc odată Ciclopului, deşi tovarăşii căutau să mă oprească:
—«De ce vrei să mai aţâţi tu fiara asta, că el cu o aruncătură dej stâncă ne-a împins corabia spre insulă, de era să ne prăpădim. Dacă te-o.'j mai auzi strigând, o să arunce până la noi o stâncă, de o să ne zdro-bească ţeasta şi să ne spargă corabia».
Aşa grăiră ei, dar nu-mi înfrânseră inima ci mai strigai odată cui înverşunare:
—■ «Ciclopule, de te întreabă cineva despre pierderea ochiului, să-spui că te-a orbit Ulise, distrugătorul de cetăţi, fiul lui Laerte din Itaca».
Aşa vorbii, iar el răspunse oftând:
—«S-a împlinit de bună seamă o veche proorocire, că odinioară a vieţuit pe aici un vrednic şi neîntrecut ghicitor, Telemos, fiul lui Eurimos, care a trăit până la adânci bătrâneţe printre Ciclopi şi mi-a spus ce o să se întâmple: că o să fiu orbit de Ulise. Iar eu tot m'aşteptam să vină un om mare şi frumos şi ne'ntrecut în putere; dar iată că un păcătos ca tine mi-a luat vederea, după ce m'a adormit cu vin. Dar vino încoace, Ulise, să-ţi fac darurile de ospeţie şi să rog pe Neptun să te ajute la drum, că doar sunt fiul lui, şi el se laudă că mi-i tată şi numai el de o vrea, şi nimeni altul dintre zei şi oameni, o să-mi lecuiască ochiul»
Aşa grăi, iar eu îi răspunsei:
—«Ehei, de-aş putea să-ţi dau brânci, aşa cum o să-ţi dea din nou Neptun vederea».
La aceste vorbe, cu mâinile întinse spre cerul plin de stele, el se rugă de Neptun:
—«Zeule, ce sgudui pământul, dacă-i adevărat că-s fiul tău şi te lauzi că-mi eşti tată, ascultă-mă şi fă ca Ulise, distrugătorul de cetăţi, fiul lui Laerte din Itaca, să nu se întoarcă niciodată acasă. Dacă îi este totuşi scris să-i vadă pe ai lui şi să se întoarcă acasă, să ajungă târziu de tot, ca vai de el, pe un vas străin, să-şi piardă toţi tovarăşii şi chiar şi la el acasă să găsească numai jale».
Aşa se rugă şi Neptun îl auzi. Ridică apoi o stâncă mai mare ca cea dintâi şi o aruncă şi mai năpraznic, de căzu de data asta în dosul vasului şi cât pe-aci era să-i atingă coada. Marea clocoti lovită de stâncă dar valul ne respinse înainte şi ne făcu să ajungem la pământ. Iar când ajunserăm la insula pe care se aflau celelalte corăbii, unde tovarăşii mâhniţi şedeau în jur, aşteptând să ne întoarcem, împinserăm vasul pe nisip şi ieşirăm şi noi scoţând turma Ciclopilor, de o împărţirăm aşa ca nimeni să nu rămână fără o parte dreaptă din pradă. Dar mie îmi dădură tovarăşii, pe lângă partea mea, şi berbecul ce mă dusese. Eu îl înjunghiai pe ţărm, îi fripsei coapsele în cinstea lui Jupiter, fiul lui Saturn, stăpânitorul lumii, dar el nu primi jertfa, ci se chibzuia cum să-mi nimicească vasele şi pe iubiţii mei tovarăşi. Toată ziua până 'nseară,
98
99
mâncarăm liniştiţi fripturile îmbelşugate şi băurăm vinul dulce. Soarele apuse şi noaptea se lăsă, iar noi adormirăm întinşi pe malul mării.
A doua zi, când se iviră zorii trandafirii, îmi deşteptai tovarăşii şi le poruncii să se suie pe corăbii şi să deslege otgoanele. Umplură laviţile şi se aşezară în rând, lovind cu vâslele apa. O pornirăm din nou pe mare, obidiţi, plini de jale pentru pierderea tovarăşilor noştri dragi.

CANTUL X

Sosirăm în insula plutitoare a Eoliei[1] unde domnea Eol, fiul lui Hippotes, cel iubit de zei, împrejmuită de ziduri puternice de aramă şi de stânci prăpăstioase. El avea la curte doisprezece copii, şase fete şi şase băieţi, pe care i-a însoţit unul cu altul, de şedeau deapururi la masă în jurul tatălui lor iubit şi mamei vrednice cu fel de fel de bucate dinainte; ziua, curtea răsuna de petreceri şi mirosea de mireasma fripturilor, iar noaptea dormeau lângă vrednicile lor soţii, pe covoare groase şi pe paturi sculptate cu meşteşug. Intrarăm în oraş, la curtea lui Eol, şi o lună întreagă mă găzdui şi mă iscodi de toate, de Troia, de corăbiile Grecilor şi de întoarcerea lor, iar eu îi povestii totul cum a fost şi mă

rugai la urmă să mă lase să plec. El nu se împotrivi la asta şi-mi pregăti plecarea. îmi dădu anume un burduf din pielea unui bou de nouă ani, în care ferecase furtunile, că Jupiter îl pusese să păzească vânturile şi să le înfrâne şi să le asmute după voe. Legă burduful cu un lanţ de argint, în fundul corăbiei mele, ca să nu scape nicio suflare; lăsă slobod doar zefirul ca să ne poarte pe valuri, însă n'a fost să fie aşa, că trebuia să ne pierdem prin nesocotinţa noastră.
Nouă zile şi nouă nopţi plutirăm fără răgaz; în ziua a zecea, zărirăm ogoarele ţării; se vedeau şi oameni ce aprindeau focurile pe ţărm. Rupt de oboseală, mă lăsai în voia somnului, că într'una fusesem la cârmă şi n'o încredinţasem altuia ca să ajung în ţară. în vremea asta, tovarăşii vorbiau de mine, că-şi închipuiau că duc acasă aur şi argint, daruri dela Eol, milostivul fiu al lui Hippotes.
Posibil să fie Stromboli de astăzi, de lângă Sicilia.
100
101
-«Ia uitaţi-vă, îşi spuneau ei, privindu-se între dânşii, cât de iubit şi de cinstit e Ulise de toţi oamenii şi de toate cetăţile unde ajunge. Dela Troia el duce ca pradă atâtea odoare, pe când noi venim de acolo cu mâinile goale. Şi acum de dragul lui, Eol i-a făcut aceste daruri; hai, să vedem ce-i în burduf şi cât aur şi argint se ascunde înăuntru».
Aşa vorbiră în taină şi-şi înfăptuiră gândul lor cel rău. Deschiseră burduful, din care se năpustiră toate vânturile. Furtuna îi învălui şi îi smulse în largul mării, departe de pământul ţării lor, de începură a plânge. în clipa asta mă deşteptai şi mă socoteam, dacă să mă arunc din corabie ca să pier în valuri ori să rabd în tăcere şi pacostea asta. Mă hotărâi să rabd şi să trăiesc. Mă acoperii şi mă întinsei în corabie, în vreme ce tovarăşii oftau. Năpraznica furtună ne aruncă din nou în insula lui Eol, unde ne scoborârăm pe uscat, de luarăm apă, iar vâslaşii cinară în grabă lângă vas. După ce mâncarăm şi băurăm, luai un tovarăş şi un crainic şi ajunserăm la curtea lui Eol, pe care îl găsirăm la masă cu copiii şi nevasta. Intrarăm în curte şi ne oprirăm lângă prag, iar ei uimiţi ne întrebară:
-«Dar ce te-ai şi întors, Ulise? Ce năpastă te-a prigonit? Că noi îţi pregătisem doar ajutor ca să ajungi acasă sau ori unde ai vrea».
Ei grăiră iar eu răspunsei amărât:
-«Tovarăşii mei răi m'au pierdut dar mai ales somnul. Vă re prieteni, ajutaţi-mă că doar puteţi!»
Aşa încercai să-i înduioşez prin vorbe dulci, dar tăcură până bătrânul îmi răspunse:
-«Fugi îndată din insulă, du-te în voia domnului, tu, cel mai vino dintre oameni, că nu-i dat să primeşti ori să ajuţi un om hulit de zei. du-te, că te-ai întors cu blestemul de sus!» îmi vorbi şi mă goni din casă, cu tot oftatul meu. Apoi de acolo apucarăm din nou pe mare, că sufletele tovarăşilor erau necăjite di pricina drumului greu, la care ne silise nebunia lor, că nimeni nu ne ocrotea. Merserăm şase zile şi şase nopţi fără zăbavă iar în ziua a şapte poposirăm în Lestrigonia[1] la Telipila, oraşul înalt al lui Lamios. Aci, d se întoarce cu turma dela păscut, păstorul strigă pe alt păstor, care, cui
îl aude, îşi» scoate şi el turma, aşa că un om harnic poate câştiga două plăţi ca simbrie, păscând întâi boii şi apoi oile, că abia e noapte şi se face zi. Sosirăm în portul cel frumos înconjurat din toate părţile de stânci, cu o intrare strânsă între două maluri prelungite. Tovarăşii împinseră vasele, le înţepeniră unele lângă altele, înăuntrul portului, unde nu sunt valuri şi totul e liniştit şi limpede. Dar eu îmi oprii vasul afară la intrarea portului şi îl legai cu o funie de stâncă. Mă urcai apoi pe un deal prăvălit, dar nu văzui nici oameni nici vite, ci doar un fum ce se înălţa; alesei doi oameni şi un crainic şi le poruncii să meargă înăuntrul ţării, ca să vadă ce fel de oameni o locuiau. Porniră pe un drum bătut, pe unde căruţele duceau în oraş lemnărie din munţii înalţi, iar, lângă porţi, întâlniră o tânără fecioară ce ieşise după apă: era vrednica fiică a Lestrigonului Antifat, ce se scoborî la isvorul Artachiei, de unde se adăpa tot oraşul. Tovarăşii se apropiară şi o întrebară cine era stăpânul ţinutului şi peste cine domneşte. Ea le arătă îndată curţile tatălui ei, de se îndreptară într'acolo. Dar cum pătrunseră înăuntru dădură peste o femeie cât un munte, de îngheţară de spaimă.
Ea îşi chemă dela sfat bărbatul ce le şi puse gând rău; cât ai clipi, înhaţă pe unul din tovarăşi şi îl şi mancă. Ceilalţi doi scăpară în goană până la vase. Dar glasul craiului răsună prin tot oraşul şi Lestrigonii îl auziră şi alergară din toate părţile puzderie, nu ca oameni ci ca nişte uriaşi. Din vârful stâncilor aruncară asupra corăbiilor pietroae, de se iscă o groaznică învălmăşeală iar strigătele de oameni care mor se amestecară cu

sgomotul corăbiilor sdrobite. Puşi în frigări ca nişte peşti, Lestrigonii îi mâncau pe ai noştri.
în vremea asta cât ţinu măcelul celor din port, eu îmi scosei sabia ascuţită, de tăiai otgonul ce-mi lega vasul şi-mi îmbărbătai tovarăşii şi le poruncii să pună mâna pe vâsle ca să scăpăm de pacoste. Ei m'ascultară şi vâsliră, că se temeau de moarte. Corabia mea fugi în grabă pe valuri de ploaia de pietre, dar celelalte pieiră acolo cu toate. Mâhniţi o pornirăm apoi din nou pe mare, căci bucuria că scăpasem se tulbura de jalea tovarăşilor morţi.
Cetatea **lai** Lamios, nelocalizată.
102
103
Ajunserăm pe urmă în insula Ea, unde şedea frumoasa Circe, o zână temută, cu graiu de om, o soră a lui Aetes[1], născuţi din luminosul Soare şi dinTersea, fiica Oceanului. împinserăm în tăcere vasul până la ţărm într'un port prielnic; ieşirăm pe mal şi două zile stăturăm culcaţi pe nisip sleiţi de trudă şi de durere.
A treia zi, când se iviră zorii, pusei mâna pe o lance şi o sabie şi pornii dela corabie pe o colnice ca să văd de nu este vreo urmă de om sau de nu se aude vreun glas.
Ajuns în vârf, mă oprii şi zării un fum ce se înălţa în văzduh din casa Circei, dintr'o pădure de stejari stufoşi. Mă gândii o clipă să mă **duc** să cercetez eu locul unde zărisem fumul, dar mi se păru apoi mai nimerit să mă întorc la corabie şi să trimit pe alţii înăuntrul insulei.'
Ajunsesem lângă ţărm, când se îndură de mine Dumnezeu, de-mi scoase în cale un cerb mare cu coarne înalte, că, împins de arşiţă, se scoborâse din păşunele pădurii să se adape în apa râului. Când ajunse pe câmp, îl şi lovii în spate cu lancea de aramă, ce ieşi pe cealaltă parte. Căzu mugind în praf şi îşi dădu duhul; iar eu pusei piciorul pe dânsul de-i scosei lancea din rană şi-l întinsei pe pământ. Apoi luai nişte ramuri, împletii o funie cât o deschizătură de braţe, cu ea legai picioarele uriaşei sălbăticiuni. Plecai luând-o în spate şi sprijinindu-mă în lance, că n'o puteam ţine pe umăr cu o singură mână, aşa era de mare. Ajuns în faţa corăbiei, o trântii jos şi cu vorbe bune îmi îmbărbătai tovarăşii:
- «Iubiţii mei, ori care ni-i necazul, n'o să pornim de nu ne vine ceasul. Şi cât mai avem în corabie mâncare şi băutură, să ospătăm ca să nu ne doboare foamea».
Eu aşa le vorbii iar tovarăşii îmi ascultară sfatul, îşi aruncară hainele cu care se acoperiseră şi se minunară de dihania de cerb. După ce şi-au desfătat privirea, se spălară pe mâini şi se puseră să gătească cina ce ţinu ziua până în seară; şezurăm de ne ospătarăm cu friptură din belşug; şi cu vin bun.
Iar când soarele asfinţi şi se întunecă, ne culcarăm pe ţărmul mării. A doua zi, când zorii trandafirii se iviră, strânsei sfatul şi îi vorbii aşa:
- «Oricare ar fi nenorocirile ce ne bat, ascultaţi, iubiţii mei, ce o să vă spun. Noi nu ştim, dacă ţinutul ăsta e în spre Apus ori în spre Răsărit. Să ne chibzuim repede, de mai e loc de chibzuială, că eu n'o cred, de vreme ce, depe vârful unui deal, am văzut insula întreagă; marea o încinge din toate părţile. E mică şi în mijlocul ei am zărit cu ochii mei fumul, cum se înalţă deasupra unei păduri de stejari stufoşi».
Aşa le spusei, iar ei mă ascultară, îngroziţi de amintirea cruzimilor Lestrigonului Antifate şi a sălbăticiei Ciclopului, mâncător de oameni. Oftară amar şi plânseră din belşug, dar la ce puteau fi bune lacrimile?
împărţii atunci tovarăşii în două cete, peste care pusei câte unul mai mare, eu la cea dintâi şi Euriloc[1] la cea de a doua. Clătirăm sorţii într'un coif de aramă şi ieşi sorţul lui Euriloc, care şi plecă plângând cu douăzeci şi doi de tovarăşi; iar noi ramaserăm oftând pe ţărm.
în fundul unei văi, într'un luminiş, ei dădură peste curţile frumoase ale Circei durate din pietre cioplite. în jur foiau lupii şi lei fermecaţi de zână cu băuturi viclene, aşa că nu se năpusteau asupra oamenilor, ci doar mişcau din lungile lor cozi. Cum se gudură câinii în jurul stăpânului şi-l linguşesc când vine la masă, că le aduce de mâncare, aşa şi lupii cei cu ghiare oţelite şi leii fioroşi le ieşiră în cale tovarăşilor mei şi se gudurară, îngheţaţi de spaimă când văzură fiarele, Grecii se opriră la poarta bălanei zâne şi o auziră cum cânta cu glas dulce, în vreme ce ţesea o pânză uşoară, măiestrită, ca tot ce iese din mâinile zeiţelor. Atunci, Polit, unul dintre tovarăşi, pe care-l preţuiesc şi-l iubesc mai mult, le vorbi aşa:
-«Dragii mei, o femeie ori o zână ţese înăuntrul casei o pânză şi cântăaşamaestruderăsunătoatăcurtea.Sănuzăbovimcis'o chemăm».

El aşa le vorbi şi cu toţii o chemară cu glas tare. Circe le deschise poarta strălucitoare, de se arătă şi-i pofti înăuntru. Ei toţi, prosteşte, intrară după ea, numai Euriloc, temându-se de o capcană, rămase afară. Zâna îi duse în casă şi-i pofti pe scaune. Le pregăti apoi o mâncare de brânză, de făină şi miere nouă cu vin de Pramme, în care amestecă şi farmece vătămătoare, ca să uite de pământul ţării lor. Şi de îndată ce dădură o duşcă din băutura fermecată, zâna îi lovi cu o nuia şi-i închise

Regele Colchidei; tatăl Medeei: în Colchida se găsea Lâna de aur, în căutarea căreia! porniseră Argonauţii. Cumnatul lui Ulise.

în cocina de porci, că porci erau la trup, la păr, la cap şi grohăit, doar mintea le rămăsese de om. Ei începură să plângă, când Circe îi închise. Apoi le dădu ghindă şi coarne, hrana obişnuită a porcilor.

în vremea asta Euriloc se întoarse în grabă la corabie, ca să ne dea de veste de trista soartă a tovarăşilor. Dar oricât se sili el, nu putu scoate o: vorbă, aşa era de îndurerat. Cu ochii plini de lacrimi, jalea amarnic, iar când la urmă, îngrijoraţi, îl întrebarăm, ne povesti felul cum îşi pierduse tovarăşii.

-«Ne-am dus cum porunciseşi, Ulise, în codrul de stejar şi am găsit înfundul uneivăi, în luminiş,nişte curţidurate din pietre cioplite, înăuntru, o femeie ori o zână ţesea o pânză mare şi cânta cu glas tare. Am chemat-o, strigând. Ea s'a arătat îndată, ne-a deschis poarta strălucitoare şi ne-a poftit înăuntru. Tovarăşii intrară cu toţii, prosteşte, după ea, numai eu, temându-mă de o capcană, am rămas afară. Dar de cum au intrat, n'am mai văzut pe niciunul că se mai întoarce, deşi am stat la pândă multă vreme».

Aşa grăi, iar eu îmi aruncai îndată pe umeri arcul şi o sabie de aramă şi bătută cu ţinte de argint şi spusei lui Euriloc să mă ducă pe drumul pe unde fusese; dar el îmi cuprinse genunchii şi-i sărută şi mă rugă plângând:

-«Nu mă lua cu tine acolo, cu de-a-sila, prea mărite, ci lasă-mă aci, că ştiu că n'o să te mai întorci şi nici n'o să mai aduci pe vreunul dintre tovarăşi. Să fugim mai bine câţi am mai rămas, că mai e vreme să scăpăm de moarte».

Eu îi răspunsei:

-«Euriloc, n'ai decât să rămâi la corabie, de bea şi mănâncă. Eu plec, că o straşnică nevoe mă sileşte».

Cu aceste vorbe mă îndepărtai de ţărm, luând-o prin pădurea sfântă. Când să ajung la curţile zânei, numai iată că-mi ieşi în cale Mercur cu nuiaua lui de aur, sub chipul unui tânăr cu barba abia mijită. El mă luă de mână şi-mi spuse:

- «Unde te duci, sărmane, singur, peste dealuri şi prin locuri necunoscute, că tovarăşii îţi sunt închişi de Circe şi stau ca porcii în cocină. De te duci să-i mântui, nu cred că o să te mai întorci ci o să rămâi şi tu cu **dânşii.** Dar eu o să te feresc de primejdie şi o să te scap. Ia buruiana astaj

fermecată şi intră în casa Circei; numai aşa o să alungi pacostea dela tine. Să-ţi spun acum toate vicleşugurile zânei: o să-ţi pregătească o băutură şi o să-ţi pună în mâncare o otravă, dar n'o să isbutească să te farmece, că buruiana ce o să-ţi dau are să o împiedice. Şi acum ascultă ce să faci: de cum te-a lovi Circe cu nuiaua, trege-ţi sabia tăioasă, năpusteşte-te asupră-i gata s'o omori: Ea, speriată, o să te poftească atunci să te culci cu dânsa şi tu să nu te fereşti, de vrei să-ţi scapi tovarăşii şi să aibi grijă de tine.

Dar cere-i mai întâi să jure jurământul cel mare al zeilor că n'o să-ţi mai întindă şi alte capcane şi n'o să-ţi fure bărbăţia, când te vei desbrăca de haine».

El vorbi şi-mi dete o buruiană de leac smulsă din pământ şi mi-o arătă: o floare albă ca laptele cu rădăcina neagră, pe care zeii o numesc «moli»; oamenii n'o pot smulge, dar zeii pot orice. Mercur se înălţă apoi deasupra insulei împădurite şi se urcă spre vârful Olimpului, iar eu îmi urmai drumul spre curţile Circei şi inima îmi bătea. Mă oprii în faţa porţii zânei şi o strigai cu glas tare. Cum mă auzi, ea şi deschise poarta şi mă pofti să intru. Intrai după ea mâhnit şi mă aşeză pe un jeţ ţintuit cu cue de argint, frumos lucrat şi cu un scăunel sub picioare. Ea se puse să-mi gătească într'o cupă de aur băutura ce aveam să înghit şi în care, cu gând rău, vărsă otrava. Când mi-o dădu de o băui, mă lovi cu nuiaua şi rosti:

-«Du-te acum de te culcă în cocină cu tovarăşii tăi».

Dar farmecul n'avu nicio putere, că trăsei sabia tăioasă şi mă năpustii asupra zânei ca s'o omor.

Ea scoase un ţipăt, se aruncă la picioare, de-mi sărută genunchii şi, cu lacrimi, îmi vorbi:

-«Cine eşti şi din ce ţară? unde îţi sunt oraşul şi neamul? Mă minunez că băutura mea nu te-a fermecat, că doar nimeni n'a putut să i se împotrivească, de cum şi-a înmuiat buzele în ea. Ţi-i inima de piatră ori tu eşti Ulfse, de care mi-a spus Mercur că o să treacă pe aci, când o să se întoarcă dela Troia? Vârâ-ţi mai bine sabia în teacă şi vino în pat cu mine şi, după ce ne-om iubi, să ne jurăm credinţă unul altuia».
-«Circe, îi răspunsei eu atunci, cum de mă rogi tu să fiu bun cu tine, când tu ai făcut din tovarăşii mei purcei, şi acum mă pofteşti să mă culc
106
107
cu tine, ca să-mi răpeşti puterea bărbăţiei, când mi-i vedea gol. N'o să mă culc cu tine, de nu te legi prin cel mai straşnic jurământ că n'o să-mi mai întinzi vreo cursă».
Eu vorbii şi ea îmi jură îndată jurământul cerut şi numai după ce-l făcu, mă urcai în patul frumoasei Circe. In vremea asta slujitoarele intrară în casă; erau patru copile ale isvoarelor, ale pădurilor sfinte, ale râurilor ce îşi duc în mare apele. Una din ele aşternu pe jeţuri covoare frumoase de purpură, şi, pe deasupra, ţesături din in. A doua întinse în faţa jeţurilor mese de argint, pe care puse panere de aur. A treia mestecă, într'un ulcior de argint, vinul dulce ca mierea şi împărţi cupele de aur. A patra aduse apa şi aprinse un foc mare sub un ceaun; când apa clocoti şi fierse în ceaun, mă puse în bae, îmi spălă capul şi spatele cu apa din ceaun, până ce-mi scoase din mădulare toată oboseala. Şi după ce mă spălă şi mă frecă cu untdelemn, fata mă îmbrăcă cu o tunică şi cu o manta frumoasă şi mă aşeză apoi într'un jeţ măreţ, bătut cu ţinte de argint, lucrat frumos, şi cu un scăunel de pus sub picioare. O slujnică îmi vărsă de spălat pe mâini dintr'un ibric de aur pus într'un lighean de argint şi întinse apoi lângă mine o masă lustruită. Bucuroasă de oaspeţi, chelăriţa acoperi la urmă masa cu pâine şi cu bucate din belşug.
Zâna mă pofti atunci să mănânc, dar eu nu aveam niciun chef. Neclintit în jeţ, şedeam cu gândul aiurea şi cu inima chinuită de alte griji. Cum văzu că nu-mi întindeam mâinile spre bucate şi că şedeam mâhnit, zâna se plecă spre mine, de-mi spuse vorbele astea:
— «De ce stai, Ulise, aşa ca mutul? De ce-ţi strici inima şi nu te atingi de mâncare şi de băutură? Te temi oare iar de vreo cursă? Nu te mai teme, că doar mi-ai auzit jurământul ce nu se poate călca.
—«Circe, îi răspunsei eu, ce om de omenie ar putea să se ţină de mâncare şi băutură, înainte de a-şi scăpa tovarăşii?»
Aşa vorbii, iar Circe ieşi afară cu nuiaua în mână, deschise uşa cocinei şi-mi scoase tovarăşii, ce semănau cu porcii de nouă ani. După cei rândui înaintea mea, se apropie de-i unse cu un leac şi,-cât te-ai şterge la ochi, le căzură de pe trup perii lungi, crescuţi după otrava ce le dăduse Circe. Se făcură şi mai tineri şi mai voinici şi mai frumoşi decât cum erau înainte. Toţi mă recunoscură şi mă strânseră de mână cu lacrimi de
108
bucurie. Curtea răsună, aşa că chiar şi zâna se înduioşa. Se apropie de mine şi îmi grăi aşa:
—«Tu, preamărite fiu al lui Laerte, du-te în grabă la mare pe ţărm de trage corabia, şi adăposteşte-ţi într'o peşteră avutul şi întoarce-te apoi aici cu tovarăşii».
Aşa grăi, iar inima mi se înduplecă şi mă dusei îndată la ţărmul mării, de-mi găsii la corabie tovarăşii oftând amar şi vărsând potop de lacrimi. Precum viţeii sburdă mugind înaintea vacilor, întoarse sătule de la păşune, de nu-i încape ococlul, aşa şi tovarăşii, când mă văzură, se repeziră în jurul meu şi mă îmbrăţişară, vărsând lacrimi, de credeau că şi-au văzut ţara pietroasă şi zidurile unde s'au născut şi îmi vorbiră aşa cu gemete:
—«Cum te-am văzut, aşa ne-am bucurat, par'că am ajuns acasă. Dar spune-ne, cum ne-au pierit tovarăşi?»
Ei vorbiră, iar eu le grăii aşa:
—«Intâiu să tragem corabia la ţărmşisă ne adăpostim într'o peşteră aurul şi funiile, pe urmă daţi zor să veniţi după mine şi să vă vedeţi tovarăşii, în casa sfântă a Circei, unde beau şi mănâncă, având de toate din belşug».
La aşa vorbe, ei se supuseră, doar singur Euriloc mai încercă să-mi oprească tovarăşii cu aceste vorbe:
—«Sărmani de voi, unde alergaţi? de ce voiţi să cunoaşteţi nenorocirea ce vă aşteaptă la curtea Circei? Ea o să facă din voi porci, lupi, lei, casă-ipăziţicasa.Aduceţi-văamintecums'apurtatCiclopulcu tovarăşii noştri, când i'au intrat în stână pe urma lui Ulise, de au pierit apoi cu toţii».
Aşa vorbi şi eu mă chibzuiam în mine, dacă să trag sabia din teacă şi să-i zbor capul pe

nisip, măcar că-mi era rudă de aproape. Dar tovarăşii mă împăcară cu vorbe bune:
—«Măria Ta, de ţi-i porunca, să-l lăsăm mai bine la corabie să o păzească iar pe noi du-ne la curtea sfântă a zânei».
La aşa vorbe, ne depărtarăm de ţărm, chiar şi Euriloc veni cu noi, de teama ameninţării mele.
în vremea asta, Circe puse să-i spele cu grije pe ceilalţi tovarăşi, să-i frece cu untdelemn şi să-i îmbrace cu tunici şi mantii, aşa că la sosire îi

zărirăm ospătând în sala cea mare. Cum se văzură cu toţii la un loc, ei îşi povestiră păţaniile cu lacrimi şi suspine, de răsună curtea de vaerele lor.
Frumoasa Circe veni atunci la mine de-mi spuse:
— «Prea mărite fiu al lui Laerte, nu-i vremea de lacrimi, că ştiu şi eu ce-aţi pătimit pe mare şi ce necazuri v'au făcut duşmanii pe uscat, dar acum hai, luaţi din bucatele astea, beţi din vinul ăsta şi prindeţi iar curajul pe care l-aţi avut, când aţi părăsit pământul pietros al ţăriivoastre. Amintirea pribegiei voastre v'a vlăguit şi nu mai aveţi în suflet nici o bucurie, că prea v'au doborât necazurile»!
Aşa vorbi şi noi ne înduplecarăm. Un an întreg am rămas acolo şi ne ospătarăm cu fripturi din belşug şi- cu vin dulce. Alt an începea acum, după ce anotimpurile îşi sfârşiseră calea, lunile se scurseră şi zilele lungi trecură; tovarăşii mă chemară atunci la o parte ca să-mi spună:
—«Ulise, nu uita de ţară, de ţi-i scris să scapi cu vieaţa din atâtea primejdii ca să-ţi vezi curtea ta cea înaltă şi moşia părintească».
Vorbele lor mă'nduplecară şi cât ţinu ziua până'nseară ne ospătarăm cu fripturi din belşug şi cu vinuri dulci, dar când soarele asfinţi şi se întunecă, tovarăşii se culcară în sala învăluită de umbrele nopţii, iar eu mă dusei în patul frumoasei Circe, de-i îmbrăţişai genunchii şi mă rugai de ea ce-mi asculta jălania:
—«Circe,ţine-tedevorbăşimătrimiteacasă,aşacummă îndeamnă sufletul şi tovarăşii, ce-mi frâng inima cu lacrimile lor de îndată ce nu mai eşti cu mine».
—«Mărite fiu al lui Laerte, îmi răspunse frumoasa Circe, n'o să vă ţincudeasila la mine,dar,înainte de toate,trebuiesă faceţialtă călătorie, acolo unde stăpânesc Pluton[1] şi nemilostiva Proserpina[2] ca să întrebaţi nemuritorul suflet al lui Tiresias[3], proorocul orb, rămas cu mintea 'ntreagă, căruia Proserpina i-a dăruit şi după moarte darul proorocirei, pe când ceilalţi sboară doar ca nişte umbre».
■o
Aşa vorbi şi inima mi se sdrobi. Plânsei pe patul zânei şi nu mai voiam să trăesc, să mai văd lumina soarelui, dar după ce mă frământai şi mă saturai de lacrimi îi răspunsei zânei aşa:
—«Circe, dar cine o să mă povăţuiască la drum şi cine a mai călătorit pe mare până la celălalt tărâm al morţii?»
—«Ulise, îmi răspunse zâna, nu te îngriji de călăuză ci înalţă-ţi catargul, întinde pânza albă şi stai aşa nemişcat în voia crivăţului ca să-ţi împingă corabia printre valurile oceanului, până la ţărmurile joase şi la pădurea sfântă a Proserpinei, unde cresc plopi înalţi şi sălcii fără rod; trage atunci la mal şi mergi doar tu în locaşul trist al lui Pluton, unde curg în Acheron[1] Fleghetonul[2] şi Cocitul[3] cu apa lui din Stix. O stâncă stă la îmbucarea celor două râuri sgomotoase. Apropie-te şi fă cum te sfătuiesc: să sapi o groapă de un cot din toate părţile şi adu acolo prinoase morţilor, mai întâi lapte amestecat cu miere, apoi vin dulce, al treilea, apă limpede; peste ele presară lamura fainii. în vremea asta, cheamă umbrele fără
ere ale morţilor, făgăduieşte-le că o să le jertfeşti acasă când te veiîntoarce o vacă stearpă, vita cea mai bună şi că o să înalţi pentru ei toţiun rug cu daruri preţioase şi o să jertfeşti numai pentru Tiresias un berbec negru[4] nepătat, fala turmei tale. Iar, după ce te-ai rugat de morţi, întoarce-te spre Ereb[5], uită-te în apele lui aţintit cu încordare şi după ce-i jertfi un berbec şi o oaie neagră, o să vezi venind cu duiumul- sufletele morţilor. Porunceşte atunci tovarăşilor să jupoaie vitele şi să le închine cu rugăciuni zeilor, mai cu seamă puternicului Pluton şi neînduplecatei Proserpina. Cu sabia în mână în faţa gropii, să nu îngădui umbrelor bicisnice ale morţilor să se apropie de sânge, înainte de a întreba pe Tiresias şi proorocul îndată o să vină şi o să-ţi arate care ţi-i drumul, care-i sfârşitul lui, când o să te întorci şi cum o să străbaţi valurile mării».
Când zâna sfârşi, se arătară zorii, iar Circe îmi dădu să mă îmbrac o haină şi o manta, iar ea îşi puse o rochie largă, uşoară, subţire şi

(Hades) - Fiul lui Cronos şi al Reei, fratele lui Zeus şi Poseidon; zeul Infernului. (Persefona) - Fiica lui Zeus şi a Demetrei, răpită de Pluton pentru a-i fi soţie. Atena îi ia vederea pentru că, întâmplător, o zărise goală.
Râu din Infern, ca şi următoarele două.
„Râul de foc".
„Râul tânguirilor".
Zeilor subpământeni li se jertfeau doar animale negre.
întunericul, frate al Nopţii.
110
11;
strălucind de albeaţă; o prinse cu un brâu de aur şi îşi puse şi o maramă pe cap. Eu, după aceea, mă dusei la curte şi-mi trezi tovarăşii ca să le spun cu glas blajin:
—«Vă ajungă somnul dulce, hai, să plecăm, că însăşi Circe ne-a dat voe».
Aşa vorbii şi-i înduplecai, dar nici de aci nu i-am luat pe toţi tovarăşii, că unul dintre ei, tânărul Elpenor, nici prea viteaz, nici prea întreg la minte, ameţit de vin, se răsnise de ceilalţi, umblând după răcoare şi adormise pe acoperişul casei. Trezit deodată de larma plecării noastre şi uitând unde era, în loc să se scoboare pe scară, căzu de sus, de-şi rupse gâtul şi muri. Ii strânsei apoi pe toţi şi le vorbii aşa:
—«Văînchipuiaţi,tovarăşi,căplecămacasă,darCircene porunceşte alt drum, la curţile lui Pluton şi ale neînduplecatei Proserpina, ca să întrebăm sufletul tebanului Tiresias».
Vorbele mele le frânseră inima şi atunci se puseră pe plâns, smul-gându-şi părul, dar la ce erau bune lacrimile? Mâhniţi ne duserăm la ţărm şi la corabie cu ochii plini de lacrimi. Circe ne puse în corabie un berbec şi o oae neagră, fără să o vedem, că cine-l poate vedea pe un zeu şi urmări, dacă nu vrea chiar el?
112
CANTUL XI
De cum sosirăm la ţărm, împinserăm în mare corabia, puserăm catargul, pânza, vintrele şi pornirăm, la urmă, mâhniţi, cu ochii în lacrimi. Zâna temută ne stârni atunci din spate un vânt prielnic, de ne umflă pânzele. Aşezarăm frânghiile şi şedeam acum liniştiţi pe laviţi, mânaţi doar de vânt şi de cârmaciu. O zi întreagă vasul pluti cu pânzele umflate; soarele dispăru, umbrele întunecară toate drumurile şi ajunserăm la celălalt ţărm al Oceanului cu ape adânci, unde se înalţă oraşul Cimeril-or[1], oameni pururi învăluiţi de ceaţă şi nori, că niciodată nu-i vede luminosul soare, când se ridică pe cerul plin de stele ori se scoboară de pe cer pe- pământ, ci o beznă groasă se întinde de-a-pururi peste bieţii oameni. Traserăm la ţărm şi oprirăm corabia, cotind pe lângă Ocean, până în locul de care ne vorbise zâna.
Acolo Euriloc şi Perimede ţinură jertfele aduse iar eu trăsei sabia tăioasă, săpai o groapă de un cot din toate părţile şi vărsai prinoase pentru toţi morţii, mai întâiu lapte şi miere, apoi vin dulce, al treilea apă limpede, iar peste ele presărai lamura făinii. în vremea asta chemai umbrele fără putere ale morţilor şi le jurai că o să le jertfesc, când m-oiu întoarce acasă, o vacă stearpă, vita cea mai bună şi o să le înalţ pentru ei toţi un rug plin de bunătăţi, iar lui Tiresias o să-i jertfesc deosebit un berbec negru nepătat, fala turmei, iar după ce mă rugai de morţi, înhăţai vitele şi le omorîi deasupra groapei, în care se scurgea sângele negru. Sufletele răposaţilor se grămădiră atunci în grabă din apele Erebului. Femei tinere, tineri sprinteni, moşnegi încărcaţi de suferinţe, fecioare blânde, cu inima plină de dureri proaspete, războinici răniţi de săbii de
Popor fabulos.
113
aramă, îmbrăcaţi cu arme însângerate, se năpustiră cu duiumul în jurul groapei cu freamăt mare. îngălbenii de spaimă, îmi îmbărbătai tovarăşii şi le poruncii să ia rămăşiţele vitelor ucise şi să le ardă cu rugăciuni aduse zeilor şi mai ales puternicului Pluton şi neînduplecatei Proserpina. în vremea asta, în faţa groapei, cu sabia în mână, nu îngăduiam umbrelor fără putere ale morţilor să se apropie de sânge, înainte de a-l întreba pe Tiresias.
Dar mai întâiu se apropie de mine sufletul lui Elpenor, pe care din grabă nu-l îngropasem în pământ ci-i lăsasem leşul în casa Circei, nejelit şi neînmormântat. Când îl văzui, începui să lăcrămez şi induioşat îi vorbii aşa:
—«Elpenor, cum ai venit în lumea asta de întuneric? Tu ai ajuns mai repede pe jos decât mine pe corabie».
Aşa vorbii iar el îmi răspunse oftând:
—«Mărite fiu al lui Laerte, prea multă băutură şi piaza rea m'au făcut să pier. Mă culcasem pe acoperişul casei zânei şi când mă sculai cu grabă, în loc să mă scobor pe

scară am căzut din înălţime, de mi-am rupt gâtul şi sufletul mi-a sburat aici. Acum te rog pe toţi ai tăi ce jiu-s de faţă, pe soţia, pe tatăl tău ce te-a îngrijit, când erai mic, pe Telemac, singurul copil, pe care l-ai lăsat acasă, că ştiu eu bine, că, după ce o să părăseşti locaşul lui Pluton, o să-ţi opreşti corabia la insula Ea. Acolo să-ţi aminteşti de mine, Măria ta, şi să nu pleci înainte de a mă plânge şi a mă îngropa, ca să nu superi din pricina mea pe zei. Arde-mă cu toate armele şi, ca urmaşii să pomenească de mine, ridică la malul mării mormântul bietului de mine şi pune-mi deasupra lopata, cu care vâsleam cu tovarăşii». Ulise îi răspunse:
—«Sărmane, o să împlinesc tot ce doreşti».
Şi aşa, neclintiţi, stăm de vorbă, eu de o parte a groapei, cu sabia întinsă peste sânge, iar de cealaltă, umbra tovarăşului meu îmi tot vorbea. Atunci iată că sosi şi sufletul mamei moarte, sufletul Anticleii, fiica lui Autolicos, pe care o lăsasem în vieaţă la plecarea mea la Troia. Când o văzui, plânsei de mila ce mă cuprinse. Oricât o doream, nu-i îngăduii nici mamei să se apropie de sânge, înainte de a întreba pe Tiresias. Dar iată ca
114
sosi, la urmă, şi sufletul prooroculoi din Teba[1], cu un toiag de aur în mână. De cum mă cunoscu, strigă:
—«Mărite fiu al lui Laerte, la ce ai lăsat lumina soarelui, ca să vii să vezi pe morţi şi jalnicul lor sălaş? Du-te departe de groapă, dă-ţi la o parte sabia ascuţită, lasă-mă să beau din sânge şi să-ţi spun adevărul».
Aşa vorbi, iar eu mă depărtai şi-mi pusei în teacă sabia cu ţinte de argint. Proorocul fără greş sorbi sângele negru şi îmi vorbi apoi aşa:
—«Mărite Ulise, tu doreşti să te întorci acasă, dar Neptun o să-ţi pună piedici şi încă nu cred că o să-şi uite mânia ce ţi-o coace, de când i-ai orbit feciorul iubit. Dar oricât s'o împotrivi, o să scăpaţi la urma urmei, dacă ştii să te stăpâneşti pe tine şi pe tovarăşi. Cum îi ieşi din marea furtunoasă, împinge-ţi corabia spre insula Trinacria[2], unde o să găsiţi păscând cireada de boi şi turmele de oi ale soarelui, ce vede şi aude totul. Dacă vă căutaţi de treabă, atunci o să vă întoarceţi în Itaca, dar, dacă vă legaţi de ele, să ştii că o să-ţi pierzi corabia şi tovarăşii. Şi chiar dacă vei scăpa, să ştii că te vei întoarce singur, târziu şi nefericit acasă cu vasul altuia, după ce-ţi vei pierde pe toţi tovarăşii. Şi acasă o să găseşti numai necazuri; nişte oameni trufaşi, ce-ţi toacă avutul, vor să se însoare cu nevasta ta, căreia îi aduc daruri. Când vei sosi, le vei pedepsi purtarea şi, după ce vei ucide pe peţitori, cu vicleşug, ori în luptă dreaptă cu sabia, ia-ţi o vâslă în mână şi pleacă din nou ca să cutreieri prin cetăţi, până ce-i ajunge la nişte oameni ce nu ştiu de mare, nu pun sare în mâncare, şi nu ştiu de corabie, nici de vâslă, aripa corăbiei. Şi ca să-ţi spun un semn sigur, o dovadă sigură: când vei da de un drumeţ, care să creadă că duci pe umăr o lopată şi nu o vâslă, atuncea înplântă vâsla în pământ şi jertfeşte după datină lui Neptun un berbec, un vier şi un taur; întoarce-te apoi în Itaca şi închină, la rând, tuturor zeilor din cer jertfe întregi. Şi abia atunci, departe de mare, o să te ajungă şi dulcea moarte şi o să te răpească la adânci bătrâneţe, păstor al unui popor îndestulat. Iată adevărul».
Eu îi răspunsei:
Cel mai important oraş al Beoţiei; cetatea ocupă un loc important în legendele greceşti (Oedip, Antigona, Cei şapte contra Tebei); fondatorul oraşului a fost Cadmos. Sicilia; „insula cu trei vârfuri".
115
—«Tiresias, ceea ce-mi spui tu e, de bună seamă, hotărârea zeilor. Dar lămureşte-mă într'o privinţă, că văd umbra mamei moarte, cum stă tăcută lângă sânge, şi nu cutează să-şi privească fiul în faţă ori să-i vorbească. Cum să fac ca să ştie că sunt eu?»
—«Mi-e lesne să-ţi fac o destăinuire, îmi răspunse Tiresias. Orice mort va bea din sânge, o să-ţi spună adevărul, iar cei respinşi vor pleca îndată».
După ce-mi descoperi viitorul, sufletul lui Tiresias se întoarse în întunerec iar eu statui neclintit până veni mama şi, cum bău din sângele negru, mă şi cunoscu, gemu, şi îmi vorbi aşa:
— «Fiule, cum de te-ai scoborât aici, în iad, că doar e greu pentru cei vii să vină la noi, că ne despart de dânşii fluvii mari şi mai ales Oceanul, pe care nu-l poţi trece cu piciorul ci numai cu un vas bun. Ai fost oare împins aici cu corabia şi tovarăşii tăi, când te-ai întors dela Troia? Ai stat tu atât de mult şi nu ţi-ai mai văzut Itaca, curtea şi soţia?»
Eu îi răspunsei:
—«Mamă, numai nevoia m'a adus în iad ca să întreb sufletul tebanului Tiresias. Nu m'am

apropiat de Achaia, nu mi-am văzut ţara; ci am rătăcit mereu, cu inima frântă, din ziua în care, pentru întâiaşi dată, am însoţit pe Agamemnon, la Troia, ca să ne războim cu poporul lui Priam. Dar spune-mi cum te-a luat moartea în somnul ei cel veşnic? Ai zăcut tu de o boală ori te-a lovit Diana cu blânda ei săgeată? Vorbeşte-mi de tata, de fiul meu, pe care l-am lăsat în primejdie, de se bucură de cinstea ce mi se cuvine ori de i-au răpit-o alţii, că toţi cred că n'o să mă maiîntorcvreodată?Vorbeşte-mide bunameasoţie,spune-mice gândeşte? De stă lângă copil şi îmi păzeşte cu credinţă avutul ori s'a măritat cu vreunul din fruntaşii ţării?»
Buna mea mamă îmi răspunse:
■— «Fătul meu, Penelopa ta a rămas acasă de rabdă şi-şi mistue zilele şi nopţile, în lacrimi, în suspine. Nimeni n'a pus mâna pe moşiile tale, de care Telemac vede nesupărat şi se aşează la ospeţe cum i se cuvine, acum că a ajuns să împartă dreptate şi ca toţi să-l poftească. Taică-tău stă la ţară şi nu mai vine niciodată în oraş şi nici nu mai vrea pat moale, aşternuturi, haine curate, ci, iarna, se culcă cu robii în casă, pe cenuşa vetrei şi se îmbracă cu haine sărace. Apoi, când se întoarce vara şi

toamna, îşi face în vie culcuş de frunze veştede, unde zace mohorât şi, tot mai cuprins de alean, îşi jeleşte soarta ticăloasă şi bătrâneţea ce-l apasă. Uite, aşa am murit şi eu acasă atinsă de blândele săgeţi ale Dianei şi nu de vreo boală grea ce-ţi roade sufletul din tine şi-l desparte de trup, ci numai de dorul tău, fătul meu, şi de gândul la înţelepciunea şi bunătatea ta».
Aşa îmi grăi şi, înduioşat, eu vrui să îmbrăţişez sufletul mamei moarte şi de trei ori mă repezii dar de trei ori ea îmi scăpă din braţe ca o umbră, ca un vis. O durere şi mai mare mă cuprinse atunci şi-i vorbii aşa:
—«Mamă, pentru ce nu stai nemişcată când vreau să te cuprind, ca chiar şi printre morţi să ne potolim, îmbrăţişaţi, durerea cu lacrimi. Ori Proserpina nu mi-a trimis decât o zadarnică umbră ca să mă facă să sufăr şi mai mult şi să suspin după tine?»
Buna mea mamă îmi răspunse:
—«Fătul meu, tu cel mai nefericit dintre oameni! Proserpina, fiica lui Jupiter, nu te înşeală, că doar asta-i soarta oamenilor după moarte! Nervii nu mai sprijină carnea, nici oasele şi flacăra rugului mistue totul şi nervi şi carne şi oase, de îndată ce vieaţa a părăsit trupul iar sufletul sboară ca un vis. Dar cată să ieşi mai repede la lumină şi ţine minte tot ce vezi ca să le spui şi nevestei tale».
Aşa vorbii cu maică-mea, iar în vremea asta văzui cum se apropie femei şi fete de oameni mari, silite de Proserpina. Se grămădiră în jurul groapei iar eu mă chibzuiam cum să le întreb pe rând şi mi se păru mai nimerit să trag sabia tăioasă dela şold şi să nu le las pe toate odată să bea din sângele negru al vitelor. Aşteptară să le vină rândul şi fiecare îmi spuse cine e, de le întrebai pe toate. Cea dintâi fu Tiro, fată de neam. Ea îmi spuse că era fiica lui Salmoneu şi că se căsătorise cu Creteu, fiul lui Eol. Se îndrăgise de Enipeu, cel mai frumos dintre râurile pământului şi-i plăcea să se plimbe pe malurile lui vesele, când iată că Neptun îi ieşi înainte sub chipul lui Enipeu, la gura râului, şi un val negru ca un munte se încovoie şi-i învălui şi pe zeu şi pe femeie. Neptun îi desfăcu atunci brâul fecioarei şi-o adormi, iar după ce o îndrăgi, îi luă mâna de-i spuse:
—«Femeie, bucură-te că te-ai iubit cu mine, că dragostea cu zei nu e stearpă şila încheierea anului o să naşti doi gemeni frumoşi; tu caută de

ei şi-i îngrijeşte, iar acum întoarce-te acasă, şi n'o mai spune nimănui că eu sunt Neptun».
La aşa vorbe, se scufundă în valurile mării iar Tiro născu dela dânsul doi copii, pe Pelias[1] şi pe Neleu[2], nestrămutaţi slujitori ai lui Jupiter. Pelias, bogat în turme, a locuit pe câmpiile dela Iolchos[3], iar Neleu a fost întemeietorul nisiposului Pilos. Tiro mai avu apoi dela soţul ei pe Eson, Feres şi imblânzitorul de cai Amitaon[4].
După Tiro veni Antiopa, fiica lui Asop[5], ce se făIea că a dormit în braţele lui Jupiter şi a născut doi fii: pe Amfion[6] şi pe Zetos, cari au întemeiat Teba cu şapte porţi şi au înconjurat-o cu ziduri, că, oricât erau de viteji, ei nu puteau locui Teba, de nu avea ziduri puternice.
Văzu apoi pe Alcmena, soţia lui Amfitrion, ce-a zămislit în braţele lui Jupiter pe îndrăzneţul Ercule ce inima de leu. Apoi pe Megara, fiica lui Creon şi soţia puternicului

Ercule.
Văzui pe urmă şi pe mama lui Edip, frumoasa Epicasta[7], care fără să ştie a săvârşit păcatul groaznic de a-şi lua ca bărbat pe fiul ei, care îşi ucisese tatăl. Zeii au voit ca totul să fie desvăluit norodului. Edip mai domni din ursita zeilor peste Cadmei îndurând în vesela Teba chinuri cumplite, dar ea, învinsă de durere, prinse un laţ de grinda casei, de se duse în iad, în vreme ce Edip rămase în prada chinurilor aduse de blestemul mamei.
Ba mai văzui şi pe frumoasa Chloris, cea mai tânără dintre fetele lui Amfion[8], fiul lui Iasu, pe care Neleu o luase de soţie de dragul frumuseţii, şi o încărcase de daruri. Amfion a domnit odinioară peste Orchomene al Minienilor şi peste veselul Pilos, având copii străluciţi pe Nestor, pe Chromis şi pe viteazul Periclimene; Chloris născu apoi pe Pero, minune între femei, pe care o peţiră toţi eroii din apropiere dar Neleu

[1]A pierit ucis de propriile fiice, la îndemnul Medeei.
[2]Tatăl lui Nestor.
[3](Iaolchos) - oraş în Tesalia.
[4]Tatăl profetului Melamp, pomenit în cântul XV. Zeu al râului beoţian cu acelaşi nume.
Prin cântecul său din liră mişca pietrele din loc şi Teba, astfel, a fost construită mai repede.
[7]Iocasta.
[8]Un alt personaj, cu acelaşi nume.

118

o făgădui celui ce o să răpească din Filaca boii frumoşi ai puternicului Ificlos[1]. încercare aşa de grea, că numai unul s'a jurat s'o facă: ghicitorul neîntrecut Melampos, dar Dumnezeu l-a împiedecat; l-au înşfăcat văcarii şi l-au pus în lanţuri. Zilele şi lunile s-au scurs şi anul s-a sfârşit şi vremile îşi începuseră iarăşi crugul, când puternicul Ificlos îl deslegă, că el îi ghicise tot ce voise. Aşa s'a împlinit voia lui Jupiter.
Văzui apoi pe Leda, soţia lui Tindar şi mama celor doi voinici, Castor, îmblânzitorul de cai, şi Polux[2], neînvins în lupta cu pumnii, pe care pământul hrănitor i-a acoperit încă de vii, dar în iad Jupiter îi cinsteşte. Trăiesc şi mor pe rând şi iau parte la cinstea zeilor.
După Leda, veni Ifimedia, soţia lui Aloeu, ce se făIea cu dragostea lui Neptun, cu care a avut doi fii cu zilele numărate: pe Otos şi pe Efialte, vitejii cei mai mari şi mai frumoşi după Orion, din câţi trăiesc pe pământ. La nouă ani, brâul lor era de nouă coţi şi înălţimea de nouă deschizături de braţ şi ameninţau să vâre războiul şi spaima chiar printre zeii din Olimp. Ca să se urce în cer, au căutat să pună peste Olimp Ossa[3] şi peste Ossa Pelionul cel împădurit şi izbuteau de trăiau mai mult, că Apolon, fiul lui Jupiter şi al Latonei, i-a ucis pe amândoi, înainte ca să le mijească puful pe obraz şi să le dea tuleie pe bărbie.
Văzui apoi pe Fedra[4] şi pe Procris[5] şi pe fiica înţeleptului Minos, frumoasa Ariana[6], pe care Teseu[7] o răpise din Creta pentru a o duce în cetatea sfântă a Atenei, dar n'avu parte de ea, căci în insula Dia[8], Diana o ucise din îndemnul lui Bacus[9].

[1]Fiul regelui cetăţii Filaca, de la poalele Olimpului.
[2]Dioscurii, socotiţi ori fii ai lui Tindar, ori, mai nou, ai lui Zeus.
[3]Muntele din Tesalia.
[4]Fiica lui Minos şi a Pasifaei; soţia lui Tezeu; s-a îndrăgostit de Hipolit, fiul său vitrg (vezi Euripide, „Fedra", Racine, „Fedra").
[5]Fiica lui Erechteu, regele Atenei, a pierit din cauza marii sale gelozii.
[6]Ariadna - L-a ajutat pe Tezeu să iasă din Labirint dându-i un fir de aţă.
'Cel care a ucis Minotaurul şi s-a luptat împotriva Amazoanelor cu Hercule.
[8]Insulă din apropierea Cretei.
'(Dionisos) - Zeul vinului şi al viţei-de-vie, fiul lui Zeus şi al Sernelei, care a pierit înainte de naşterea lui; Zeus a luat copilul şi l-a vârât în propria coapsă până la împlinirea sorocului.

119

Am mai văzut apoi pe Mero[1], pe Climena[2] şi pe urîcioasa Erifile[3], care şi-a vândut soţul pentru aur, dar eu nu pot să vă înşir pe toate femeile şi fetele de oameni vestiţi ce mi-au ieşit tăcute în cale, că s'ar isprăvi noaptea. Şi apoi a venit vremea să dormim, ori că rămân aici ori că mă duc pe corabie la tovarăşi, că grija plecării mele e pe seama zeilor şi a voastră».
Aşa vorbi Ulise şi ascultătorii tăceau molcom în curţile învăluite în înrunerec. Dar Arete, cea cu braţe albe, le grăi atunci aşa:
—«Feaci, ce spuneţi voi despre omul ăsta, despre frumuseţea şi statura lui măreaţă, despre mintea lui isteaţă? El mi-i oaspe la fel ca voi. Să nu zorim să-l lăsăm să plece şi să nu-i cruţăm darurile, că, slavă Domnului, aveţi destule bogăţii acasă».
—«Prieteni, le strigă atunci moş Echeneu, cel mai bătrân, înţeleaptă noastră Doamnă a vorbit cum se cuvine şi aşa cum ne aşteptam; să o ascultaţi, dar şi vorba şi fapta stau în puterea lui Alcinou».

Iar craiul atunci răspunse:
—«Totul o să se împlinească, după cum s'a spus, cât o să trăiesc şi o să domnesc peste Feaci. Oricât de nerăbdător eşti, mai rămâi, oaspe, cu noi până mâine, când vom strânge toate darurile. De plecarea ta vom îngriji cu toţii, dar mai ales eu, care-s mai mare peste popor».
—«Mărite Alcinou, răspunseUlise, tu cel mai strălucit din tot poporul, de mi-aţi spune să rămân la voi un an întreg ca să-mi pregătiţi plecarea şi să-mi strângeţi daruri frumoase, eu voios aş face-o, că mi-ar veni şi mie bine să mă întorc acasă cu mâinile pline şi toţi m'ar cinsti mai mult, când m'ar vedea sosind în Itaca».
Alcinou grăi:
—«Ulise, tu nu eşti un amăgitor ca puzderia de pribegi, pe care-i hrăneşte pământul ca să scornească minciuni, de care nimeni n'a aflat nimic. Tu ai farmec la vorbă şi cumpănă la minte şi ne-ai povestit ca meşterul nostru suferinţele amare, pe care le-ai îndurat şi tu şi Grecii toţi.
[1]Soaţă de vânătoare a Dianei; calcă jurământul fecioriei şi este ucisă de zeiţă. [1]Mama lui Prometeu.
[3]Pentru o salbă de aur făcută de Hefaistos îşi vinde soţul, trimiţându-l la Troia deşi ştia că va muri în luptă.
120
Dar spune-ne drept, de n'ai văzut pe vreunul din tovarăşi, cu cari ai fost în faţa Troiei, unde şi-au găsit moartea. Noaptea e încă lungă şi nu e încă vremea să ne culcăm acasă. Povesteşte-ne lucrurile astea atât de minunate, că suntem gata să te ascultăm până în ziuă, de nu te temi să ne vorbeşti până atunci de păţaniile tale». Cuminte Ulise îi răspunse:
—«Puternice Alcinou, tu cel mai slăvit din tot poporul, e vreme şi de vorbă lungă şi de somn. De doreşti să mă mai asculţi, eu nu mă dau în lături să vă povestesc lucruri şi mai jalnice, cum a fost soarta Grecilor pieriţi mai târziu, cari, după ce au scăpat din războiu şi-au găsit moartea la întoarcere prin viclenia unei femei haine. După ce Proserpina[1] împrăştie sufletele femeilor, iată că se apropie şi sufletul îndurerat al lui Agamemnon, fiul lui Atreu, însoţit de sufletele tovarăşilor ucişi odată cu dânsul la curtea lui Egist. De cum bău din sângele negru, el mă cunoscu şi începu să plângă cu şiroaie de lacrimi şi îşi întinse mâinile ca să mă îmbrăţişeze. Dar nu mai avea vlaga ce-i însufleţea odinioară braţele mlădioase. Când îl văzui, îi plânsei de milă şi ii vorbii aşa:
— «Prea mărite Atride, voevodul vitejilor, te-a împins ursita în lungul somn al morţii? Te-a răpus oare Neptun pe mare stârnind mânia furtunilor cumplite? Ori poate vreun popor duşman, când i-ai răpit boii şi oile ori căutai să le cucereşti oraşele şi sa le robeşti femeile?»
Atridul răspunse:
—«Mărite fiu al lui Laerte, Neptun nu m'a răpus pe mare stârnind mânia furtunilor cumplite, nici pe uscat nu m'au lovit duşmanii, ci Egist si cu blestemata mea soţie mi-au urzit moartea şi ceasul din urmă şi m'a poftit în casa lui, de m'a înjunghiat la masă ca pe o vită în staul. Aşa murii de o moarte ticăloasă iar în jur mi-au măcelărit şi pe tovarăşi, cum ai tăia purceii cu grămada lanuntă ori la praznicul unui om cu stare şi puternic. Te-ai nimerit la moartea multor oameni, ori câte unul ori într'un măcel cumplit, dar te-ai fi înduioşat mai mult de ne vedeai cum zăceam în sală de-a valma cu urcioarele şi cu mesele pline de morţi într'o baltă
Fiica zeiţei Ceres şi soţia lui Hades.
121
de sânge. Am auzit atunci ţipătul sfâşietor al Casandrei[1], fiica lui Priam, pe care cruda Clitemnestra a ucis-o lângă mine, iar când trăgeam de moarte am ridicat braţul să-mi caut sabia dar ticăloasa s-a dus şi m'a lăsat să mor, fără să-mi fi închis măcar ochii şi gura, că nu-i nicio fiinţă mai haină şi mai îndrăzneaţă decât femeia ce-şi pune în gând fapte groaznice, ca fapta Clitemnestrei, de a-şi omorî bărbatul. Şi eu care credeam că mă întorc acasă spre bucuria copiilor şi a roabelor! Femeia asta cu suflet negru s'a acoperit însă de o ocară, care o să se împrăştie de acum încolo şi asupra femeilor cinstite».
Aşa grăi, iar eu îi răspunsei:
— «Doamne, cât a urât Jupiter chiar dintr'un început neamul lui Atreu din pricina uneltirilor femeieşti; câţi nu s'au prăpădit pentru Elena, în timp ce'n lipsa ta Clitemnestra îţi pregătea pieirea».
—«De aceea, îmi răspunse Atridul, bagă de seamă să nu fii prea bun cu femeia; nu-i spune niciodată toate gândurile. Spune-i numai unele, iar altele ascunde-i-le. Dar pe

tine, Ulise, n'o să te omoare Penelopa, că fiica lui Icar e prea cuminte şi înţeleaptă. Când am plecat la război, am lăsat-o în Itaca, tânără nevastă cu pruncul la sâa Astăzi el sade în rândul bărbaţilor, fericit că taică-său o să-l vadă, când se va întoarce şi o să-l îmbrăţişeze, cum se cuvine. Mie nevastă-mea nu mi-a îngăduit nici măcar să-mi văd fiul şi să-mi satur privirea, ci m'a răpus înainte. De aceea îţi spun: ţine minte şi de sfatul meu; du-te în ţara ta iubită, nu pe faţă ci pe ascuns, că nu trebue să te încrezi în femei. Acum spune-mi, fără să-mi tăinuieşti nimic, de n'ai auzit vorbindu-se de fiul meu, dacă trăieşte încă ori în Orchomene[2], ori în Pilos, ori la Menelau în Sparta? Că n'o fi murit Oreste pe pământ».
Eu îi grăii:
—«Atride, de ce mă întrebi tu asta? Că doar eu nu ştiu dacă fiul tău trăieşte ori a murit. La ce să vorbeşti zadarnic?»
Pe când noi stăm de vorbă mâhniţi şi cu ochii plini de lacrimi, iată că sosiră şi umbrele lui Achile şi a lui Patrocle, a neprihăniţilor Antiloc şi a
înzestrată de Apolo cu darul profeţiei a fost blestemată să nu-i fie crezute profeţiile, pentru că nu a vrut să-i fie iubită; fiica lui Priam şi a Hecubei. Oraş din Pelopones.

lui Ajax, care, după chip şi arătare, fusese cel dintâi printre Greci după Achile. Atunci Achile mă cunoscu şi îmi grăi aşa oftând:
—«Slăvite Ulise, cum de-ai putut, sărmane, să te apuci să faci mai mult decât tot ce ai făcut până acum? Cum de ai îndrăznit să te cobori în iad, unde îşi au lăcaşul morţii fără simţire, umbre ale oamenilor răposaţi?»
Eu îi spusei:
—«Achile, viteazule între viteji, nevoia m'a silit să vin să cer sfatul lui Tiresias ca să aflu cum să mă întorc în aspra Itacă! Căci nu m'am apropiat încă de Grecia şi nici nu mi-am văzut ogoarele părinteşti; mereu mă sbucium. Dar tu, Achile, ce om a fost ori o să fie mai fericit ca tine? Pe când trăiai, noi te cinsteam ca pe un zeu şi în iad eşti tot mai mare peste umbre. De aceea nu te poţi plânge că ai murit».
Dar Achile îmi răspunse:
—«Slăvite Ulise, nu-mi mai vorbi de moarte, că mai de grabă aş vrea să fiu sluga unui biet om ce abia are cu ce trăi decât să domnesc aici peste morţi. Mai bine vorbeşte-mi de fiul meu. A venit el ori nu la război ca să lupte în rândurile dintâiu? Spune-mi ce ai putut să afli despre Peleu[1]? Mai ascultă de dânsul Mirmidonii? Ori nu mai ştie nimeni de el în Ftia şi Elada, pentrucă-i prea bătrân şi nu-i mai sunt eu în ajutor pe lume, aşa cum eram odinioară în câmpiile Troiei, când seceram floarea duşmanilor. De aş putea să mă arăt măcar o clipă la curţile tatei, cum i-aş face să se teamă de mâinile-mi nebiruite pe toţi mişeii ce vor să-l scoată din domnie».
Eu îi răspunsei:
—«Achile, n'am aflat nimic despre slăvitul Peleu, dar pot să-ţi vorbesc de fiul tău, Neoptolem. Eu însumi l-am dus cu corabia din insula Sciros[2] în tabăra Grecilor. Acolo, când ne chibzuiam în sfat, el lua totdeauna cuvântul şi niciodată nu da greş; doar Nestor şi cu mine de-l întreceam. Când ne apropiam cu lupta până sub zidurile Troiei, el nu rămânea niciodată în urmă ori cu gloata ci se repezea departe înainte şi
[1]Tatăl lui Achile.
în această insulă din Marea Egee, fusese ascuns (îmbrăcat îh straie femeieşti) Achile, fiindcă se ştia că în războiul troian îşi va găsi pieirea.

bătut de nimeni. Ce de mai voinici n'au căzut sub loviturile lui în toiul crâncen al luptei. Nici nu-ţi pot numi pe toţi cei ce au căzut ucişi în luptele lui pentru Greci. Să-ţi spun doar cum l-a ucis pe Euripil, fiul lui Telef, căpetenia Cheteilor, cel mai mândru, după Memnon, din câţi oameni am văzut. El a pierit lovit de suliţa lui Neoptolem, şi cu el au mai căzut grămadă şi alţi tovarăşi din pricina şi de dragul unor daruri primite dela femei. Iar când la urmă cei mai viteji dintre Greci s'au urcat în calul de lemn făurit de Epeu, şi au lăsat în sarcina mea ca să închid şi să deschid ascunzătoarea, domnitorii şi fruntaşii îşi ştergeau lacrimile şi tremurau, doar numai fiul tău nu şi-a umezit ochii şi nu s'a schimbat la faţă. Ah! cum mă mai ruga el să-l scot din pântecele calului! Cum mai strângeam mânerul săbiei şi suliţa grea! Cum ardea de dorul să facă prăpăd printre Troieni! Iar după ce dărâmarăm Troia, încărcat cu pradă luată din război, Neoptolem a plecat nevătămat şi mai bine decât cum se întâmplă în încăierările crâncene ale luptelor, că niciodată nu l-a rănit vreo armă de aproape ori de departe».
La aşa vorbe, umbra lui Achile, voios de vestea că fiul lui era viteaz, străbătu cu paşi

mândri pajiştea întinsă a iadului. Iar sufletele mâhnite ale morţilor se apropiară şi-şi povesti fiecare necazul. Numai sufletul lui Ajax, fiul lui Telamon, stătea la o parte, mânios şi acum că l-am biruit, când ne-am luptat lângă corabie pentru armele lui Achile. Slăvită Teu's[1] le pusese în faţa noastră şi noi luasem ca judecători pe Troienii prinşi şi pe Minerva. Mai bine nu biruiam, că biruinţa-mi l-a dus în mormânt pe un om ca Ajax[2], cel mai frumos şi cel mai viteaz dintre Greci după Achile. Atunci m'apropiai de dânsul cu aceste vorbe:

— «Ajax, fiu al neprihănitului Telamon, n'ar fi mai bine să-ţi uiţi necazul ce ai pe mine din pricina armelor, pe care mi le-au dat zeii spre pacostea Grecilor? Ele te-au făcut să mori pe tine, care erai pavăza noastră şi noi Grecii îţi jeluim şi acum moartea deopotrivă ca pe cea a lui Achile. Numai Jupiter e vinovat, că ura lui grozav ne-a urmărit oştirea şi

Mama lui Achile.

S-a sinucis, aruncându-se cu pieptul în propria sabie, pentru că, după moartea lui Achile, armele acestuia trebuiau date celui mai viteaz; a fost preferat Ulise, iar Ajax s-a considerat dezonorat (vezi Sofocle, „Ajax").

te-a dat pieirii. Dar vino mai aproape şi potoleşte-ţi necazul şi mândria ta trufaşă».

Aşa-i vorbii dar el nu-mi răspunse ci se trase înapoi în mulţimea sufletelor din iad. Cu tot necazul lui, îmi vorbea, totuşi, ori îi vorbeam eu însumi, de nu eram nerăbdător să văd şi alte umbre. Zării atunci pe Minos, falnicul fiu al lui Jupiter. Cu toiag de aur în mână, el şedea în scaun şi judeca pe morţi, iar ei în juru-i şedeau ori se sculau pe rând ca să-şi arate dreptatea în faţa porţii mari a curţilor lui Pluton. Zării apoi pe uriaşul Orion, gonind încă pe pajiştea de asfodel fiare ucise chiar de el odinioară în creerii munţilor. în mână avea măciuca lui de aramă de nesfărâmat. Şi mai zării pe Titios, fiul Pământului, care zăcea pe jos pe a întindere de nouă stânjeni. Doi vulturi lângă coaste îi sfârtecau măruntaiele şi-i mâncau ficatul, fără ca mâinile lui vânjoase să-i poată da la o parte, din pricină că se legase de Latona, iubita vrednică a lui Jupiter, pe când se ducea la Pito prin câmpia veselă a Panopeei[1]. Şi mai zării şi pe Tantal[2], vârât până în bărbie în apa unui iaz, şi suferea dureri cumplite, că, mort de sete, nu putea bea. De îndată ce bătrânul se pleca să-şi stingă setea, unda fugea repede şi dispărea iar lui nu-i rămânea sub picioare decât pământul negru şi uscat. Copacii cu frunze dese îi atârnau deasupra capului: perele, grenadele, merele, smochinele dulci şi măslinile verzi, dar de îndată ce bătrânul îşi întindea mâna să le apuce, vântul le ridica până în norii întunecoşi. Văzui şi pe Sisif, chinuindu-se cumplit. Cu amândouă mâinile şi cu picioarele se trudea să urce o stâncă uriaşă în vârful unui munte, iar când era mai-mai să ajungă sus, o straşnică putere o împingea înapoi şi-o prăvălea până'n câmpie. Iar el îndată îşi încorda muşchii, şi pornea din nou la lucru. Sudoarea i se scurgea pe trup iar capul îi sta în prăfărie. Mai întâlnii pe urmă pe Ercul, ori mai bine umbra lui, că el gustă fericirea printre zei ca soţ al tinerei Hebe[3], subţire în glesne, fiica lui Jupiter şi a Junonei. în jurul lui morţii ţipau ca păsările şi fugeau care'n cotro. întunecat ca noaptea neagră, el păşea cu arcul întins şi cu o

Oraş în Focida.

[2]Rege al Lydiei, născut din Zeus şi zeiţa Pluto; fusese pedepsit astfel pentru că furase de la masa zeilor nectar şi ambrozie.

[3]Tinereţea.

săgeată în coardă rotea priviri cumplite, de parcă era gata să săgeteze. Pe piept avea o platoşă de aur, ieşită din mâna unui meşter, înflorită cu podoabe minunate: urşi, mistreţi, lei fioroşi, lupte, bătălii, omoruri şi măceluri. Cum mă văzu mă cunoscu viteazul şi oftând îmi vorbi aşa:

- «Sărmane fiu al lui Laerte, şi pe tine te mână de bună seamă ursita ce m'a mânat şi pe mine cât am trăit sub soare. Deşi m'am născut din Jupiter, fiul lui Saturn, am trebuit să-mi rabd osânda de a asculta de Euristeu, un om mai slab ca mine, care-mi tot poruncea să îndeplinesc isprăvi anevoioase, ba chiar odată mă trimese aici în iad să iau pe Cerber[1], că nu-şi închipuia o sarcină mai grea, dar, cu povaţa Minervei şi a lui Mercur, am luat câinele din iad, de i l-am adus».

Cu aşa vorbe Ercule se întoarse înapoi în besnă. Eu rămăsei însă neclintit ca să mai văd şi alţi viteji din timpuri mai vechi şi, de bună seamă, îi vedeam şi pe Teseu şi pe Piritou, fii mândri de zei, dar roiul morţilor ajunse atât de mare şi vuietul lor atât de asurzitor, că îngălbenii de teamă ca nu cumva neînduplecată Proserpina să nu-mi trimită din fundul iadului capul Gorgonei[2]. De aceea mă întorsei îndată la vas şi poruncii tovarăşilor mei să se urce şi să deslege otgoanele. Ei se urcară repede şi şuvoiul apei ne luă pe mare, duşi la început de vâslitul lopăta-rilor şi apoi de un vânt prielnic.

Câinele cu trei capete, paznicul intrării în lumea subpământeană.
(Meduza) - Privirea ei împietrea orice fiinţă; viteazul Perseu a reuşit să-i reteze capul, care avea şerpi în loc de păr, iar Atena l-a aşezat pe scutul său.
126
CANTUL XII
-«Corabia ieşi din şuvoiul apei şi plutirăm pe marea întinsă spre insula Ea, unde soarele răsare şi sade zâna dimineii; acolo o traserăm pe nisip şi ieşirăm pe mal şi, toropiţi de somn, dormirăm până la zi.
A doua zi, când se iviră zorii trandafirii, îmi trimisei tovarăşii să caute la curtea Circei trupul lui Elpenor; tăiarăm copacii crescuţi pe vârful stâncilor coastei şi, mâhniţi, cu ochii scăldaţi în lacrimi, îi arserăm leşul; după ce flacăra îl mistui cu arme cu tot, ridicarăm un mormânt, peste care aşezarăm un stâlp, în vârful căruia îi implântarăm vâsla.
Aşa făcurăm dar Circe prinse de veste de venirea noastră şi în grabă se găti şi sosi şi ea cu slugile ce aduceau friptură din belşug şi vin roş. Frumoasă între frumoase, ea se opri în mijlocul nostru şi ne grăi aşa:
-«Bieţii de voi, încă de vii aţi fost în besna iadului, aşa că o să cunoaşteţi de două ori moartea, pe când ceilalţi mor odată. Hai, mâncaţi şi săturaţi-vă, beţi cât ţine ziua, ca să puteţi porni în zori. N'aveţi grijă că o să vă arăt eu drumul şi o să vă spun eu toate, ca să nu mai păţiţi nimic pe mare ori pe uscat».
Aşa grăi şi ne înduplecă pe toţi şi, cât ţinu ziua până seara, ospătarăm liniştiţi cu friptură şi băurăm un vin bun. Când soarele apuse şi se lăsă noaptea, tovarăşii se întoarseră lângă otgoane. Circe mă luă de mână şi mă trase la o parte, ca să mă culc cu ea, şi mă pofti să-i povestesc călătoria. I-o povestii cu de-amănuntul. Atunci zâna îmi vorbi aşa:
-«S'a isprăvit cu bine asta, dar ascultă acum ce o să-ţi mai spun, şi de care un zeu o să-ţi mai amintească.
127
O să dai întâi peste Sirenele[1] ce ademenesc pe toţi cei ce se apropie de dânsele şi vai de cel ce le ascultă, că nu se mai întoarce la femee şi la copiii dragi. Ele le încântă cu viersul lor armonios şi şed îhtr'o livadă între mormane de oase omeneşti şi de cărnuri în putrezire. De aceea depăr-teazăte repede; astupă urechile tovarăşilor cu ceară moale şi bagă de seamă ca nici unul să nu le audă. Numai tu poţi să le asculţi, dar pune să te lege de catarg, de picioare şi de mâini, ca să te bucuri de viersul lor. Iar de te rogi de tovarăşi, ori de le porunceşti să te deslege, ei să te lege şi mai strâns.
«Când îi ajunge mai departe, o să dai de două drumuri, dar nu-ţi pot spune anume, pe care să-l iei ci tu să ţi-l alegi; iată cum sunt ele; deoparte sunt nişte stânci prăpăstioase, de care se sdrobesc cu vuet valurile cumplite ale mării; zeii le numesc «rătăcitoare», şi nicio pasăre nu le poate trece, nici chiar porumbiţele ce duc ambrozia la Jupiter. Stânca lucie răpeşte mereu câte una, dar tatăl ceresc trimite îndată alta în loc ca numărul lor să rămână mereu acelaş. De s'a apropiat, niciun vas nu mai poate scăpa; valurile amare şi un vifor amestecat cu foc mistuitor îi iau deavalma rămăşiţele şi cadavrele corăbierilor. Un singur vas le-a străbătut, vestitul Argos, care plutind din ţara lui Aetes, era cât pe ce să fie isbit pe aceste stânci înalte, de nu-l scăpa Junona de dragul lui Jason. De cealaltă parte sunt două stânci: una îşi înalţă până'n slavă vârful pururi învăluit într'un nor întunecos, pe care nimic nu-l împrăştie şi care nu se înseninează nici vara nici toamna. Chiar de ar avea douăzeci de braţe şi douăzeci de picioare, nici un om n'ar putea să urce sau să scoboare de pe stâncă, aşa-i de netedă, că parcă-i lustruită din toate părţile. în mijlocul stâncei se deschide în spre apus o peşteră întunecoasă; spre ea îndreaptă-ţi corabia, falnice Ulise. Un om voinic n'ar putea ajunge de pe vas cu o săgeată fundul peşterii, în care îşi are cuibul Scila[2], al cărei glas cumplit răsună ca mugetul de leu. Dihania e atât de fioroasă, că nici zeii nu se pot uita la dânsa, căci se spijină pe 12 labe scârboase
[1]Femei păsări, cu aripi şi solzi pe trap.
[2]Monstru al cărui nume însemna „Căţeaua"
128
şi are şase gâtlejuri lungi şi şase capete cumplite, în care sunt câte trei şiraguri de dinţi puternici şi îndesaţi ca o vizuină a morţii. Scufundată până la brâu în fundul genunei cumplite, nu' şi scoate decât capetele ca să le vâre printre stânci şi să pescuiască delfini şi câini de mare, şi tot felul de dihănii ce trăesc în apă. Niciun corăbier nu s'ar putea făli că a trecut teafăr pe lângă dânsa, că fiecare cap înhaţă de pe laviţi câte un om.

Cealaltă stâncă, alăturea de ea, o să ţi se pară mai puţin înaltă; cu săgeata i-ai putea atinge creştetul; un smochin îşi întinde la piciorul ei frunzişul verde, iar sub el Caribda[1] soarbe ape amare. De trei ori pe zi, ea sloboade valul înghiţit, şi de trei ori îl mai înghite cu o graoznică repeziciune. Dacă ai sosi în clipa asta, te-ar răpi în vâltoare şi nici chiar Neptun nu te-ar putea mântui dela pieire, de aceea apropie-te de Scila, şi mână-ţi repede corabia, că e mai bine să-ţi pierzi şase dintre tovarăşi, decât să-i pierzi pe toţi odată».
—«Zâno, strigai eu, spune-mi drept, dacă, după ce mă voi feri de Caribda, o să pot lovi pe Scila, când s'o repezi asupra tovarăşilor mei?»
-«Năzdrăvanule, îmi răspunse zâna, te mai gândeşti la lupte? N'o să te laşi răpus nici chiar de zei? Scila nu poate muri; e o fiară sălbatecă, cumplită, căreia cu nimic nu-i vii de capăt; mai bine-i să fugi de ea. De zăboveşti lângă stânca ei ca să te lupţi, mă tem să nu se arunce din nou, şi să-ţi înşface alţi şase oameni. Pluteşte deci din greu şi chiamă în ajutor pe Cratais, mama Scilei, care a născut-o spre urgia lumii. Numai ea poate să o domolească şi să o împiedice de a se mai repezi o dată. O să poposeşti apoi în insula Trinacria, unde pasc boii şi oile soarelui. Zeul are atâtea turme câte stâne: şapte de fie ce fel şi fiecare oâte cincizeci de capete; nu fată şi nici nu mor, nici nu îmbătrânesc. Două zâne cu părul la fel îngrijesc de turme, Faetusa şi Lampetia, fetele soarelui şi ale zânei Neara. După ce le-a născut şi crescut, maica lor le-a dat să locuiască în insula îndepărtată a Trinacriei, şi le-a pus să păzească oile şi boii tatălui lor. De nu te atingi de vite şi-ţi vezi de drum, o să soseşti acasă, oricât

[1] Personificare a pericolelor de pe mare; ambele erau în strâmtoarea Messinei.

veţi pătimi, dar de te atingi, să ştii că o să-ţi pierzi corabia şi tovarăşii, şi chiar de scapi, o să te întorci stingher şi târziu de tot în ţară, după ce toţi ai tăi au pierit».
Aşa vorbi şi zorii se şi arătară pe cer, iar Circe se duse prin insulă. Eu mă întorsei la corabie, de-mi îndemnai tovarăşii să se urce şi să deslege otgoanele. De cum se urcară, se aşezară în rând pe laviţă şi începură să vâslească. Iar din spate Circe, vajnica zeiţă, ne suflă un vânt prielnic, soţ bun de drum, ce ne umflă pânzele; noi ne aşezarăm sculele şi ne întinserăm pe laviţe; singuri vântul şi cârmaciul ne duseră. Mâhnit, vorbii atunci tovarăşilor aşa:
— «Nu-i bine, feţii mei, ca numai unul ori doi dintre voi să cunoască ce mi-a destăinuit zâna, ci o să vă spun şi vouă numai ca să ştim cu toţii cum putem muri, ori cum să fugim de moarte şi de năpastă. Circe ne îndeamnă întâi să ne ferim de cântecul vrăjit al Sirenelor, şi de livada lor cu flori. Numai mie îmi îngădue să le ascult, dar voi legaţi-mi picioarele de catarg, cu funii strânse, şi, de vă rog să-mi daţi drumul, legaţi-mă şi mai ţeapăn»
Şi pe când le destăinuiam acestea tovarăşilor, corabia şi ajunse la insula Sirenelor, aşa de prielnic ne era vântul. Dar deodată el se şi potoli; urmă o linişte adâncă şi un zeu molcomi valurile. Tovarăşii se sculară să strângă pânzele şi le puseră în fundul corăbiei. îşi luară apoi lopeţile şi, încovoiaţi pe laviţe, începură să înălbească undele sub loviturile lor înteţite. în vremea asta eu tăiai cu un cuţit o roată mare de ceară şi o frământai cu mâna de se muie şi de arşiţa soarelui. Chemai pe rând pe tovarăşi şi le astupai urechile, iar ei mă legară apoi de catarg, în picioare, şi se aşezară apoi şi se porniră să bată cu lopeţile marea înspumată. Ne apropiarăm acum de ţărm la depărtarea vocei. Sirenele zăriră vasul cum spinteca încetişor undele pe lângă ţărmul lor şi începură dulcea lor cântare:
— «Vino la noi, slăvitule Ulise, tu, cinstea neamului Achaic. Opreşte-ţi corabia să ne asculţi cântarea, căci nimeni n'a trecut cu vasul fără să audă dulcele viers al buzelor noastre. Se duc apoi încântaţi şi învaţă multe,
că noi ştim _tot ce au pătimit, cu voia zeilor, Grecii şi Troienii în câmpiile întinse ale Troiei, ba cunoaştem tot ce se petrece pe lume».
Aşa cântau ele, cu glasul lor frumos, iar inima-mi ardea să le mai asculte. Cu semne din sprâncene poruncii tovarăşilor să-mi rupă legăturile, ei însă îşi căutau de lucru, în timp ce Euriloc şi Perimede se sculară de mă legară şi mai strâns.
Iar când ne îndepărtarăm, şi nu se mai auzia nici glasul, nici cuvintele Sirenelor, scosei ceara din urechile tovarăşilor, iar ei mă deslegară. Dar abia pierduserăm din ochi insula, că valuri uriaşe, un fum gros şi un zgomot cumplit ne şi umplură de groază. Se înfricoşară tovarăşii, de lăsară din mâini vâslele ce plescăiră căzând în valuri. Cum nu

mai vâsliră, vasul se opri iar eu mă repezii pe podul lui la fiecare ca să-l îndemn cu vorbe dulci:
— «Feţii mei, oare n'am fost până acum bătuţi de soartă, n'am scăpat noi dintr'o primejdie mai mare, când ne-a închis Ciclopul în peştera lui adâncă? Chibzuinţă, sfatul şi isteţimea mea ne-au mântuit de primejdie şi cred că n'o să uitaţi nici acum, de aceea faceţi cum vă spun. Plecaţi-vă pe laviţe, strângeţi vâslele, bateţi puternic valurile grele. Dea Domnul să scăpăm de moarte, iar tu, cârmaciule, ascultă-mă şi nu uita că doar tu ţii cârma, abate mereu vasul departe de fumul acela, departe de valul furios, şi ţine-te pe lângă stâncă, să nu-ţi smulgă fără voe corabia de cealaltă parte şi să ne pierzi».
Aşa le vorbii şi ei se grăbiră să mă asculte. Ne le-am spus nimic de Scila, pe care n'o puteam ocoli, de teama ca să nu cumva de frică să lepede vâslele şi să s'ascundă toţi în fundul vasului. Uitai totuşi de sfatul greu al Circei, ca să nu iau armele. Mă îmbrăcai cu .armură strălucitoare, cu două suliţi în mână şi mă urcai pe podul vasului, de unde credeam că văd eu cel dintâiu pe Scila, când s'o repezi asupra tovarăşilor, dar n'o putui zări: ochii-mi obosiră tot cercetând în jurul stâncei. Oftând, intrarăm în strâmtoare: de oparte se înălţa Scila; de cealaltă, Caribda înghiţea cu sgomot asurzitor valurile undei amare. Când le vărsa, apa clocotia mugind, cum clocoteşte în cazan pe jăratec şi spuma ce ţâşnea se lăsa pe cele două stânci. Când le înghiţea, se cutremaura până în măruntae şi urla grozav în
130
131
jurul stâncei; la fund se zărea nisipul negru. Tovarăşii îngălbeniră de spaimă: privirile ni se întoarseră spre Caribda, că dela ea ne aşteptam pieirea. Scila înşfacă şase tovarăşi, cei mai viteji, mai puternici. Când îmi aruncai privirea spre laviţele vâslaşilor, picioarele şi mâinile le sburau în aer şi le auzii glasurile sfâşiitoare. în clipele morţii mă chemau şi mă tot strigau pentru cea din urmă oară.
Cum de pe o stâncă, pescarul aruncă peştilor în vârful undiţei nada cu corn de bou şi, când îi prinde, îi asvârle de se sbat pe ţărm, aşa îmi asvârli tovarăşii svârcolindu-se în pragul peşterii, în vreme ce ei ţipau şi, sbătându-se, îşi întindeau mâinile spre mine. De când umblu pe mare, nimic nu mi-au văzut ochii mai îngrozitor.
Iar cum scăparăm de cumplita Caribdă şi de Scila, iată că zărirăm insula cea sfântă a zeului. Acolo păşteau boii măreţi cu fruntea lată, şi oile grase ale Soarelui. De cum auzii de pe corabie boii mugind în staul şi oile behăind, îmi adusei aminte de povaţa ghicitorului Tiresias şi de sfatul zânei de a ocoli insula Soarelui, zeul ce farmecă pe oameni.
Cu mâhnire le vorbii atunci aşa tovarăşilor:
- «Cu tot neajunsul, luaţi aminte, feţii mei, la ce vă spun şi aflaţi povaţa ghicitorului Tiresias şi a Circei. Zâna m'a sfătuit cu deosebire să ocolim insula Soarelui, zeul ce farmecă pe oameni; că, altfel, avem să îndurăm cele mai grozave nenorociri. De aceea împingeţi negrul vostru vas».
Vorbele mele le sdrobi inima şi Euriloc îmi răspunse pornit aşa: — «Amarnic mai eşti, Ulise; aşa puternic te ţii şi nu cazi de osteneală, parcă ai fi de fer. Tovarăşii ţi-s rupţi de oboseală şi de somn şi tu nu-i laşi să se coboare în insula asta, unde să cinăm şi noi în tihnă, ci-i sileşti să orbecăim în vremea nopţii, departe de uscat, în voia valurilor. Ce? Nu se ridică oare noaptea vânturile ce sfărâmă vasele? unde o să găsim un adăpost, de se iscă pe neaşteptate o furtună şi ajungem pradă năprazni-cului Austru şi a Zefirului, ce scufundă corăbiile fără să le pese de zei? Mai bine să ţinem seama că-i noaptea neagră şi să ne gătim masa lângă vas; în zori, să ne urcăm din nou şi să pornim pe mare».
132
Aşa grăi şi toţi tovarăşii fură de partea lui. Simţii că un duh ne-a hotărât pieirea şi le spusei pe dată aşa:
—«Euriloc, voi mă puteţi sili, deoarece eu sunt singur. Dar legaţi-vă prin cel mai straşnic jurământ şi juraţi că, dacă dăm peste o cireada de boi ori peste o turmă de oi, pe nimeni n'o să-l împingă păcatul să omoare vreun bou sau vreo oae ci potoliţi-vă foamea cu bucatele dăruite de Circe»
Aşa grăii şi ei mă ascultară. După ce jurară, ne oprirăm corabia în portul adânc lângă o apă dulce. Tovarăşii se scoborâră şi gătiră masa, iar, după ce ne potolirăm foamea şi setea, ne amintirăm de tovarăşii mâncaţi de Scila, şi-i plânserăm până ce adormirăm.
Dar pe la a treia veghe a nopţii, când stelele scăpată, Jupiter, adunătorul de nouri, stârni un vânt puternic şi ridică o cumplită furtună, aşa că norii învăluiră pământul şi valurile

şi un greu întuneric se lăsă din cer. Când se iviră zorii trandafirii, traserăm corabia şi-o puserăm la adăpost într'o peşteră, unde stau zânele. Chemai apoi pe tovarăşi şi le vorbii aşa:
— «Prieteni, avem în corabie mâncare şi vin deajuns, să nu ne atingem de turmele din insulă, ca să nu ni se întâmple vreo belea că boii şi oile astea grase sunt ale unui zeu temut, ale Soarelui, ce vede şi aude tot»
Aşa le vorbii şi ei primiră. O lună întreagă, Austrul nu încetă să bată din toate puterile şi numai el şi vântul de baltă se mai simţeau. Cât timp avuserăm bucate şi vin, oricât râvneau, tovarăşii nu se atinseră de boii zeului. Dar cum li se isprăviseră merindele, nevoia îi sili să vâneze şi să pescuiască cu undiţele, să prindă păsări şi peşti, tot ce le cădea la îndemână, căci foamea îi chinuia. Mă adâncii atunci în insulă să rog pe zei să-mi arate cum aş putea pleca. Când fui departe de tovarăşi, într'un loc adăpostit de vânturi, mă spălai pe mâini, şi îmi îndreptai apoi cu glas tare rugăciunea către zeii din cer. Dar ei îmi picurară atunci pe pleoape un somn dulce.
în vremea asta, Euriloc se apucă să dea la oameni un sfat rău:
—«Fraţilor, strigă el, aşa bătuţi de soartă c,um sunteţi, ascultaţi-mi sfaturile; e crudă orice moarte pentru oameni, dar ce-i mai jalnic decât să

mori de foame? De aceea, hai să luăm din turmele Soarelui boii cei mai graşi şi să-i jertfim zeilor din slavă. Iar dacă ne mai întoarcem în Itaca, ţara noastră, să înălţăm un templu straşnic Soarelui, şi să-i aducem daruri scumpe. Dacă de ciuda boilor, el va vrea să ne scufunde corabia, şi ceilalţi zei îi vor da voe, mai bine să murim deodată înghiţiţi de valuri, decât să lâncezim aici în insula asta pustie»
Aşa le vorbi Euriloc, şi toţi tovarăşii se învoiră. Prinseră îndată boii cei mai graşi, care păşteau lângă corabie. îi înconjurară, şi se închinară zeilor, îi presărară cu frunze de stejar, căci orzul alb le lipsea din vas. Iar după ce se rugară, înjunghiară vitele, le despoiară, le tăiară coapsele şi le învăliră în prapuri şi aşezară deasupra cărnuri crude. Cum n'aveau vin ca să stropească în vatră, stropiră cu apă limpede şi fripseră măruntaele. După ce fripseră coapsele, mâncară şi măruntaele; carnea ce le mai rămase o făcură bucăţi şi o puseră în frigări. Somnul tocmai atunci îmi părăsi pleoapele şi mă întorsei la ţărm. Cum mă apropiai de corabie, mirosul plăcut al cărnii fripte ajunse până la mine şi atunci, gemând, mă rugai de zeii nemuritori:
—«Jupiter, şi voi ceilalţi zei, de bună seamă, ca să pierim m'aţi adormit, căci, lăsaţi de capul lor, tovarăşii au săvârşit o grozăvie».
în vremea asta, Lampetia, cu vălul lung, se porni să-l vestească pe Soare, că i-au ucis boii, iar el, mânios, le spuse îndată nemuritorilor:
—«Puternice Jupiter şi voi zei fericiţi, pedepsiţi pe tovarăşii lui Ulise, căci în lăcomia lor mi-au ucis boii ce-mi înveseleau privirile, când mă iveam pe cer sau mă scoboram pe pământ. Dacă nu mă răsbunaţi cum trebue, să ştiţi că mă duc în iad să luminez de acum pe morţi».
—«Soare, îi răspunse Adunătorul de nori, luminează mai departe pe zei şi pe oamenii nevrednici de pe pământul dajnic în bucate; iar eu curând o să lovesc vasul lui Ulise în razele de foc ale fulgerului şi o să-l sdrobesc în mijlocul valurilor întunecoase».
Aşa fură ameninţările lui Jupiter, pe care bălana Calipso le-a aflat dela Mercur şi mi le-a povestit şi mie.
«Cum ajunsei la ţărm lângă vas, îmi dojenii tovarăşii, dar răul n'ave leac, că boii nu mai erau şi semnele zeilor şi începură să se rostească
pieile se târau, cărnurile fripte ori crude mugeau în jurul frigărilor, ca şi cum ar mugi chiar boii.
Şase zile de-a-rândul tovarăşii se ospătară cu cei mai frumoşi boi ai Soarelui, iar când Jupiter aduse ziua a şaptea, furtuna îşi potoli mânia. Noi ne suirăm îndată în vas şi-l împinserăm în largul mării. Ridicarăm catargul, întinserăm pe el pânza albă. Pierdurăm curând din ochi insula albă şi nu se mai zăria alt pământ. Nu se vedea decât cerul şi marea, când Jupiter întinse deasupra corăbiei un nor negru de se întunecă marea. Mersul ni se încetini, când deodată Zefirul stârni cu vâjâit o groaznică furtună; vântul rupse două frânghii dela catarg şi-l aruncă în fundul corăbiei cu toate funiile şi, isbind în cap pe cârmaciu, îi sdrobi ţeasta şi-l prăvăli în mare. Omul îşi dădu duhul. în vremea asta Jupiter tună şi aruncă asupră-ne fulgerul. Corabia se răsuci şi se umplu de pucioasă iar tovarăşii se rostogoliră în vâltoare. Valul îi smulse ca pe nişte ciori de mare şi nici că s'au mai putut întoarce. Eu mai rămăsei pe vas, până ce valul îi smulse pereţii. Fundul

fără funii era acum jucăria valurilor. Catargul se rupse mai din rădăcină, de rămăsese doar o curea de piele de bou, cu care mă slujii ca să-l prind de fund şi mă aşezai, pe ele ca pe o plută luată de furtună. Zefirul îşi domoli atunci mânia, dar sosi repede un vânt de Miazănoapte, de mă sperie din nou, că trebuia să mai trec odată prin vâltoarea Caribdei. Plutii toată noaptea. La răsăritul soarelui mă pomenii iarăşi la stânca Scilei şi la cumplita Caribdă, care tocmai atuncia înghiţea unda amară, dar eu mă apucai de ramurile smochinului şi mă spânzurai de el ca un liliac; şi nici nu puteam sprijini picioarele şi nici nu puteam să mă urc până la trunchiul copacului, că eram departe de rădăcină şi nu mă ţineam decât de ramurile lungi şi mari ce acopereau prăpastia cu umbra lor. Mă tot ţinui cu hotărâre, până ce vărsă din nou catargul şi fundul corăbiei şi cât de târziu mi s'a părut că le-a vărsat! Abia la ceasul când judecătorul se întoarce acasă pentru masă dela sfatul unde se rosteşte asupra certurilor dintre tineri, ieşi şi pluta din genune. Atunci îmi dădui drumul de mâini şi căzui cu sgomot lângă grinzi. Mă urcai şi mă aşezai pe ele şi mă slujii apoi de jnâini ca de nişte vâsle. Tatăl zeilor şi al oamenilor îngădui ca Scila să nu mă vadă, căci, altfel.
134
135
nici n'aş fi scăpat de moarte. Nouă zile şuvoiul mă duse încă iar în noaptea a zecea, zeii mă împinseră în insula Ogigia, în care sade zâna Calipso, cu păr frumos şi cu glas de om. Ea mă primi şi mă îngriji dar, de ce să mai povestesc de asta, că doar aci la curtea ta ţi-am povestit-o ţie şi vrednicei şi neprihănitei tale soţii şi mi-e urât să spun din nou un lucru povestit odată».
136
CANTUL XIII
Aşa vorbi Ulise şi mesenii bucuroşi tăcură molcom în curţile învăluite de umbră. Alcinou îi răspunse cel dintâi:
—«Multe ai pătimit, Ulise, până acum, dar odată ce ai sosit la curtea mea cu prag de aramă, n'o să mai rătăceşti de azi, ci o să te întorci acasă.Iar vouă,sfetnicilor, ce beţi la masa mea şi ascultaţi versul cântăreţului,iatăcevăporuncesc:într'oladăscumpăamşipus vestmintele, odoarele lucrate cu meşteşug şi toate celelalte daruri făcute de fruntaşii ţării oaspelui nostru, dar să-i mai dăm fiecare câte un lighean şi un scăunel mai mare. Ne vom scoate apoi preţul dela norod, că-i vine greu unuia singur să facă atâtea daruri».
Aşa vorbi Alcinou şi mesenii încuviinţară şi plecară să se culce pe la casele lor. Când se iviră zorii trandafirii, ei şi veniră în grabă la corabie şi aduseră arama. însuşi Alcinou umblă pe vas de aşeză darurile sub laviţi, pentruca vâslaşii să nu se lovească de ele, când s'ar pune să vâslească. Apoi se întoarseră la curte ca să gătească ospăţul. în mijlocul lor, Alcinou jertfi un bou lui Jupiter, peste toate Stăpânitorul şi adunătorul de nori. După ce se mistuiră coapsele, ospătară veseli, în vreme ce din mijlocul sălii răsună glasul cântăreţului Demodocos, cinstit de tot norodul. Dar Ulise tot se uita spre soarele luminos, vrând să-l vadă mai iute apus, că prea îi era de plecare. După cum plugarul, cu gândul la cină, deoarece toată ziua boii negri i-au tras plugul, se bucură de scăpătarea zilei, şi, rupt de oboseală, se întoarce acasă, aşa şi Ulise vedea cu voioşie cum scăpata lumina. Şi îndată vorbi aşa Feacilor şi craiului lor:
—«Puternice Alcinou,slăvit de întreg norodul,te rog ca,după închinarea ceadinurmă,să mălăsaţisă pleccubine.Rămâneţi sănătoşi, cinstiţi oaspeţi, că iată e gata tot ce-mi fuse voia şi pregătirea călătoriei şi darurile scumpe; să dea Domnul să mă bucur de ele, şi să-mi
137
găsesc acasă neprihănită nevasta şi slugile credincioase, teferi şi cu bine. Şi voi ce rămâneţi aci să aveţi parte de femei şi de copii şi să vă dea Dumnezeu tot binele şi să vă ferească norodul de rău».
Aşa grăi, iar Feacii se învoiră şi hotărâră să-l lase să plece, că le vorbise aşa cum se cade. Atunci Alcinou porunci crainicului:
— «Pontonou, potriveşte vinul cu apă în oală şi toarnă la toţi mesenii ca să ne închinăm lui Jupiter întâi şi apoi să-l pornim pe oaspe acasă».
Aşa grăi iar Pontonou potrivi vinul întăritor şi-l turnă în jur la toţi mesenii, care, de unde şedeau în scaune, se închinară zeilor slăviţi din cer. Ulise se sculă apoi, de puse o cupă adâncă în mâna Aretei, şi-i vorbi aşa:
- «Dea Domnul, crăiasă, veşnic să te bucuri, până când te vor ajunge bătrâneţea şi moartea, cum ne ajung pe toţi. Eu mă întorc acasă dar tu te veseleşte în curtea asta de

bucuria ce ţi-o dau copiii, norodul şi craiul Alcinou».
După aşa vorbe, Ulise trecu pragul, iar crainicul trimis de Alcinou păşi înainte şi-l duse la vasul repede. Nişte roabe îl urmau din porunca Aretei; una ducea o mantie spălată de curând şi o haină bogată; a doua o ladă grea şi alta, la urmă, merinde şi vin roşu. Când ajunseră la ţărm, vâslaşii luară darurile, merindele şi băutura, şi le aşezară în corabie; aşternură apoi pe punte un pat de pânză de in pentru ca voinicul să doarmă liniştit. Ulise se sui apoi şi se culcă tăcut. Feacii se aşezară în rând pe laviţe, sloboziră btgonul din piatra găurită şi plecară, lovind cu lopeţile.
Un somn adânc şi lin ca moartea se lăsă atunci pe pleoapele voinicului. Cum patru armăsari înhămaţi la acelaş car, porniţi de sfichiul biciului, se reped toţi odată pe câmpie, ca luaţi de vânt, şi străbat iute drumul, aşa şi vasul se tot sălta din coadă, pe când, din dărăt, valurile întunecoase ale mării se tot ridicau mânioase. Corabia sbura sigur şi iute, că nici şoimul, pasărea cea mai uşoară, n'o putea ajunge din urmă, aşa de repede brăzda ea marea, ducând cu sine pe bărbatul cuminte ca şi zeii, pe viteazul ce a pătimit atâtea necazuri în războaie ori pe valurile sbuciumate ale mării. Acum dormea fără grijă şi uitase tot ce răbdase. Când se ivi pe cer luceafărul de dimineaţă, vasul se şi apropie de insula dorită. într'un loc al Itacei se află portul lui Forcis, un zeu vechiu al mării; acolo două maluri râpoase ieşite înainte îl înconjură şi-l apără de mânia valurilor şi a vânturilor puternice. Vasele ce apucă să se adăpostească într'însul nici n'au nevoe de otgoane. în fund se înalţă un măslin
stufos, a cărui umbră ascunde o peşteră plăcută închinată Naiadelor[1], în acest adăpost, răcorit de un izvor nesecat, erau vase şi ulcioare de piatră, în cari îşi pun albinele mierea. Pe nişte mari gherghefuri de piatră Nimfele îşi ţes pânzele de purpură. Peştera are două ieşiri: una dinspre miază noapte e pentru folosinţa oamenilor; cealaltă dinspre miazăzi e pentru zei. Oamenii nu umblă pe acolo, ci numai zeii. Feacii cinsteau şi măslinul şi peştera şi într'acolo îşi împinseră vasul şi-l urcară pe jumătate pe nisip, aşa de vrednici erau vâslaşii. Ei se scoborâră şi scoaseră şi pe Ulise adâncit încă în somn, de-l aşezară pe nisip cu aşternutul lui de in cu tot; îi mai scoaseră şi avutul, pe care i-l dăruiseră Feacii din îndemnul Minervei, la curtea lui Alcinou, şi i-l aşezară departe de drum, la tulpina măslinului, ca nu cumva vreun drumeţ să i-l ia, înainte ca el să se deştepte. Pe urmă porniră îndărăt acasă. în vremea asta Neptun îşi aduse aminte cum îl ameninţase pe Ulise şi iscodi gândul lui Jupiter:
—«Slăvite Jupiter, ce zeu o să mă mai cinstească de acum, dacă nişte oameni ieşiţi din sângele meu, Feacii, nu ţin seama de mine? Credeam să-l mai pun pe Ulise la multe încercări, înainte de a-l lăsa să-şi vadă casa, nu că vroiam să-l împiedic să se întoarcă, deoarece tu însuţi i-ai făgăduit-o şi i-ai jurat-o. Feacii însă l-au dus pe mare şi l-au lăsat adormit pe ţărmul Itacei, ba l-au mai încărcat de daruri: de aur, de aramă şi de vestminte scumpe aşa de multe, că nu aducea atâtea dela Troia, dacă îi era dat să se întoarcă neatins cu partea lui de pradă».
Iar Jupiter îi răspunse:
—«Vai, puternice Neptun, ce vorbă îţi veni să spui? Că doar zeii nu ţi se împotrivesc, şi e şi greu să nesocotească pe cel mai de cinste dintre dânşii! Iar dacă vreun om se bizuie pe putere şi nu te cinsteşte, n'ai decât să te răzbuni pe urmă; fă cum îţi cere inima».
—«Zeule adunător de nori, îi răspunse atunci Neptun, aş face eu cum spui, dacă nu m'aş teme de mânia ta şi nu m'aş feri de ea. Dar doresc să le scufund corabia în valuri, când se vor întoarce din Itaca, ca mai pe urmă Feacii să înceteze de a mai călăuzi pe străini; o să ascund apoi oraşul după un munte mare».
— «Iubite frate, îi răspunse Jupiter, cred şi eu că aşa e mai bine; când Feacii vor privi din cetate cum vine corabia, prefă-o atunci într'o stâncă '
[1] Nimfe protectoare ale râurilor.

mare, dar tot la fel să fie, ca lumea toată să se mire, şi ascunde apoi oraşul după un munte uriaş».
Abia auzi Neptun vorbele, că se şi repezi spre Scheria, unde stau Feacii şi aşteptă acolo până ce vasul iute se apropie şi atunci îi trase un pumn bun, de-l prefăcu în stâncă, iar el plecă pe dată. Feacii, corăbieri de soi, se puseră să vorbească între dânşii: •
-«Vai, cum ne-a înţepenit năpasta vasul, tocmai când era să intre în port». Aşa vorbeau, că nici nu bănuiau ce se întâmplase. Dar Alcinou le spuse:
-«Doamne, iată că s'a împlinit spusa tatei, că el îmi tot zicea că Neptun e supărat pe noi,

căci, nevătămaţi, îi ducem pe toţi acasă şi mai zicea că odată şi odată una din cele mai frumoase corăbii ale Feacilor o să se scufunde în mare, tocmai când o să se întoarcă dintr'un drum îndepărtat şi că în munte o să ne-ascundă oraşul. Aşa spunea bătrânul şi iată că totul s'a împlinit. Dar, hai, să facem ce-o să vă spun, să nu mai călăuzim pe niciun străin, care ar mai veni în oraşul nostru, şi să-i jertfim lui Neptun şaisprezece tauri aleşi, ca să-i fie milă de noi şi să nu ne mai ascundă oraşul după un munte mare».
Aşa grăi. Speriaţi, Feacii pregătiră taurii, în timp ce căpeteniile adunate se rugau lui Neptun în picioare în jurul altarului.
In vremea asta, Ulise se deşteptă pe pământul ţării lui, unde domnise, şi pe care, după o lipsă aşa de lungă, nici nu-l mai cunoştea, căci Minerva îl învăluise în ceaţă ca să nu-l cunoască nici pe dânsul nimeni şi ca ea să-i lămurească totul, că nu voia ca soţia, prietenii şi oamenii să afle că s'a întors, până n'o pedepsi îndrăsneala peţitorilor. De aceea totul i se păru sub altă înfăţişare şi drumurile şi portul şi stâncile înalte şi copacii verzi. Se sculă atunci şi privi în jur pământul părintesc şi se porni să plângă. Se lovi apoi cu mâna peste cap oftând şi îşi spuse:
-«Vai, unde mă aflu? Ce oameni mai locuesc acest pământ? Sunt ei răi, sălbateci, nedrepţi ori primitori şi temători de zei? Unde să-mi duc avutul ăsta şi ce drumuri să mai bat şi eu? De ce n'am rămas la Feaci? Aş fi nimerit eu la alt crai, care mă primea şi mă trimetea acasă. Acum nici nu ştiu unde să-mi ascund avutul, ca să nu cadă pe mâinile altora. Doamne, că înşelători au mai fost fruntaşii şi căpeteniile Feacilor, de m'au lăsat aici într'o ţară necunoscută, după ce mi-au făgăduit că o să mă ducă în Itaca. Pedepseşte-i Jupiter, tu zeul celor ce te roagă, ce porţi grija lumii şi pedepseşti orice păcat. Dar, hai, să-mi cercetez comorile şi să văd, de nu mi-au luat pe corabia lor nimic».
140
După ce vorbi, el îşi numără bogăţiile, scăunelele, ligheanele, aurul şi mândreţea de veştminte şi nu-i lipsea nimic. Se puse apoi să plângă tare şi se aruncă oftând pe ţărmul. sgomotos al mării, când iată că-i ieşi Minerva înainte sub chipul unui ciobănel de oi, subţire ca un fecior de crai, cu o manta frumoasă pe umeri, cu opinci în picioarele frumoase şi cu o suliţă în mână. Cum îl văzu, Ulise se apropie bucuros de dânsul şi îi spuse:
- «Prietene, pentrucă pe tine te întâlnesc întâi pe ţărmul ăsta, bine te-am găsit şi să dea Domnul să-mi ajuţi să-mi mântui avutul ăsta şi pe mine. Mă rog de tine şi îţi sărut genunchii ca unui zeu, spune-mi ce ţară-i asta? Ce oameni o locuesc, e oare o insulă, ori o limbă mănoasă de pământ?»
Zeiţa îi răspunse:
—«Străine, ori nu ţi-i a bună, ori vii de departe, de mă întrebi de ţara asta, că doar nu-i aşa de necunoscută şi i-au aflat de nume neamuri multe şi dela soare-răsare şi dela soare-apune. Şi chiar de-i aspră şi nu hrăneşte cai, aşa puţin întinsă cum e, e încă rodnică, de vreme ce rodeşte din belşug şi grâu şi vin; stropită de ploi dese şi de rouă răcoritoare, caprele şi vitele au păşune destulă, iar în păduri sunt fel de fel de copaci şi de izvoare nesecate în văi. De aceea şi numele ei, Itaca, străine, a ajuns până la Troia şi chiar pe ţărmurile Achaei, despre care se spune că's tare departe».
Cuvintele acestea îl umplură de bucurie pe Ulise, că auzise numele ţării lui dragi venind depe buzele Minervei, fiica lui Jupiter! El îi vorbi atunci aşa, dar nu-i spuse adevărul, că'n mintea lui nutrea fel de fel de gânduri ascunse:
—«Şi eu în marea şi depărtata mea Cretă am auzit vorbindu-se de Itaca, unde mi-a fost dat să viu cu avutul meu, din care am lăsat o parte la copii, căci am fugit de acasă, pentrucă am ucis pe fiul lui Idomeneu, pe Orsiloc cel neîntrecut la alergări, fiindcă nu voia să-mi dea şi mie parte din prada Troiei, pentru care atât pătimisem în lupte ori pe apele mării. Căci la Troia n'ascultam de tatăl lui şi aveam sub mine ostaşii mei. Odată, pe când se întorcea dela ţară cu un singur însoţitor, mă pusei şi-l pândii la drum şi îl străpunsei cu lancea de aramă. Era o noapte întunecoasă şi nimeni nu ne văzu. Aşa-l omorâi nebăgat în seamă, şi, de cum îl văzui mort, mă dusei la un vas al feacilor, şi-i rugai ca, în schimbul unei părţi din avutul meu, să mă scoată ori la Pilos ori în Elida, pe unde stăpânesc Epeii. Cu toată truda lor, că n'au vrut doar să mă înşele, vânturile i-au dus însă mai departe şi peste noapte i-au împins pe ţărmul ăsta. Ne-am grăbit atuncea să intrăm în port şi, oricât eram de osteniţi,
141
nici nu ne-am gândit măcar să mâncăm ci ne-am scoborât şi ne-am întins pe ţărm, unde somnul m'a cuprins. Feacii mi-au scos, în vremea asta, avutul din vas şi mi l-au pus

alături pe nisip. Apoi s'au suit din nou pe vas şi au pornit în spre Sidon, iar eu am rămas aici părăsit».
Aşa vorbi, iar Minerva zâmbi şi-l mângâie cu mâna pe umeri, şi, prefăcută într'o femdie frumoasă, trupeşe, dibace în meşteşugul femeilor, îi grăi aşa:
-«Nu-i zeu, care să te întreacă în viclenie! Şiretule, nesăturat de înşelăciune, nici chiar în ţară la tine nu te laşi de plăsmuirile tale dragi. Dar nu umbla cu mine cu aşa născociri, că doar ne pricepem amândoi şi, dacă tu-i întreci pe toţi oamenii la minte şi la vorbă, şi eu printre zei sunt cunoscută ca chibzuită şi iscusită. Mă mir că nu te-ai priceput că eu sunt Minerva, fiica lui Jupiter, care te spijină în toate treburile tale şi te-am făcut iubit de toţi Feacii. Acum am venit să ne chibzuim împreună şi să-ţi ascundem avutul dăruit din îndemnul meu de Feaci, când ai plecat. Şi o să-ţi mai spun că ţi-i scris să mai pătimeşti chiar la curtea ta. De aceea du-te, dar nu destăinui nici unui bărbat, nici unei femei că ai rătăcit pe drum şi că ai sosit, ci rabdă pe tăcute mulţimea de nedreptăţi şi de necazuri ale unor ticăloşi». Ulise îi spuse atunci:
-«Zeiţă, să fie cât de iscusit, e greu să te cunoască cineva, că tu ne ieşi în cale fel şi chip. Eu ştiu atâta că erai bună cu mine cât am luptat în faţa Troei. Dar de când am dărâmat oraşul lui Priam şi de când ne-am suit iar pe corăbii şi un zeu vrăjmaş mi le-a risipit, de atunci, fiică a lui Jupiter, nu te-am mai văzut şi nici pe vas nu te-am mai zărit, ca să mă aperi de necazuri. Cu pieptul frânt am tot pribegit, până ce zeii m'au izbăvit de rău. La urmă doar, la Feaci, m'ai liniştit cu vorba ta şi m'ai dus în cetatea lor. Acum, în numele tatălui tău, îţi sărut genunchii, că eu nu cred că am ajuns în Itaca ci în altă ţară şi că tot ce-mi spui e ca să mă ispiteşti şi să mă înşeli. De aceea te rog să-mi întăreşti dacă-i drept că am sosit acasă».
Minerva îi spuse atunci:
- «Tot nu ţi-am scos gândul din cap! Cum să te las la aşa nevoie, om bun de gură şi isteţ la minte? Care altul, când se întoarce la el, după atâta vreme, nu arde de dorul să-şi vadă nevasta şi copiii? Dar tu nu vrei să ştii nimic, înainte de a iscodi pe Penelopa, ce ţi-a rămas acasă cum ai lăsat-o, de-şi mistuie nopţile şi zilele în lacrimi şi suspine. Eu nu mi-am pierdut credinţa, că ştiam că o să te întorci acasă şi o să-ţi pierzi tovarăşii, dar

nu voiam să mă pun de pricină cu unchiul meu Neptun, ce te duşmăneşte că i-ai orbit feciorul. Hai, acum să-ţi arăt Itaca şi să-ţi alung îndoiala. Iată portul lui Forchis, un zeu bătrân al mării, iată şi măslinul stufos din fundul portului şi peştera umbroasă şi plăcută închinată Naiadelor; în peştera asta tu aduceai jertfe zânelor, şi iată şi Neritul cel acoperit cu păduri».
Aşa-i vorbi şi zeiţa îi risipi ceaţa de se văzu pământul. Ulise se bucură de ţara lui şi-i sărută ţărâna dătătoare de hrană şi cu braţele întinse se rugă de zâne:
—«Zânelor Naiade, fiice ale lui Jupiter, nu credeam să vă mai văd vreodată şi iată că acum mă închin vouă cu bucurie şi o să vă aduc şi daruri ca altădată, dacă Minerva biruitoarea m'o milui cu vieaţa şi o face să-mi crescă feciorul».
Minerva cu ochii albaştri îi spuse atunci:
—«Fii liniştit şi nu te mai necăji cu grija asta ci, hai, să ascundem într'un loc de taină al peşterei odoarele ca să rămână neatinse, iar pe urmă să ne chibzuim ce-i de făcut».
Cu aşa vorbe zeiţa intră în peştera întunecoasă şi căută un loc ascuns, unde Ulise se grăbi să ducă aurul, arama şi veştmintele frumoase dăruite de Feaci; el le rândui pe jos, iar Minerva, fiica lui Jupiter, închise intrarea cu o piatră. Se aşezară apoi amândoi la rădăcina măslinului sfânt şi puseră la cale pierzarea peţitorilor obraznici. Şi Minerva cu ochii albaştri vorbi întâi:
—«Slăvite fiu al lui Laerte, gândeşte-te cum să izbeşti mai bine pe peţitorii obraznici, care de trei ani se poartă ca stăpânii la tine în casă, peţind pe mândra ta nevastă şi făcându-i daruri de nuntă. Dar ea jăluind te aşteaptă să te întorci, îi poartă cu momele pe toţi şi le trimite vorbe, deşi gândul ei e altul».
Iar Ulise îi răspunse aşa:
—«Stăpâno,denu-mivorbiaide toate astea,piereamşieu ca Agamemnon în casa mea. De aceea spune-mi, cum să mă răzbun pe ei. Stai lângă mine şi îmbărbătează-mi inima ca în zilele când am dărâmat frumoasele turnuri ale Troiei. Că de mă ocroteşti fără de preget, zeiţo cu ochi albaştri, mă simt în stare să lupt cu sprijinul tău împotriva a trei sute de războinici».
Iar zeiţa cu ochii albaştri îi răspunse:
—«De bună seamă, o să fiu lângă tine şi n'o să te pierd din ochi la săvârşirea faptei şi

trag nădejdea că mulţi din peţitorii, ce-ţi toacă averea,
143
o să stropească pământul cu sângele şi creerul ţâşnit din ţeastă. O să te fac să nu te mai cunoască nimeni, o să-ţi sbârcesc pielea netedă a trupului mlădios, o să fac să-ţi cadă părul blond depe cap, o să te îmbrac în sdrenţe, ca oricui să-i fie scârbă de tine, o să-fi întunec frumoşii ochi acum, ca astfel să te arăţi sluţit peţitorilor şi fiului şi nevestei, pe care i-ai lăsat la curte.
Du-te mai întâi la Eumeu, ce-ţi păzeşte porcii şi-i plin de dragoste faţă de tine şi faţă de fiul şi de cuminţea ta soţie Penelopa. O să-l nimereşti la turmă nu departe de stânca Corbului şi de izvorul Aretusei, unde porcii se îngraşă mâncând ghindă şi bând apă mâloasă. Să stai acolo la el şi să-l întrebi de toate până mă întorc dela Sparta, unde mă duc să chem pe Telemac, că fiul tău a plecat la marea Lacedemonă, la Menelau, ca să afle vreo veste despre tine şi de mai trăieşti încă».
Iar Ulise îi răspunse atunci:
-«De ce nu l-ai liniştit, tu, care ştii totul? Ai vrut să rătăcească şi el pe mare, să pătimească şi el, pe când alţii îi pradă averea?»
Iar Minerva cu ochii albaştri îi răspunse:
-«Să n'ai tu grija asta, că eu singură l-am dus ca să-şi facă nume bun; nu se trudeşte de loc ci se află la curţile lui Menelau, unde i se dau toate din belşug. Ce-i drept, peţitorii s'au pus la pândă pe un vas ca să-l omoare înainte de a ajunge acasă, dar n'o să se întâmple una ca asta ci mai de grabă i-o înghiţi pământul pe unii din nemernicii ce-i toacă averea».
Şi după ce vorbi aşa, Minerva îl lovi cu o nuia, de i-se sbârci pe dată pielea netedă, trupul i se gârbovi, părul bălai îi căzu; era acuma un moşneag şi ochii frumoşi odinioară i-se înroşiră, îl acoperi apoi cu o sdreanţă şi cu o haină peticită şi pătată, iar, la urmă, îl înveli cu o piele năpârlită de cerb şi-i dădu un toiag şi o desagă cu o baeră de curea, iar, după ce se chibzuiră, se despărţiră, şi zeiţa purcese spre Lacedemonă, la fiul lui Ulise.
144

CANTUL XIV

Ulise de depărta de port şi se urcă pe cărarea pietroasă prin păduri şi coline, pe unde îi arătase Minerva că se afla porcarul, care îngrijea de avutul lui mai mult decât toţi slujitorii cumpăraţi odinioară. îl găsi sub pridvor, într'un loc deschis, unde-şi aşezase nişte frumoase şi mari grajduri. După plecarea lui Ulise şi fără ajutorul stăpânei ori al bătrânului Laerte, el le zidise din pietre necioplite şi le împrejmuise cu un gard de spini. Pe afară le întări cu uluci de miez de stejar; înăuntrul curţii închipui, unele lângă altele, 12 cocine de porci, fiecare cu 50 de scroafe a făta culcate. Vierii dormeau pe afară, mai puţini la număr, căci îi mâncaseră peţitorii. Cum în fiecare zi porcarul le trimetea pe cel mai mare şi mai gras, nu mai rămăsese decât 360. Pe lângă turmă se aflau de pază câini ca nişte fiare, crescuţi cu mâna lui de Eumeu, mai marele porcarilor. El tocmai atunci îşi potrivea pe picior nişte opinci dintr'o piele de bou vopsită. Trei dintre porcari se aflau care încotro cu turmele lor, al patrulea plecase de nevoe la oraş să ducă peţitorilor porcul cel mai bun, să-l înjunghie şi să se sature de frageda lui carne. De cum îl zăriră pe Ulise, câinii se repeziră să-l latre. Priceput, el se puse la pământ şi-şi aruncă toiagul din mâini. Dar totuşi o păţea rău chiar la stânele lui, dacă porcarul nu ieşea din pridvor şi da fuga la dânsul, lăsând să-i cadă pielea. Se răsti apoi la câini şi-i alungă cu pietre şi-i spuse lui Ulise:
— «Era cât pe-aci să te mănânce zăvozii ăştia, moşule, şi să mă facă de ocară, ca şi cum n'aş avea destule belele pe cap. Că toată ziua îmi tânguesc stăpânul şi îngraş turmele să le mănânce străinii iar el, bietul, flămând, rătăceşte printre străini, de mai trăieşte şi vede lumina soarelui. Dar vino cu mine, moşule, în bordeiul meu şi, după ce te-i sătura de mâncare şi băutură, să-mi spui de unde eşti şi ce necazuri te-a adus pe aici».
145
Aşa vorbi şi-l duse pe Ulise în bordei şi-l aşeză pe un pat de ramuri stufoase, pe cari le acoperi cu pielea miţoasă a unei capre sălbatece. Ulise se bucură de aşa primire şi grăi:
—«Dea domnul să ţi se împlinească, taică, tot ce doreşti că m'ai primit cu aşa bunătate!»
Porcarul Eumeu îi răspunse atunci:
—«Chiar de sunt şi mai nenorociţi ca tine, eu tot îi primesc bine pe musafiri, că oaspeţii şi cerşetorii ni-i trimite Dumnezeu, iar darul ce le facem, oricât de mic, e pe placul lui, că atât pot da slugile, ce tremură când poruncesc stăpânii tineri. Că aşa vor zeii să nu se întoarcă stăpânul ce mă iubea, şi care mă înstărea, îmi da casă, pământ şi femee,- cum

face stăpânul cel bun, când sluga s'a trudit din greu şi Dumnezeu i-a blagoslovit truda. Uite şi munca mea a tot sporit şi stăpânul meu mă răsplătea, dacă îmbătrânea aici, dar el s'a prăpădit. Mai bine pierea întreagă sămânţă a Elenei decât să se piardă atâta floare de viteji ! Că stăpânul meu s'a dus la Troia şi s'a luptat pentru cinstea lui Atride».
Şi după ce vorbi aşa, Eumeu îşi suflecă sub brâu haina şi se duse în cocina purceilor, de unde luă vreo doi; îi aduse de-i tăie, îi pârli, apoi îi îmbucătăţi şi-i înfipse în frigări. După ce se rumeniră, îi puse aşa fierbinţi dinainte lui Ulise, nescoşi din frigări, îi presără cu făină albă şi mai turnă într'un vas de lemn un vin ca mierea şi se aşeză în faţa lui şi-l îndemnă aşa:
—«Iaospătează-te,moşule,dinhranaastalăsatăslugilor,că peţitorii doar mănâncă porcii cei mai graşi, fără milă şi ruşine. Dar zeilor nu le place ticăloşia şi nu cinstesc decât ce-i drept. Chiar şi vrăjmaşii înşişi, când tabără într'o ţară străină şi pradă cu voia Celui de sus, când se întorc acasă cu corăbiile pline, tot se gândesc cu teamă la pedeapsă. Dar peţitorii ăştia, se vede că au aflat de undeva că mi-a pierit stăpânul, de nu peţesc pe calea dreaptă pe Penelopa şi nu se întorc pe acasă, ci-i toacă avutul lui Ulise fără cumpăt şi cruţare. Nu-i zi şi noapte dela bunul Dumnezeu, ca să nu-i înjunghie, nu o vită ci două, şi să nu golească fără măsură ulcioarele şi să bea vinul. Ehei, ce de avere mai avea stăpânul meu, cum nu mai are nimeni depe uscat ori chiar în Itaca. Douăzeci de oameni la un loc nu pot avea atâtea avuţii. Şi să ţi-le spun cu deamănuntul: pe uscat douăsprezece mari cirezi de boi, tot atâtea stâne de oi, tot atâtea cocine de porci şi staule de capre păzite de oameni cu simbrie sau de păstorii lor. în Itaca, la capătul insulei, pasc unsprezece
turme de capre păzite de oameni iscusiţi şi în fiecare zi unul din ei duce peţitorilor caprele ce li se par mai grase şi mai bune. Iar eu de aceea mă îngrijesc de porcii ăştia şi le trimit pe cel mai bun». Pe când vorbea aşa, Ulise mânca şi bea de zor şi tăcea, căci se gândea cum să-i piardă pe peţitori. Iar după ce oaspătă şi-şi puse inima la loc, Eumeu umplu cu vin paharul, din care băuse şi i-l dădu. Ulise îl bău, se bucură şi vorbi aşa porcarului:
—«Dar cine-i, taică, omul aşa bogat şi puternic, care te-a cumpărat pe tine şi spui că a pierit apoi în cinstea lui Agamemnon ?
Cum îl chiamă, că poate îl cunosc, că numai Jupiter şi ceilalţi zei ştiu, dacă l-am întâlnit şi dacă nu vin să vă aduc veşti despre dânsul, căci prin multe ţări am mai rătăcit !».
Mai marele porcarilor îi răspunse:
— «Ehei, moşule, pe nimeni nu-l mai cred feciorul şi nevasta lui Ulise, că nevoiaşii de toate, cerşetorii tot mint şi se feresc să spună drept, că, decum vine vreunul în Itaca se şi duce întins la stăpână-mea de-o înşală prin vorbe mincinoase. Ea îi primeşte bine, îi ospătează şi-i iscodeşte, se vaită apoi, de i se scurg lacrimile pe gene, cum se întâmplă femeei ce şi-a pierdut bărbatul printre străini. Şi tu, moşule, parcă te văd că ai să ticlueşti o poveste mincinoasă, numai să-ţi dea un rând de haine şi un suman. Că bietul stăpânul meu nu mai trăieşte. Câinii şi păsările l-au jupuit de piele, ori poate peştii de mare l-au mâncat şi oasele îi stau pe ţărm ascunse sub nisip. S'a dus şi nu i-a lăsat nimănui şi mai ales mie decât părereride rău,căcicum osă maigăsescunstăpânatât de cumsecade, ori unde aş merge, chiar de m'aş întoarce la părinţi acasă ?
Nu-i plâng atât pe dânşii, deşi mi-i dor de ei să-i văd în ţară, cât îl plâng pe Ulise. Mă topesc de dorul lui şi, măcar că nu-i de faţă, mi-e greu să-i rostesc numele, aşa mă iubea şi avea grije de mine; deşi-i departe, mi-i drag ca un frate».
Iar Ulise îi răspunse atunci:
—«Taică, chiar de nu vrei să mă asculţi şi socoti că nu se mai întoarce; chiar dacă nu mă crezi, eu tot îţi spun şi nu în vânt ci cu jurământ, că Ulise o să se întoarcă. Să-mi dai răsplata pentru vestea bună, când o să se întoarcă la curte, un rând de haine şi un suman; cu toată sărăcia mea, înainte să nu-mi dai nimic, că mi-e silă ca de poarta iadului de omul, care, de nevoie, înşală; mi-s martori Dumnezeu şi casa asta primitoare şi vatra lui Ulise, la care am găsit adăpost, că tot ce spun

eu o să se împlinească. Chiar anul ăsta, chiar înainte de sfârşitul lunei, chiar peste câteva zile, Ulise o să se întoarcă acasă şi o să-i pedepsească pe cei ce şi-au bătut joc la curtea lui de nevasta şi de fiul lui». Porcarul Eumeu îi răspunse:
—«N'o să te cinstesc eu, moşule, de vestea bună, pentrucă Ulise n'o să se mai întoarcă

niciodată acasă. De aceea, bea-ţi paharul liniştit şi să vorbim de altele ca să nu mi se deştepte amintirile ce mă mâhnesc. Să lăsăm la o parte jurământul, dar fie ca Ulise să se întoarcă aşa cum o doresc şi eu şi Penelopa şi moş Laerte şi Telemac cel aidoma cu zeii. Bietul băiat îmi dă de grijă, zeii l-au făcut frumos ca un brad şi-mi închipuiam că n'o să fie mai pe jos decât taică său nici la faţă, nici la port, dar iată că vreun duh rău ori vreun om i-a tulburat mintea lui aşa de sănătoasă şi l-a făcut să meargă la Pilos ca să afle veşti despre taică-su. Peţitorii îl pândesc însă la întoarcere pentru a stârpi pe nebăgate de seamă din Itaca sămânţa lui Arcesios. Dar să-l lăsăm pe dânsul, ori că duşmanii pun mâna pe el, ori că Jupiter îl scapă. Mai bine, spune-mi, moşule, necazurile tale; spune-mi pe neminţite: cine eşti, de unde vii şi unde ţi-i cetatea, neamul ? Cu ce corabie ai venit, cum te-au adus vâslaşii în Itaca. Ce neam de oameni sunt ei ? Că n'aveai cum să vii pe jos aici».
Iar Ulise îi răspunse:
—«O să-ţi spun totul aşa cum este, dar de am avea de mâncat şi de băut şi am sta aici în tihnă, pe când ceilalţi îşi văd de treburi, nici într'un an întreg n'aş apuca să-ţi povestesc necazurile cu care m'au bătut zeii. Eu am văzut lumina zilei în Creta. Tata a fost om bogat şi a avut şi crescut la i curtea lui mai mulţi copii legiuiţi; mama era o roabă, pe care o luase ca ţiitoare; tata, Castor, fiul lui Hilax, mă iubea însă ca şi pe copiii lui legiuiţi, el care era cinstit de toţi Cretanii, ca om bogat şi părinte de fii vrednici. Dar a fost să moară şi fraţii mei îşi împărţiră moştenirea, trăgându-şi partea la sorţ, iar mie îmi dădură doar o casă şi prea puţin avut.
Dar cum eram destoinic, mă însurai cu o fată de oameni bogaţi, căci nu eram netrebnic ori fricos. Deşi sunt aşa veştejit, dacă te uiţi la păr, poţi încă vedea ce spic a fost, căci multe necazuri m'au bătut. Minerva şi Marte îmi daseră îndrăsneală şi bărbăţie, iar când, punând gând rău duşmanilor, mă aşezam la pândă cu alţi viteji, niciodată inimii oţelite nu-i păsa de moarte, ci săream din rânduri cu suliţa în mână şi doboram pe oricine îl ajungeam din fugă. Aşa mă purtam în luptă, căci treburile paşnice nu mi-au plăcut şi nici gospodăria cu_care îţi sporeşti neamul; nu

mă bucuram decât de corăbii, de lopeţi, de suliţe ascuţite, de săgeţi, de care alţii se înspăimântă; dar se vede că Dumnezeu a voit-o aşa, că oamenii au fel de fel de gusturi. Chiar înainte ca Grecii să plece la Troia, de nouă ori m'am pus în fruntea vitejilor şi a corăbiilor împotriva neamurilor străine şi toate mi-au ieşit din plin. Luam întâi pe alese ce-mi plăcea din pradă şi sorţul îmi dădea pe urmă şi mai multe. în chipul ăsta casa îmi sporea, de ajunsei temut şi iubit de toţi Cretanii. Dar când Jupiter hotărî ca să pornim pe drumul Troiei, unde aveau să se prăpădească aţâţi viteji, Cretanii ne porunciră, mie şi lui Idomeneu, să le ducem vasele la locul luptei. N'avui încotro, fiindcă aşa voia norodul. Acolo Grecii se luptară nouă ani, iar în anul al zecelea dărâmarăm oraşul lui Priam şi abia atunci pornirăm către casă. Dar nu ştiu ce zeu îi împrăştie pe Greci, iar bietului de mine Jupiter îmi puse gând rău. Nu rămăsei acasă decât o lună ca să mă bucur de copii, de nevastă, şi de agoniseală şi mă şi împinse inima să plec spre Egipt cu vase frumoase şi cu tovarăşi buni. Pregătii vreo nouă vase, strânsei apoi şi oamenii. Vreo şase zile ei chefuiră, că le dădusem din belşug vite ca să le închine zeilor şi să aibă şi pentru dânşii. A şaptea zi plecarăm din Creta pe un vânt de Miazănoapte, ca pe cursul unei ape şi nici unei corăbii nu i se întâmplă nimic ci toţi şedeau pe laviţe, teferi şi voioşi, mânaţi de vânt şi de cârmaci.
în ziua a cincea ajunserăm la frumosul fluviu Egiptos, unde îmi oprii corăbiile şi poruncii tovarăşilor să nu se depărteze ci să stea de pază la vase şi trimisei înainte doar iscoade. Dar ei nu ascultară decât de trufia lor şi nu se bizuiră decât pe putere şi porniră să prade frumoasele ogoare ale Egiptenilor, să le răpească femeile şi pruncii şi să omoare pe bărbaţi, de merse svonul îndată la cetate. Cum auziră larma, oamenii veniră în goană din zori de zi, de strălucia câmpia de soldaţi, de care şi de arme. Jupiter vârî atunci spaima în tovarăşi, de nu îndrăzniră să ţină piept năvălitorilor, aşa că moartea îi seceră din toate părţile, unii căzură răpuşi de vârful suliţii, iar alţii fură prinşi de vii şi puşi la munci silnice. îmi dete atunci Dumnezeu un gând (deşi era poate mai bine să pier acolo, că tot nu mi-a fost scris să scap de pacoste): îmi scosei repede din cap coiful şi-mi lăsai de pe umăr scutul, îmi lepădai din mână suliţa şi m'aruncai în faţa cailor craiului, de-i sărutai genunchii. Lui îi fu milă de mine şi mă scăpă şi mă urcă în car şi mă luă cu el la curte. Dar soldaţii lui se năpustiră asupra mea şi mă ameninţară să mă omoare cu săgeţile lor, iar el îi potoli, că se temea de răsbunarea lui Jupiter găzduitorul, care

grozav se
149
mânie pe răutate. Aşa rămăsei şapte ani acolo, de-am adunat averi mari, căci Egiptenii mă încărcară cu daruri. în anul al optulea, sosi un Fenician, mincinos nevoe mare, care pricinuise multe rele oamenilor cu scorniturile lui şi mă momi să mă duc cu el în ţara lui, unde îşi avea casa şi averea. Statui cu dânsul un an întreg.
Când lunile şi zilele se scurseră şi anul se sfârşi şi anotimpurile îşi începură din nou mersul, el ticlui o minciună nouă şi mă porni pe o corabie, spunând să duc cu el o încărcătură până'n porturile Libiei, dar gândul lui era să mă vândă şi să ia preţ bun pe mine. Cu toată bănuiala, mersei cu el de nevoe iar vasul plutea luat de un vânt de miazănoapte prin faţa Cretei, când Jupiter ne puse la cale pierirea. De aceea în clipa în care îi pierdusem din ochi ţărmul şi nici alt pământ nu se mai zăria şi nu vedeam decât cerul şi întinderea fără sfârşit a apei, el trimise deasupra corăbiei un nor negru, iar marea se întunecă sub el. Şi iată că Jupiter tună atunci şi ne trăsni; corabia se răsuci şi se umplu de miros de pucioasă. Fenicienii se prăbuşiră în vâltoare şi apele îi luau în jurul vasului ca pe nişte păsări de mare, că n'a vrut Dumnezeu să se mai întoarcă. Dar mie Jupiter îmi puse în mână catargul ca să scap de moarte; îl îmbrăţişai şi mă lăsai în voia vânturilor. Şi astfel nouă zile m'am tot dus până ce în noaptea întunecoasă a zecea talazul mă svârli în ţara Tesproţilor[1], unde Fidon, craiul lor, se îndură să aibă grije de mine, pentrucă fiul său mă găsise sfârşit de frig şi de trudă şi mă sculase cu mâna lui, de mă duse în casa părintească, unde îmi dăduse o haină şi o manta. Acolo am auzit vorbindu-se de Ulise; anume, Fidon îmi spuse că-l găzduise şi-l ospătase în drumul lui spre Itaca, ba îmi şi arătă averea, pe care stăpânul tău o strânsese: aramă şi aur şi ferul greu de lucrat, averi cu care cineva şi-ar hrăni casa până în neamul al zecelea. Acum ea era păstrată la curtea lui, că îmi mai spunea craiul că Ulise se dusese la Dodona[2] ca să cerceteze oracolul lui Jupiter dela stejarul cel pletos, căci voia să ştie, dacă, după o lipsă atât de mare, trebuia să se întoarcă acasă pe faţă ori într'ascuns. Ba închinându-se la zei, Fidon mi-a şi jurat că vasul şi vâslaşii ce aveau să-l ducă pe Ulise în ţara lui stăteau gata dar eu pornii înainte ca să se

[1] Locuitori din Epir, prieteni ai celor din Itaca.
[2] Localitate în Epir, celebră prin sanctuarul lui Zeus şi prin oracolul panelenic, care interpreta foşnetul stejarului sacru sau zborul păsărilor.

150
întoarcă dânsul, căci s'a nimerit să plece un vas tesprot la Dulichios şi Fidon porunci la oameni să aibă grije de mine şi să mă ducă la craiul Acast. Dar ei îmi puseră gând rău să mă scufunde şi mai mult în nenorocire şi, de îndată ce corabia se depărta de ţărm, se şi învoiră să mă facă rob şi îmi schimbară hainele; în loc de haină şi de manta, îmi puseră o sdreanţă, uite haina asta ruptă pe care o vezi. Chiar spre seară ajunserăm la ogoarele plăcute ale Itacei şi atunci mă legară strâns cu nişte funii de laviţele vasului, iar ei se deteră jos pe ţărm şi se puseră la masă.
Dar Dumnezeu îmi deslegă uşor frânghia şi atunci mă acoperii pe cap cu zdreanţă asta şi mă lăsai de-a-lungul cârmei şi mă pusei apoi să înot voiniceşte. Ajunsei aşa la ţărm scăpând de dânşii, o luai apoi la deal, pe unde era o pădure deasă de stejar şi mă ascunsei acolo. Ei mă mai căutară căinându-se, dar, când văzură că-şi pierd vremea degeaba, se urcară iarăşi în corabie. Chiar zeii m'au scăpat de ei şi m'au adus în casa unui om cum se cade, că-mi e dat pesemne să mai trăiesc».
Porcarul Eumeu îi spuse atunci:
— «Povestirea ta, sărmane, m'a înduioşat, că mult ai mai pribegit şi pătimit ! Dar când mi-ai pomenit de Ulise, n'ai fost cu chibzuială, că nu te cred. Bătrân cum eşti, nu ţi-e ruşine să minţi? Ştiu bine că nu e dat lui Ulise să se întoarcă. Mult trebue să-l mai urască zeii pe stăpânul meu, dacă nu l-au făcut să piară în luptă cu Troenii ori n'a murit după războiu lângă prieteni, ca să nu-i ridice Grecii un mormânt şi să nu-i lase şi lui fecioru-su o slavă mare; aşa, l-au luat Ielele în taină, iar eu trăiesc aci singur lângă porci şi nu mă duc niciodată la cetate, decât doar numai, când mă chiamă înţeleaptă Penelopă, dacă îi vine vreo ştire. Atunci toţi cei din casă se pun s'o cerceteze şi cei mîhniţi de lipsa îndelungată a craiului şi cei ce-i toacă averea. Dar mie nici nu-mi vine să te descos, nici să stau de vorbă de asta, de când un Etolian[1], care ucisese un om şi, după ce rătăcise mult, venise la mine acasă şi-l primisem bine, m'a păcălit cu povestirea lui. El mi-a spus că-l văzuse pe stăpânul meu în Creta, la Idomeneu, dregându-şi corăbiile sfărâmate de o furtună. Şi mai zicea că Ulise o să se întoarcă vara asta ori la toamnă cu avere multă şi

cu toţi tovarăşii. De aceea şi tu, moşule mult păţit, dacă soarta te-a adus la mine, nu căta să-mi faci pe plac şi să mă încânţi, minţind, că nu pentru asta
Locuitor al Etoliei, din nordul golfului Corint.
151
o să te găzduesc şi să te cinstesc, ci pentrucă mi-i teamă de cel de sus şi milă de tine».
Ulise îi răspunse atunci:
—«De[x]bunăseamă eşti prea neîncrezător, dacă jurămintele mele nu te-au putut îndupleca. Dar hai să facem o prinsoare şi martor să ne fie Dumnezeu. Dacă stăpânu-tău o să se întoarcă acasă, tu să-mi dai o haină şi un suman şi să mă trimiţi la Dulichios, unde voi să merg; dacă n'o să se întoarcă, după cum îţi spun, atunci pune.slugile să mă prindă şi să mă arunce de pe vârful stâncii acestea, pentrucă nici un cerşetor să nu mai cuteze să umble cu minciuni».
Iar Eumeu îi răspunse :
— «Frumos nume mi-aş mai dobândi, moşule, în lume, acum şi după moarte, dacă, după ce te-am primit şi găzduit în casă, te-aş ucide. Cum aş îndrăsni să mă închin celui de sus? Dar iată că a sosit şi vremea cinei. Numai să-mi vie şi tovarăşii, ca să gătim la vatră o masă bună».
Şi cum vorbeau aşa, se întoarseră şi păstorii cu turmele şi închiseră porcii în cocine, unde stăteau peste noapte, care şi vuiră de larma lor. Atuncea Eumeu le porunci porcarilor:
— «Alegeţi porcul cel mai gustos, ca să-l tăiem în cinstea oaspelui ce vine din ţări depărtate; şi noi să ne veselim de masa asta, că destul ne trudim să păstrăm porcii ăştia cu colţi albi, iar alţii se bucură nepedepsiţi de rodul muncii noastre». Aşa vorbi şi despică el singur lemnul cu toporul ascuţit de aramă. Tovarăşii îi aduseră atunci un porc gras de cinci ani şi-l aşezară lângă vatră. Ca un om cuminte, Eumeu nu uită de Cei de sus ci smulse un smoc de păr de pe capul porcului şi-l asvârli în foc şi se rugă apoi de zei să-l aducă acasă pe Ulise. Luă pe urmă o despicătură de stejar, pe care şi-o păstrase, când despicase lemnele şi îl lovi cu ea în cap pe porc de-l omorî îndată. Păstorii îl înjunghiară apoi, îl pârliră şi-l spintecară, iar Eumeu luă bucăţi de carne crudă de pretutindeni, le înveli în prapuri, le presără cu făină de orz, şi le aruncă pe vatra aprinsă. Ce rămase, tăie în felii, pe care le puse în frigări şi după ce le rumeni cu îngrijire, le scoase din foc, şi le aşeză în străchini. Eumeu se sculă apoi în picioare, le împărţi ca om drept ce era. Făcu din ele şapte părţi: o parte ca prinos zânelor şi lui Mercur, fiul Maei, iar pe Ulise îl cinsti cu întreaga spinare a porcului cu colţi albi. Ulise se învioră atunci şi-i spuse:
—«Dea Domnul să te iubească Cel de Sus, că m'ai milostivit cu o bucată atât de bună, măcar că sunt aşa cum sunt».
152
Eumeu îi răspunse:
—«Ia şi mănâncă, moşule, din tot ce-ţi stă în faţă, căci Dumnezeu ne dă ori nu ne dă, aşa cum vrea, că la mila lui stau toate».
Aşa vorbi şi închină prinosuri zeilor şi, după ce stropi pe jos vin
■ negru, îi întinse paharul plin lui Ulise, ce şedea lângă partea lui. Pâinea le-o împărţi Mesaulios, slujitor, pe care, după ce plecase stăpânul său şi fără ajutorul Penelopei ori al lui moş Laerte, îl cumpărase Eumeu cu banii lui dela nişte oameni din Tafos.
Mesenii îşi întinseră mâinile, de-şi luară bucatele puse dinainte şi, după ce mâncară şi băură îndeajuns, Mesaulios strânse ce mai rămăsese din pâine, iar păstorii sătui se sculară, de se duseră să se culce. Veni o noapte mohorâtă şi neagră; de sus nu înceta să ploaie iar zefirul bătea puternic.
Pentru a-l ispiti pe Eumeu, cât se îngrijea de dânsul, şi ca să vadă dacă o să-i dea sumanul lui ori o să-l ceară dela vreo slugă, Ulise se puse să vorbească:
—«Ascultă-mă acum, Eumee, şi voi cu toţii; o să vă spun ceva ca să mă laud; uite, mă stârneşte vinul ce-l face şi pe înţelept să cânte şi'l împinge la râs şi la joacă şi-i smulge câte o vorbă, ce era mai bine să n'o spună. Dar acum că mi s'a deslegat limba, nu-mi mai pot ascunde gândul. Ehei, de ce nu-s tânăr şi în putere, ca atunci când stăm la pândă în faţa Troei !
Ulise şi Menelau erau în frunte, iar eu eram al treilea, că doar ei m'aleseseră. Dar când ajunserăm la cetate sub zidul ei înalt, ne culcarăm înarmaţi lângă oraş, într'un loc mlăştinos, prin iarbă şi prin stuf. Era o noapte rea şi bătea un crivăţ gheţos, de împrăştia

o zăpadă fină şi rece ca o brumă şi ne umplu scuturile de ţurţuri. Toţi ceilalţi se înveliră în hainele şi mantalele lor şi, cu spatele apărat de pavăză, dormeau liniştit, numai eu, neghiobul, îmi uitasem în cort mantaua de iarnă, că nu-mi închipuisem că o să fie un frig aşa de groaznic şi nu luasem cu mine decât scutul şi o haină uşoară. Pe la straja a treia, când stelele scăpată, îl împinsei cu cotul pe Ulise de alături şi-i vorbii aşa, de mă înţelese îndată:
—«Tu, fiu din viţa lui Laerte, meştere Ulise, să ştii că nu scap cu zile, că mă dă gata frigul şi nu am cu mine mantaua; nu ştiu cum m'a pus naiba să vin numai cu haina asta şi acum n'am ce-i face».
Aşa vorbii, dar el, ca om tot atât de iscusit la sfat ca şi la luptă, şi iscodi ceva:

—«Taci; bagă de seamă să nu te audă unul de ai noştri». Apoi cu capul rezemat în cot vorbi:
—«Ascultaţi, prieteni, mi-a venit în somn un vis, că tare ne-am depărtat de corăbii; să se ducă unul din voi la Agamemnon să-i spună să trimeată aici oameni cât mai mulţi».
Şi cum rosti cuvintele astea, Toas, fiul lui Andremon, şi sări de-şi scoase mantaua de purpură şi porni în fugă spre tabără. Eu mă învelii cu haina lui şi dormii liniştit până în zori. Ehei, de aş fi tânăr şi puternic ca atunci ! Să vezi cum unul din porcari mi-ar da sumanul din dragoste şi cinste pentru un om ca mine: aşa, îmbrăcat cu zdrenţe, toţi mă nesocotesc».
Iar Eumeu răspunse :
—«Bine ai vorbit, moşule, şi să ştii că n'ai spus nimic fără folos. N'o să duci lipsă de suman şi de nimic din ce se cade unui biet om sărman venit de departe. Dar mâine dimineaţă să-ţi iei iarăşi sdrenţele, că n'avem aici multe sumane, nici haine de primenit; fiecare are numai câte una. Când s-o întoarce fiul lui Ulise, o să-ţi dea el o haină şi un suman şi o să te îndrepte unde vrei».
Şi, după ce vorbi aşa, se sculă şi făcu lângă vatră un pat, pe care aşternu piei de capră şi de oaie. Ulise se întinse, iar porcarul aruncă peste dânsul un ţol mai gros ce-l avea de schimb, de se învelea când vremea era prea rea. Aşa se odihni Ulise iar păstorii cei mai tineri se culcară şi ei lângă dânsul. Numai Eumeu nu vru să doarmă departe de turmă ci ieşi înarmat. Ulise se bucură de grija ce-o avea în lipsa lui de casă şi avut. Porcarul îşi puse'apoi pe umerii vânjoşi o sabie tăioasă; se înveli într'un suman gros, peste care aruncă un cojoc miţos de capră şi apucă o suliţă. ascuţită ca să se apere de câini şi de oameni. Şi merse aşa să se culce, lângă turme, după nişte stânci, unde dormeau porcii, într'un loc ferit de crivăţ.

CANTUL XV

Minerva sbură până în întinsa Lacedemonă ca să-l îndemne pe fiul lui Ulise să se întoarcă acasă. Cei doi tineri şedeau culcaţi sub pridvorul lui Menelau. Pisistrat dormea liniştit, dar somnul nu se prindea de genele lui Telemac, căci în umbra nopţii el se gândea cu îngrijorare la taică-său. Minerva se apropie de el şi-i spuse :
— «Nu-i bine, Telemac, să rătăceşti prea mult, departe de casa ta; nu-ţi lăsa averea pe mâna nemernicilor de acolo, dacă nu vrei să-ţi irosească totul şi să-ţi împartă moşiile între dânşii şi drumul să-ţi fie în zadar. De aceea roagă-l iute pe viteazul Menelau să-ţi dea voie să pleci ca să-ţi mai găseşti încă acasă pe maică-ta, că tată-său şi fraţii ei o tot îndeamnă să se mărite cu Eurimac, cel mai darnic dintre peţitori, care făgăduieşte şi zestrea cea mai bogată. Mi-e teamă ca ea să nu-ţi ia ceva de acasă fără ştirea ta, din avutul tău, că aşa-i făcută femeea să vrea să ducă totdeauna cât mai mult în casa bărbatului ce o ia şi nici nu se mai gândeşte la soţul cel dintâiu şi la copiii făcuţi cu el, ba nici nu mai întreabă de dânşii. De aceea pleacă şi până în ziua, în care o da Dumnezeu să-ţi iei o vrednică soţie, încrede-ţi averea roabei ce ţi-i mai de credinţă. Acum o să-ţi mai dau un sfat şi nu-l uita. Câţiva din peţitori s'au pus la pândă pe la strâmtoarea dintre Itaca şi stâncile din Samos dar nu cred că o să le izbutească gândul, ci mai de grabă pe mulţi îi va înghiţi pământul înainte ca să-ţi toace ei averea. De aceea abate-ţi corabia dela insulă şi călătoreşte în timpul nopţii. Iar Dumnezeu care veghează o să-ţi sufle un vânt puternic. Cum ajungi la ţărmul Itacei, scoboară singur şi trimete la cetate corabia şi pe tovarăşi, iar tu du-te întâi la porcarul Eumeu, omul cel mai de încredere. Dormi acolo

şi spune-i să meargă în cetate să înştiinţeze pe Penelopa că ai venit sănătos din Pilos».
155
După aşa vorbe, zeiţa se întoarse în Olimp, iar Telemac împinse cu vârful piciorului călcâiul lui Pisistrate, de-l deşteptă şi-i spuse:
—«Scoală, fiu al lui Nestor, înhamă-ţi caii la car şi să pornim». Dar Pisistrat răspunse :
—«Oricât am fi de nerăbdători, prietene, nu putem pleca, în puterea nopţii; nu-i mult până să se ivească zorii. De aceea aşteaptă ca Atridul să-ţi pună darurile în car şi să te petreacă cu vorbe prieteneşti, căci oaspele îşi aduce aminte de o gazdă bună».
Abia vorbi şi zorii se şi iviră iar Menelau se sculă din patul unde se culcase cu frumoasa Elena cu păr de aur şi veni la tineri. Cum îl văzu, feciorul lui Ulise se şi grăbi să pună o haină şi să-şi arunce pe umerii vânjoşi o manta mai mare; apoi ieşi din pridvor şi-i spuse craiului:
—«Fiu al lui Atreu, dă-mi drumul să plec de acum acasă, că mi-e dor să-mi văd căminul».
Iar acesta îi răspunse :
—«Telemac, de vrei să pleci, eu nu te ţin mai mult pe aici, ba chiar mi-e ciudă pe gazda, care se pierde de dragul oaspeţilor ori nu-i poate suferi, aşa că în toate e bine să fii cu măsură. E deopotrivă de rău să-l îndemni să plece pe un oaspe ce vrea să mai stea, cât e să-l opreşti pe unul grăbit să plece. E bine să-i ai de grijă cât vrea să stea şi să-l laşi să se ducă îndată ce doreşte. Dar mai aşteaptă totuşi să-ţi pun în car darurile frumoase ca să le vezi cu ochii şi să spun femeilor să gătească masa cu ce avem din belşug la curte, că-i mai bine şi mai frumos să pleci sătul la un drum aşa de lung. Iar dacă voeşti să apuci prin Argos şi prin Elada, atunci o să te întovărăşesc chiar eu; iute îmi înham caii şi te duc prin cetăţi şi toţi au să se grăbească să-ţi dea daruri câte un scăunel de aramă ori doi catâri ori un lighean frumos, ori vreun pahar de aur».
Dar cumintele Telemac îi răspunse:
—«Slăvite Menelau, doresc să mă întorc acasă, că la plecare n'am lăsat pe nimeni să-mi păzească averea şi teamă îmi e ca, tot umblând după tata, să nu pier eu însumi ori să nu-mi piară ceva din avere».
Cum auzi acestea, Menelau îi spuse îndată nevestei şi roabelor să gătească ospăţul cu ce aveau ei din belşug în casă. Dar tocmai atunci,
156
sculat din pat, sosi la curte Etoneu, fiul lui Boetes, ce locuia pe aproape, şi lui îi porunci Menelau să aprindă focul şi să frigă carnea iar el se grăbi să asculte. Menelau se duse apoi într'o odaie cu Elena şi cu fiul său Megapentes şi, când sosi în locul unde îşi avea ascunse lucrurile scumpe, luă o cupă adâncă şi spuse şi lui fecioru-său să ia un vas de argint. Elena se opri în faţa lăzilor, unde se aflau pânzeturile minunate, lucrate chiar de mâna ei. Dintr'însele ea luă o pânză, cea mai frumoasă şi mai mare, care strălucea ca un luceafăr şi se afla în fundul lăzii. Ei trecură apoi cu toţii prin palat şi când ajunseră la Telemac, Menelau îi spuse:
— «Să dea Domnul să te întorci cu bine cum doreşti. Din câte odoare am la curte, o să-ţi dau pe cel mai frumos şi mai scump; primeşte ulciorul ăsta minunat cu totul şi cu totul de argint, cu marginea aurită, lucrat de Vulcan. Mie mi l-a dăruit Fedim, craiul Sidonilor, când m'a găzduit la întoarcerea dela Troia; cu drag ţi-l dăruesc ţie acum».
Şi după ce vorbi aşa, Menelau îi puse în mână cupa adâncă iar puternicul Megapentes îi aşează în faţă vasul de argint, pe care-l adusese; la urmă şi frumoasa Elena se apropie cu pânza şi îi spuse:
—«Şi eu, fătul meu, îţi dau ca amintire pânza asta lucrată de mine, ca să o dai şi tu în ziua nunţii mult dorite nevestei tale; până atunci, să stea printre lucrurile de preţ ale mamei tale şi îţi mai urez să te întorci cu bine la curte, în ţara ta iubită».
Aşa grăi şi-i puse în mâini frumoasa pânză, pe care el o primi cu bucurie, iar Pisistrat înminunat aşează darurile în coşul carului. Bălanul Menelau îi duse apoi pe amândoi în sala mare a curţii şi se aşezară pe scaune şi pe jeţuri; o fată le turnă dintr'un ibric de aur, într'un lighean de argint apă, cu care se spălară pe mâini şi le întinse dinainte o masă lustruită, pe care chelăriţa o umplu cu pâine şi cu mâncare din belşug. Etoneu tăie carnea şi-o împărţi, iar feciorul lui Menelau turnă vinul în pahare. Mesenii îşi întinseră braţele să apuce din bucatele puse dinainte. Iar după ce mâncară şi băură de ajuns, Telemac şi feciorul lui Nestor îşi înhămară caii şi se suiră în care, de ieşiră din curtea cu pridvorul răsunător. Merse cu ei şi Menelau cu o cupă de aur plină cu vin ca să
157
închine înainte de plecare. Craiul se opri înaintea cailor şi, închinând spre dânşii cupa,

spuse :
—■ «Noroc, băieţi, şi duceţi închinările mele şi craiului Nestor, care mi-a purtat întotdeauna o dragoste de tată, când ne luptam în faţa Troiei».
Iar cumintele Telemac răspunse: ,
—«O să-i spun lui Nestor, mărite Doamne, aşa cum zici. Vai, de aş putea şi eu să mă întorc în Itaca şi să-i spun şi tatei cât de bine m'ai primit la tine şi ce daruri scumpe mi-ai făcut !».
Iar când sfârşi, prin dreapta trecu în sbor un vultur mare ducând în ghiare o gâscă albă răpită din curte; pe când slugile şi femeile fugeau după dânsul ţipând, el se apropie de car, ţinând tot pe dreapta cailor. Cu toţi se veseliră când văzură asta şi prinseră inimă, iar feciorul lui Nestor spuse cel dintâiu:
— «Oare, slăvite Menelau, pentru noi e semnul ăsta ori pentru tine ?» Pe când Menelau se chibzuia ca să răspundă mai nimerit, îi apucă
Elena înainte:
—«Ascultaţi cum Dumnezeu îmi lămureşte semnul şi ce o să se întâmple. în chipul în care vulturul, scoborât din locul unde îşi are puii, şi-a încleştat în ghiare o gâscă crescută în curtea noastră, aşa şi Ulise, după ce a pribegit şi a pătimit atâta, o să se întoarcă acasă şi o să se răzbune, poate că a şi ajuns în ţară şi pune la cale moartea peţitorilor».
Cumintele Telemac îi răspunse:
—«Dacă o să-ţi împlinească vorba Jupiter, soţul Junonei, o să mă închin la tine ca unei zeiţe !»
Şi după ce vorbi aşa, dădu biciu cailor de sburară năvalnic prin cetate în spre câmpie. Şi cât ţinu ziua nu lăsară să se odihnească jugul. Iar când apuse soarele şi noaptea se aşternu peste drumuri, ajunseră la Fera, acasă la Diocles, fiul lui Orsiloc, născutul din fluviul Alfeu, unde maseră peste noapte şi gazda le dădu daruri de ospeţie. A doua zi, cum se iviră zorii trandafirii, îşi înhămară caii, se urcară în minunatul lor car, trecură prin curtea cu pridvorul răsunător, îşi biciuiră apoi caii de ajunseră sburând la cetatea înaltă a Pilosului. Atunci Telemac vorbi aşa feciorului lui Nestor:

—«Mi-ai jurat să-mi faci ce o să-ţi cer. Suntem prieteni şi prin părinţi şi pentrucă suntem de o seamă şi drumul ăsta, pe care l-am făcut împreună, o să ne lege şi mai mult, - de aceea nu mă duce mai departe de vasul meu; lasă-mă să mă scobor aici, ca nu cumva, de dragul de a mă cinsti, bătrânul să nu ne ţină mai mult la curtea lui, că eu trebue să plec cât mai iute».
Aşa grăi şi Pisistrat se chibzui cum şi-ar putea împlini mai bine făgăduinţa şi, la urmă, crezu că-i mai nimerit să-şi îndrepte caii spre ţărm, de ajunse la corabie, unde aşezară în partea din spre cârmă darurile de aur şi veştmintele ce i le dase Menelau, şi-l îndrumă aşa cu vorba pe Telemac:
—«Hai, urcă mai repede în corabie, zoreşte-ţi tovarăşii să plece până nu mă întorc eu la curte şi nu-i spun totul tatei, că-l ştiu pornit şi n'o să te lase să te duci cu mâna goală ci o să te caute aici; şi cred că fără tine nu se întoarce, că altfel grozav s'ar supăra».
Şi după ce vorbi aşa, el îşi mână caii cu coame frumoase. Iar Telemac îşi îndemnă aşa tovarăşii:
—«Grăbiţi, prieteni, corabia să ne suim în ea şi să pornim pe mare». Aşa le vorbi iar ei îl ascultară îndată şi se aşezară pe laviţe şi, pe
când se pregăteau şi el se închina Minervei la capătul corăbiei, iată că veni la dânsul un fugar din Argos, unde ucisese un om, un ghicitor, ce se trăgea din neamul lui Melamp, care locuise odată în Pilosul bogat în turme în sânul unei curţi îndestulate. O părăsise însă fugind din ţara lui din pricina lui Neleu, domnitorul, care timp de un an îi poprise avutul iarpe el îl pusese în lanţuri în casa lui Filacos, că, împins de setea răzbunării, necinstise pe Ificles de dragul fetei lui Neleu. La urmă însă, Melamp scăpase dela moarte şi împinsese până în Pilos boii din Filaca, se răzbunase de ruşinea ce-i făcuse Neleu, îl însurase pe frate-su cu fata craiului şi pribegise la Argosul bogat în cai, unde fusese sortit să moară, domnind peste multe noroade. Acolo se însurase, îşi înălţase o curte mândră şi avusese doi copii viteji, pe Antifat şi pe Mantios. Antifat a fost tatăl lui Oicleu şi acesta al lui Amfiaraos, care, cu toată dragostea lui Jupiter şi a lui Apolon, n'a ajuns în pragul bătrâneţii, ci a pierit la Teba,

înşelat de nevastă-sa, ademenită cu daruri. El a avut copii pe Amfiloc şi pe Alcmeon, iar

Mantios a avut pe Polifide şi pe Clitos, de a cărui frumuseţe îndrăgindu-se Aurora cu tronul de aur Fa răpit şi l-a făcut nemuritor. Iară la moartea lui Amfiaraos, Apolon a orânduit ca Polifide să fie ghicitorul cel mai neîntrecut din lume; dar de ciudă pe tatăsău, el fugi de acasă în Hiperesia[1], unde se aşează şi ghicea la toată lumea semnele zeilor. Fiul lui, numit Teoclimene, venea acum, când Telemac se închina Minervei, şi îi vorbi aşa:
—«Prietene, pentrucă te nimeresc făcând jertfe, te jur pe zeul, pe care-l cinsteşti, pe tine şi pe oamenii tăi, răspunde-mi drept şi nu-mi ascunde nimic: cine eşti tu? De unde eşti şi unde ţi-i cetatea şi neamul ?»
Iar cumintele Telemac răspunse:
—«Ţin să-ţi spun adevărul fără ocol. Sunt din Itaca şi tata e Ulise, dacă totul nu-i cumva un vis, căci acum el a pierit de o moarte năpraz-nică. De aceea mi-am luat corabia şi oamenii, ca să mai aflu de lipsa lui».
Iar Teoclimene îi răspunse:
—«Şi eu îmi părăsesc ţara, fiindcă am ucis un om cu fraţi mulţi şi neamuri în Argosul bogat în cai şi cu mare vază printre Greci. Fug de dânşii ca să scap de moarte, că aşa mi-i soarta să pribegesc prin lume. De aceea, ia-mă în corabie ca pe un fugar ce te roagă să nu laşi să mă omoare, căci sunt urmărit».
Iar Telemac răspunse:
—«Nu-mi vine să nu te primesc; de aceea, hai cu mine şi te vom primi cum vom putea».
Aşa îi vorbi şi luă dela ghicitor suliţa cu vârful de aramă de i-o puse pe punte. Se urcă apoi şi el lângă cârmă, se aşează alături de Teoclimene. Din îndemnul lui, oamenii deslegară otgoanele, rânduiră frânghiile, împlântară catargul de brad prin scobitura punţii şi-l legară cu frânghii; întinseră pânzele albe prinse cu curele. Minerva cu ochii albaştri le trimise un vânt prielnic, venit din cer senin, iar corabia sbură spintecând valurile

Oraş în Ahara.

sărate. Când soarele asfinţi şi negurile se lăsară peste drumuri, împinsă de vântul bun, corabia trecu pe lângă Fea[1] şi pe lângă coastele Elidei, pe unde stăpânesc Epeii şi de acolo lunecă iute Telemac până la insulele stâncoase[2], că nu ştia dacă scapă cu vieaţă ori moare.
In vremea asta, Ulise cina cu porcarul şi cu ceilalţi păstori şi, după ce mâncară şi băură îndeajuns, ca să-l ispitească pe porcar, de vrea să-l mai ţină în gazdă ori îl trimite la cetate, el îi grăi aşa:
—- «Ascultaţi-mă, Eumeu şi voi ceilalţi tovarăşi, mâine dimineaţă doresc să mă duc în cetate ca să cerşesc, să nu vă cad belea. Dar daţi-mi o povaţă şi o călăuză bună ca să mă ducă. Nevoia mă face să colind oraşul, că doar mi s'a întinde pâine şi un pahar de vin. O să mă duc şi la curtea lui Ulise să-i duc o ştire şi cumintei Penelope şi să mă vâr şi eu printre peţitori, că poate s'or milostivi să-mi dea şi mie ce-a rămas dela masa lor bogată, că şi eu voiu împlini tot ce mi-or porunci să fac. Şi îţi spun drept şi ia aminte că, cu ajutorul lui Mercur, care blagosloveşte munca omului, nu-i nimeni mai priceput decât mine, când e vorbă să fac foc, să despic lemne şi să gătesc de masă, să frig carnea şi să torn vin, să fac tot ce face nevoiaşul la casa omului bogat».
Dar păstorul Eumeu îi răspunse supărat:
—«Dar ce-ţi veni, măi omule ? Se vede că dai zor să mergi la moarte, de ţii să te vâri printre peţitori, a căror semeţie a ajuns până în înaltul cerului... Nici slujitorii lor nu sunt ca tine, ci tineri, îmbrăcaţi cu haine bune, cu părul pomădat, cu faţa luminoasă, forfotesc în jurul meselor aducând mâncare şi băutură. Rămâi mai bine cu noi, că doar nu cazi povară nimănui, nici mie nici oamenilor ăştia. Iar când s'o întoarce fiul lui Ulise, el o săţi dea şi haine şi suman şi te-a trimete unde vrei».
Iar Ulise îi răspunse:
—«Să te iubească Cel de sus cum te iubesc eu. Că tu, Eumeu, pui capăt pribegiei şi năpastei mele. Nimic nu-i mai jalnic decât să umbli fără căpătâiu şi numai pântecul e de vină, de câte îndură bietul om ce

Port în Elida.
între Grecia continentală şi Itaca.

hoinăreşte şi se luptă cu nevoia. Dar pentrucă mă opreşti, şi-mi spui să aştept pe Telemac, vorbeşte-mi de mama lui Ulise şi de taică-su, pe care, la plecare, îl lăsase în

pragul bătrâneţei: mai sunt pe lumea asta ori au răposat ?»
Mai marele peste porcari îi răspunse:
—«Apoi o să-ţi spun, moşule, aşa cum este: că Laerte trăeşte încă şi se roagă mereu de Dumnezeu să-i ia vieaţa, că tot îl jeleşte pe Ulise şi pe cuminţea lui nevastă, a cărei moarte l-a umplut de mâhnire şi l-a făcut să simtă prea de vreme bătrâneţea, că ea sărmana se prăpădise tânjind amarnic după fiul ei. Dă, Doamne, să nu moară nimeni, aşa ca dânsa din cei ce mi-s dragi din casa asta şi se poartă cu mine bine. Cât a trăit ea, deşi mâhnită, eram bucuros să stau de vorbă cu dânsa, căci ea m'a crescut împreună cu Climena, copila ei mai mică, şi ne-a iubit la fel. Dar cum crescurăm, pe Climena a măritat-o cu un om din Samos, care umpluse casa cu daruri, iar mie Anticlea mi-a dat o haină, un suman şi nişte opinci frumoase, şi m'a trimis la ţară şi mi-a arătat totdeauna o dragoste de mamă. Acum nu am nimic din toate astea. E drept că Dumnezeu mi-a blagoslovit munca şi nu duc lipsă de nimic, ba încă pot să ajut pe alţi sărmani vrednici de cinstire, dar nu mai pot să aud o vorbă dela stăpână-mea, de când năpasta peţitorilor a căzut peste casă. Şi doar au nevoie slugile să stea de vorbă cu stăpâna lor, să o mai întrebe de multe toate, să mai mănânce şi să mai cinstească un pahar cu ea, ba să mai ducă la ţară şi câte un dar ce le merge la inimă».
Ulise atunci îi spuse :
—«Cum văd, de mic copil ai pribegit departe de ţară şi de părinţi. Povesteşte-mi tot ce ţi s'a întâmplat şi nu lăsa nimic la o parte. Te-ai născut într'un oraş, pe care l-a pustiit războiul, ori poate ai rămas singur pe lângă oi sau boi şi vrăjmaşii te-au luat pe o corabie şi te-au vândut apoi pe bani buni unui stăpân ?»
Mai marele peste porcari răspunse:
—«Fiindcă mă iscodeşti să afli ce mi s'a întâmplat, şezi de mă ascultă în tăcere şi bea din vinul ăsta. Noaptea e doar lungă şi avem tot timpul să stăm de vorbă şi să dormim, că nu e bine să te culci de-

vreme, că somnul prea mult strică; ori cui dintre voi îi e somn, se poate duce să se culce, dar mâine în zori să îmbuce ceva şi să pornească turmele stăpânului. Iar noi aici, în bordeiu, mai îndemnând cu paharul şi cu mâncarea, o să mai trezim amintirea plăcută a necazurilor de demult. Omul, care a răbdat prea multe şi a tot pribegit, găseşte o plăcere chiar şi în durere. De aceea o să-ţi răspund la ce mă întrebi.
Poate ai auzit de o insulă cu numele de Şira; e în drumul soarelui pe deasupra Ortigiei[1]; nu-i tocmai locuită, dar e plăcută, mănoasă în vin şi în grâu, bogată în boi şi oi. Oamenii de acolo nu ştiu ce-i foametea şi nici molimele aşa de uricioase. Când în cetate îmbătrâneşte un rând de oameni, atunci vin Apolon şi cu Diana şi-i lovesc uşor cu săgeţile lor. în toată insula sunt două oraşe şi peste amândouă domnea tata, Ctesios, fiul lui Ormene, ca un Dumnezeu, când iată că sosiră cu un vas încărcat cu fel de fel de lucruri, nişte Fenicieni, straşnici corăbieri dar mari hoţi. La noi la curte se afla o Feniciană voinică, frumoasă şi meşteră la lucru. Şireţii negustori o amăgiră şi ea se duse să spele rufele la mare.
Unul dintr'înşii o ademeni pe vas şi se dădu în dragoste cu dânsa şi atât ajunge ca s'o scoţi din minţi pe femeia cea mai cuminte. El o întrebă atunci cine e şi din ce ţară ? Ea pe dată îi vorbi de curţile părinteşti şi-i spuse:
—«M'am născut în Sidonul avut în aramă şi sunt fata bogatului Aribas şi nişte hoţi din Tafos m'au răpit, pe când veneam dela ţară, şi m'au vândut cu preţ bun stăpânului ce sade aci».
Iar Fenicianul îi răspunse:
— «De ce nu te întorci cu noi la tine acasă ? Ai vedea din nou curţile părinţilor tăi, care trăiesc încă şi se zice că-s bogaţi».
Femeia spuse atunci:
—«Aşa o să fac, dar să-mi juraţi că mă duceţi teafără acasă la părinţi».
[1] Insulă în sudul Mării Egee, în centrul arhipelagului Cicladelor.

Aşa le vorbi, iar ei toţi se jurară cum le ceruse. Iar după ce au jurat, ea îi sfătui aşa:
—«De acum tăceţi şi când m'o întâlni să nu-mi vorbească nimeni dintre voi nici pe drum, nici la fântână, ca să nu prindă de veste bătrânul, că dac'o bănui mă pune în lanţuri şi nici de voi nu-i bine... Ţineţi în voi taina şi grăbiţi de vă cumpăraţi ce vă trebue, iar când vasul o fi încărcat să-mi daţi de ştire să vă aduc aur cât oi putea, ba o să vă mai dau şi altă plată pentru drum, că eu la curte cresc pe fiul stăpânului, un copil sburdalnic, pe

care o să caut să-l iau în vasul vostru, ca să-l trimeteţi printre străini pe bani buni, căci preţueşte mult».
Aşa vorbi femeia şi se întoarse la curte. Negustorii au rămas la noi un an întreg şi şi-au încărcat vasul cu fel de fel de mărfuri, iar când isprăviră cu încărcatul, trimiseră de veste femeiei. Un pehlivan veni la curtea tatei cu o salbă de aur şi de chilimbar, pe care mama şi femeile ei şi-o treceau din mână în mână, o sorbeau cu ochii şi de mirau de preţ. Omul făcu atunci pe tăcute un semn Fenicianei, pe care ea îl înţelese, şi el se întoarse apoi la vas. Femeia mă luă pe loc de mână şi ieşi din curte; în pridvor, ea găsi paharele de aur pe mesele unde mâncaseră oamenii ce însoţiseră acum pe tata la sfat. Ea înşfacă vreo trei pahare şi le îndosi în sân, iar eu, copil fără minte, mergeam după ea. Soarele asfinţi şi negurile se lăsară peste drumuri, când ajunserăm grăbiţi la portul unde se afla vasul Fenicienilor. Ei se suiră şi ne luară şi pe noi şi o porniră pe drumul apei cu vânt puternic. Şase zile şi şase nopţi plutirăm fără popas, dar când veni ziua a şaptea, Diana, arcaşa straşnică, ţinti cu o săgeată în femeie, de o prăvăli în fundul corăbiei ca o pasăre de mare. Oamenii o aruncară atunci în apă să fie de hrană peştilor şi focilor, iar bietul de mine rămăsei singur cu dânşii. Purtat de vânt şi de valuri, vasul ajunse apoi în Itaca, unde Laerte mă cumpără cu banii lui şi aşa m'am trezit în ţara asta».
Iar Ulise îi spuse atunci:
—«Mult m'a mişcat povestea ta, fârtate, că multe ai mai pătimit, dar pe lângă rele Dumnezeu ţi-a dat şi bine, pentru că, după atâtea necazuri, ai nimerit peste casa unui om de treabă, unde ai ce mânca şi bea din belşug

şi unde trăeşti liniştit. Dar eu, până a ajunge aici, prin multe cetăţi şi pe la multe case am mai pribegit !».
Aşa vorbiră şi adormiră dar nu prea mult, că îndată se iviră zorii. în vremea asta tovarăşii lui Telemac ajunseseră la ţărm, deslegaseră pânzele, scoborâseră iute catargul şi împinseră vasul în port, unde îl prinseră şi-l legară cu otgoanele; se scoborâră apoi pe ţărm, unde îşi gătiră masa şi-şi dreseră vinul, şi după ce mâncară şi băură îndeajuns, cumintele Telemac rupse tăcerea:
—«Duceţi acum vasul în oraş, că mai trec pe la ciobani, la ţară, iar pe sub seară viu şi eu la voi, şi mâine în zori vă întind o masă de bun venit cu friptură şi vin din belşug».
Atunci Teoclimene îl întrebă pe Telemac :
—«Dar eu, băiete dragă, unde să mă duc? La care din fruntaşii ţării asteia să trag, ori să mă duc de-a-dreptul la maică-ta, la curte ?»
Iar Telemac răspunse:
— «Te pofteam la mine acasă, unde avem de toate pentru oaspeţi; dar n'o să-ţi fie bine acolo, că n'o să fiu acasă şi nici n'ai să vezi pe mama, care nu se arată la curte printre peţitori, ci stă în rândul de sus al casei, unde ţese o pânză. Ţi-aş putea spune să te duci la Eurimac, fiul lui Polib, la care toţi se uită ca la Dumnezeu, căci el e cel mai de frunte şi ţine cu dinadinsul să ia pe mama şi să intre în cinstea lui Ulise. Dar numai Cel de sus ştie dacă, în loc de ziua nunţii, n'au să dea mai nainte peţitorii peste ziua morţii».
Pe când vorbea aşa, pe la dreapta îi sbură un uliu, solul iute al lui Apolon, ce sfâşia cu ghiarele o porumbiţă, de-i împrăştie penele pe pământ, între Telemac şi corabie. Când îl văzu, Teoclimene luă pe Telemac de o parte şi, apucându-l de mână, îi spuse:
—«Nu fără ştirea lui Dumnezeu, băiete, îţi sboară pasărea asta în dreapta. Eu am privit-o cu luare aminte şi am înţeles că e un semn. Nu, nu; în toată Itaca nu e o viţă mai domnească decât a voastră şi vouă vi-i dat să fiţi pururi stăpâni».
Iar cumintele Telemac răspunse:♦

—«Dea Dumnezeu să fie aşa cum spui şi să vezi atunci ce prietenie aş lega cu tine şi ce daruri ţi-aş mai da, că nimeni nu s'ar putea crede mai fericit ca tine».
Aşa vorbi şi spuse apoi lui Pireu, un credincios al său:
—«Piree, tu cel mai credincios dintre tovarăşii ce m-au însoţit la Pilos, du-l pe oaspe în casa ta şi cinsteşte-l până mă întorc».
Iar Pireu răspunse atunci:
—«Oricât ai sta, prietene, o să am eu grijă de el şi n'o să ducă lipsă de nimic».
După aşa vorbe, Pireu se urcă din nou în corabie, îşi chemă apoi tovarăşii cari veniră repede de se aşezară la vâsle. în vremea asta Telemac îşi puse sub picioare frumoasele lui sandale, luă de pe punte suliţa puternică cu ascuţişul de aramă. Oamenii deslegară otgoanele şi, după spusa lui, vasul pluti spre oraş, în vreme ce, grăbit, el merse spre

cocinele cu mii de porci, printre care dormea Eumeu, porcarul bun şi credincios faţă de stăpân.
166
CANTUL XVI
în zorii zilei, Ulise şi porcarul aprinseră focul în bordei, gătiră ceva de îmbucat şi porniră la câmp pe oameni cu turmele, când iată că deodată, în loc să latre, câinii începură să se gudure, cum îl văzură pe Telemac. Ulise băgă de seamă şi auzi în aceeaşi vreme un tropot de paşi. De aceea îi spuse lui Eumeu:
—«De bună seamă, vinevreun tovarăş orivreun prietin,căci zăvozii se gudură, în loc să latre şi aud un tropot de paşi».
Abia sfârşise a vorbi şi fiul lui iubit se şi opri în tindă. Porcarul se sculă mişcat, scăpând din mâini vasul, în care potrivea vinul, şi alergă înaintea stăpânului şi prinse a-l săruta pe cap, pe ochii lui frumoşi şi pe amândouă mâinile. Cum un tată bătrân îşi primeşte pe singurul lui copil, când se întoarce din ţări străine, după mulţi ani de lipsă, aşa şi porcarul îl îmbrăţişa pe frumosul Telemac, parcă ar fi scăpat dela moarte şi-i spunea cu lacrimi aceste cuvinte repezi întretăiate de suspine:
—«Ai venit, Telemac, dulcea mea lumină ? Nu mai credeam să te văd, de când te-ai dus la Pilos. Intră, copile, să mă satur privindu-te, că ai venit la mine, de cum te-ai întors dintre străini. Că nu mai vii la ţară să-ţi vezi slugile, ci stai mereu la oraş, parcă ţi-ar plăcea să trăieşti în gloata hâdă a peţitorilor».
Iar cumintele Telemac îi răspunse aşa:
—«Iată că intru, taică, doar pentru tine vin, ca să te văd, să te aud, să aflu dela tine, dacă mama e încă acasă, ori dacă s'a măritat cu altul şi patul lui Ulise e astăzi părăsit şi acoperit cu păianjeni».
Iar porcarul răspunse:
—«Ba stă şi rabdă acasă şi se mistue zi şi noapte de jale şi de lacrimi».
167
Pe când vorbea aşa, îi luă lancea de aramă iar Telemac intră trecând pragul de piatră. Cum îl văzu, Ulise îi dădu scaunul să şadă dar tânărul îl opri şi-i zise:
—«Şezi, moşule, că o să mai găsesc în bordeiul ăsta un scaun şi uite omul care o să mi-l gătească». Aşa vorbi el, Ulise se duse la locul lui, iar lui Telemac porcarul îi întinse pe jos crengi verzi, peste care aşternu blănuri, unde se aşează fiul iubit al lui Ulise. Porcarul îi puse dinainte un blid cu carne friptă rămasă din ajun, umplu iute coşul cu pâine şi potrivi vinul într'un vas de lemn, se aşeză apoi în faţa lui Ulise. Mesenii întinseră mâinile, de apucară bucatele puse dinainte şi, după ce mâncară şi băură de ajuns, îl întrebă pe porcar:
—«De unde ţi-a venit, taică, străinul ăsta? Cum l-au adus corăbierii în Itaca ? Şi cine spune că-i? Că nu putea veni pe jos în insulă». Iar Eumeu răspunse:
—«O să-ţi spun drept, aşa cum e, copile. Străinul zice că se trage din întinsa Creta şi povesteşte că i-a fost scris să pribegească în multe ţări până ce a fugit de pe vasul unor Tesproţi şi a venit la mine; eu ţi-l dau ţie şi fă ce vrei cu el».
■ Dar cumintele Telemac răspunse:
—«Mult mă doare, Eumee, ce-mi spui: cum să primesc un oaspe în casa mea? că doar sunt tânăr şi nu mă pot încă bizui pe puterea mea să înlătur pe un duşman ce mă înfruntă. Iar mama stă la cumpănă ori să rămână lângă mine şi să aibă grija casei, ori să se mărite cu acela dintre Greci, care i-ar aduce cele mai multe daruri. Dar pentrucă un oaspe s'a aşezat la vatră, eu o să-i dau o haină şi un suman frumos şi o să-i dau şi opinci şi o sabie cu două tăişuri şi o să-l trimit unde a dori. De vrei tu însă, opreşte-l aici la porci; ai grija lui, iar eu o să-i trimit haine şi mâncare, ca să nu-ţi cadă povară ţie şi oamenilor. Dar nu-l aduc la curte, că obrăznicia peţitorilor e fără seamăn şi nu vreau să-şi bată joc de el, ceea ce m'ar mâhni, căci ce poate face omul, oricât de tare ar fi, faţă de mulţi; te bat cu numărul».
Ulise îi răspunse:
—«Să mă ierţi, stăpâne, că îndrăznesc să vorbesc şi eu dar îmi sângeră inima, când vă aud spunând că peţitorii săvârşesc la tine acasă atâtea ticăloşii, cu toate că eşti mare. De aceia spune-mi: le îngădui tu de
168
bună voe ori te pomeneşti că nu te vrea poporul? ori poate dai vină pe nişte fraţi, deşi tot pe ei o să te bizui la vreme de nevoe? Ehei, dacă inimos cum sunt, eram şi tânăr ca tine, ori dacă eram eu fiul lui Ulise, ori chiar Ulise întors din pribegie, căci mai e nădejde să

se întoarcă, să-mi taie capul oricine de nu intram în curtea lui Ulise şi nu-i zdrobiam pe peţitori; iar dacă, fiind singur, mă doborau ei pe mine, mai bine să mor la mine acasă, decât să văd ticăloşia cum oaspeţii îmi sunt îmbrânciţi, roabele batjocorite, vinul băut, turmele părăduite aşa mereu şi iar mereu pentru un gând ce n'o să se împlinească».
Telemac răspunse:
—«Să-ţispundrept,străine,nu-iadevăratcă măduşmăneşte poporul şi nu-mi pot învinui fraţii, care o să mă ajute la vreme de nevoe, că Dumnezeu n'a dat în neamul meu decât câte un băiat. Arcesios a avut numai pe Laerte, Laerte pe Ulise; iar Ulise nu m'a lăsat decât pe mine acasă şi n'am apucat să-l mângâi. De aceea şi duşmanii s'au îmbulzit aici, toţi fruntaşii din Itaca şi din Dulichios, din Samos, din Zacintul cel păduros şi vor să se însoare cu mama şi îmi toacă averea şi buna Penelopa nu îndrăsneşte să-i respingă dar nici nu vrea să se mărite; ei îmi mistue totul, ba curând o să mă răpună şi pe mine, dar asta vine de la Dumnezeu. Iară acum, moş Eumee, du-te iute la mama, de-i spune că m'am întors dela Pilos, mai spune-i că sunt sănătos. Eu te aştept aici, grăbeşte-te să vii şi nu vorbi decât mamei, să nu te audă nimeni altul, că mulţi mi-au pus gând rău».
Porcarul Eumeu îi răspunse:
—«Ştiu şi înţeleg ce-mi porunceşti să fac, dar spune-mi, dacă în drum să nu mă abat pe la bietul Laerte să-i dau de ştire? Căci înainte, deşi mâhnit din pricina lui Ulise, vedea încă de munca slugilor, şedea cu ele la vatră şi bea şi mânca, ori când poftea, dar acum de când ai plecat la Pilos, aud că nu mai vrea nici să bea, nici să mănânce, nu mai umblă pe câmp ci doar şede şi suspină de i-se topeşte carnea pe oase».
Iar cumintele Telemac răspunse:
— «Ah! mult mă doare, dar oricât m'ar durea, tu nu te du. Dacă i s'ar da omului să aleagă singur ce vrea, eu mi-aşi alege mai întâi sosirea tatei. De aceea dă de veste mamei şi apoi vino şi nu te mai abate pe la ţară, ci

roagă pe Penelopa să trimită repede şi în taină pe chelăriţă ca să-i spue bătrânului că m'am întors».
El vorbi şi porcarul zori, îşi luă opincile, de şi le prinse sub picioare şi porni spre oraş, dar Minerva îl văzu când plecase din bordei şi se şi arătă îndată sub chipul unei zâne frumoase şi pricepute la lucrul femeesc; ea se opri în prag de o zări numai Ulise. Telemac nici n'o simţi, căci zeii nu se arată decât cui vor, aşa că doar Ulise şi câinii o vedeau, dar câinii nu lătrau ci mârâind se traseră de o parte. Minerva îi făcu un semn din sprânceană, iar Ulise îl înţelese şi ieşind trecu sub zidul înalt al curţii şi se opri în faţa zeiţii, care îi grăi aşa:
— «Ulise, vorbeşte acum cu fiul tău şi nu-i mai ascunde nimic, ca să vă înţelegeţi cum să ucideţi pe peţitori, şi să plecaţi spre cetate, şi eu o să fiu pe lângă voi, că mi-i sete de luptă».
Şi vorbind aşa, ea îl atinse cu nuiaua ei de aur pe trup, îi puse o mantie curată şi o haină, şi îl făcu apoi să pară mai tânăr şi mai frumos. Faţa i se smezi din nou, obrajii i se întinseră şi îi crescu o barbă neagră. După asta zeiţa plecă. Ulise intră în bordei, iar fiul lui se buimăci când îl văzu şi îşi întoarse capul, de teamă că e un zeu, şi spuse:
—«Cu totul altul îmi pari acum, străine, ai alte haine, te-ai schimbat la chip; se vede că eşti vrun zeu din cer, de aceea milostiveşte-te, că o să-ţi dăm prinoase şi daruri scumpe de aur lucrat».
Dar Ulise îi răspunse:
—«Ba nu sunt zeu: de ce să mă asemeni cu zeii ? Sunt bietul tău tată, acela pentru care plângi şi pătimeşti atâta dela nişte oameni răi».
Vorbind aşa îşi sărută copilul şi dădu drumul lacrimilor, pe care le tot oprise până atunci. Dar Telemac tot nu credea că-i tata lui şi-i vorbi aşa:
—«Nu eşti tatăl meu Ulise, ci un zeu, care mă înşală, ca să plâng şi să pătimesc mai mult apoi. Nu se poate schimba aşa un om de voia lui, de nu-l ajută Dumnezeu să se facă ba tânăr, ba moşneag. Adinioară erai bătrân şi îmbrăcat în sdrenţe şi iată-te acum ca un zeu din cer» !
Iar cumintele Ulise îi răspunse:
—«Când tatăl tău e lângă tine, nu-i bine, Telemac, să te arăţi uimit ori prea mirat. Nu mai vine Ulise pe aici, n'avea grijă, că eu sunt tatăl tău.Ampătimitatâta,ampribegitmultăvremeşiiatăcă,după douăzeci de ani, mă întorc acasă cu ajutorul Minervei, căci ea mă face
ca să port haine scumpe, că e în puterea zeilor din cer să înalţe pe oameni ori să-i

afunde». Şi după ce vorbi aşa, el se aşează, iar Telemac, gemând, îl strânse în braţe şi deodată isbucniră în lacrimi, că-i păli pe amândoi dorul să plângă. Şi gemură şi jeluiră mai sfâşietor ca vulturul, când păstorul îi fură puii golaşi. Aşa de trist bociră şi aşa vărsară şiroae de lacrimi, că-i apunea amurgul şi tot nu încetau de plâns, de nu-l întreba pe taică său Telemac:
—«Cu ce vas, tată, te-au adus corăbierii în Itaca? Cine sunt ei? Că nu puteai veni pe jos».
Iar Ulise îi răspunse:
—«O să-ţi spun totul aşa cum e, copile. M'au adus aici nişte Feaci, vâslaşi vestiţi, care duc pe mare pe toţi pribegii pripăşiţi pe la dânşii. Pe când dormeam m'au adus pe un vas şi m'au lăsat aici. Şi m'au cinstit cu daruri scumpe de aramă, de aur şi haine multe şi frumoase, care acum sunt adăpostite într'o peşteră, iar eu, după sfatul Minervei, am venit aici ca să ne chibzuim cum să ucidem pe toţi peţitorii.
De aceea spune-mi câţi sunt, şi cine şi o să văd dacă-i putem omorî numai noi singuri ori să mai cerem ajutor şi dela alţii». Iar Telemac îi spuse atunci:
—«O tată, mult am auzit vorbindu-se de slava ta, de bărbăţia .şi de chibzuinţă ta, dar mare vorbă ai mai rostit şi mult mă minunez de ea: cum e cu putinţă ca doi inşi să se lupte cu oameni aşa de mulţi şi de puternici, că doară nu-s peţitorii numai zece ori douăzeci ci mai mulţi şi iată câţi anume: sunt mai întâi 52 de tineri dintr'ales din Dulichios cu 6 slujitori; chiar din Itaca sunt vreo 12 cei mai de frunte, douăzeci au venit din Samos, douăzeci din Zacint; cu ăştia mai sunt şi crainicul Medon şi cântăreţul Femios şi încă doi oameni meşteri să gătească masa. De-i lovim pe toţi odată, teamă îmi e să nu pătimeşti amarnic chiar dela început.
Vezi însă de nu ştii vreunul care să ne ajute în gândul nostru». Ulise îi răspunse:
—«Ca să te liniştesc, ascultă ce ţi-oiu spune: socoti că Minerva şi atot puternicul ei părinte nu-s deajuns şi că mai e nevoe să cerem ajutor şi dela alţii?».
Telemac răspunse:
170
171

L

—«Ehei!, Zeii pe care tu îi pomeneşti sunt buni apărători; de sus din nori, ei domnesc peste oameni şi peste lumea toată».
Ulise adause atunci:
r «N'au să rămână ei multă vreme departe de toiul luptei, când la curte va fi să hotărască între duşmani şi noi. Acuma, de îndată ce s'o face zi, du-te acasă şi amestecă-te printre peţitorii obraznici; porcarul o să mă ducă în cetate ca pe un bătrân cerşetor, iar dacă m-or batjocori la curte, tu rabdă orice aş pătimi; chiar de m'ar târî de picioare ca să mă dea afară, chiar de mi-ar scoate ochii cu săgeţile, să-i priveşti în linişte, doar să-i îndemni Cu vorbe bune să nu se prea întreacă, deşi ei n'o să te asculte, că li s'apropie ceasul. Află acuma ce o să-ţi spun; când, după sfatul Minervei, ţi-oi face un semn din cap, pe care o să-l vezi numai decât, tu strânge atunci toate armele atârnate în sală, şi du-le într'o cameră din rândul de sus al casei. Iar dacă te întreabă şi le cer, tu le răspunde cu vorbe dulci:
— «Le-am scos de aici din fumul sălii, căci nu mai sunt aşa cum le-a lăsat Ulise, când a plecat la Troia ci le-a înnegrit fumul din vatră şi apoi mi-a dat prin gând ca nu cumva, ameţiţi de vin, să vă apucaţi la ceartă între voi şi să vă răniţi unul pe altul, făcând ospăţul şi nunta de ocară, căci armele îl trag pe om la ele. Să laşi doar pentru noi două săbii, două suliţe, două scuturi, ca să le putem lua, când o fi să ne aruncăm asupra lor, că Minerva şi cu Jupiter au să-i orbească. Ia acum aminte la ce o să-ţi spun şi nu uita: dacă eşti os din osul meu, să nu afle nimeni că m'am întors, nici Laerte, nici porcarul, nici vreo slugă, nici chiar Penelopa. Numai eu şi cu tine să iscodim, ce e în sufletul roabelor şi al slugilor, ca să ştim cine ne cinsteşte şi se teme şi cui nu-i pasă de noi şi te înfruntă».
Dar Telemac îi răspunse:
—«O să vezi curând, tată, cât îmi poate inima, că doar nu-s nici leneş, nici molâu, dar cred că ceia ce ţi-i în gând nu ne poate fi de folos şi te rog deaceia să te chibzueşti mai bine. Cât timp îi zăbovi prin ţară ca să iscodeşti purtarea slugilor, mişeii de la curte au

să-ţi părăduiască în tihnă avutul şi n'au să-ţi lase nimic. Nu iscodi decât pe roabe, ca să vezi care îşi bate joc de tine *şi* care-i fără de prihană; lasă pentru mai târziu pe slugile dela ţară, dacă, cu adevărat, ai vre un semn ceresc».
172
Pe când vorbeau aşa, vasul ce adusese din Pilos pe Telemac şi pe oamenii lui intră în portul adânc al Itacei. Ei îl traseră la ţărm; îi dădură jos funiile; duseră în casa lui Clitios darurile şi trimiseră la curtea lui Ulise un crainic ca să-i dea de ştire Penelopei că, după ce le poruncise să împingă vasul până în cetate, el plecase de-a-dreptul la ţară, ca să nu-i mai ducă grija Doamna şi să-i potolească lacrimile. Crainicul şi cu porcarul se întâlniră însărcinaţi amândoi să aducă aceeaşi ştire. De cum intrară la Curte, din mijlocul roabelor, crainicul şi vesti:
—«Crăiasă, ţi s'a întors feciorul !».
Porcarul se apropie şi el să-i spue tot ce-l povăţuise fiul ei să-i spună, iar când isprăvi părăsi curtea şi se întoarse la turme.
Mâhniţi şi abătuţi, peţitorii ieşiră şi ei din curte şi se aşezară lângă zidul cel înalt în faţa porţii.
Eurimac, fiul lui Polib, începu cel dintâi să cuvânteze:
— «Prieteni, călătoria îndrăsneaţă a lui Telemac s'a împlinit, deşi noi credeam că n'o s'o poate face. De aceea să trimitem repede un vas cu oameni încercaţi ca să dea de veste tovarăşilor şi să-i cheme îndărăt».
Dar pe când rostea aşa, iată că Amfinom întors spre mare văzu un vas intrând în port cu oameni ce-şi strânseseră pânzele, şi se folosiau numai de vâsle.
Râzând din inimă, el spuse:
—«Să nu mai trimeteţi pe nimeni, că tovarăşii au şi sosit în port; se vede că le-a dat de veste Dumnezeu ori că ei înşişi au zărit vasul lui Telemac şi nu l-au putut ajunge».
Aşa vorbi, iar peţitorii se sculară şi merseră la mare de traseră vasul pe ţărm şi corăbierii ridicară funiile.
Apoi cu toţi se duseră la adunare şi nu îngăduiră nimănui altuia, bătrân ori tânăr, să vină cu ei. Antinou se grăbi atunci să vorbească aşa:
— «De bună seamă, zeii l-au scăpat dela moarte. Zilnic s'au schimbat pândaşii noştri pe vârful stâncilor ca să-l vadă când o trece. Cum amurgea, nu ne odihneam niciodată ci tot umblam pe apă până dimineaţă şi-l tot pândeam pe Telemac, ca să-l prindem şi să-l ucidem, dar i-a fost scris să se întoarcă acasă. De aceea să ne chibzuim aici cum să-l răpunem, fiindcă, atât cât trăieşte el, noi n'o să izbutim, căci e chibzuit la minte şi repede la faptă, şi pe urmă nici locuitorii de aici, din ţară, nu ne prea au
173
la inimă. Aşa că puneţi-vă la lucru, până n-o chema pe oameni la sfat şi nici n'o să întârzie şi atunci o să le vorbească mânios şi, sculându-se în mijlocul adunării, o să le spună că i-am pus la cale pieirea dar că a scăpat. Ei o să-l asculte şi o să-i ia partea împotriva acestei fapte şi teamă îmi e să nu ne facă rău şi să nu ne alunge de aici prin ţări străine. De aceea să-i apucăm înainte şi să-l omoram la ţară, departe de oraş, sau pe drum, când s'o întoarce şi să punem mâna pe avutul lui şi să-l împărţim între noi deopotrivă: să-i lăsăm doar casa mamei lui şi celui cu care s'o mărita. De nu vă place cum vă sfătuesc şi de voiţi să-l lăsaţi să mai trăiască şi să-şi păstreze averea moştenită, atunci să nu-i mai tocăm avutul la curtea lui ci să ne tragem fiecare pe la case şi să peţim pe Penelopa cu daruri: ca ea să se mărite cu cine îi e sortit şi i-o face o zestre mai mare».
Aşa vorbi şi toţi tăcură până ce luă cuvântul Amfinom, fiul lui Nisos, din neamul lui Aretios, fruntaşul peţitorilor, din rodnicul şi verdele Dulichios; el era şi mai plăcut Penelopei prin vorba şi prin firea lui mai blândă.
El le vorbi aşa:
—«Eu n'aş vrea să omoram pe Telemac, căci e o faptă cruntă să verşi sânge de Domn; să cercetăm mai înainte voinţa zeilor, şi dacă Cei de sus vor spune că e drept, eu cel dintâi l'aş lovi şi i-aşi îndemna şi pe ceilalţi la fel, dar dacă, dimpotrivă, ne stau zeii vrăşmaşi, vă sfătuesc să nu ne mai gândim la asta».
Aşa vorbi Amfinom şi sfatul lui le plăcu tuturor. Apoi cu toţi se ridicară şi intrară în curtea lui Ulise, unde se aşezară în jeţuri. Dar tocmai atunci Penelopa se hotărî să se arate peţitorilor trufaşi, căci ea aflase că la curte se chibzuise să-i omoare fiul, de oarece crainicul Medon le ştiuse sfatul şi o înştiinţase. Se scoborî în sala ospăţului însoţită de femei. Cum sosi în faţa peţitorilor, ea se opri în pragul sălii, îşi acoperi obrazul cu un văl

frumos şi se răsti la Antinou:
—«Antinou, om îndrăzneţ şi rău, degeaba îţi merge vorba aici că-i întreci pe toţi cei de o seamă cu tine prin isteţime şi la vorbă, că nu e aşa. Pentru ce, smintitule, unelteşti moartea lui Telemac şi nesocoteşti pribegii ce se roagă, că doar cel de sus îi ocroteşte şi nu-i iertat să-i faci cuiva vreun rău ori el să-ţi facă ţie. Ce, nu ştii că taică tău s'a adăpostit
174
la curtea asta, când a fugit de teama norodului? Că se legase cu nişte hoţi din Tafos, de jefuiseră pe Tesproţi, prietenii noştri, care, mânioşi, erau gata -al omoare, să-l facă bucăţi şi să-i prade marea lui avere. Dar i-a oprit Ulise şi le-a potolit mânia. Acum, drept mulţumită, tu-i necinsteşti şi îi svântezi casa, ţii să-i iei nevasta şi să-i omori feciorul şi mie îmi zdrobeşti sufletul. Fă bine de te potoleşte şi potoleşte şi pe ceilalţi». Iar Eurimac grăi:
— «Tu, fiică a lui Icar, cuminte[1] Penelopa, linişteşte-te şi nu mai duce grija asta. Cât trăesc eu şi cât am ochi să văd lumina zilei, nu e şi n'o să fie cineva, care să se atingă de fiul tău. Ţi-o jur şi-ţi dau cuvântul că aşa o să fie; căci pe loc va ţâşni sângele negru al îndrăzneţului pe lancea mea. Şi pe mine Ulise m'a luat adesea pe genunchi şi mi-a dat friptură şi să beau vin, de aceea nu l-am uitat, iar Telemac mi-i cel mai drag din lume. Nu te teme că o să-i vină moartea din partea peţitorilor, că de moartea, pe care ne-o trimit zeii, nu-i chip să te fereşti».
Aşa vorbi ca să o liniştească, dar el însuşi îi pregătea moartea lui Telemac, iară ea se urcă în iatacul ei, unde-l plânse pe Ulise, până ce Minerva îi suflă pe gene un somn lin.
Seara porcarul se întoarse la Ulise şi la fiul lui, tocmai când îşi găteau de masă, că înjunghiaseră un porc de un an. Iar Minerva se apropie de Ulise şi-l atinse cu o nuia de aur, de-l făcu iarăş bătrân şi-i acoperi trupul cu sdrenţe, ca nu cumva Eumeu să-l cunoască, şi să se ducă la cuminţea Penelopa ca să-i spună taina.
Telemac vorbi atunci el mai întâi:
—«Ai şi venit, Eumee ! Ce se mai spune prin oraş ? S'au întors peţitorii dela pânda lor? ori mai pândesc şi acum?»
Iar Eumeu răspunse:
—«Nici nu mi-a venit prin minte trecând prin cetate să întreb de dânşii; nu m'am gândit decât să-mi împlinesc solia şi să mă întorc înapoi. Am întâlnit însă un crainic trimes de tovarăşii tăi, care cel dintâi a şi vestit-o pe maică-ta că te-ai întors. Am mai văzut ceva cu ochii mei: pe când eram dincoace de ziduri, pe dealul lui Mercur, un vas a intrat în port
Epitet asociat aproape întotdeauna numelui Penelopei, sifnbolizând înţelepciunea şi respectul de care se bucura.
175
cu o mulţime de oameni înarmaţi cu scuturi şi suliţe cu două vârfuri. Erau, se vede, peţitorii dar nu ştiu bine».
Aşa grăi iar Telemac zâmbi cătând din ochi spre tatăl său, dar se feri ca să nu-l vadă porcarul. Iar după ce gătiră cina, ei mâncară cu toţii la fel. Şi după ce se saturară, se întinseră în culcuşurile lor şi somnul le dădu odihnă.
176

CANTUL XVII

A doua zi, când se iviră zorii trandafirii, Telemac îşi prinse sub picioare nişte sandale frumoase, apucă o lance mare potrivită după mâna lui, şi, stând să plece spre oraş, îi spuse porcarului:
—«Mă duc, taică, la oraş să mă vadă mama, că mă tem că o să plângă şi o să geamă până nu m'o vedea. Pe urmă iată ce-ţi mai cer: du-l la oraş pe sărmanul ăsta ca să-şi cerşească acolo hrana, şi i-o da cine o vrea un pahar de vin şi un codru de pâine. Necăjit aşa cum sunt, nu pot să-i ţin pe toţi iar, dacă el s'o supăra, cu atât mai rău pentru dânsul, dar eu nu puteam să nu ţi-o spun verde».
Iar Ulise îi răspunse atunci:
—«Nici eu nu vreau să mă ţii aici, că e mai bine să cerşesc la oraş decât la ţară, şi mi-a da de mâncare cine o vrea, şi nici nu mai am vârsta aceea ca să slujesc la staule şi să ascult ce mi s'a porunci. De aceea, du-te, iar porcarul o să meargă cu mine cum porunceşti de îndată ce mă voi încălzi la vatră şi o răsări şi soarele, că în sdrenţele astea mă tem să nu deger de frigul dimineţii, apoi aud că-i o bucată bună de drum până la oraş».
Aşa vorbi, iar Telemac ieşi din staul şi porni grăbit, tot chibzuind, cum să-i omoare pe

peţitori, iar când ajunse la curte îşi răzimă suliţa de un stâlp înalt şi trecu pragul de piatră. Cea dintâi, el o zări pe doica Euriclea, care tocmai aşternea blănuri pe jeţurile frumos lucrate; cu lacrimi de bucurie ea îi ieşi înainte şi apoi şi celelalte roabe ale lui Ulise se strânseră în jurul lui şi-i sărutară capul şi grumazul. La urmă şi cumineţea Penelopă ieşi din ietac, frumoasă ca Diana, ori ca bălana Venus, îşi strânse fiul în braţe şi cu lacrimi îl sărută pe obrazi şi pe ochii lui frumoşi şi apoi îi vorbi aşa, suspinând:

—«Bine că te-ai întors, Telemac, dulce lumină, că nu mai credeam să te văd, de când în taină şi fără voia mea te-ai dus la Pilos, ca să afli ştiri despre dragul tău părinte. Hai, spune-mi ce-ai văzut pe acolo».
Iar Telemac răspunse:
— «Mamă, nu mă mâhni şi nu-mi tulbura din nou sufletul că abia am scăpat dela moarte. Du-te de te îmbăiază, îmbracă-te curat, urcă-te cu roabele tale în camerele de sus şi jurueşte zeilor jertfe de boi, dacă Jupiter îmi ajută să mă răzbun. Acum mă duc la adunare ca să poftesc străinul ce m'a însoţit, când m'am întors în Itaca; l-am trimes înainte cu tovarăşii mei şi l-am rugat pe Pireu să-l primească până voi sosi eu şi să-l cinstească la el acasă».
Aşa vorbi el şi vorba nu i-a fost de prisos, că Penelopa se îmbăie, se învesmânta curat, se sui cu roabele în camerele de sus şi jurui zeilor jertfe de boi întregi, dacă Jupiter îi ajută fiului ei să se răzbune. Telemac ieşi apoi în curte cu suliţa în mână, urmat de doi ogari iuţi la picioare, iar Minerva îi împrăştie pe chip un farmec dumnezeesc, de se uita la el lumea când mergea, şi'ndată peţitorii se strânseră în jurul lui, linguşindu-l cu vorbe dulci, deşi în suflet îi urzeau pierzarea.
El se îndepărtă însă repede de dânşii şi merse acolo unde şedeau Mentor, Antifos şi Haliterse, vechi prieteni ai tatălui său, care îl întrebară cum a călătorit; iată că veni la ei şi Pireu, care dusese pe străin prin cetate spre adunare. Telemac se întoarse spre Teoclimene, de-i ieşi în întâmpinare, dar Pireu spuse întâi:
—«Telemac, trimete repede acasă la mine roabele ca să-ţi aducă darurile ce ţi-a făcut Menelau».
Iar Telemac răspunse:
—«Pireu, nu ştiu cum o să ies la capăt. Dacă peţitorii mă ucid în taină şi îşi împart averea mea, mai bine să ai tu parte de odoarele ce sunt la tine, decât unul din ei, dar, dacă eu îi răpun, atunci să mi le dai ca să mă bucur de dânsele».
Şi după ce vorbi aşa, însoţi la el acasă pe bietul străin. Cum ajunseră la curte, se desbrăcară şi intrară în frumoasele băi şi după ce roabele îi îmbăiară şi-i frecară cu untdelemn, îi îmbrăcară cu haine noi şi, ieşind

din bae, se aşezară în jeţuri, iar o slujnică le turnă dintr'un ibric de aur într'un lighean de argint apa cu care se spălară pe mâini şi le întinse o masă lustruită, pe care chelăriţa, bucuroasă de oaspeţi, puse pâinea şi fel de fel de bucate. Penelopa se aşează în faţa fiului ei cam lângă uşe şi tot torcea din caer, în vreme ce ei îşi întindeau mâinile şi îmbucau; iar după ce băură şi mâncară, cumineţea mamă se porni să vorbească:
—«Eu, fătui meu, mă sui iar în odaia mea şi mă culc iarăşi în patul trist, pe care-l ud mereu cu lacrămi, de când Ulise s'a dus cu Atrizii la Troia şi tu tot nu mi-ai spus, înainte de-a sosi peţitoni, dacă ai aflat cumva de se întoarce taică-tău».
Iar Telemac răspunse:
—«O să-ţi spun, mamă, tot adevărul. Am sosit la Pilos la craiul Nestor şi el m'a primit la curtea lui şi m'a cinstit cu dragoste, ca un tată pe feciorul întors din lumea toată, aşa m'au primit bătrânul şi vrednicii lui fii, dar nimeni nu i-a spus ceva despre Ulise, aşa că nu ştie de trăieşte ori de-a murit. De aceea m'a trimes la Menelau cu carul şi caii lui. Acolo am văzut-o pe Elena, femeea pentru care au pătimit atâta Grecii şi Troienii, că aşa au vrut-o zeii. Menelau m'a întrebat atuncea de ce-am venit la Lacedemona, iar eu i-am spus totul fără ocol şi el mi-a răspuns aşa:
—«Vai, doamne ! nişte nemernici ar vrea să doarmă în patul lui Ulise. Cum pe nişte pui de căprioară lăsaţi în peştera unui leu de mama lor ce paşte pe dealurileşivăile înverzite,îiucide fără milă fiara întoarsă, tot aşa şi el o să-i sdrobească pe mişei când s'o întoarce. Să dea Jupiter şi Minerva şi Apolon, să se repeadă printre peţitori cum s'a repezit la Lesbos, când a sdrobit pe fiul Filomelei, de s'au bucurat toţi Grecii. Cum s'ar isprăvi de repede cu dânşii şi ce nuntă amară ar mai avea ! Cât despre ce mă rogi, o să-ţi spun fără ocol tot ce-am aflat dela Proteu, bătrânul mării, şi n'o să-ţi ascund nimic din ce

mi-a spus. El l-a văzut într'o insulă pe tatăl tău suferind amar la curtea zânei Calipso, care-l ţine cu deasila şi nu-l lasă să se întoarcă acasă, căci nu mai are nici vase, nici oameni ca să-l ducă pe drumurile de apă ale mării». Aşa îmi vorbi Menelau şi atunci mă hotărâi să mă întorc, iar zeii îmi dădură un vânt prielnic şi mă aduseră acasă».
179
Aşa grăi şi inima îi zvâcni femeii. Atunci frumosul Teoclimene îi spuse:
—«Vrednică soţie a lui Ulise, fiul tău nu ştie totul. Ascultă-mă pe mine, că eu îţi proorocesc adevărul şi nu-ţi ascund nimic. Martor mi-e Jupiter, zeul cel mai mare, martoră mi-e masa asta primitoare şi vatra soţului tău, la care am găsit un adăpost, că Ulise e în ţară şi umblă pe ascuns şi iscodeşte faptele rele ce s'au săvârşit în casa lui şi urzeşte pierzarea peţitorilor, căci ăsta-i înţelesul semnului tălmăcit de mine pe corabie, pe care i l-am spus lui Telemac».
Iar Penelopa urmă şi ea atunci:
—«Străine, împlinească-ţi-se vorba. Să vezi atunci ce prietenie şi ce daruri o să ai din parte-mi ! căci oricine te-o vedea, o să te fericească».
Pe când stăteau aşa de vorbă în sala mare, în faţa curţii lui Ulise, pe locul neted, unde îşi arătau de obiceiu trufia, peţitorii se odihneau şi asvârleau discul şi săgeţile, iar când veni şi ceasul mesii şi turmele începeau să se strângă de pretutindeni mânate de ciobanii lor, atunci Medon, crainicul ce le plăcea şi lor, de-l pofteau şi la masă, le vorbi aşa:
—«Băieţi, acum v'aţi desfătat de ajuns cu jocurile, veniţi la curte ca să gătiţi ospăţul, că nu e rău să te pui la masă când a sosit ceasul».
Aşa vorbi, iar ei îl ascultară, se ridicară să intre în curte, unde îşi lăsaseră mantalele pe scaune şi pe jeţuri şi se puseră apoi să înjunghie oi mari şi capre gustoase şi porci graşi şi o juncă luată dela păşune şi aşa îşi gătiră ospăţul.
în vremea asta Ulise şi porcarul se îndemnau să meargă în oraş. Eumeu începu întâiu:
—«Moşule, hai să plecăm, dacă doreşti să mergi azi la oraş, aşa cum ţi-a hotărât stăpânul. Eu voiam de bună-seamă să te ţin pe lângă staule, dar mi-e ruşine de Telemac şi mă tem să nu mă certe, că nimic nu cade mai greu decât dojana stăpânului. Să ne cam grăbim, că ziua-i pe trecute şi să nu ne prindă frigul serei».
Ulise îi răspunse:
180
—«Am înţeles şi să facem tocii ai cum spui, să plecăm şi tu să-mi fii călăuză, dar dă-mi, de ai, vreun toiag, ca să mă sprijin, căci spui că drumul e lunecos».
Aşa vorbind el, îşi aruncă pe umeri desaga lui găurită şi cu baere de curea răsucită. Eumeu îi dădu un băţ, cum îi ceruse, şi plecară, iar de pază rămaseră câinii şi slujitorii. Porcarul îşi ducea stăpânul în chip de cerşetor murdar, bătrân şi gârbov pe băţul pe care se sprijinea şi acoperit numai cu sdrenţe. Merseră ei pe o cărare şi, când se apropiară de oraş, ajunseră la o fântână frumoasă, de unde scoteau oamenii apă bună, fântână făcută odinioară de Itacos, de Nerit şi de Policto[1]r; o dumbravă de plopi o înconjura de jur împrejur; apele ei reci căpeau din vârful unei stânci la piciorul unui altar al Nimfelor, unde trecătorii se închinau.
Aici ei întâlniră pe Melanteu, fiul lui Dolios, pe când mâna cu doi slujitori cele mai frumoase capre din turmă pentru masa peţitorilor. Cum îi văzu, îi ocări cu vorbe rele, de-l jigni pe Ulise:
—«Ia, uite un netrebnic, cum duce pe alt netrebnic ! Cum îi adună totdeauna Dumnezeu pe cei de-o teapă ! Dar bine, mă porcarule, unde duci pe trântorul ăsta, pe cerşetorul ăsta nepoftit, pe spurcăciunea asta ce o să-şi frece umerii de toate uşile şi o să se încurce de toate pragurile, umblând după fărâmituri şi nu după săbii şi căldări. Mai bine dă-mi-l ca paznic la staule, ori ca să mătură şi să care frunză iezilor şi o să bea şi el zăr şi o să se îngraşe. Dar nu e bun el pentru asta şi nici nu-i place să muncească, ci să umble cu cerşitul printre oameni, ca să-şi umple burta nesăţioasă. Să ştii însă că aşa o să se întâmple: de s'o duce la curtea lui Ulise,multe scăunele osă-iarunce peţitoriiîncapşiosă-irupă coastele».
Şi când zise aşa nebunul şi lovi cu piciorul pe Ulise, dar nici că-l putu urni din drum, aşa de ţeapăn se propti. Ulise stătu o clipă pe gânduri, dacă să-l omoare cu o lovitură de băţ sau să-l înşface de picioare şi să-i
întemeietorii oraşului Itaca.
181
sdrobească ţeasta de pământ, dar se potoli şi-şi înghiţi necazul. Eumeu se mânie, însă îşi întinse mâinile şi se rugă:

—«Voi zâne de isvoare, fiice ale lui Jupiter, dacă vreodată Ulise v'a jertfit buturi de oi şi de capre învălite în prapuri, ascultaţi-mi rugăciunea:
Să dea Domnul să se întoarcă şi să vezi atunci, Melanteu, cum o să scoată el din tine toţi gărgăunii ăştia, cu care umbli prin cetate, pe când ciobanii tăi dau iama în turme».
Iar Melanteu răspunse:
—«Ce naiba latră câinele ăsta turbat ! Lasă că o să-l duc eu odată pe o corabie, departe de Itaca, şi o să iau preţ bun pe el. Iar pe Telemac străpunge-l-ar chiar azi Apolon cu arcul lui, ori piară de mâna peţitorilor, aşa cum a pierit Ulise printre străini».
Şi cu vorbele astea îi părăsi căci ei mergeau mai încet.
Curând ajunse la curte şi se aşează printre peţitori, în faţa lui Eurimac, pe care-l iubea mai mult. Slujitorii îi dădură o bucată de friptură şi vrednica chelăriţă îi aduse pâine.
Ulise şi porcarul sosiră şi ei mai pe urmă şi se opriră pe lângă curte, unde le ajunse la urechi sunetul de lăută, căci Femios cânta din nou în mijlocul mesenilor.
Ulise îl apucă atunci de mână pe porcar şi-i spuse:
—«Uite şi mândra curte a lui Ulise, ai cunoaşte-o lesne dintre toate curţile domneşti; are mai multe rânduri, ograda e frumos împrejmuită cu ziduri, porţile au două canaturi şi sunt aşa de puternice, că nimeni nu le-ar putea deschide. De bună seamă că înăuntru mulţi oaspeţi se gătesc de masă, că miroase a carne friptă şi se aude cântec de lăută, cu care zeii îşi însoţesc ospeţele».
Iar Eumeu răspunse:
— «Aşa şi e, căci nu eşti prost la minte. Dar să vedem cum o brodim acum: ori strecoară-te tu întâi la curte, amestecându-te printre peţitori şi eu rămân aici, ori aşteaptă tu să intru eu înainte şi vino tu pe urmă ca nu cumva, văzându-te cineva pe afară, să te bată şi să te ia la goană. Gândeşte-te bine la asta».
Ulise îi răspunse atuncea:

t

—«Am înţeles şi o să fac cum spui. Intră tu întâi iar eu rămân aici, căci sunt deprins cu loviturile şi ştiu să rabd că am răbdat multe pe mare şi la războae. întâmplă-se ce s'a întâmpla, nu poţi să-ţi înfrânezi foamea blestemată a pântecelui, din care au plecat atâtea rele printre oameni şi-i face să înarmeze corăbii şi să străbată paste mări, ca să vâre moartea în duşmani».
Dar pe când stăteau aşa de vorbă, un câine tolănit îşi înălţă capul şi îşi ciuli urechile, bietul Argos, câinele lui Ulise, ce-l crescuse singur, dar nu se bucurase de dânsul, de oarece plecase la Troia. Vânătorii îl trimiteau odinioară după iepuri, după cerbi şi după capre sălbatice, dar Argos, de când se dusese Ulise, şedea neîngrijit pe movila de gunoiu din faţa porţilor, cu care apoi slujitorii lui Ulise aveau să îngraşe ogoarele. Acolo sta bietul Argos mâncat de viermi. Iar când simţi că s'a apropiat stăpânul, el mişcă atunci din coadă şi îşi pleoşti urechile, dar nu avu putere să vină până la dânsul. Cum îl văzu, Ulise nu'şi putu opri o lacrimă, pe care o şterse ca să n'o vadă porcarul. Apoi îndată îl întrebă:
—«Ia te uită, Eumee, la cânele ăsta ce zace pe gunoiu, ce frumos e la trup, dar nu ştiu dacă a fost şi sprinten ori e un câine dintre aceia ce stau pe lângă mese şi pe care-i cresc stăpânii numai pentru frumuseţe».
Eumeu îl lămuri:
—«E cânele viteazului, care a murit departe; ehei, de ar fi el frumos şi sprinten cum era când a plecat Ulise la Troia, ai sta uimit, că nu-i scăpa vânatul, adulmecat prin văgăunile munţilor şi totdeauna îi da de urmă. Acum e toropit de boală şi stăpânul i-a pierit printre străini, iar slugile nu-l îngrijesc; când nu-i stăpânul să le poruncească, slugile nu mai fac nimic cum trebue, şi dacă îl arunci în robie, Dumnezeu îi ia omului şi jumătate din vrednicia lui».
Şi cum vorbi, intră în curte şi se duse de-a-dreptul în sala mare, unde se aflau peţitorii şi în clipa aceea pieri bietul Argos, de îndată ce văzuse că stăpânul se întorsese după

douăzeci de ani.
Telemac zări cel dintâi pe porcar şi se grăbi să-i facă semn, să vină lângă dânsul, iar Eumeu căută cu ochii un scaun şi luă pe acela pe care şedea de obiceiu slujitorul ce împărţia friptura şi din coş îi dete pâine.
183
Curând apoi, se strecură şi Ulise în casa lui în chip de cerşetor murdar, bătrân şi gârbovit pe bătui pe care se sprijinea acoperit numai cu zdrenţe. Şezu pe pragul de frasin şi se propti de uşorul de chiparos, pe care-l şlefuise odată un meşter iscusit. Iar Telemac luă o pâine întreagă dintr'un coş şi atâta carne cât îi încăpuse în mâinile amândouă şi-i porunci porcarului, spunându-i:
—«Dă asta străinului şi spune-i să cerşească la fiecare din peţitori, că vai şi amar de cerşetorul ce se ruşinează !».
Aşa vorbi şi porcarul se apropie de Ulise şi-i spuse aşa:
—«Uite, moşule, Telemac îţi dă asta şi te îndeamnă să cerşeşti la fiecare dintre peţitori şi spune că-i vai şi amar de cerşetorul ce se ruşinează».
Iar Ulise atunci îi ură:
—«Fă, Doamne, ca Telemac să fie pururi fericit şi ca să i se împlinească totul după pofta inimii».
Şi cum zise aşa, luă mâncarea cu amândouă mâinile şi o puse jos pe desaga-i găurită şi-şi potoli foamea, cât timp Femios cânta 'n sală. Iar când se satură, cântăreţul se opri iar peţitorii umplură sala mare cu larma lor. Minerva se apropie atunci de Ulise şi-l îndemnă să strângă bucăţi de pâine printre peţitori, ca să vadă cine-i drept şi cine-i rău, cu toate că niciunul n'avea să scape dela moarte şi Ulise ascultă şi se puse de ceru la fiecare pe rând cu mâna întinsă, cum fac toţi cerşetorii. Iar ei îl miluiau şi se mirau de unde venise şi, cum se întrebau între dânşii cine să fie, Melanteu le spuse:
—«Ascultaţi-mă, peţitori ai slăvitei noastre Doamne, pot să vă spun cine-i străinul, căci l-am văzut pe Eumeu, când l-a adus aici, dar nu ştiu din ce neam se trage».
Iar Antinou îl dojeni îndată pe porcar:
—«Ia ascultă, mă porcarule, de ce ne-ai adus pe capul nostru şi pe ăsta; n'avem noi destui calici şi cerşetori? Se vede că nu ţi se pare că suntem noi de ajuns să tocăm averea lui stăpânu-tu, de ai mai adus şi pe ăsta, de cine ştie unde?»
Porcarul îi răspunse:
184
— «Antinou eşti mare, dar n'ai vorbit frumos, că cine chiamă bucuros pe un străin venit de departe, decât doar dacă-i din aceia ce-s de folos tuturor, ca vracii, ghicitorii, meşterii, zidarii, ori cântăreţii, cari desfată pe toţi cu viersul lor, că numai ei sunt pretutindeni poftiţi de oameni, dar nimenea nu chiamă pe un cerşetor să-i stea belea pe cap. Dintre peţitori tu eşti însă cel mai aprig cu slujitorii lui Ulise şi mai ales cu mine şi nici nu-mi pasă cât timp cuminţea Penelopă şi Telemac, cel aidoma cu zeii, trăiesc la curtea asta».
Dar Telemac îi spuse:
—«Taci şi nu te întinde la vorbă. Nu-i oare obiceiul lui să ne caute gâlceava cu vorbe amarnice şi să aţâţe şi pe ceilalţi?»
Aşa vorbi şi se întoarse apoi spre Antinou şi-i spuse:
—«Ehei, ce grijă de părinte îmi porţi şi ţii morţiş ca străinul ăsta să fie gonit dela curte! Dar n'o să te asculte Dumnezeu. Dă-i ori ce vrei cerşetorului şi n'o să-ţi spun nimic, ba, dimpotrivă, te îndemn să nu te temi de mama ori de vreuna din slugile lui Ulise. Dar nu de asta faci aşa, ci pentrucă îţi vine mai bine să te îmbuibi pe tine decât să dai ceva şi sărmanului ăsta»
Antinou îi răspunse atunci lui Telemac:
—«Ce tot spui tu acolo, tinere trufaş şi fără frâu la limbă? Dacă cu toţii i-ar da ca mine, n'ar mai avea nevoe să vină pe aici cel puţin trei luni».
Şi când vorbi aşa şi luă de sub masă un scăunel, pe care îşi rezemase picioarele în timpul ospăţului şi-l ameninţă.
Ceilalţi îi dădură cu toţi lui Ulise, şi-i umpleau biata lui desagă cu friptură şi cu pâine. Şi când era să se întoarcă pe prag ca să guste din ce i se dase, iată că se opri în faţa lui Antinou şi-i spuse:
—«Milueşte-mă, om bun, că-mi pare că nu eşti cel din urmă ci întâiul între Greci, că semeni a crai, de aceea ţi se cade să-mi dai mai mult decât ceilalţi şi eu o să te pomenesc în toate părţile. Odată am fost şi eu bogat şi am locuit într'o casă îmbelşugată

şi am dat şi eu adesea la pribegi, oricum erau şi ori de unde veneau, şi mai aveam robi mulţi şi toate bunătăţile ce fac vieaţa. fericită, de-ţi spune lumea că eşti bogat. Dar
185
Dumnezeu mi-a luat toate, că aşa a voit şi m'a împins spre Egipt cu nişte răufăcători şi drumul ăsta mi-a adus pierzarea. Acolo îmi oprii corăbiile în fluviul Egiptos şi le poruncii tovarăşilor să nu se depărteze ci să stea de pază la vase şi trimesei înainte doar iscoade. Dar ei nu ascultară decât de trufia lor şi nu se bizuiră decât pe putere şi se porniră să prade frumoasele ogoare ale Egiptenilor, să le răpească femeile şi pruncii şi să omoare pe bărbaţi, de merse svonul îndată la Cetate. Cum auziră larma, oamenii veniră în goană din zori de zi, de strălucea câmpia de soldaţi, de cai şi de arme. Jupiter vârî atunci o spaimă în tovarăşii mei, de nu îndrăzniră să ţină piept năvălitorilor, aşa că moartea îi seceră din toate părţile; unii căzură străpunşi de vârful suliţei, iar alţii fură prinşi de vii şi puşi la munci silnice. Pe mine mă dădură unui străin ce se aflase şi el întâmplător pe câmpul de luptă, lui Dmetor, fiul lui Iasos, stăpânitor din Cipru şi de acolo iată că am venit la voi, după ce am pătimit atât». Dar Antinou îi strigă:
— «Cine naiba ne-a mai adus şi pacostea asta, ciuma asta a mesei? Du-te la mijloc, departe de masa mea, să nu te pomeneşti iar în Egipt, ori în Cipru, tu care eşti un cerşetor neruşinat şi te îndesi pe rând la toţi, ce-ţi dau prosteşte ca din avutul altuia, că ei au din belşug !»
Ulise feri înlături şi zise:
— «Ehei, n'am ce spune, eşti frumos dar mintea nu ţi-e ca frumuseţea; tu nu i-ai da un drob de sare cui ţi-ar cerşi la pragul casei, tu, care acum în casa altuia nu te înduri să-mi dai o bucată de pâine, cu tot belşugul ce e în jurul tău».
Aşa-i vorbi, iar Antinou se îndârji şi mai mult şi cu o privire mânioasă îi strigă:
—«Mă şi înfrunţi, să ştii că nu ieşi de aci nepedepsit».
Şi îndată îi şi svârli un scăunel, cu care-l nimeri pe Ulise în spate la capătul umărului drept, dar el rămase ţeapăn ca o stâncă, că nu-l clintise lovitura lui Antinou ci, fără o vorbă, clătină din cap şi se gândi cum să se răzbune. Se întoarse apoi iar lângă prag, lăsă desaga plină şi spuse atunci peţitorilor:
186
—«Peţitori ai preamăritei Doamne, ascultaţi ce-mi porunceşte inima să vă spun. De-i cineva lovit când îşi apără avutul, cirezile de vite ori turmele de oi, trebue să rabde fără mâhnire şi ruşine, dar Antinou m'a lovit doar numai pentru blestemata asta de foame a pântecelui, ce atât de rău chinueşte pe oameni. Dacă sunt zei şi Furii şi pentru cerşetori, atunci să-l lovească moartea înaintea nunţii lui!»
Antinou îi zise atunci:
—«Ascultă, mă calicule, mănâncă acolo în tihnă, ori cară-te aiurea, de nu vrei ca slugile să te târască afară de picioare şi să te sfâşie în bucăţi pentru vorbele-ţi obraznice».
Aşa vorbi, dar peţitorii îl mustrară strigând:
—«E o ruşine să dai într'un cerşetor. Te pomeneşti că-i vreun zeu, că zeii adese sub fel de fel de înfăţişări colindă pribegi prin oraşe ca să cunoască dreptatea şi ticăloşia lumii».
Aşa-i vorbiră peţitorii însă Antinou nu se înduplecă. Lovitura lui umpluse de durere sufletul lui Telemac dar nu scoase nicio lacrimă ci, fără o vorbă, clătină din cap şi se gândea cum să se răzbune.
Când auzi cumineţea Penelopă că în sală îl lovise pe străin, spuse femeilor din jur:
—«Aşa să-l lovească şi pe Antinou Apolon, cu o săgeată trimisă din arcul lui».
Iar Eurinoma adause:
— «Ehei, dacă ar fi toate aşa cum vrem noi, nici unul dintr'înşii n'ar mai apuca ziua de mâine».
Iar Penelopă îi răspunse:
—«Eurinomo, pe toţi îi urăsc, pentrucă se gândesc numai la rele dar Antinou e mai rău ca moartea. Un biet străin umblă prin curte şi cere de nevoie dela dânşii şi toţi îi dau câte ceva, numai Antinou svârle în el cu scăunelul şi-l loveşte în umăr».
Ulise îşi isprăvise tocmai masa, când crăiasa vorbea aşa cu femeile. Ea chemă apoi pe porcar de-i spuse:
187
—«Eumee, fugi de-l chiamă pe străin să vină până la mine ca să-l întreb de n'a auzit ceva despre Ulise; ori de nu l-a văzut, că pare că a umblat mult prin lume».
Iar Eumeu îi răspunse:

—«De ar maităcea peţitoriidinsală,elte-ar putea vrăji cu povestirile lui, că trei zile şi trei nopţi cât a stat la mine, unde a venit dintâi scăpând de pe o corabie, mi-a tot povestit păţaniile lui şi încă nu le-a isprăvit.După cumcudarulluidela Dumnezeu,cântăreţul te farmecă prin cântecele lui, pe care ai vrea mereu să le asculţi, aşa şi străinul ăsta m'a fermecat pe mine. El spune că e prieten cu Ulise dela părinţi, că e din Creta, unde domneşte neamul lui Minos, şi că a sosit la noi, după ce a pribegit şi pătimit mult. Se jură că a auzit dela Tesproţi, vorbindu-se de Ulise, că trăieşte şi că vine acasă cu multă stare».
Iar Penelopa îi răspunse:
—«Fugi repede de-l chiamă să povestească totul în faţa mea, iar peţitorii să şadă colo în curte sau în sală şi să petreacă voioşi cum sunt, că doar avutul le stă neatins la ei acasă, unde numai slujitorii beau şi mănâncă, pe când ei aici, la noi, în fiece zi înjunghie la boi, la oi, la capre, întind mese mari şi beau fără măsură. Ce de avere ne-au mai părăduit până acum ! Că nu e nimeni aici ca Ulise ca să ne scape casa de urgia lor. Ehei, de s'ar întoarce el pe pământul ţării lui, cât de repede ar pedepsi cu feciorul lui ticăloşia oamenilor ăştia».
în clipa asta iată că Telemac strănută[1] puternic de răsună întreagă curte, iar Penelopa râse şi spuse lui Eumeu:
—«Hai, chiamă-l iute pe străin în faţa mea; nu vezi că fiul meu mi-a răspuns cu un strănut? O să se împlinească moartea peţitorilor şi nici unul dintre dânşii n'o să scape. Eu îţi mai spun una şi ţine-o minte, dacă văd că străinul nu minte, o să-i dau un rând de haine noi şi un suman !».
Porcarul se şi grăbi să o asculte şi, venind la Ulise, îi vorbi:
Interpretat ca semn bun.

—«Hai, moşule, vino că te chiamă cuminţea Penelopa, mama lui Telemac. Ori cât e ea de necăjită, o îndeamnă inima să te întrebe despre bărbatu-su şi, dacă o vedea că nu minţi, să ştii că o să te miluiască cu un rând de haine noi şi cu un suman, de care ai mai multă nevoie, că pâinea o poţi cerşi dela oricine şi o să-ţi dea să-ţi stâmperi foamea !»
Ulise îi răspunse:
—«Eumee,osă-ispun îndată fiiceiluiIcar pe neminţite tot adevărul, că doar ştiu bine ce a fost cu Ulise, că amândoi am pătimit la fel, dar mult mă tem de haita asta a peţitorilor, a căror obrăznicie strigă la cer. Uite adineaoră, pe când mergeam prin sala ospăţului, fără nicio vină, unul din ei m'a lovit de m'a durut şi nici Telemac, nici altul n'a sărit să mă ajute, de aceea roagă pe stăpână-ta, oricât îi e de grabă, să aştepte până pe seară şi atuncea, lângă vatră, să mă întrebe de ziua când i se întoarce soţul. Am pe mine numai sdrenţe dar tu o ştii, că doar la tine am venit întâi !»
Aşa vorbi, şi cum îl auzi, porcarul plecă, dar, când să treacă pragul, Penelopa îi spuse:
—«De ce nu vii cu dânsul, Eumee ? Ce vrea ? Se teme el de cineva ori îi e ruşine ? Rău e de cerşetorul căruia îi mai e şi ruşine».
Iar porcarul îi răspunse atunci:
—«El spune cu chibzuială, şi ori şi cine ar spune la fel, că se fereşte de obrăznicia oamenilor ăştia şi te roagă să mai aştepţi până spre seară, când ţi-o fi şi ţie mai uşor să stai singură de vorbă cu dânsul şi să asculţi ce ţi-o povesti».
Iar Penelopa spuse:
—«Oricine e, cuminte a vorbit străinul, că nimeni pe lume n'a avut gânduri mai rele decât ticăloşii ăştia de aici».
Aşa vorbi şi porcarul merse printre peţitori de-i spuse lui Telemac la ureche, ca să nu-l audă nimeni:
—«Dragul meu, eu plec la ţară să păzesc turmele tale şi ale mele: fii cu ochii în patru şi mai întâi gândeşte-te la tine, păzeşte-te, că oamenii ăştia au gânduri rele, bătu-i-ar sfântul până nu ne răpun ei pe noi !»
Iar Telemac îi răspunse:

— «Aşa o să fac, taică. Du-te şi nu mai aştepta, că vine noaptea iar mâine, în zori, adu vitele de înjunghiat, cât despre celelalte o să avem noi grije, zeii şi cu mine».
Aşa vorbi, iar Eumeu mai şezu în jeţul lustruit şi după ce mancă şi bău *de-* ajuns se întoarse la turme.
Ieşi din curte, unde mesenii cântau şi chefuiau, pe când cădea amurgul zilei.

CANTUL XVIII

în clipa asta, sosi un cerşetor care se milogea din casă în casă în Itaca, nesăţios la pântece, pururi gata la mâncare şi băutură, fricos şi slab, cu toate că era mare la trup. El se numea de acasă Arneos dar peţitorii îl porecliseră Iros[1], «trepăduşul», pentrucă ducea ştiri la oameni, de câte ori îl trimeteau. De cum veni, voi să alunge pe Ulise dela curte şi—1 tot mustra spunându-i:
—«Hai, cară-te de aici dintre noi, calicule, de nu vrei să te târăsc de picior; nu vezi că toţi îmi fac semne şi mă îndeamnă să te scot de aici, dar mi-e ruşine. Hai, scoală-te, ca să nu ne certăm şi să nu te iau în pumni».
Ulise se încruntă şi îi răspunse:
—«Eu, omule, nu-ţi fac nimic şi nu-ţi spun o vorbă rea şi nici nu râvnesc oricât de mult îţi dau, că pragul ăsta ne încape pe amândoi. Nu-i bine să pizmuieşti pe altul, că doar eşti şi tu un biet milog ca şi mine şi norocul vine dela Dumnezeu, de aceea nu mă aţâţa la luptă şi nu mă îndârji, că, aşa bătrân cum sunt, mi te umplu de sânge. Şi m'aş linişti şi eu de mânie şi n'ai mai veni pe la curtea lui Ulise».
Iar cerşitorul se răsti la dânsul:
—«Ia auzi ce ţanţoş mai vorbeşte milogul ăsta, parcă ar fi o babă cloanţă. îmi vine să-l pun la loc, să-l iau în pumni, să-i scot toţi colţii din gură ca unui mistreţ ce strică holda. Hai, te sumete acum, să ne vadă toată lumea cum ne luptăm - dar cum o să te pui tu cu mine, care-s mai tânăr decât tine ?»
Pe când se certau aşa în faţa porţii, pe prag, iată că Antinou îi zări şi, râzând cu poftă, le spuse celorlalţi:
După numele lui Iris, crainica zeilor.
190
191
—«Prieteni, aşa ceva n'am mai văzut ! Ce haz ne aduseră zeii în casă. Priviţi cum Iros şi cu străinul ăsta se ceartă gata să se înhaţe; Să-i punem repede să se bată».
Aşa vorbi şi toţi se repeziră în hohote de râs, de-i înconjurară pe cei doi cerşetori în sdrenţe, şi Antinou le spuse aşa:
—«Ascultaţi-mă, dragi peţitori, şi fiţi cu luare aminte la ce o să vă spun. Uite aici pe focul din vatră sunt burţi de capră pline de sânge şi de grăsime, păstrate pentru cina de seară. Oricare birue din voi, să-şi aleagă ce-o voi şi o să-l primim de acum la mesele noastre şi n'o să mai lăsăm să vină alt cerşetor să ceară dela noi».
Aşa vorbi Antinou şi fu pe placul tuturor. Atunci Ulise le grăi cu meşteşug:
—«Cum se poate, oameni buni, ca un bătrân slăbit de suferinţe să se lupte cu unul mai tânăr decât dânsul ? Dar burta asta blestemată îmi dă ghes să mă aleg cu o sfântă de bătaie. înainte, juraţi-vă însă cu toţi că n'o să-l ajutaţi pe Iros, n'o să mă loviţi pe la spate ca să mă birue el».
Aşa vorbi el şi toţi jurară cum le ceruse şi, după ce rostiră jurământul, Telemac spuse şi el la rândul lui:
—«Moşule, dacă te îndeamnă inima ca să alungi pe Iros, nu-ţi fie teamă de nimeni de aici, căci cine te loveşte are de furcă cu mai mulţi, întâiu cu mine, gazda ta, şi apoi şi cu Antinou şi Eurimac, doi oameni de ispravă».
Aşa vorbi şi se învoiră. în vremea asta Ulise se încinse pe la mijloc cu sdrenţele lui şi-şi lăsă goale coapsele mari şi frumoase, îşi descoperi la fel umerii laţi, pieptul şi braţele vânjoase. Minerva îi sta pe aproape şi-l întări iar peţitorii se uimiră şi-şi spuseră între dânşii:
—«Ehei, bietul Iros, acuş n'o să mai fie Iros, căci şi-a găsit beleaua. Ia priviţi ce muşchi şi-a scos bătrânul de sub sdrenţe».
Pe când vorbeau aşa, lui Iros i se sgârci inima de frică, dar slujitorii îl aduseră şi-l împinseră cu sila, de tremura carnea pe dânsul. Antinou îl dojeni atunci:
—«Lăudărosule, mai bine nu erai pe lume decât să tremuri aşa şi să mori de frică în faţa unui bătrân slăbit de suferinţe. Dar una îţi spun şi asta o să se împlinească: dacă te bate şi-i mai tare, să ştii că te pun pe un vas şi te trimit în Epir la Ehetbs[1], cel mai amarnic dintre Domni, care o să-ţi taie nasul şi urechile cu cuţitul, o să-ţi smulgă apoi ruşinea ca să le dea câinilor să le sfâşie de crude».
Şi-a orbit fiica, împungându-i ochii cu ace din bronz.
192
Aşa-i vorbi şi Iros tremură şi mai mult din balamale. îl duseră la mijloc şi luptătorii îşi ridicară braţele iar Ulise se chibzuia atunci, dacă să-l izbească greu ca să-l lase mort ori să-l mai cruţe şi să-l doboare numai la pământ. I se păru mai nimerit să-l lovească uşor,

ca să nu dea de bănuit la Greci. îşi întinsese amândouă braţele şi Iros îl lovi pe Ulise în umărul drept, dar el îl lovi în ceafă sub ureche, de-i sdrobi osul şi sângele roşu îi ţâşni pe gură; căzu bufnind în ţărână, clămpăni din dinţi şi tot izbea pământul cu picioarele. Cu braţele întinse peţitorii se prăpădeau de râs. Ulise îl apucă atunci de picior şi-l târî din tindă în curte lângă poartă şi acolo îl sprijini de zidul de afară, îi puse şi un toiag în mână şi-i spuse aşa:
—«Aici să stai, potaie, şi să ne păzeşti de câini, de porci; nu fă pe stăpânul cu cerşetorii şi cu pribegii şi ia seama să n'o păţi şi mai rău».
Aşa îi spuse şi îşi aruncă pe umeri desaga ruptă, de care spânzura o baieră răsucită şi se întoarse de se aşeză pe prag, iar peţitorii râdeau cu poftă şi veniră la dânsul de-i spuseră:
—«Să-ţi dea Dumnezeu, moşule, tot ce pofteşti, că l-ai oprit pe nesăţiosul ăsta să mai cerşească în lume iar noi curând o să-l trimitem la craiul Ehetos, care schilodeşte oameni».
Aşa-i vorbiră iar Ulise se bucură de ce-i spuneau şi Antinou îi puse dinainte o burtă mare de capră plină de grăsime şi sânge iar Anfinom, luând dintr'un paner două pâini, le aduse şi-l pofti închinându-i un pahar de aur:
— «Noroc, moşule, şi să dea Dumnezeu să-ţi meargă de acuma bine, că mult eşti bătut de nevoi !»
La asta îi răspunse Ulise:
—«Anfinom, se vede că eşti om cuminte, cum a fost şi taică-tău, că din svon am auzit de mult că, în Dulichios, Nisos era om bun şi avut. Dintr'însul te-ai născut şi pari şi tu de ispravă, de aceea ia seama la ce o să-ţi spun şi nu uita, că din tot ce vieţueşte pe pământ, ori că sboară, ori că se târăşte, nimic nu-i mai şubred decât omul, pentrucă atâta vreme cât îl ocroteşte Dumnezeu şi-l ţine pe picioare, nici nu-i vine în cap că l-ar putea lovi necazul şi numai când l-a ajuns năpasta, atuncia, vrând nevrând, rabdă, căci mintea omului se schimbă, după cum îi schimbă Dumnezeu zilele. Şi mie mi-a fost dat cândva să fiu fericit pe lume, dar prea am năpăstuit atuncia pe alţii, că mă bizuiam orbeşte pe puterea mea şi pe sprijinul tatei şi al fraţilor mei. De aceea să nu fie oamenii nedrepţi ci să se bucure în sine de ce le-a dat soarta. Aici văd cu câtă nedreptate peţitorii mănâncă averea,necinstescnevasta unuiom,care nucredsă mai

lipsească mult din ţara lui, căci e pe aproape. De aceea să-ţi ducă Domnul paşii acasă şi fie ca să nu-l întâlneşti pe Ulise la întoarcerea lui în ţară, că nu se poate să nu curgă sângele, când şi-o face socotelile cu peţitorii».
Aşa vorbi, stropi puţin şi bău vinul cel bun şi trecu apoi paharul lui Anfinom, care se întoarse apoi mâhnit în sală, clătinând din cap, căci simţise că nu e a bine. Dar n'avea să scape de moarte, fiindcă îl făcuse să rămână Minerva, ca să cadă mai pe urmă de braţul şi de suliţa lui Telemac. Se aşeză din nou în jeţul, de unde se sculase o clipă. Atunci Minerva îi dete în gând fiicei lui Icar să li se arate peţitorilor ca să-i aţâţe şi mai tare şi să o preţuiască şi mai mult bărbatul şi feciorul. De aceea izbucni în râs amar şi spuse:
—«Ascultă, Eurinomo, nu ştiu de ce mi-a venit poftă ca niciodată să mă mai arăt la peţitori, că mi-s nesuferiţi, dar voi să-i spun lui Telemac să nu se mai amestece cu oamenii ăştia, cari vorbesc frumos pe faţă şi pe din dos îi urzesc pierzarea».
Iar chelăriţa Eurinoma îi răspunse:
—«Iubita mea copilă, nu-i rău ce-mi spui, de aceea vorbeşte lui Telemac şi nu-i ascunde nimic. Dar îmbracă-te întâi, pune-ţi miresme pe obraji, ca să nu te vadă cu faţa veştedă de plâns, că rău mai e să plângi într'una, căci iată că feciorul ţi-a crescut mare, de-i dau tuleile, aşa cum ai cerut-o tu de atâtea ori la zei».
Dar cuminţea Penelopă îi răspunse:
—«Eurinomo, oricât ţii tu la mine, nu mă sfătui să merg la baie şi să-mi ung trupul cu miresme, că Dumnezeu mi-a luat frumuseţea, decând bărbatul mi-a plecat pe mare. Dar spune-i Autonoei şi Hipodamiei să vină la mine ca să mă însoţească în sala ospăţului, că mi-e ruşine să vin singură printre atâţia bărbaţi».
Aşa vorbi şi baba se scoborî la curte ca să cheme pe cele două femei şi le îndemnă să zorească. Minervei îi veni însă în minte alt gând şi răspândi peste fiica lui Icar un somn dulce; ea adormi culcată în scaun şi trupul i se întinse; zeiţa o împodobi apoi cu haruri, pentru ca toţi să se minuneze. îi spălă întâi faţa cu mirul, cu care se unge Venera, când se duce la hora fermecată a Harurilor[1]; o făcu să pară mai înaltă, mai mândră şi mai albă ca fildeşul. Apoi plecă, când veniră femeile din curte,

Sunt fiicele lui Zeus, Graţiile, în număr de trei: Aglaia ("Strălucirea"), Talia ("Petrecerea"), Eufrosina ("Veselia").
194
şi vorba lor alungă somnul dulce al stăpânei, care-şi frecă obrazul cu amândouă mâinile şi le spuse:
—«Cu tot necazul, uite că m'a furat somnul ! Ehei, de mi-ar trimite Diana o moarte tot aşa de blândă, să nu mai tot jelesc, şi să-mi mistui vieaţa de dorul unui bărbat cu atâtea daruri, ca nimeni altul dintre Greci».
Vorbind aşa, se scoborî din odăile de sus, nu singură ci însoţită de cele două femei, şi când sosi la peţitori se opri pe prag, de-şi acoperi obrazul cu un văl strălucitor; femeile stăteau lângă ea. Cum o văzuseră, peţitorilor li se muiară genunchii, cuprinşi de patima iubirii, şi toţi doreau s'o aibă de nevastă. Dar ea îi vorbi lui Telemac:
— «Telemac, n'ai minte nici voinţă. Când erai copil te chibzuiai parcă mai bine şi, acum, când te-ai mărit, când ai ajuns în floarea tinereţei, când cine te vede, te crede după port şi frumuseţe drept fiu de om fericit, n'ai totuşi pic de minte. Căci ce înseamnă tot ce s'a întâmplat la curtea ta ? Cum ai răbdat ca străinul acela să fie aşa batjocorit ? Unde o să ajungem, dacă oaspeţii veniţi la vatra noastră sunt loviţi aşa ? Ruşinea lumii o să cadă pe capul tău».
Dar cumintele Telemac îi răspunse;
—«Nu mă pot supăra, mamă, de mânia ta, dar să ştii că în cugetul meu îmi dau seama de ce e bine şi ce e rău. Mai ieri eram copil, şi rr'am cum să fiu în toate fără greş şi apoi mereu mă lovesc de ticăloşii ăştia, ce-mi tot urzesc pierzarea şi n'am pe nimeni să mă ajute. Dar nu peţitorii au iscat lupta dintre Iros şi străin. Străinul a fost cu mult mai tare. Facă Jupiter, Apolon şi Minerva ca de acum înainte, bătuţi, să-şi scuture peţitorii capul în curte ori în sala asta, aşa cum îl scutură acum în faţa porţilor Iros, care, ca omul beat, nu se mai poate ţinea pe picioare şi nici nu poate să se întoarcă acasă, aşa i s'au muiat ciolanele».
Eurimac îi spuse Penelopei:
—«Fiică a lui Icar, cuminte Penelopă, dacă toţi Grecii te-ar vedea în Argos, cetatea lui Iason, mâine din zori, ar veni şi mai mulţi peţitori la ospeţele noastre dela curte, căci tu le întreci pe toate femeile, atât eşti de frumoasă şi de cuminte».
Penelopă îi răspunse:
—«Eurimac, tot harul, toată frumuseţea mi-au pierit, din ziua în care Grecii s'au dus la Troia şi cu dânşii şi Ulise. De s'ar întoarce el acum şi ar avea grijă de vieaţa mea, alta mi-ar fi slava, dar astăzi sufăr greu de necazurile, cu care m'a bătut soarta. Când a fost să părăsească ţara, Ulise m'a apucat de mână şi mi-a spus: «Femeie, nu cred că toţi Grecii
195
au să se întoarcă teferi dela Troia, căci se spune că Troienii sunt pricepuţi la lupte, ştiu să arunce suliţa, să nimerească cu săgeţile, şi să mâne caii, mijloace prin care se hotărăşte soarta războiului; de aceea nu ştiu dacă îmi va fi ursita să scap cu vieaţa ori să pier acolo în ţară depărtată. în lipsa mea, tu să aibi grijă de toate, nu uita de tata şi mama, ca şi până acum, ba şi mai mult chiar. Iar când îi vedea că băiatul a ajuns vârsta tinereţii, mărită-te cu cine vrei şi lasă casa asta». Aşa a vorbit el şi tot ce a spus s'a împlinit; se apropie noaptea unei noui nunţi de jale, că Dumnezeu mi-a luat norocul. Dar straşnic îmi sângeră inima de faptul că purtarea peţitorilor era odinioară alta. Cei ce peţesc o femeie de neam, din oameni cu stare, şi se "întrec s'o aibă, aduc ei înşişi boi şi oi grase de ospătat pentru prietenii miresei şi-i fac şi daruri frumoase 'şi nu se pun să toace pe nimic averea altora».
Aşa vorbi, şi Ulise se bucură văzând că-i şmomeşte să-i facă daruri şi că le unge sufletul cu vorbe blânde, deşi se gândea la altele.
Antinou îi răspunse atunci:
—«Fiică a lui Icar, cuminte Penelopă, numai să primeşti tu darurile, câte ţi-or aduce Grecii de bunăvoie la curte, că nu-i bine să le respingi şi nici n'o să ne întoarcem acasă sau n'o să ne apucăm de altceva până nu te-i mărita cu cel mai de seamă dintre noi».
Aşa vorbi Antinou şi tuturor le plăcu. Fiecare trimise câte un crainic ca să-i aducă daruri. Antinou îi dărui o minunată rochie cu douăsprezece sponci de aur ce se prindeau cu tot atâtea toarte; Eurimac îi dărui o salbă frumoasă de aur cu boabe de chihlimbar lucind ca soarele; slujitorii lui Euridam îi aduseră doi cercei cu câte trei pietre frumoase ce străluceau nespus; omul lui Pisandru, fiul craiului Polictor, aduse o salbă mândră. Şi

tot aşa şi ceilalţi aduseră fel de fel de daruri. Frumoasa între frumoase se urcă apoi în odăile ei de sus şi roabele duceau cu ele comoara de daruri. Peţitorii se puseră atunci pe jocuri, pe cântece până să vină seara; şi noaptea îi găsi pe toţi petrecând. Ei ridicară apoi în sala mare trei torţii ca să-i lumineze; în jur puseră lemne uscate şi despicate de curând în aşchii şi unseră făcliile. Femeile suflară pe rând în foc, dar Ulise le spuse atunci:
—«Voi, roabe ale unui stăpân de mulţi ani dus, întoarceţi-vă în odăileslăviteiDoamne,toarceţilângăeacufurcaşidesfătaţi-o, scărmănându-i lâna, că aici, în locul vostru, o să aprind eu făcliile pentru toţi şi n'o să obosesc chiar de ar sta până dimineaţă, căci multe ştiu răbda».
Aşa vorbi el iar femeile se uitau una la alta chicotind de râs, dar rău îl ocări frumoasa Melanto, fata lui Dolios, pe care Penelopă o îngrijise şi

o crescuse ca pe fiica ei, ba-i dase tot ce-i putea face plăcere, dar ea nu numai că nesocotea mâhnirea stăpânei ci se iubea cu Eurimac. Aşa îl certă ea pe Ulise:
—«Sărmane om, se vede că ţi-ai ieşit din fire, de nu te duci să te culci în casa unui potcovar, sau la vreun han, ci îndrăzneşti să stai aici şi să trăncăneşti între atâtea feţe luminate şi nu ţi-i teamă de bătaie ! Ţi s'a urcat, se vede, vinul la cap, ori ţi-i obiceiul să pălăvrăgeşti fără rost, ori poate ţi-ai ieşit din sărite, de când ai biruit pe cerşetorul Iros ? Ia seama să nu se scoale acuşa unul mai tare decât mâncăul acela, şi să nu te pocnească în cap cu mâna lui puternică şi să te scoată dela curte lac de sânge».
Cu o privire mânioasă, Ulise îi răspunse:
—«Neruşinata, o să-i spun eu lui Telemac, de cum s'o întoarce, de chipul cum vorbeşti, ca să te taie pe loc bucăţi».
Ameninţările lui speriară pe femei, care se grăbiră să se întoarcă la curte, de li se muiaseră genunchii, că vedeau că cerşetorul o să se ţină de cuvânt. Ulise aprinse făcliile şi rămase lângă ele să le vegheze dar în minte clocea el alte gânduri, ce aveau să se împlinească. Minerva nu îngădui însă ca peţitorii să pună capăt batjocurilor lor amarnice, căci voia ca durerea să intre şi mai adânc în sufletul lui Ulise. Eurimac, fiul lui Polib, se puse cel dintâi să-şi bată joc de dânsul şi să aţâţe hazul prietenilor:
—«Luaţi aminte, peţitori ai slăvitei Doamne, că vreau să vă spun ce mi-a venit în minte; omul ăsta n'a sosit, de bună seamă, la curtea lui Ulise fără ştiinţa zeilor. Lumina torţelor mi se pare că nu purcede dela ele ci din scăfârlia lui, că nu are bietul fir de păr în cap».
Aşa vorbi şi se întoarse apoi către Ulise şi-i spuse:
—«Străine, dacă ai vrea să slujeşti, te-aş lua argat la mine la o moşie depărtată şi fi-aş plăti simbrie bună ca să dregi garduri ori să sădeşti copaci. Ţi-aş da pâine câtă vrei, te-aş îmbrăca curat şi ţi-aş da opinci. Dar tu te-ai nărăvit în rele şi nu vrei să munceşti ci ţii să cerşeşti prin lume hrana, ca să-ţi ghiftui nesăţioasa burtă».
Ulise îi răspunse atunci:
—«Ehei, Eurimac, de ce nu suntem amândoi la cositul ierbii, cu câte o coasă în mână, ca să vedem cine lucrează mai mult cât ţine o zi de primăvară, pe nemâncate, de dimineaţă până la apusul soarelui ! De ce n'avem noi de mânat o pereche de boi buni, de aceeaşi vârstă şi putere, tari, sătui de fân, greu de îmblânzit, ca să arăm o ţarină de patru fălci ! Ai vedea atunci de ştiu să trag eu brazde lungi. Şi la urmă, chiar, dacă azi ar face Dumnezeu să răsară undeva vreun război şi aş avea un scut,

m'ai vedea atunci în fruntea luptei şi nu ţi-ai bate joc de mine, pentrucă mi-e foame. Eşti trufaş şi crud la fire şi te crezi mare şi puternic numai pentrucă te afli printre câţiva fricoşi, dar să vie Ulise în ţară şi să vezi atunci cum uşa asta atât de largă ţi-ar părea prea strâmtă, când ai lua-o la fugă ca să scapi».
Vorbele lui îndârjiră pe Eurimac şi mai mult şi cu o privire mânioasă îi spuse:
—«Nemernicule,osă-ţiarăt eu ţieacuma să trăncăneştifără ruşine în faţa atâtor oameni şi nu ţi-e teamă de nimic. Ţi s'a urcat, se vede, vinul la cap, ori ţi-i obiceiul să hodorogeşti fără rost, ori poate ţi-ai ieşit din fire de când ai biruit pe cerşetorul Iros !»
Aşa vorbi şi apucă un scăunel dar Ulise, pentru a se feri, se puse la genunchii lui Anfinom, din Dulichios, aşa că scăunelul atinse pe un paharnic în mâna dreaptă, de-i căzu ulciorul cu sgomot iar omul se răsturnă în praf bufnind. Atuncia, în sala întunecoasă, se născu o zarvă mare între peţitori, ce-şi spuneau între dânşii:
—«Mai bine îl ducea naiba în ţări străine pe omul ăsta decât venea aici să ne aducă numai necazuri ! Iată că ne-am pus acuma să ne certăm pentru un cerşetor şi să ne

stricăm plăcerea unui ospăţ pentrucă s'a încuibat în el răul».
Dar Telemac se răsti la dânşii:
—«Aţi înnebunit de-a-binelea, nu mai mâncaţi şi nu mai beţi ci vă împinge naiba la păcat. Mai bine duceţi-vă de vă culcaţi la voi acasă, când îţi pofti, că nu alung pe nimeni».
El le vorbi aşa iar ei îşi muşcară buzele de ciudă, miraţi de îndrăzneala lui, dar le vorbi atunci Anfinom:
—«Să nu se mânie nimeni, prieteni, şi să nu-i răspundă cu trufie, că a vorbit cu tâlc. Lăsaţi-l în pace pe străinul ăsta sau pe orice slujitor dela curtea lui Ulise. De aceea să ne toarne paharnicul vin în pahare, la rând, ca să închinăm şi apoi să mergem să dormim acasă şi să-l lăsăm pe străin la curtea lui Ulise în grija lui Telemac, că la dânsul doar a venit ca oaspe».
Aşa vorbi şi toţi se învoiră. Mulios, din Dulichios, crainicul lui Anfinom potrivi vinul în ulcior şi îl turnă, la rând, mesenilor, iar după ce se închinară zeilor, băură cât voiră şi se duseră apoi pe.la casele lor să se culce.

CANTUL XIX

Ulise rămase la curte,, unde, împreună cu Minerva, puse la cale moartea peţitorilor. îndată îi vorbi lui Telemac aşa:
—«Telemac, a venit vremea să ascunzi toate armele astea, iar, dacă peţitorii te întreabă şi le cer, tu să le răspunzi cu vorbe dulci: Le-am scos de aici din fundul sălii, căci nu mai sunt aşa cum le-a lăsat Ulise, când a plecat la Troia ci le-a înnegrit focul din vatră şi apoi mi-a dat prin gând ca nu cumva, ameţiţi de vin, să vă apucaţi la ceartă între voi şi să vă răniţi unul pe altul, făcând ospăţul şi nunta de ocară, căci armele îl trag pe om la rele».
Iar Telemac ascultă povaţa tatălui său şi chemă pe Euriclea ca să-i spună:
—«Doică, închide roabele la curte, până ce voiu strânge într'o cameră de sus armele tatei, că, de când s'a dus, au rămas neîngrijite şi s'au înnegrit de fum, că eu eram copil, dar acum vreau să le aşez deoparte ca să nu le ajungă fumul».
Iar credinceoasa Euriclea îi răspunse:
—«Ehei, maică, de ţi-ar da în gând de-acum să-ţi vezi de casă şi să-ţi păzeşti avutul! Dar cine o să-ţi lumineze, dacă nu vrei ca roabele să-ţi meargă înainte cu lumina»?
Iar Telemac îi răspunse:
—«Iaomulăsta,cănu-lpotlăsasă-mimânâncepâineape nemuncite, chiar dacă vine de departe».
Aşa-i vorbi şi n'a vorbit degeaba, că Euriclea închise uşile dela femei, iar Ulise şi Telemac se puseră să care sus coifurile, scuturile scobite şi Mtlijele ascuţite. Cu un sfejnic de aur Minerva le lumina înainte, că Telemac îl întrebă îndată pe Ulise:

—«Uite, tată, ce minune îmi văd ochii: pereţii odăilor şi tavanul, grinzile de brad şi stîlpii înalţi ard ca un foc aprins, un zeu ne-a intrat de bună seamă în casă».
Iar Ulise îi răspunse:
—«Taci şi nu mă întreba, că aşa se arată zeii de sus. Acuma du-te de te culcă, lasă-mă pe mine singur în sala asta, că vreau să mai încerc pe roabe şi pe maică-ta, care, în durerea ei, o să mă întrebe de toate».
Aşa vorbi, iar Telemac ieşi din sală şi la lumina torţelor aprinse ajunse în odaia, în care dormea de obiceiu, când îi era somn; acolo se culcă în aşteptarea zorilor, iar Ulise rămase în sală tot chibzuind cu Minerva la moartea peţitorilor.
Cuminţea Penelopa ieşi atunci din camera ei, frumoasă ca Diana ori ca bălana Venera, şi îşi puse jilţul lângă vatră, pe care şedea în totdeauna, lucrat de meşterul Icmalios cu marginile încrustate cu fildeş şi argint iar dedesupt, ca sprijin sub piceoare, meşterul pusese un scăunel acoperit cu o mare blană. Aici se aşeză cuminţea Penelopa iar roabele cu braţe albe începură a veni din iatac de ridicară grămezile de pâine, mesele şi paharele, în care beau peţitorii îndrăsneţi; ele aruncară apoi pe jos focul torţelor şi grămădiră lemne pentru luminatul şi încălzitul de a doua zi. Din nou atunci Melanto sări cu gura la Ulise:
.— «Da bine, moşule, ţi-e gândul să ne încurci noaptea şi să umbli lela prin palat, la pânda femeilor? Ce? Nu te-ai săturat? Mai şterge-o repede, calicule, că acuşi te pocnesc cu un cărbune aprins, de n-o să ştii cum să fugi mai iute».
Ulise se încruntă la dânsa şi-i răspunse:
— «Afurisita, ce tot te legi de mine atât de înverşunat? Oare pentrucă sunt murdar, că port sdrenţe şi că cerşesc în lume? Nevoia mă sileşte; aşa sunt toţi pribegii şi calicii.

Ehei, am fost şi eu bogat odată într'o casă mare de ajutam pe orice pribeag, ori cine era şi ori de unde venea adus de noroc, şi mai aveam şi multe slugi şi toate bunătăţile, cu care duci un trai fericit, de-ţi spune lumea că eşti bogat, dar Dumnezeu mi-a luat totul, că aşa a voit. De aceea să te temi şi tu să nu-ţi pierzi frumuseţea, cu care te făleştiacuma printre roabe şimai bagă de seamă să nuse supere stăpână-ta şi să nu te pedepsească, ori să nu i se întoarcă bărbatul, că doar mai e nădejde,iar dacă a pierit şinuse mai întoarce,slavă
Domnului, băiatul lui nu mai e copil şi vede el tot ce se petrece la curte şi nu-i scapă isprava nici unei femei».
Aşa vorbi şi cuminţea Penelopa îl auzi şi îşi dojeni roaba:
—«Neruşinata, obrasnico, să nu crezi că nu-ţi cunosc ticăloşia dar amarnic ai să plăteşti, că doar m-ai auzit tu singură că am de gând să-l întreb pe omul ăsta de bărbatul meu, că mult mi-e dor de el».
Şi cum vorbi aşa, se întoarse spre chelăriţa Eurinoma şi-i zise:
—«Tu, Eurinomo, adu un scaun şi aruncă pe el o blană ca să şadă străinul ăsta ca să asculte şi să-mi răspundă la ce o să-l întreb».
Ea îi vorbi aşa şi Eurinoma îi aduse un jeţ, pe care Ulise se aşeză iar Penelopa începu:
—«Moşule, o să te întreb întâi cine eşti şi de unde eşti? unde ţi-i cetatea, de unde ţi-i neamul?»
Ulise îi răspunse:
—«Femee, nu-i nici un muritor în largul lumii, care să-ţi poată sta alături, căci slava a ajuns până la cer ca slava unui vrednic crai, care domneşte cu teamă de Dumnezeu peste un popor de viteji şi împarte dreptate. Sub el pământul rodnic dă grâne bogate, pomi grei de fructe, vitele se înmulţesc, marea dă peşte mult şi norodul e fericit. De aceea întreabă la curtea ta de tot ce vrei dar nu de ţară şi de neam, ca să nu-mi deştepte amintiri triste şi să-mi sporească mâhnirea, că tare-s amărât, şi nu se cade să gem şi să bocesc la vatra unui străin. Urât e să te tot vaiţi şi mi-e teamă să nu supăr pe vreo roabă ori pe tine însuţi şi să nu-mi spuneţi că plâng pentrucă am băut!»
Iar Penelopa îi spuse:
—«Moşule, tot harul, toată frumuseţea mi-au pierit din ziua în care Grecii s'au dus la Troia şi cu dânşii şi Ulise. Ehei, de s'ar întoarce el acuma şi ar avea grijă de viaţa mea, alta mi-ar fi slava, dar astăzi sufăr greu, că cu multe necazuri m-a mai bătut soarta. Toţi tinerii de frunte din Dulichios, din Samos, din Zacintul cel păduros şi chiar şi. din Itaca, ţin morţiş să mă ia cu sila de nevastă, şi-mi toacă averea. De aceia nici nu mai pot căta de oaspeţi, de pribegi ori de crainici, ci mă mistui doar de dorul lui Ulise şi jelesc. Peţitorii mă tot zoresc cu nunta, iar eu îi tot amân

cu vicleşugul, că mi-a dat Dumnezeu în gând să ţes la mine o pânză[1] mare şi gingaşe şi le-am spus:
— «Tinerii mei peţitori, acum că Ulise a murit, mai aşteptaţi, şi nu-mi tot daţi zor cu nunta până să isprăvesc pânza asta ca să nu mi-se destrame urzitura, că doar e giulgiul lui Laerte şi când nemiloasa moarte l-o scoborî în lungul ei somn, n'aş voi ca femeile din popor să spună că am îngropat fără giulgiu un crai ce a agonisit atâta avere».
Aşa le-am vorbit şi ei m-au crezut. De atunci ziua lucram la pânză, iar peste noapte la lumina torţelor o destrămam, aşa că-i amăgii trei ani dearândul, dar când sosi şi anul al patrulea, când vremea îşi începu din nou şiragul, când lunile şi zilele se încheiară, nişte nemernice de roabe cu gândul numai la trădare mă pârâră şi peţitotii mă prinseră şi mă dojeniră, ba încă mă şi siliră să-o isprăvesc. Acum nu mai pot scăpa . mult timp de nuntă, nu mai am niciun vicleşug ca s-o amân iar şi părinţii mă tot zoresc să mă mărit odată, apoi şi fiul meu nu mai poate răbda, când vede că-şi pierde averea, că acuma s'a făcut om în toată legea, de poate să poarte grija casei şi a slavei lui. Acuma, moşule, spune-ne şi tu, care ţi-i neamul şi ţara, că doar nu te tragi dintr'un stejar ori dintr'o stâncă, aşa cum se spune la poveste». Ulise îi răspunse aşa:
—«Femee vrednică a lui Ulise, tu nu încetezi să mă întrebi de neamul meu; o să ţi-l spun, deşi o să-mi sporeşti durerea, că aşa e soarta omului, care, ca mine, a plecat de mult din ţara lui şi a pribegit pe la fel de fel de neamuri, plin de necazuri. Eu îţi răspund acum la întrebare. In mijlocul valurilor mării e insula Creta, ţară rodnică şi veselă; puzderie de oameni îi locuiesc cele 90 de cetăţi cu fel de fel de limbi. Acheii se amestecă cu trufaşii Cretani, Cidonii, cu trei triburi de Dorieni şi cu Pelasgii ce se trag din zei. între cetăţi e

una mai mare, Gnosul[2], unde a domnit Minos, care la fiecare nouă ani se ducea să stea de vorbă cu Jupiter. El a născut pe Deucaleon, tatăl meu şi al lui Idomeneu,'care a plecat pe vasele lui la Troia, odată cu Atrizii. Numele meu e Eton şi sunt

[1]Această pânză a primit şi o interpretare alegorică (vezi Anton Dumitriu, „Ulysse sau Cercul destinului" în *Cartea întâlnirilor admirabile).*

[2]Cnossos, oraş în nordul Cretei centrale.

mai mic decât frate-meu, mai vârstnic şi mai viteaz. Acolo am văzut pe Ulise şi i-am dat daruri de ospeţie, că, în mersul lui la Troia, vântul l-a luat şi l-a împins spre Creta şi a poposit la râul Amnisos, unde este peştera Ilitiei[1]. Portul e anevoios şi abia a putut scăpa de furtună. Venind apoi în cetate, a întrebat de Idomeneu, cu care spunea că-i prieten drag, dar frate-meu plecase la Troia de zece ori de unsprezece zile. Atunci eu l-am dus acasă la mine, şi l-am primit ca pe un oaspe, cu grijă, că aveam de toate din belşug şi apoi cu banii obştii i-am dat şi lui şi tovarăşilor şi făină de grâu şi vin, şi boi ca să-i sature pe toţi. Douăsprezece zile au rămas ei la mine, căci suflarea îndrăcită a crivăţului îi oprise, de nu le îngăduia să stea măcar în picioare; de abia în ziua a treisprezecea, vântul se potoli şi ei plecară».

«Aşa scotea el basme de credeai că's adevărate, iar Doamna le asculta şi tot plângea, de i se acoperi fa{a cu lacrimi. După cum zăpada strânsă de zefir în vârful munţilor se topeşte, când bate suflarea caldă a vântului de baltă şi se scurge în pârae, de umflă râurile, aşa şi frumoşii ei obraji se topeau întocmai de dorul soţului. Se înduioşa atunci de milă Ulise, când o văzu jelind, dar ochii lui ca ferul ori de coarnă rămaseră nemişcaţi sub pleoape, şi viclenia îl ajută să-şi ascundă lacrimile. După ce se satură de plâns, Penelopa începu din nou:

—«Acum, moşule, vreau să te încerc şi să văd dacă în adevăr ai primit la curtea ta pe soţul meu împreună cu tovarăşii lui. Să-mi spui cum era îmbrăcat Ulise şi ce fel era el însuşi şi ce tovarăşi avea cu dânsul».

Ulise îi răspunse:

—«Femee, după atât amar de vreme mi-e greu ca să-fi răspund, că doar s'au scurs douăzeci de ani de când soţul tău a locuit la mine acasă şi a plecat apoi de acolo, dar totuşi o să-ţi spun din ce o să-mi mai aduc aminte. Ulise purta o mantie de lână purpurie ţesută în două şi prinsă cu o cheuătoare cu două ţevi, lucru de meşter, în faţă cu un câine ce ţinea sub labele de dinainte un ied de ciută ce se sbătea privindu-l.

Cu toji se minunau de chipurile sculptate în aur: câinele care se uita la ied şi căuta să-l sugrume şi iedul care dădea din picioare şi se silea să scape. Am mai văzut apoi pe pieptul lui Ulise o tunică subţire ca foiţa de

Zeiţa care ajută femeile la naştere.

ceapă, gingaşă şi strălucitoare ca soarele şi, de bună seamă, unele femei căutau la dânsul. Dar nu uita un lucru, că eu nu ştiu dacă Ulise avea hainele de acasă ori le primise dela vreun tovarăş, când s'a urcat pe vas, ori dela un prieten, că avea prieteni mulţi şi puţini erau ca dânsul printre Greci. Chiar eu i-am dat ca dar o sabie de aramă, o mantie de purpură făcută în două şi o haină lungă, când l-am pornit cu oaste, la corabie. Un crainic îl întovărăşea, abia mai în vârstă ca dânsul; mi-aduc încăaminte de chipul lui, de umerii laţi, de faţa neagră, de părul creţ. Se numea Euribat şi Ulise ţinea la el mai mult decât la toţi ceilalţi, căci era un om chibzuit foarte».

Aşa vorbi şi o stârni pe Doamna şi mai mult la plâns, când văzu că sunt adevărate semnele, pe care i le zugrăvise Ulise fără şovăire. Iar după ce plânse până se uşura, ea îi spuse din nou:

—«De acum, moşule, din nenorocit ce ai fost, o să fii iubit şi cinstit la curtea mea, căci eu însămi am scos din ietacul unde le aşezasem, veşmintele de care pomeneşti, şi i-am mai dat şi cheutoarea minunată ca să-i fie podoabă. Vai, n'o să-l mai văd niciodată întors în ţara lui iubită; cum l-a împins ceasul rău să meargă în blestemata aceea de Troie, nu i-ar mai fi numele pe lume!»

Ulise îi răspunse:

— «Femee vrednică a lui Ulise, nu-ţi strica frumuseţea obrajilor, nu-ţi frânge inima de jalea soţului, deşi nu-ţi pot lua durerea în nume de rău, căci ce femee şi-ar putea plânge pierderea tânărului ei soţ, cu care a avut copii, mai mult decât tine, ce plângi pierderea lui Ulise, care se spune că era aidoma cu zeii. Opreşte-ţi totuşi lacrimile, şi ascultă-mă cu băgare de seamă, că n'o să-ţi spun decât adevărul, şi n'o să-ţi ascund nimic din ce am aflat despre Ulise, care trăieşte şi el pe aproape, în ţara Tesproţilor, de unde aduce

multe odoare strânse de la popoare, pe unde a colindat, dar corăbiile şi tovarăşii i-a pierdut pe mare, venind din Trinacria, unde tovarăşii au ucis boii soarelui, care s'a înfuriat împotriva lor, de i-au înghiţit valurile mării; doar numai Ulise a scăpat pe talpa vasului, până ce valurile l-au scos în ţara Feacilor. Aceştia l-au cinstit ca pe un zeu, l-au încărcat de daruri şi s'au hotărât să-l aducă sănătos acasă şi, de mult se întorcea, dar lui i s'a părut mai nimerit să umble în toată lumea după avere, că nimeni nu-i ca el de isteţ, şi nimeni nu se măsoară cu dânsul.
204
Iată, slăvită Doamnă, ce mi-a spus Fidon, craiul Tesproţilor, şi mi-a juruit, pe când se închina, că vasul şi vâslaşii ce aveau să-l aducă pe Ulise în ţara lui stăteau gata, dar eu pornii înainte ca că se întoarcă el, căci s-a nimerit să plece un vas tesprot la Dulichios. Fidon mi-a arătat acolo şi averea strânsă de Ulise, şi era de ajuns ca să hrănească o casă până în al zecelea neam; iar el, îmi mai spunea Fidon, se dusese la Dodona ca să cerceteze oracolele lui Jupiter dela stejarul cel pletos, căci voia să ştie, dacă după o lipsă atât de mare trebuia să se mai întoarcă acasă pe faţă ori pe ascuns. Bărbatu-tău a scăpat şi e aici pe aproape şi o să-l vezi; n'o să mai fie mult departe de prieteni şi de pământul ţării. îţi fac şi jurământ, mi-i martor Dumnezeu şi casa asta primitoare şi vatra lui Ulise, la care am găsit adăpost, că tot ce spun o să se împlinească: chiar anul ăsta, chiar înainte de sfârşitul lunii, chiar peste câteva zile, Ulise o să se întoarcă în Itaca».
Iar Penelopa aşa îi răspunse:
— «Moşule, să fie aşa cum spui şi atunci să vezi ce dragoste şi daruri o să primeşti din parte-mi! Ori cine te-ar întâlni ar şti că eşti om cu noroc. Dar tare mă tem că o să se întâmple altfel. Ulise n'o să se mai întoarcă niciodată şi nici n'ai să mai poţi să te duci, căci nu mai e la curte un stăpân ca dânsul — de a fost vreodată — pururi gata să primească cu cinste oaspeţii vrednici şi să-i trimită pe la vetrele lor. Voi, fetelor, spălaţi-l acum pe picioare,gătiţi-i patul cu aşternuturi, cu cergă şi plapomă curată ca să se odihnească la căldură până dimineaţa.Iar mâine în zori să-l îmbăiaţi şi să-l înmiresmaţi ca să şadă la masă, la curte, lângă Telemac, şi vai de cei ce se vor mai lega de el, de acum înainte: şi supere-se cine s'ar supăra, să nu-l puneţi la treabă. De unde ai şti, străine, că sunt mai bună şi mai cuminte decât celelalte femei, dacă te-aş lăsa să ospătezi la curte aşa murdar şi îmbrăcat în sdrenţe? Că bietul om trăieşte atât de puţin şi, dacă e rău şi fără milă, cu toţi îl blasteamă cât e încă în viaţă, iar după moarte îi defăimează amintirea; iar dacă-i bun şi face bine, se bucură'n lume de nume bun şi toţi spun că-i om prea cum se cade».
Ulise îi răspunse:
—«Femee vrednică a lui Ulise, veşmintele şi aşternuturile curate nu le mai pot suferi, de când pe un vas cu vâsle lungi m'am depărtat de
205
1
munţii înzăpeziţi ai Cretei. De-aceia lasă-mă să mă culc ca înainte în timpul nopţilor de veghe; ehei, de câte ori m'am întins pe un pat sărac şi-am aşteptat să se ivească zorile! Şi nici nu-mi place să mă spele pe picioare vreo slujnică şi nici nu vreau să se atingă de mine oricare din femeile tale, decât doar vreo bătrână de treabă, păţită ca şi mine; doar numai în ea m-aşi încrede să mă spele pe picioare». .Iar Penelopa îi răspunse:
—«Din toţi străinii, care au venit de departe în casa asta atât de primitoare, nici unul n'a vorbit aşa de frumos ca tine, căci tot ce spui tu e plin de tâlc. Am pe lângă mine o bătrână foarte chibzuită, care pe vremuri l-a crescut şi'ngrijit pe bietul meu bărbat, din clipa când l-a născut maică-sa şi, măcar că-i slabă, ea o să te spele».
—«Hai scoală, dragă Euriclee, de-l spală pe străinul ăsta de o vârstă cu stăpânul tău, că aşa o fi şi Ulise, slăbit de picoare şi de mâini, căci repede te mai îmbătrâneşte nevoia».
Aşa vorbea ea, iar doica îşi ascunse faţa în amândouă mâinile şi se puse să plângă cu lacrimi fierbinţi şi să bocească:
—«Copilul meu, de ce nu pot să fac nimica pentru tine, că mult te mai urăşte Domnul, măcar că ai fost cucernic? Cine a ars mai multe buturi grase pe altarul celui de sus? Cine i-a adus mai multe jertfe întregi? Şi tu-l rugai să ajungi voios la bătrâneţe, şi să-ţi creşti băiatul, dar el nu te-a lăsat să te întorci. Poate că aşa l-au batjocorit femeile şi pe Ulise prin ţări străine, la curţi trufaşe, cum te-au batjocorit şi pe tine neruşinatele astea, de nu vrei să te mai spele ele. Stăpână-mea mi-o porunceşte mie şi eu o ascult cu voe bună; de dragul Penelopei şi al tău, o să te spăl, bătrâne, că mult m'a mai scurmat

durerea ta. Ascultă acum ce o să-ţi spun: aici la curtea noastră, mulţi oameni au venit de pe departe, dar nici unul nu mi s'a părut că seamănă ca tine cu Ulise, la vorbă, la port şi la mers».
Ulise îi răspunse:
— «Aşa mi-au spus toţi cei ce ne-au văzut pe amândoi, că semănăm aidoma, cum spui şi tu».
Aşa vorbi Ulise şi bătrâna luă un lighean, în care vărsă multă apă rece şi apoi şi apă clocotită; dar cum şedea în faţa vetrei, Ulise se întoarse iute spre întunerec, că se temuse deodată ca nu cumva, când i-o spăla

picioarele, să nu-i vadă Euriclea rana, şi să-l dea de gol. Dar doica se apropie şi mai mult de stăpânu-său şi, când îl spălă, îi recunoscu pe dată urma ranei, pe care i-o făcuse colţul unui mistreţ, când mersese pe Parnes, ca să-l vadă pe unchiul Autolicos cu fiii lui, om neîntrecut de alţii ca prădalnic şi strâmb la jurăminte, că aşa îl făcuse, ba îl şi întovărăşia însuşi zeul Mercur, căruia îi tot ardea buturi grase de miei şi de capre. Când fiică-sa Anticlea născu un băiat, Autolicos se duse în bogata Itacă şi, după masă, Euriclea puse pruncul pe genunchiul bunicului, şi-i spuse:
—«Tu, Autolicos, găseşte acum un nume ca să-l dai feciorului iubit al fiicei tale, că mult l-ai mai dorit».
Iar el răspunse:
—«Voi, ginere şi fiică, să-i daţi numele ce o să spun. Vin acum supărat[1] pe mulţi din lumea largă, de aceea să se numească Ulise şi s-o potrivi. Iar când o creşte mare, îl poftesc să vină pe Parnes, la curtea lui bunicu-său, unde-i avutul meu, şi o să-l încarc de daruri, ca să se întoarcă voios acasă».
De aceea a şi pornit Ulise la dânsul, ca să primească daruri. Autolicos cu fiii lui l-au primit cu braţele deschise şi cu vorbe bune, iar bunică-sa l-a strâns la piept şi l-a sărutat pe faţă şi pe ochii lui frumoşi. Autolicos porunci apoi la băieţi să gătească masa, iar ei, bucuroşi, aduseră îndată la curte un bou de cinci ani de-l jupuiră şi gătiră; îl desfăcură apoi şi-l tăiară în bucăţi, de le puseră în frigare şi le fripseră cu îngrijire şi le împărţiră; toată ziua, până la apusul soarelui, mesenii ospătară cu toţii în parte dreaptă, iar când se lăsă amurgul, se întinseră pe paturi, ca să guste dulcea odihnă a somnului. Când se iviră zorii trandafirii, feciorii lui Autolicos plecară cu haita lor de câini la vânătoare şi cu ei merse şi Ulise şi se urcară pe Parnesul prăpăstios, acoperit de păduri, şi ajunseră în nişte râpe bătute de furtuni. Soarele abia ieşise din Oceanul adânc şi liniştit şi-şi revărsase lumina peste câmpie, când alaiul intră într'o vale, unde câinii o luaseră înainte adulmecând o urmă. Feciorii lui Autolicos veneau după ei şi printre dânşii şi Ulise cu o suliţă lungă în mâini. Acolo, sub o grămadă de frunze se ascundea într'un desiş, unde nu răsbise încă nici suflarea vântului, nici raza soarelui şi nici apa ploilor. Dar când îl ajunseră
[1] „Adyssamenos" - supărat; se observă apropierea de „Odysseus".

lătratul câinilor, tropotul oamenilor, mistreţul o şi zbughi din vizuină furios, sbârlit, cu ochii aprinşi şi se opri lângă vânători. Ulise atuncea, cel dintâiu, ridică cu mâna lui puternică suliţa şi se repezi ca să-l străpungă, dar mistreţul i-o luă înainte şi-l răni pe la genunchi cu colţii, de-i rupse o bucată de carne, dar nu-i atinse osul, iar Ulise îl şi nimeri cu o straşnică lovitură la dreapta în spate şi-l străbătu de-a'ntregul cu lancea, de se prăvăli, horcăind, în praf, şi-şi dete pe loc duhul. Feciorii lui Autolicos îngrijiră atuncea în grabă rana lui Ulise, şi i-o legară cu meşteşug şi cu descântece îi opri sângele ce se scurgea; şi se întoarseră apoi acasă, unde cu toţii îl vindecară pe deplin şi, după ce-l încărcară cu daruri, îl uimiseră voios în ţara lui, Itaca. Părinţii lui îl primiră şi ei cu dragoste şi-l cercetară de călătorie şi de rană, iar el le povesti cu deamănuntul, cum la o vânătoare pe Parnes, unde-l duseseră fiii lui Autolicos, un mistreţ îl rănise cu colţii lui. Când doica îşi plecă mâinile şi dădu peste o rană şi o pipăi, o cunoscu şi îndată îi scăpă piciorul ce-l ţinea, iar piciorul căzu în lighean de-l răsturnă cu sgomot şi apa se vărsă pe jos. Bătrâna simţi atunci şi bucurie şi durere, iar ochii i se umplură de lacrimi, glasul îi amuţi de suspine şi iute duse mâna la bărbia lui Ulise şi spuse:
—«Tu eşti Ulise, fătul meu, dar nu te-am putut cunoaşte până ce nu mi-am pipăit cu mâna stăpânul».
Aşa vorbi şi-şi aţinti ochii spre Penelopa ca să-i spună că i se întorsese bărbatul acasă, dar Penelopa nu putea să vază, căci Minerva îi abătuse mintea aiurea. Apucând-o atunci

încetişor cu mâna de grumaz, Ulise o trase cu cealaltă spre dânsul, şi-i spuse:
—«Dece vrei, doică, să mă pierzi, tu care m'ai alăptat la sânul tău, când m'ara întors acasă, după ce am pătimit atâtea douăzeci de ani? Fiindcă m-ai ghicit şi Dumnezeu te-a luminat la minte, să taci, să nu mai afle cineva; cum îţi spun şi ce-ţi spun o să se împlinească: dacă m'o ajuta Dumnezeu ca să răpun pe peţitori, măcar că îmi eşti doică, n'o să te cruţ nici pe tine, când o fi să ucid pe celelalte roabe dela curtea mea».
Dar cuminţea Euriclea îi răspunse:
—«Ce vorbă, fiule, ţi-a scăpat din gură? Nu şti tu ce nestrămutată mi-e credinţa ? O să tac ca piatra ori ca fierul. Ba îţi mai spun şi ţine minte, când Dumnezeu te-o ajuta ca să răpui pe peţitori, eu singură o să-ţi arăt care femei ţi-au făcut de râs casa şi care sunt de treabă.»
Iar Ulise îi răspunse:
208
—«De ce-i nevoie să mi le arăţi tu, doică? Iau seama eu la fiecare şi ştiu să judec. Tu taci şi încrede-te în Dumnezeu.
Aşa ,vorbi şi doica ieşi din sală, ca să umple din nou ligheanul, căci toată apa se vărsase, iar după ce-şi spălă stăpânul şi îi frecă picioarele cu ulei, Ulise se apropie cu scaunul ca să se încălzească şi îşi ascunse rana sub sdrenţe. Iar Penelopa îi mai spuse:
—«Voi să te mai întreb puţin, străine, căci iată că a venit şi vremea de odihnă dulce pentru cel ce poate să adoarmă, măcar că-i necăjit, dar mie Dumnezeu mi-a dat peste măsură şi dacă ziua mă mai iau cu lacrimi şi suspine, de-mi văd de lucrul meu şi al femeilor dela curte, când vine noaptea şi adorm cu toţii, mă întind în pat şi fel de fel de griji chinuitoare îmi zădărăsc din nou durerea. întocmai cum Privighetoarea[1], fiica lui Pandareu, când vine primăvara, cântă ascunsă în frunzişul întunecos şi-şi rostogoleşte viersul, în ploaia de sunete armonioase, jeluind pe fiul său Itilos, făcut cu craiul Zetos, pe care odinioară ea singură îl ucisese din nebunie; aşa, şi în mine, sufletu-mi se sbate între două gânduri, ori să rămân cu fiul meu şi să păzesc cu credinţă avutul, slujitorii şi curtea şi să cinstesc patul bărbatului meu şi voinţa mulţimii, ori să mă mărit cu cel mai de seamă dintre peţitori, ce o să-mi dea daruri mai multe. Cât băiatul era nevrâstnic şi nu se putea duce de capul lui, nici n'aveam cum să mă gândesc la măritiş, ori să mă duc dela curtea bărbatului meu, dar azi când a crescut şi e în plină tinereţe, mereu îmi dă zor să plec, că nu mai poate vedea cum peţitorii îi toacă averea. Dar ascultă-mă cu luare aminte şi tâlcueşte-mi visul ăsta. Două zeci de gâşte, ieşite din apă, se hrăniau în ogradă cu grâu, şi eu mă bucuram privindu-le, dar iată că un vultur mare, cu ciocul îndoit, se scoboară din munţi şi pe toate le sugrumă şi le ucide, şi ele zac acum de-avalma aici în curte, iar vulturul se înalţă până'n slavă, iar eu, în vis, plângeam şi mă boceam femeilor cu cozi frumoase strânse în jurul meu, că vulturul îmi omorâse gâştele. Dar iată că vulturul se întoarce iarăşi şi se aşează pe acoperiş şi îmi vorbeşte cu glas de om.
„Linişteşte-te, tu fiică a slăvitului Icar, nu-i vis ci-i lucru aevea ce o să se împlinească. Gâştele sunt peţitorii, iar eu am fost marele vultur, dar acum sunt soţul tău, sosit să potopesc pe toţi mişeii ăştia!"
Aedon, fiica lui Pandareu; ea îşi ucide din greşeală copilul şi. urmărită de mânia soţului, e prefăcută în privighetoare.
209
Aşa îmi vorbi, iar eu mă deşteptai şi ochii îmi căutară îndată gâştele şi le zării mâncând grăunte din albie». Ulise îi răspunse atunci:
—«Femeie, nici nu poţi să tălmăceşti altfel visul şi chiar Ulise ţi-a spus ce o să se întâmple. Că peţitorii au să piară, e limpede, şi nici unul n'o să scape de moarte».
Dar Penelopa îi răspunse:
—«Ehei, dar multe visuri sunt greu de tălmăcit, străine, şi nici nu se împlinesc întotdeauna, căci ele vin pe două porţi, una de corn, alta de fildeş. Cele ce vin prin poarta de fildeş sunt mincinoase iar cele ce vin prin poarta de corn lustruit spun adevărul, dar eu nu cred ca visul meu să fi venit pe aici, că pentru mine şi fiul meu ar fi nespus de bine. Dar o să-ţi spun acum altceva şi ia aminte: iată că se apropie ziua urgisită când e să părăsesc casa lui Ulise. Eu o să le propun să se ia la întrecere cu securile, pe care Ulise le punea în rând ca pe nişte catarge, douăsprezece la număr, şi el de departe le străbătea cu o săgeată prin gaură. Să se încerce şi ei şi pe cel ce va întinde arcul mai uşor şi a cărui săgeată va străbate găurile dela securi, o să-l iau de bărbat şi o să mă despart de curtea astă îmbelşugată, de care o să-mi amintesc toată vieaţa chiar şi'n vis».

Iar Ulise îi răspunse:
—«Femeie vrednică a lui Ulise, nu zăbovi să-i pui la încercare în sala ospăţului, căci fiul lui Laerte o să se întoarcă acasă, înainte ca ei să pună mâna pe arc, ca să-i întindă coarda şi să arunce o săgeată care să treacă prin fier».
Penelopa îi răspunse:
—«De ai vrea, străine, să şezi cu mine şi să mă încânţi cu vorbele tale, somnul nu s'ar mai lipi de ploape, dar nu ni-i dat să nu dormin, că aşa a lăsat Dumnezeu pe pământ. De aceea eu mă sui în odăile mele şi mă întind în patul de jale stropit cu atâtea lacrimi, de când a plecat Ulise la Troia, de n'ar mai fi fost pe lume. Acolo mă culc; tu poţi să te întinzi aici pe jos ori să ţi-se aşeze un pat».
Şi după ce vorbi aşa, ea se urcă în odaia ei de sus, nu singură, ci întovărăşită de toate femeile, iar cum ajunse acolo, plânse pe Ulise, bărbatul ei iubit, până ce Minerva îi picură pe ploape odihna dulce.
, ;..U'-
L5LAGA" Alba

CANTUL XX

210

Ulise se culcă în tindă, unde întinse pe jos mai multe piei de oi
înjunghiate de Greci, iar peste dânsul Eurinoma mai aruncă şi un ţol şi,
cum sta el aşa fără somn, se gândea la pieirea peţitorilor; femeile, care de
mult se ţineau cu peţitorii, ieşiră din curte cu chiote de râs şi voie bună.
Dar sufletul i se tulbură atunci şi nu ştia, dacă să se arunce asupra lor şi
să le omoare ori să le lase să se iubească pentru cea din urmă oară; şi
S- inima îi urla; după cum căţeaua ce-şi apără puii le dă târcoale şi latră
la orice trecător necunoscut, gata să-l înhaţe, şi inima-i lătra într'însul şi
(Xse sbătea în faţa atâtor ticăloşii. Dar la urmă se bătu cu pumnul în piept
şi-şi certă aşa inima:
—«Mai rabdă, inimă, că doar ai pătimit şi mai mult când Ciclopul mi-a mâncat tovarăşii scumpi. Ai răbdat acolo până ce chibzuinţă mea ne-a făcut să ieşim din peştera în care credeam că o să pierim».
Aşa se silea el să înăbuşe bătăile inimii şi inima, la urmă, i se potoli; dar în pat Ulise se mai răsucea în fel şi chip. întocmai cum pe jăratec un om răsuceşte, când pe o parte când pe alta, pântecele unei vite, umplut cu grăsime şi cu sânge, pe care doreşte să-l frigă în grabă, aşa şi Ulise se sbuciuma şi se tot chibzuia cum, singur, o să se năpustească asupra atâtor vrăjmaşi. Dar Minerva se pogorî din cer şi se apropie de dânsul, sub chipul unei femei, şi i se opri la creştet, de-i spuse:
— «De ce nu dormi, tu cel mai nefericit dintre oameni? Uite, aici ţi-e casa, şi în ea nevasta şi copilul, aşa cum l-ar dori orice tată».
Ulise îi răspunse aşa Minervei:
—«Frumos e tot ce spui tu, zeiţo, dar mintea îmi stă mereu şi chibzueşte, cum o să mă năpustesc singur asupra mişeilor ăştia ce vin cu cârdul. O grijă şi mai cruntă mă chinueşte: o să mă ucidă ei cu voia ta şi a Tatălui de sus ori o să scap? Te jur să-mi spui!»

211

Iar Minerva cu ochi albaştri îi răspunse:
—«Oricine se încrede într'un tovarăş, ce nu-i de seama mea, un biet muritor de rând. Dar eu, să nu o uiţi, smintitule, sunt zeiţă şi te ocrotesc în tot ce faci şi ţi-o spun să ştii: de ne-ar încercui cincizeci de cete înarmate de oameni dornici să te omoare, tu tot o să-i birui şi o să le iei cirezile de boi şi turmele de oi. De aceea lasă-te în voia somnului, că nu e bine să veghezi întreaga noapte, că ai ajuns la capătul nenorocirii».
Şi după aceste cuvinte, zeiţa îi picură pe ploape somnul dulce, şi cum văzu că i se odihneşte trupul şi i se desrobeşte sufletul de griji, ea se urcă în cer. în vremea asta Penelopa se deşteptă şi se puse din nou să plângă pe aşternutul moale, şi, după ce se satură de plâns, se rugă aşa către Diana:
—«Diano, fiică a lui Jupiter, trimite-mi o săgeată în piept şi ia-mi vieaţa chiar acum, ori să mă ia un vifor şi să mă arunce în valurile veşnice ale Oceanului, aşa cum pe vremuri vârtejul a răpit pe fetele din Pandareu[1], căci Dumnezeu îi ucisese părinţii iar ele rămaseră acasă copile orfane. Venera le-a hrănit însă cu caş, cu vin plăcut, cu miere dulce şi Junona le-a înzestrat mai mult decât pe toate cu frumuseţe şi isteţime şi Diana

le-a dat o statură mândră, şi Minerva le-a desprins cu măestria mânii. Pe când însă Venera se urca în cer la Jupiter, care cunoaşte totul, şi norocul şi năpasta oamenilor, ca să-i ceară să le mărite bine, Ielele le-au răpit şi le-au dat ca roabe cumplitelor Furii. Aşa să mă răpească şi pe mine Cei din slavă, aşa să mă nimerească Diana cu săgeata, să ajung sub ţărână, ca să-l văd mai de grabă pe Ulise, acolo, decât să ajung să fac bucuria unui om ce nu-i de seama lui. Ba tot îţi mai poţi răbda necazul când, după ce ai plâns toată ziua, noaptea te cuprinde somnul, care, de cum ai închis ochii, şterge amintirea a tot ce a fost bun ori rău. Dar pe mine mă urmăreşte pacostea până şi în vise, că chiar astă noapte umbra lui Ulise s'a culcat lângă mine, aşa cum era el pe vremuri, când a plecat la Troia, de m'am înveselit, că-mi păruse că nu era vis ci dânsul chiar aeve».
Au fost ele însele pedepsite pentru o nelegiuire a tatălui lor, care furase câinele de aur din templul lui Zeus din Creta.
212
Aşa vorbi, când zorii se iviră, iar Ulise auzi cum îl jeleşte soţia şi-l prinse atuncea grija, că i se păruse că Penelopa îl cunoscuse şi sta la căpătâiul lui. îndată el îşi strânse aşternutul şi pieile, pe care se culcase, şi le aşează pe un jeţ în sala ospăţului, şi svârlind afară pielea de bou, îşi întinse mâinile de se rugă lui Jupiter:
—«A tot putinţe, de m'ai lăsat să ajung acasă peste mări şi ţări, după ce am pătimit atât, fă să aud din gura unuia ce se deşteaptă acum la curte o vorbă de bună prevestire, arată-mi tu afară un semn al voinţei tale dumnezeeşti».
Aşa se rugă el şi Dumnezeu îl ascultă, că de sus, din cer senin, se şi auzi cum bubuie iar Ulise se bucură; şi tot atunci, chiar lângă sală, o roabă din cele ce-s la măcinat, rosti o vorbă ce i-a menit e bine. Douăsprezece femei învârteau douăsprezece pietre de moară ca să gătească untdelemnul şi făina, măduva lumii şi acuma, după ce măcinaseră, adormiseră cu toate, doar una singură mai slabă nu-şi isprăvise lucrul şi sta de mai robotea, încă. Şi iată că îşi opri deodată piatra şi rosti aceste vorbe:
—«Atotputernicule, tu care domneşti peste zei şi peste oameni, ce straşnic ai bubuit din slava cerului, măcar că nu e un pic de nor! E, de bună seamă, un semn pentru vreun om. Ascultă ruga păcătoasei de mine şi fă ca azi pentru cea din urmă oară să ospăteze la curtea lui Ulise, mişeii, care m-au secătuit de vlagă ca să le gătesc făina. Să le fie masa cea din urmă».
Aşa meni femeia şi Ulise se bucură şi de cererea slugii şi de bubuitul Celui de sus, că avea nădejde că poate o să-i pedepsească pe mişei. în vremea asta începuseră să vină şi celelalte roabe, care dincotro, în sala mare ca să aprindă în vatră focul neostenit. Dar iată că se sculă şi Telemac, ca un zmeu, se îmbrăcă, îşi încinse o sabie tăioasă şi îşi puse sub picioare nişte frumoase sandale, apoi luă suliţa cu vârful de aramă, şi se orpi în prag ca să-i spună Euricleii:
—«Oare, doică, aţi cinstit pe oaspe cu pat şi cu hrană? Sau poate n-aţi văzut de el? Că aşa e mama uneori, cu toată mintea ei, cinsteşte pe unii cari nu merită şi pe alţii buni nici nu-i priveşte».
Dar Euriclea îi răspunse:
213
- «De ce-{i certi mama, băiete dragă, când nu-i de vină, că doar oaspele tău a băut în tihnă cât a vrut, dar spunea că nu-i flămând, că doar chiar Penelopa îl poftea să ia. Iar mai pe urmă, a poruncit roabelor să-i facă un pat, dar el, ca omul deprins cu necazul şi cu truda, n-a vrut să se culce în pat moale ci a adormit în tindă pe o piele de bou neargă-sită şi pe nişte piei de oaie, iar noi l-am acoperit cu un ţol».
Aşa vorbi, iar Telemac ieşi din sală cu o suliţă în mână şi cu doi câini ageri ce-l întovărăşeau şi se duse la sobor, printre Acheii ci pulpare frumoase. în vremea aceasta Euriclea, mai mare peste taote roabele, le poruncii aşa:
—«Hai, stropiţi şi măturaţi repede în sală şi aştemeţi pe jeţuri covoarele de purpură;voi,ştergeţi cu buretele mesele;voi curăţiţi ulcioarele şi paharele rotunde, iar voi duceţi-vă la fântână de scoateţi apa proaspătă, dar grăbiţi-vă ca să veniţi, că nu-i mult până să sosească şi peţitorii, chiar de dimineaţă, că pentru dânşii azi e zi de sărbătoare».
Aşa le spuse, iar roabele îi ascultară porunca şi se supuseră. Douăzeci se duseră la fântână. Celelalte se hărniceau prin casă; curând sosiră şi slujitorii peţitorilor, ca să despice lemne, iar femeile se întoarseră de la fântână şi după dânsele sosi şi Eumeu cu trei porci îngrăşaţi, cei mai gustoşi din toată turma. El îi lăsă să pască lângă gardul curţii, în vreme ce-i spunea prietenos lui Ulise:

—«Ei, moşule, se poartă acuma mai frumos cu tine ori te batjocoresc ca mai înainte?».
Iar Ulise îi răspunse:
—«Să le plătească Dumnezeu obrăznicia şi gândurile rele, ce urzesc în casa asta, că n-au nici pic de ruşine».
Pe când vorbea aşa, se apropie Melanteu, care cu doi păstori aduseseră de mâncare peţitorilor, cele mai bune capre din turma toată şi le băgă în pridvorul răsunător, iar cum dădu de Ulise îl şi încolţii:
—«Ce! iar o să ne necăjeşti cerşind la curte şi n'o să te mai cari de aici? Tare mă tem că n'o să pleci până nu-i gusta din pumnii mei, că n'ai nicio ruşine; ce nu mai sunt şi alte mese pe aiurea?».
Aşa-l certă, iar Ulise nu spuse nimic, doar da din cap şi se gândea cum să se răzbune.
Mai veni şi Filetios, mai marele peste văcari, cu capre grase şi o vacă stearpă. El venise de pe uscat, căci îl trecuseră plutaşii
214
ce-i trec pe toţi şi, după ce priponi vitele sub pridvor, se duse la Eumeu, de-l întrebă:
—«Cine-i străinul sosit de curând în casa noastră? Unde a văzut lumina zilei? Bietul de el, că după chip pare de neam bun, dar Dumnezeu îi bate pe pribegi şi-i face chiar pe cei mai mari să ştie ce e necazul».
Şi cum vorbi aşa, se apropie de Ulise de-i întinse dreapta şi spuse aşa:
—«Noroc, taică şi oaspete, să-ţi meargă cel puţin de acuma bine, că astăzi multe necazuri te bat. O! sfinte Jupiter, nu-i alt zeu mai crud ca tine; că tu îi faci pe oameni şi ţie nici nu ţi-i milă, de-i laşi pradă nenorocirii şi durerii. Când îl văd pe străinul ăsta mi se umple ochii de lacrimi, că mă gândesc la Ulise, că aşa o fi umblând şi el în sdrenţe, de mai trăieşte încă, de mai vede lumina zilei; iar dacă-i mort şi s'a dus pe ceea lume, îl plâng pe bunul meu Ulise. Eram doar un copil, când m'a trimis să-i păzesc boii în ţara Chefaloniei, şi ei s'au tot înmulţit şi n-are nimeni azi aşa prăsilă frumoasă, dar ce folos că alţii îmi poruncesc să-i duc la masa lor şi nici nu le pasă de feciorul său crescut acasă, nici se tem de pedeapsa lui Dumnezeu, căci ard de poftă de-a împărţi avutul celui plecat de atâta timp. Şi tot mă bat cu gândul, că e rău să mă duc aiurea cu boii mei, cât timp fiul stăpânului trăieşte, dar e şi mai rău să rămân aici să păzesc boii altora şi să îndur atâtea necazuri. Eu de mult aş fi plecat la alt stăpân, că nu mai pot, dar tot mai trag nădejdea că o să se întoarcă bietul Ulise şi o să facă prăpăd în peţitori».
Iar iscusitul Ulise îi răspunse:
—«Frate-meu, nu-mi pari om rău şi văd şi eu că eşti cuminte. Ascultă, că o să-ţi spun o vorbă şi o să jur pe ea: martor mi-e Jupiter, zeul cel mai mare printre zei; martoră mi-e masa primitoare şi vatra lui Ulise, la care mă adăpostesc că, chiar cât mai eşti aici, stăpânul tău o să vină şi o să-l vezi cu ochii tăi, dacă doreşti, cum o să-i omoare pe mişeii ce astăzi poruncesc aici».
Iar văcarul spuse:
—«Să te audă Dumnezeu, moşule, şi atunci să vezi cât îmi pot
braţele astea».
Eumeu se rugă şi el la Dumnezeu ca Ulise să se întoarcă acasă la dânsul. în vremea asta peţitorii puneau la cale moartea lui Telemac, dar un
Î15
vultur le sbură la stânga cu un porumbel, ce tremura, în cioc. Cum văzu asta Anfinom le spuse:
—«Trebuie să ştiţi că nu ni se împlineşte gândul să-l omoram pe Telemac; mai bine să ne vedem de masă».
Aşa vorbi Anfinom şi vorba lui plăcu la toţi. Intrară ei la curtea lui Ulise şi-şi lăsară mantalele pe jeţuri şi pe scaune şi înjunghiară pe rând capre grase, porci îngrăşaţi şi un bou frumos, apoi fripseră măruntaiele şi le împărţiră între dânşii; alţii potriviră apa cu vinul în ulcioare, iar Eumeu împărţi paharele şi Filetios, mai marele peste văcari, împărţi pâinea în coşuri frumoase şi Melanteu le turnă în pahare. Mesenii întinseră mâna la bucatele puse dinainte. în vremea asta, gândind cu tâlc, Telemac îl pofti pe Ulise înăuntrul sălii, la pragul de piatră, pe un scaun de rând; îi puse dinainte o măsuţă şi ceva din măruntaie, îi turnă apoi vin într'un pahar de aur şi-i spuse:
—«Aici să şezi cu lumea toată şi bea din vinul meu, că o să ştiu eu să te apăr de ocări şi de bătaie, căci casa asta nu e han ci casa lui Ulise, pe care a clădit-o pentru mine. Iar voi, peţitori, ţineţi-vă în voi vorbele de ocară şi nu vă îndesiţi cu pumnii, ca să nu iasă vreo încăierare chiar aici».

Aşa le zise, iar ei îşi muşcară buzele de ciudă, miraţi că Telemac îndrăznea să le vorbească atât de cutezător. Antinou, fiul lui Eupiteu, grăi:
—«Fraţilor, ameninţător ne-a mai vorbit băiatul, dar n'ai ce-i zice; să-l ascultăm, căci Dumnezeu nu ne-a dat voie să-i astupăm noi gura de meşter vorbitor!»
Aşa vorbi Antinou dar lui Telemac nici nu-i pasă de ce spusese. în vremea asta crainicii aduseră prin oraş jertfele sfinte ale zeilor, iar Grecii cu plete frumoase se adunară în dumbrava răcoroasă a lui Apolon. Şi după ce fripseră cărnurile la frigare, le scoseră din foc şi le împărţiră şi se aşezară la ospăţ; slujitorii dădură şi lui Ulise o parte ca şi la ceilalţi, căci aşa poruncise Telemac. Minerva nu îngădui însă ca peţitorii să se lase de ocările lor neruşinate, pentru că voia ca durerea să intre tot mai adânc în inima lui Ulise. Printre dânşii se afla şi un om şi mai nedrept decât ceilalţi numit Ctesip, din Samos, care, bizuindu-se pe averea lui, peţea şi el pe soţia lui Ulise. El le vorbi aşa trufaşilor peţitori:

—«Luaţi aminte la ce o să vă spun; străinul ăsta are o parte ca şi noi şi aşa se şi cuvine, că nu e drept ca oaspeţii lui Telemac, ce vin în casa asta, să nu fie şi ei primiţi la fel. Ba o să-i fac chiar un dar ca şi el la rândul lui să-l dea băiaşului sau altui rob din casa lui Ulise».
Şi cum vorbi aşa, el înşfacă din coş un picior de bou, pe care-l aruncă cu mâna lui puternică, dar Ulise se feri, plecându-şi capul, şi râzând amar în sine. Osul se izbi în zid iar Telemac îl mustră pe Ctesip aşa:
—«Noroc de tine, Ctesipe, că nu la-i atins pe oaspe, că s-a ferit el singur, c'altminteri te străpungeam cu suliţa şi în loc de nuntă, taică-tău îţi gătea mormântul. Să nu mai îndrăznească nimenisă-şi arate aici trufia, căci acum îmi dau seama de ce e rău şi de ce e bine, că nu mai sunt un copil. Destul că rabd să vă văd cum îmi înjunghiaţi turmele, îmi mâncaţi pâinea şi îmi beţi vinul; că e greu unui om singur să se pună cu o ceată aşa de numeroasă, dar să nu-mi aduceţi ocări ca duşmanii. De vreţi să mă ucideţi, o doresc şi eu, decât să văd în orice zi aceste silnicii, cum îmi loviţi oaspeţii şi îmi batjocoriţi roabele aici la curtea mea».
Aşa grăi şi toţi tăcură mohorâţi, dar la urmă Agelaos, fiul lui Damastor, vorbi aşa:
—«Fraţilor, să nu se supere nimeni şi să nu răspundă cu duşmănie celor spuse cu dreptate; şi nu vă legaţi de oaspele ăsta sau de vreo slugă de la curte. Dar eu o să le spun şi lui Telemac şi mamei lui o vorbă ce o să le placă la amândoi. Cât timp credeaţi că aveţi să-l mai vedeţi pe Ulise, aţi făcut bine că i-aţi mai ţinut pe peţitori aici, dar acum, când e vădit că nu se mai întoarce, du-te la maică-ta şi spune-i fără ocol să aleagă pe unul dintre noi, pe cel ce-i face cea mai mare zestre, iar tu o să rămâi stăpân pe moştenirea tatălui tău, să bei şi să mănânci voios, pe când Penelopa s'o va îngriji de casa altuia».
Telemac îi răspunse atunci:
—«îţi jur, Agelaos, pe sfântul Dumnezeu, pe suferinţa tatei, care a murit poate, ori rătăceşte printre străini, că nu numai că nu amân nunta Penelopei, dar o îndemn să se mărite cu cine o vrea şi i-o da mai multe daruri, dar nici n"o pot sili, ferească Dumnezeu, să plece cu sila de la curte».
Aşa le spuse el. în vremea asta Minerva tulbură minţile peţitorilor, punându-i pe un râs nepotolit. Râdeau cu hohote silite, mâncau carnea cu

sânge, iar ochii li se umplură de lacrimi, plini parcă de o presimţire. Atuncea Teoclimene le spuse:
—«Ce păcate vă pasc, sărmanilor? Ce întunerec vă împresoară de sus şi până jos! Voi izbucniţi în suspine, lacrimile vi se scurg pe obraz, zidurile şi stâlpii şiroesc de sânge şi curţile şi pridvorul se umplu de umbre ce se grăbesc spre Iad. Soarele piere pe cer şi besna fioroasă se lasă!»
Teoclimene aşa vorbi iar toţi peţitorii izbucniră în hohote de râs, până ce Eurimac, fiul lui Polib, spuse:
—«Te-ai smintit, străine, de când ai venit aici. Hai, băieţi, scoateţi-l afară iute de la curte, la răspântie, că i se pare ziua noapte».
Teoclimene îi răspunse atunci:
—«Eurimac, nu-i nevoie să pui oameni să mă dea afară de aici, că ochii, urechile, picioarele şi mintea, care nu-i de loc scrintită, mă duc şi singur; uite, ies din sala asta, în care văd moartea cum vă paşte, de n'o să scape niciunul dintre voi, peţitori, ce vă bateţi

joc de oameni şi uneltiţi numai ticăloşii sub acoperişul lui Ulise».
Şi după ce vorbi aşa, el păşi pragul curţii şi se întoarse la Pireu, gazda lui dintâi, iar peţitorii se priviră unii pe alţii şi-l aţâţau pe Telemac, bătându-şi joc de oaspeţii lui:
—«Telemac, nu ştim cum se face, că n'ai noroc cu oaspeţii, că iată unu-i cerşetor, nesăţios după mâncare şi băutură, om de nimic, zadarnică povară a pământului, iar celălalt s-a dus să prorocească şi pe aiurea. Mai bine urcă-i pe amândoi pe o corabie şi trimite-i la Siculi, că poate capeţi preţ bun pe ei».
Aşa vorbeau peţitorii, dar lui Telemac nici nu-i păsa de ce spuneau, căci el, tăcut, privea la tatăl său, nerăbdător să-l vadă cum o să se năpustească asupra lor. în vremea asta, Penelopa se aşezase pe un jeţ frumos în faţa lor şi asculta tot ce spuneau. Ei tot râdeau şi înfulicau, căci tăiaseră multe vite, dar nici-o cină nu le putea fi mai cumplită, decât cina ce avea să le gătească zeiţa cu viteazul nostru, - pentru că ei cei dintâi se porniseră la fărădelegi.

CANTUL XXI

Atunci Minerva povăţui pe cuminţea fiică a lui Icar să aducă peţitorilor, în sala ospăţului, arcul şi fierul strălucitor al lui Ulise. Luând în mână o cheie frumoasă de aramă cu mâner de fildeş, bine îndoit, Penelopa se urcă cu femeile ei pe scara mare a casei, în camerele de sus, unde se aflau odoarele domneşti; arama, aurul şi fierul greu de lucrat, precum şi arcul încovoiat şi tolba şi săgeţile, cu care era plină. Ifitos, fiul lui Eurit, aidoma cu zeii, i-l dăruise pe vremuri, la Lacedemona, lui Ulise. Se întâlniseră la Mesena[1], acasă Ja Orsiloc, unde Ulise se dusese ca să ceară de la obşte o despăgubire, căci oamenii lui Mesena, veniţi pe corăbii, răpiseră din Itaca trei sute de oi cu ciobani cu tot. Copilandru încă, îl uimiseră la cale lungă, taică-su şi ceilalţi sfetnici. Ifitos sosise şi el atunci la Mesena, ca să caute douăsprezece iepe şi tot atâţia catâri pierduţi, ce aveau să-i fie apoi pricina morţii, căci se dusese şi la Ercule, vestit prin isprăvile lui şi acesta, măcar că-i era oaspe, şi fără să se teamă de pedeapsa lui Dumnezeu, îl ucisese la masa la care îl poftise şi îi luase şi iepele. Aşa se întâlnise Ifitos cu Ulise şi-i dăruise arcul ăsta purtat pe vremuri de vestitul arcaş Eurit, pe care el, la moarte, îl lăsase fiului său; în schimb, Ulise îi dăduse o sabie tăioasă şi o suliţă puternică, de unde se şi pornise o prietenie strânsă între dânşii, măcar că nu se ospătaseră niciodată între dânşii, căci Ercule îl omorâse mai înainte. Ulise îşi aduse acasă arcul şi-l păstrase ca amintire dela un bun prieten şi se slujise de el numai în Itaca, fără să-l ia vreodată în ţări străine.
Când ea ajunse sus în faţa pragului de stejar, pe care pe vremuri îl lustruise un meşter dibaciu şi-l rânduise cu sfoara şi-i potrivise o uşă cu

[1] Ţinut din sud-vestul Peloponesului

scânduri lucioase, ea desprinse atunci din belciug cureaua şi vârî cheia şi dete la o parte drugii dela uşă şi, cum mugeşte taurul când paşte iarba unei pajişti, aşa răsunară şi porţile frumoase când se deschiseră. Şi Penelopa se urcă la o poliţă de sus, unde se aflau lădiţele cu hainele înmirezmate, se întinse şi scoase arcul cu tocul lucitor, în care fusese pus. Şezu puţin acolo, îşi puse arcul pe genunchi şi începu să plângă amar şi, numai când se satură de jale şi de lacrimi, se coborî în sală printre peţitori cu arcul mlădios, în mână cu tolba şi cu săgeţile din ea, iar roabele duceau în urma ei o ladă cu fierăria şi arama, sculele de luptă ale lui Ulise.
Când sosi la peţitori, Penelopa se opri în faţa pragului cu două însoţitoare. Cu un văl strălucitor lăsat pe faţă, se îndreptă spre meseni şi le spuse:
—«Luaţi aminte, peţitori, la ce o să vă spun. Voi nu încetaţi, cu ospeţele voastre, să tocaţi avutul bărbatului meu plecat de multă vreme, pentrucă spuneţi că doriţi să mă luaţi de soţie. Dar iată că acum vă pun la, o încercare; priviţi cu toţii arcul lui Ulise. Pe cel care i-o întinde mai cu uşurinţă coarda şi o face să-i străbată săgeata prin cele douăsprezece securi, o să-l iau de soţ. îl voiu urma şi voiu părăsi această mândră curte, îmbelşugată, de care îmi voiu aminti toată vieaţa chiar şi în vis».
Aşa vorbi şi porunci lui Eumeu să pună înaintea peţitorilor arcul şi securile, iar el cu lacrimi luă armele stăpânului, de le puse în faţă şi nici văcarul Filetios nu se putu opri să plângă când le văzu. Dar Antinou îl dojeni aşa:
—«Ţărani nătângi, ce nu vă gândiţi decât la ziua de azi, la ce vă miorlăiţi aşa, ca să-i frângeţi inima stăpânei voastre, că destul sufere şi aşa, de când şi-a pierdut bărbatul. Mai bine şedeţi tăcuţi la masă şi mâncaţi, ori plecaţi afară să plângeţi şi lăsaţi aici armele. încercarea e vrednică de noi şi nu cred să întindă vreunul cu uşurinţă arcul, că

nu-i printre noi nici unul tare ca Ulise. Eu însumi l-am văzut şi n-am uitat, deşi eram pe atunci doar un copil».
220
Aşa vorbi el, dar în cugetul lui nădăjduia totuşi să întindă arcul şi să răsbată fierul, el care avea să se înfrupte cel dintâiu din săgeata amară a lui Ulise, pe care-l batjocorise de curând la curte şi aţâţase împotrivă-i pe tovarăşi. Atunci Telemac le spuse:
—«Dumnezeule, tu mi-ai luat minţile! Iubita mea mamă, cea atât de cuminte, vă vesteşte că o să ia alt bărbat şi o să plece dela curte şi eu mă pun să râd şi să mă bucur ca un nebun! Ei, haide, acum, peţitori, la întrecere, că n-aveţi să găsiţi nici în Ahaia, nici la Pilos, nici în Argos, nici la Micena, ori în Itaca ori chiar în negrul Epir, o femeie frumoasă ca mama - dar la ce să-mi laud mama, că doar o cunoaşteţi şi voi? Hai! nu mai staţi pe gânduri şi nu mai amânaţi să întindeţi arcul, ca să vedem cine o să biruiască. Şi eu o să-mi încerc puterile şi dacă voiu întinde arcul şi-mivoiutrecesăgeata prinsecuri,atuncea mama n-osă-mimai părăsească curtea şi n'o să mai rfteargă cu alt bărbat, şi n'o să mă lase singur, când m'o vedea în stare să câştig şi eu biruinţi ca tata».
Aşa vorbi şi se sculă în picioare, îşi descinse sabia ascuţită şi îşi aruncă mantaua de purpură de pe umeri, trase apoi un şanţ, în care puse securile la rând în linie dreaptă şi bătători apoi în jur pământul de se mirară toţi cât de frumos făcuse, măcar că nu văzuse niciodată. Se duse apoi în prag ca să-şi încerce arcul. De trei ori îl clinti şi vru să tragă dar de trei ori puterile îl părăsiră. Se mai bizuia totuşi să întindă coarda şi să treacă săgeata prin fier şi, de bună seamă, că a patra oară izbutea, dacă Ulise nu-i făcea semn să nu mai stăruie. Atunci Telemac grăi:
—«Sunt eu prea molâu ori sunt prea tânăr încă şi nu mă pot bizui pe braţul meu ca să pun la locul lui pe cine s'ar lega de mine? Dar, hai, veniţi voi cu toţii cei mai tari decât mine ca să încercaţi arcul şi să sfârşim întrecerea».
Şi după ce vorbi aşa, el sprijini în picioare de canaturile uşii arcul, puse alături săgeata de belciugul arcului îndoit şi pe urmă se întoarse de se aşeză în jeţul în care şezuse înainte.
Antinou vorbi atunci:»
221
—«Veniţi pe rând, fraţilor, din dreapta, din locul de unde începe paharnicul să toarne vinul».
Aşa vorbi şi toţi se învoiră. Leodes, fiul lui Enops, se sculă întâiul; el ştia ghici din jertfe şi şedea întotdeauna lângă ulciorul cel mare de vin; căci numai el ura nelegiuirea şi nu înceta a-şi dojeni tovarăşii. El cel dintâiu luă arcul şi săgeata şi se opri pe prag, ca să-l încerce, dar nu-l putu întinde, căci mâinile lui moi şi nedeprinse îi căzură de osteneală. Atunci el spuse:
—«Fraţilor, eu nu pot întinde arcul, de aceea să-l ia altul. Ehei, arcul ăsta o să scurteze viaţa la mulţi viteji, căci e mai bine să mori, dacă n-ai izbutit în ce ne ţine strânşi aici la curte şi ne face să aşteptăm zi de zi. Sunt mulţi cei ce trag încă nădejde, dar, după ce-şi vor încerca puterile cu arcul, să caute cu daruri multe să ia de soţie altă femeie cu văl frumos, iar Penelopa să se mărite cu cel ce i-o da zestre mai mare şi i-o fi ursit».
Şi după ce vorbi aşa, sprijini arcul în picioare de canaturile uşii şi puse săgeata alături de belciugul arcului îndoit şi, la urmă, se întoarse de se aşeză în jeţul unde şezuse 'nainte.
Dar Antinou începu atuncea să-l certe:
—«Leodes, ce vorbă nesocotită ţi-a ieşit din gură! Mi-e silă când te aud! Cum? Arcul ăsta o să scurteze viaţa la mulţi viteji, pentrucă nu l'au putut întinde? De vină îi maică-ta, că nu te-a făcut să fii arcaş destoinic, dar alţii au să fie mai norocoşi ca tine».
Aşa vorbi Antinou şi apoi se întoarse către Melanteu de-i apuse:
—«Melanteu, hai, aprinde în sală un foc mare, pune lângă el un jeţ acoperit de blănuri; adu apoi o roată de sau dela curte ca să-l încălzim şi să frecăm arcul şi să ne punem apoi să-l întindem ca să sfârşim cu întrecerea».
Aşa spuse şi Melanteu aprinse îndată focul n vatră şi trase lângă el un jeţ acoperit de blănuri, aduseră apoi o roată i'2 său dela curte, cu care înmuiară arcul şi se puse din nou la întrecere. Dar nu-l putură întinde,
222
căci n'aveau destulă vlagă; mai rămăseseră doar Antinou şi Eurimac, cei mai viteji şi mai destoinici.
în vremea asta, văcarul şi Filetios ieşiră împreună din curte, iar Ulise se strecură şi el şi,

când trecură dincolo de porţi, el le vorbi aşa:
—«Filetios şi tu Eumee, să tac ori să vă spun? Dar inima îmi dă zor să nu vă ascund nimic. Aţi fi voi în stare să-l ajutaţi pe Ulise, de ar face Dumnezeusă se întoarcă pe neaşteptate? Aţifi de partea lui oria peţitorilor? Să-mi spuneţi drept cum vă îndeamnă inima».
Văcarul îi răspunse:
—«Ei, Doamne, de mi-ai împlini dorinţa să mi-l aduci aicea, atunci ai vedea şi tu, moşule, ce pot şi câtă vlagă e în braţele astea».
La fel se rugă şi Eumeu de Dumnezeu ca să se întoarcă Ulise acasă. Cum le văzu credinţa, el le grăi aşa:
—«Sunt Ulise, pe care-l aşteptaţi; după ce am pătimit douăzeci de ani, iată că sosesc acasă şi numai voi doi dintre slujitori doriţi să mă vedeţi, căci pe nimeni altul nu l-am auzit, făcând urări ca să mă întorc. De aceea o să vă spun ce o să fac; dacă mi-o ajuta Dumnezeu să dobor pe trufaşii peţitori, o să vă dau femeie, avere şi câte o casă lângă mine şi o să fiţi fraţii şi tovarăşii lui Telemac. Şi ca să mă cunoaşteţi şi să vă încredeţi în mine, o să vă arăt chiar acum un semn vădit: uite rana, pe care pe vremuri mi-a făcut-o cu colţii lui mistreţul, când m-am dus pe muntele Parnes cu fiii lui Autolicos».
Şi vorbind aşa, el dădu sdrenţele la o parte de pe urma rănii iar ei, cum o văzură, se şi încredinţară, îl îmbrăţişară, îl sărutară pe cap şi pe grumaz. Asemeni şi Ulise îi sărutară pe obraz şi pe mâni şi-l boceau ei până în seară, dacă nu-i oprea Ulise şi nu le spunea:
— «Hai, nu mai plângeţi, ca nu cumva vreun slujitor ieşit dela curte să vă vadă şi să se ducă s'o spună celor din curte. Să ne întoarcem dar pe rând, eu mai întâiu şi voi pe urmă. Acuma iată semnul: niciunul dintre peţitori n'o să vrea să-mi dea arcul şi tolba, dar tu, Eumee, ia-l tu însuţi, adă-l şi dă-mi-l în mâini şi spune apoi femeilor să închidă bine uşile

sălii. Dacă vreuna aude sgomot şi gemete de oameni să n-o sbughească afară ci să-şi caute liniştit de treburi. Iar pe tine, Filetios, te însărcinez să închizi porţile curţii, să tragi zăvoarele şi să le legi cu lanţuri».
Aşa vorbi şi intră în casă, se aşeză pe scaunul, unde şezuse înainte; veniră apoi la locurile lor şi cei doi slujitori.
în vremea asta Eurimac umbla cu arcul, îl mlădia sucindu-l şi răsucindu-l, în faţa focului, dar tot nu-l putea întinde; şi oftă din greu în sufletul lui mândru şi spuse:
—«Vai, mult mă doare şi de mine şi de toţi peţitorii! Şi nu mi-e atât de nunta asta, că doar mai sunt şi alte femei şi în ţară aici şi pe aiurea -dar mă doare să ne vedem atât de slabi în faţa lui Ulise şi să nu-i puteim întinde arcul, de-o să rămânem de ruşine şi de ocară la urmaşi».
Dar Antinou îi răspunse:
—«Ba n'o să fie aşa, Eurimac. Căci azi e doar ziua lui Apolon şi cine o să cuteze să întindă arcul? De aceea să nu ne facem inimă rea ci să lăsăm aici securile în picioare, că nu-mi închipui să le ia cineva de aicea, iar tu, paharnice, umple paharele şi să lăsăm arcul şi să facem zeilor prinoase. Iar mâine, Melanteu, să-mi aduci aici caprele cele mai frumoase din turmă; să ardem buturi lui Apolon, slăvitul arcaş, şi să încheiem înrecerea».
Aşa vorbi Antinou şi toţi se învoiră. Crainicii le turnară apă pe mâini; iar paharnicii umplură ulcioarele şi împărţiră paharele la rând. După ce nebunii închinară şi băură de-şi potoliră setea, isteţul Ulise le vorbi aşa:
—«Luaţi aminte, peţitori şi slăvită Doamnă, la ce vă spun din fundul inimii. Dar mă rog mai ales lui Eurimac şi Antinou, cari v'au sfătuit frumos ca să lăsaţi arcul să se odihnească şi să cinstiţi pe zei, iar mâine Dumnezeu i-o da biruinţa cui o vrea. Să-mi daţi şi mie arcul ăsta, ca să-mi încerc puterile şi braţele în faţa voastră, să văd dacă mai am tăria, ce aveam pe vremuri, ori dacă vieaţa necăjită şi nevoile mi-au luat-o».

Aşa vorbi şi petitorii grozav se mâniară, căci se temeau ca cerşetorul să nu întindă arcul. Şi Antinou sări să-l dojenească:
—«Ia ascultă, mă mişelule, dar nu mai ai nici un pic de minte! Nu-ţi ajunge cum stai cu noi la masă, că nu duci lipsă de nimic, că ne auzi ce sfătuim, cum nu i s'a mai întâmplat vreunui cerşetor! Ţi s'a urcat vinul la cap, care tulbură mintea oricui, de-l bea cu lăcomie şi nu cu măsură. Tot vinul a smintit şi pe centaurul Eurition[1], în ţara Lapiţilor[2], la curtea lui Piritou[3] când, ameţit de băutură, a săvârşit tot felul de nebunii, de au

trebuit să sară asupra lui voinicii ca să-l scoată afară în tindă şi să-i reteze cu cuţitul urechile şi nasul şi aşa năucit el a plecat să-şi sufere nenorocirea. Şi de aici s-a iscat apoi războiul între Centauri[4] şi Lapiţi, în care Eurition şi-a plătit beţia cu vieaţa. Uite aşa o s-o plăteşti şi tu, de îndrăzneşti să întinzi arcul, că nimeni dintre noi n'o să-ţi ia partea iar eu o să te trimit pe dată cu o corabie la Craiul Echetos, crudul schiloditor de oameni şi acolo nu scapi tu cu zile. De aceea bea-ţi vinul în pace şi nu te pune la întrecere cu bărbaţi mai tineri ca tine».
Dar cuminţea Penelopă luă cuvântul atunci:
—«Nu-i nici drept, nici bine, Antinou, să superi pe oaspeţii lui Telemac, sosiţi în casa lui. Crezi tu că dacă străinul ăsta ce se încrede în braţul lui o să reuşească să întindă arcul, o să mă ducă în casa lui ca soţie? Nu, el nu se poate gândi la aşa ceva. De aceea niciunul dintre voi să nu se supere de asta, că nu e nimerit».
Iar Eurimac răspunse:
—«Cuminte fiică a lui Icar, nici nu ne-a trecut prin gând că omul ăsta o să te ia de nevastă, că nu e nimerit, dar ne e teamă de gura lumii, căci nu voim ca mite cine dintre Greci să ne spună: departe sunt de dansul, oamenii ăştia că-i peţesc nevasta. Ei nici n'au fost în stare să-i

încercase să-i răpească mireasa lui Piritou.
Popor legendar din Tesalia.
Rege al Lapiţilor, care i-a condus în lupta cu Centaurii.
Fiii lui Ixion şi ai unui nor ce semăna cu Hera; erau jumătate om, jumătate cal.

225

întindă arcul şi iată că un biet cerşetor picat din cer la curte, din lumea toată, i-a putut lesne întinde coarda şi arunca săgeata ce a străbătut securile. Aşa ar putea vorbi şi ne-ar acoperi de ruşine». Dar cuminţea Penelopă îi răspunse:
—«Eurimac, cum o să aibă nume bun între oameni cei ce jefuiesc şi necinstesc casa unui viteaz? Voi înşi-vă v'aţi acoperit de ruşine. Străinul ăsta e mare şi puternic şi se laudă că se trage din neam bun, de aceea daţi-i arcul lui Ulise şi să vedem. îmi dau cuvântul şi-o să-l împlinesc că, dacă-l întinde şi Apolon îi face cinstea asta, o să-l îmbrac frumos cu haine şi cu un suman nou şi, ca să se apere de câini şi de oameni, o să-i dau o suliţă şi o sabie cu două tăişuri, o să-i mai dau şi încălţăminte şi o să-l trimit unde o dori să plece».
Iar Telemac spuse şi el:
—«Nimeni, mamă, n'are dreptul mai mult ca mme să dea ori să nu dea arcul, niciunul dintre cei ce stăpânesc în Itaca ori în insulele de lângă Elada. De aceea nu mă poate opri nimeni, de mi-o plăcea să-i dau străinului ăsta arcul lui Ulise. Dar tu, du-te în odăile tale şi vezi-ţi de treburile tale, de furcă şi de stative şi zoreşte-ţi femeile să-şi mântuie lucrul. Lasă grija armelor pe seama bărbaţilor şi mai cu seamă pe a mea, stăpânul casei».
Uimită, Penelopă se urcă în odăile ei şi se gândea la vorbele chibzuite ale fiului său. întorcându-se cu tovarăşele ei, îl jeli pe Ulise, soţul ei iubit, până ce Minerva îi picură pe pleoape somnul dulce.
în vremea asta Eumeu luă arcul întins, porni să-l ducă, dar peţitorii îl ameninţară cu toţii într'un glas în sală şi strigau:
—«Cui duci tu arcul, porcar netrebnic? De ne-or ajuta Apolon şi ceilalţi zei, departe de oameni, acolo la turme, au să te sfâşie curând câinii pe cari îi hrăneşti!»
Aşa strigau iar Eumeu aduse înapoi arcul la locul unde se aflase de teama ameninţărilor din sală. La rândul lui şi Telemac îl dojeni stri-gându-i:

226

—«Du-i, moşule, arcul, că n'o să-ţi fie bine, de-i asculta de dânşii. Ia seama să nu te alung cu pietre la ţară, că, deşi-s mai tânăr, dar sunt mai puternic decât tine. Ehei, de ia-ş întrece tot aşa şi pe peţitori, de mult îi alungam eu din casă, unde nu se ţin decât de rele».
Aşa strigă el iar peţitorii râseră cu haz de Telemac, şi-şi mai uitară de mânie, aşa că Eumeu duse arcul şi, oprindu-se lângă Ulise, i-l dădu în mâini. Apoi ieşi îndată şi chemă pe doică de-i spuse:
—«Ascultă,doicăscumpă,Telemacîţiporunceştesăînchizi canaturile uşii dela sală iar, dacă vreuna dintre slugi aude în ogradă sgomot şi gemete de oameni, să n'o sbughească afară ci să-şi caute liniştit de treabă».
Aşa îi vorbi şi ea nu rosti nimic ci închise porţile sălii, iar Filetios ieşi şi el tiptil din sală şi cu o frânghie de cânepă dela o corabie pusă sub pridvor închise şi porţile din afară ale curţii şi apoi se întoarse de se aşează pe scaunul pe care şezuse înainte, cu ochii la tot ce făcea Ulise, care tot umbla cu arcul, îl sucea şi răsucea şi-l căuta peste tot locul ca nu

cumva în lipsa lui viermii să-i fi ros coarnele. Când văzură, peţitorii îşi ziseră între dânşii:
—«Omul ăsta este vreun meşter priceput la arcuri şi are acasă unul la fel, ori vrea să înveţe să facă şi dânsul, că uite cum calicul îl tot învârte în mâini».
Iar alţii spuneau:
—«Aşa să-l bată norocul, cât o să-l poată întinde!»
Aşa vorbeau cu toţii. în vremea asta, Ulise îşi cântărise şi cercetase arcul. După cum meşterul priceput la cântec şi la lăută întinde lesne pe un căluş coarda din maţul de oaie, aşa şi Ulise struni arcul şi trase coarda cu dreapta, de scoase un sunet ca un ciripit de rândunică. Durerea îi cuprinse atunci pe peţitori şi toţi schimbară feţe feţe, iar Jupiter bubui grozav vădind semn bun şi Ulise se bucură că Jupiter îi trimitea aşa semn. Luă de pe masă o săgeată scoasă din tolba în care celelalte se aflau încă închise, până să le încerce Grecii. Cu o mână ţinea arcul, iar cu cealaltă
227
trase coarda de pe scaunul de unde şedea şi, după ce ţinti, svârli săgeata cu vârful de aramă, de străbătu ca fulgerul toate belciugele de la capetele securilor şi nimeri în ţintă.
Şi spuse atunci Ulise lui Telemac:
— «Vezi, Telemac, că oaspele ce ţi-a venit nu te-a făcut de ruşine, că nici n'am greşit ţinta şi nici nu m'am trudit prea mult ca să întind arcul; puterea mi-i încă întreagă, nu cum mă nesocotesc şi mă tot ceartă peţitorii. Dar iată că a venit ceasul de a găti cina cât e încă lumina zilei şi mai pe urmă au să se desfete cu lăuta şi cu cântecul, podoaba mesei».
Şi când vorbi şi făcu semnul din sprâncene, iar Telemac îşi aruncă pe umăr o sabie ascuţită, apucă în mâini o suliţă, strălucind de aramă, şi stătu în picioare lângă scaunul tatălui său.
228

CANTUL XXII

în clipa asta, Ulise se despoie de sdrenţe şi cu arcul şi tolba plină încă se repezi în faţa pragului şi, împrăştiind pe jos săgeţile, grăi aşa:
—«Ei, meseni, s'a isprăvit cu jocul ăsta, dar acuma o să caut altă ţintă, pe care n-a nimerit-o încă nimeni; să dea Domnul să o nimeresc eu!»
Şi cum vorbi aşa îşi şi îndreptă o săgeată spre Antinou, care tocmai ducea la gură un pahar de aur cu două torţe, ca să bea, că nici nu se gândea la moarte; că cine putea să-şi închipuie că în mijlocul atâtor oameni, unul singur, oricât de tare, o să-l trimeată morţii? Ulise îl nimeri în grumaz iar vârful armei i-l străbătu; Antinou se plecă pe spate; paharul îi căzu din mâini şi un văl de sânge îi ţâşni pe nări şi îndată picioarele-i împinseră departe masa; bucatele se prăvăliră la pământ şi pâinea şi carnea se mânjiră. Cum îl văzură că se prăvale, peţitorii făcură zarvă în sală, săriră din jeţuri şi se îmbulziră în zadar să caute pe ziduri lăncile şi scuturile. Şi atunci se repeziră mânioşi cu vorba spre Ulise:
—«Moşule, tu dai acum în oameni, vai şi amar de tine, că te-a ajuns clipa din urmă! Ai omorât pe un fruntaş al ţării şi aici au să te mănânce vulturii».
Aşa vorbeau ei, dar îşi închipuiau că-l omorâse fără voe, căci, nebunii, nu-şi dădeau încă sema că le soseşte ceasul. Atunci, cu o privire cruntă, îi încolţi Ulise aşa:
—«Câinilor, credeaţi că n-o să mă mai întorc de la Troia şi îmi tocaţi avutul şi vă iubeaţi în silă cu roabele şi, în vreme ce eu trăiam, umblaţi după nevastă-mea, şi n'aveaţi nici o teamă de Dumnezeu de sus, nici de ocara lumii. Dar v'a sosit şi vouă ceasul!»
La vorba asta, toţi îngălbeniră şi priviră în toate părţile să vadă cum ar putea scăpa de moarte; doar numai Eurimac se încumetă să-i răspundă:
229
— «De eşti cu adevărat Ulise din Itaca şi te-ai întors acasă, cu dreptul tu ne cerţi, căci multe stricăciuni ţi-am făcut ţie, şi la curte- şi la ţară, dar vinovatul zace întins în faţă-ţi, că Antinou a pus la cale totul, nu de dragul nunţii ori că nu mai putea aştepta, ci pentru că el alta dorea în gândul său dar nu i-a împlinit-o Dumnezeu, căci el voia să-ţi omoare prin viclenie fiul şi să domnească singur în Itaca. A murit însă cum merita; şi de aceea cruţă-ţi supuşii şi, pentru a te împăca, o să strângem mână de la mână şi o să-ti plătim de cap pentru tot ce s'a băut şi mâncat aici, preţul a douăzeci de boi în aramă şi aur, ca

să te mulţumeşti şi până atuncea noi credem că mânia ta e dreaptă».
Dar Ulise îl privi cu ochii crunţi şi-i zise:
— «Eurimac, de mi-aţi da tot ce aveţi acasă şi orice altceva, eu tot n'o să încetez măcelul, până ce cu toţii n'o să-mi plătiţi nelegiuirea.
De aceea puteţi să alegeţi ori să luptaţi cu hotărâre, ori să fugiţi de moarte, dar nu cred să scape măcar unul de la pieire».
Aşa vorbi iar peţitorii simţiră cum li se moaie mâinile şi li se îndoaie genunchii. La urmă, Eurimac mai spuse odată:
—«Fraţilor, omul ăsta n'o să se astâmpere de îndată ce a pus mâna pe arc şi pe tolbă şi din pragul sălei o să ne săgeteze până ce ne-o ucide pe toţi. De aceea, hai să luptăm; scoateţi săbiile, adăpostiţi-vă după mese de săgeţi şi să ne năpustim cu toţii asupra lui ca să-l împingem de la prag şi de la uşe şi să ne repezim în cetate ca să facem larmă şi numai aşa n-o să-şi mai întindă arcul».
Şi cum vorbi aşa, îşi trase sabia cu două tăişuri şi se năpusti răcnind cumplit, dar Ulise i-o luă înainte şi-şi slobozi săgeta drept lângă ţâţă, de-i străbătu ficatul; scăpă din mâini sabia şi căzu peste masă, de răsturnă jos mâncarea şi paharele; iar el lovi cu fruntea podeaua, trânti un scaun cu picioarele, ce i se zbătură până ce noaptea morţii îi înveli privirea. Atunci şi Anfinom se repezi cu sabia 'n mână asupra lui Ulise, ca să-şi facă drum spre uşă, dar Telemac i-o luă înainte, şi-l izbi între umeri cu suliţa de aramă, de i-o trecu prin piept, iar el bufni şi lovi pământul cu fruntea. Telemac îşi lăsă suliţa în trupul lui Anfinom şi se trase îndărăt, de teamă ca nu cumva, pe când şi-o scoate suliţa, vreun peţitor să nu-l străpungă cu sabia. De aceea se grăbi să vină lângă tatăl lui de-i spuse aşa:
230
—«Tată, să-ţi aduc vreo două suliţe, un scut, un coif de aramă potrivit; şi eu mă voi înarma şi voi da arme şi celor doi slujitori; că-i bine să ne armăm»..
Ulisee îi răspunse:
—«Fugi iute şi te întoarce cât timp mai am săgeţi ca să mă apăr, să nu mă dea la o parte de la uşe, că-s singur».
Telemac ascultă de tatăl lui şi alergă în odaia unde erau armele; luă patru scuturi, opt lănci, coifuri de aramă cu cozi de cal şi le aduse iute. Se înarma iute el însuşi, apoi se înarmară şi cei doi slujitori şi veniră cu toţii alături de preamăritul Ulise. Cât timp avu săgeţi, el îşi întinse arcul fără răgaz şi nimerea pe rând pe peţitori de acoperi podeaua cu ei; dar când săgeţile începură să-i lipsească, îşi puse arcul în faţa pragului şi-l răzimă de zidul luciu, iar el îşi acoperi pieptul cu un scut de piei; pe cap îşi puse coiful greu, pe care fâlfâia amenințător coama de cal şi la urmă înşfacă două suliţe de aramă.
în zidul gros al sălei, pe lângă prag, sus, se afla o uşă cu trepte, ieşire dosnică ce dădea afară în curte, închisă cu două canaturi bine prinse. Ulise îi porunci lui Eumeu să stea de pază acolo, căci rămăsese singura ieşire.
Agelaos strigă şi el la tovarăşi:
— «Fraţilor, nu-i nimeni oare printre voi să se urce la uşa aceea ca să dea de veste poporului să vină în grabă?»
Iar Melanteu îi răspunse:
—«Mărite Agelaos, nu-i chip că-i prea aproape de poarta curţilor şi e prea strâmtă, aşa că un singur om, dacă-i voinic, ne poate opri pe toţi. Dar nu vă daţi, că o să vă aduc eu arme din odaia lor de sus, că, de bună seamă, acolo le-au închis Ulise şi fiul lui».
Şi după ce vorbi aşa, Melanteu se urcă pe treptele din dosul sălii în camera armelor, de unde luă douăsprezece scuturi, tot atâtea lănci şi coifuri şi le împărţi în grabă peţitorilor.
Ulise simţi cum inima-i se moaie şi picioarele-i se îndoaie, când îi văzu că se înarmează, că le clătesc în mâni suliţi lungi; înţelese atunci cumplita luptă ce-l aşteaptă şi îi spuse fiului său:
—«Se vede, Telemac, că vreuna dintre roabe sau ticălosul de Melanteu ne-a pus în cumpăna grea a morţii».
Iar Telemac îi răspunse:
231
—«Eu, tată, sunt de vină şi numai eu singur, că am lăsat deschisă uşa odăii armelor şi omul lor a fost mai iste} ca mine; de aceea, du-te, Eumee, de închide uşa şi vezi, dacă una din femei ori Melanteu, fiul lui Dolios, cum cred, a făcut nemernicia asta».
Pe când vorbeau aşa, Melanteu se mai duse odată în odaie ca să aducă arme, dar

credinciosul Eumeu îl zări şi se duse la Ulise, de-i spuse:
— «Fiu al lui Laerte, e cu adevărat ticălosul Melanteu, cum bănuiam: spune-mi acum ce să fac. Să-l ucid eu, dacă-s mai tare, ori să ţi-l aduc aici ca să-şi plătească nelegiuirile săvârşite în casa ta?»
Ulise aşa-i răspunse:
—«Telemac şi cu mine o să ţinem în frâu pe peţitori, oricât ar fi de aprigi, iar voi amândoi înşfăcaţi-l pe Melanteu, de mâini şi de picioare, împingei-l într'o odaie, strângeti-l bine cu o funie şi, până a nu închide uşile, spânzuraji-l de un stâlp înalt, ca să mai trăiscă încă în dureri complite».
Aşa îi spuse, iar slujitorii voios îl ascultară şi se urcară sus, pe când Melanteu nici nu-i bănuia şi cotrobăia prin colţuri arme şi se opriră afară, de o parte şi de alta a pragului. Şi când păstorul de capre sosi cu un mândru coif într'o mână şi în cealaltă cu un scut vechiu, pe care-l purtase pe vremuri Laerte, în tinereţea lui, iar acum zăcea de mult uitat şi ros pe la curele, ei săriră asupra lui, îl înşfăcară şi îl târâră de păr în odae, îl legară apoi cu o funie groasă de picioare şi de mâini, aşa cum le poruncise Ulise; apoi, trăgând de o frânghie împletită, cu care-l spânzurase, îl urcară pe un stâlp înalt până 'n tavan. Şi atunci Eumeu îşi bătu joc de el:
—«Ei, de acum, Melanteu, aici să stai de pază toată noaptea în patul ăsta moale, aşa cum se cuvine. Aici o să te apuce zâna dimineţii, când o ieşi din mare în clipa în care obişnuiai să aduci la curte caprele pentru ospăţul peţitorilor».
Şi cum îi vorbi aşa, îl lăsară acolo legat fedeleş şi apoi, după ce se înarmară, încuiară bine uşa şi se întoarseră la stăpânul lor. Aicea, lupta era înverşunată; cei patru apărau pragul; iar dincolo, în sală, o ceată de viteji. în clipa asta, Minerva se arătă cu chipul şi cu glasul lui Mentor, iar Ulise, cum o văzu, se bucură şi-i spuse:
—«Vino, Mentor, de m'ajută la primejdie şi adu-ţi aminte că te-am iubit şi am fost întotdeauna bun cu tine».
.232
Aşa-i vorbea, că el simţea că e Minerva, dar din sală peţitorii se puseră să o amenințe şi îndeosebi Agelaos, fiul lui Damastor, o înfricoşa aşa:;
—«Nu te lăsa momit, Mentor, de vorbele lui Ulise; ia seama să nu te lupţi cu noi ca să-l aperi pe dânsul. Că iată cum stă lucrul şi ce-o să se întâmple, când i-om ucide pe tată şi pe fiu; o să pieri şi tu cu dânşii şi o să plăteşti cu capul de încerci să-i ajuţi; iar după ce vă răpunem cu armele, o să-ţi luăm averea toată, odată cu avutul lui Ulise. şi n-o să mai lăsăm acasă ori în cetate nici pe fiul tău, nici pe nevastă-ta».
Minerva se înverşuna atunci şi mai mult şi spuse cu mânie lui Ulise:
—«Ulise, tu nu mai eşti viteaz şi vajnic ca altădată, când nouă ani ai luptat fără răgaz la Troia pentru Elena, când ai ucis în luptă cumplită aţâţi viteji şi cu sfatul tău s'a luat, la urmă, oraşul lui Priam; de aceea, cum poţi tu să stai pe gânduri de a te purta ca un viteaz la tine acasă, printre toate ale tale, în faţa peţitorilor? Fii inimă bărbată, vino lângă mine, să vezi dacă, în faţa duşmanilor, Mentor ştie plăti facerea de bine».
Aşa vorbi zeiţa, dar mai ţinu şovăitoare cumpăna biruinţei ca să mai încerce vitejia lui şi a lui Telemac. Şi atunci, ca o rândunică, zbură de se aşeză pe o grindă a sălei, în vreme ce Agelaos, fiul lui Damastor, Eurinom, Amfimedon, Demoptolem, Pisandru, fiul lui Policlor şi Polib mai îndemnau pe peţitori, că ei erau cei mai viteji din cei ce nu muriseră şi se mai luptau încă să-şi scape viaţa; pe ceilalţi îi răpuseseră arcul şi săgeţile lui Ulise, iar Agelaos le strigă aşa:
—«Fraţilor, iată măre că-i obosită fiara! iată că şi Mentor s'a dus, cu toată zadarnica lui laudă, şi au rămas doar numai ei lângă uşă. Nu vă aruncaţi cu toţii suliţele deodată, ci numai şase la început şi să vedem, dacă nu ne ajută Dumnezeu să-l doborâm pe Ulise, că, dacă pică el, de ceilalţi nu ne pasă!»
Aşa vorbi şi ei îşi aruncară suliţele năprasnice, dar Minerva le abătu din drum, aşa că una lovi pragul, alta uşa, alta zidul. Iar după ce scăpară de lovire. Ulise spuse la ai lui:
—«Prieteni, acuma să-i lovim şi noi pe peţitori, cari vor să ne omoare, după ce au săvârşit atâtea nelegiuiri!»
Şi la vorba lui, după ce chiuiră, îşi sloboziră toţi suliţele; Ulise îl străpunse pe Demoptolem; Telemac pe Euriale; pe Elatos îl doborî lovitura lui Eumeu; iar pe Pisandru cea a lui Filetios şi ei toţi patru muşcară
233
ţărâna, iar ceilalţi fugiră în fundul sălii în timp ce Ulise şi cu ai lui se repeziră de-şi scoaseră suliţele din leşuri.

Din nou peţitorii îşi aruncară mânios suliţele şi din nou Minerva le abătu din drum; unul lovi în prag, altul în uşă, al treilea în zid. Amfimedon zdreli mâna lui Telemac şi vârful aramei îl jupui puţin. Ctesip îşi aruncă suliţa pe deasupra scutului, care îl lovi pe Eumeu uşor la umăr şi căzu apoi îndărăt pe pământ. în schimb alte patru suliţe ascuţite zburară înspre peţitori.
Ulise îl lovi pe Euridamas; Telemac pe Amfimedon; pe Polib îl doborî lovitura lui Eumeu; iar pe Ctesip cea a lui Filetios, care strigă batjocoritor;
—«Fiu al lui Politerse, obrasnice, n'o să te mai lauzi nebuneşte, ci lasă-i pe zei la fapte, că ei sunt mai puternici ca tine. Asta să-ţi fie plata pentru piciorul ce i l-ai dat lui Ulise, pe când cerşea de la tine».
Aşa vorbi văcarul, iar Ulise îl lovi pe fiul lui Damastor şi Telemac îşi înfipse suliţa în coastele lui Leocrit, fiul lui Evenor, de-i ieşi pe cealaltă parte şi căzu cu fruntea pe pământ.
Atunci din înălţimea sălii, Minerva îşi mişcă deasupra capului peţitorilor scutul[1] temut, de îngheţară toţi de spaimă şi fugiră ca o cireada de boi, pe care strechia îi împinge şi îi goneşte în zilele lungi ale verii.
Cum vulturii puternici în ghiare şi strâmbi la cioc se reped din munţi asupra unui stol de păsări, de le alungă speriate din brazde până'n nori, şi apoi le ajung şi le ucid, că n-au nici cum să lupte, nici cum să fugă, aşa şi Ulise şi cu ai lui se repeziră în sala ospăţului asupra peţitorilor speriaţi, lovindu-i de pretutindeni, iar sala vuia de zgomot şi gemete şi pardoseala şiroia de sânge. Liodes se repezi dinaintea lui Ulise şi-i îmbrăţişa genunchii cu aceste vorbe:
—«Te rog, fiu al lui Laerte, aibi milă şi cruţă-mi vieaţa. Mă pot jura că niciodată în casa ta n-am atins cu vreo vorbă pe vreuna din slugile tale, ci dimpotrivă m'am silit să-i opresc şi pe ceilalţi de la asta şi, cum n'am putut ca să-i abat de la rău,şi-au plătit pe drept păcatul.Dar eu, ghicitorul lor din jertfe şi nicidecum părtaş, o să mor şi eu ca dânşii? Atuncea înseamnă că fapta bună n-are răsplată!»
[1] Acest scut este, de fapt, platoşa lui Zeus; zeiţa îl foloseşte pentru a-şi înspăimânta duşmanii.

Ulise îl săgeta însă cu privirea:
—«Deşi te lauzi că ai fost numai ghicitorul lor, tu ai dorit întocmai ca şi dânşii să nu mă mai întorc şi să te însori cu draga mea soţie şi să ai copii cu ea, de aceea nu poţi scăpa de moarte».
Şi cum spuse aşa, înălţă cu mâna lui puternică sabia, pe care o lăsase Agelaos când murise, şi o izbi pe ceafa lui Leodes, de i se rostogoli capul pe jos, pe când vorbea încă.
Cântăreţul Femios, fiul lui Terpias, el singur scăpă de moarte, că numai le cânta peţitorilor. Cu lăuta în mână sta lângă portiţa cu trepte şi se chibzuia, dacă să iasă din sală în ogradă lângă altarul lui Jupiter, pe care Laerte şi Ulise jertfiseră multe buturi de boi, ori să se arunce în faţa lui Ulise ca să-i ceară milă şi i se păru că e mai bine să-i îmbrăţişeze genunchii. De aceea îşi puse lira pe pământ între un ulcior şi un jeţ cu ţinte de argint şi se aruncă apoi în faţa lui Ulise, de-i îmbrăţişa genunchii şi îl rugă aşa:
—«Te rog, fiu al lui Laerte, aibi milă de mine, de-mi cruţă vieaţa, că o să te căieşti apoi, dacă-i ucide un cântăreţ, ce cântă pe zei şi pe oameni. Eu singur mi-am învăţat meşteşugul, dar un duh de sus îmi inspiră cântecele şi e în puterea mea să te cânt şi pe tine ca pe un Dumnezeu;de aceea nu mă omorî.Să-ţispună însuşi Telemac,că niciodată n'am venit de voe aici ca să le cânt peţitorilor la masă, ci, fiindcă erau mulţi şi tari, ei m'au silit».
Aşa se rugă, iar Telemac cum îl auzi se apropie de tatăl lui de-i spuse:
—«Cruţă-l, taică, şi nu-l lovi, că nu-i vinovat; să-l mai scăpăm şi pe crainicul Medon, care m'a îngrijit de când eram copil, numai de nu l-au ucis Filetios şi Eumeu, ori de n-a căzut lovit de tine».
Aşa vorbi, iar cumintele Medon îl auzi, căci se ascunsese sub un jeţ şi se învelise în pielea unui bou de curând jupuit şi scăpase de la moarte.: El dădu pielea la o parte şi se aruncă în faţa lui Telemac, de-i îmbrăţişa genunchii şi se rugă aşa:
—«Stăpâne, eu sunt şi cruţă-mă; spune-i şi lui taică-tu să nu mă lovească cu arma lui nedomolită, că tare-i mânios pe nebunii ce i-au tocat avutul şi te-au nesocotit pe tine».
Iar Ulise îi răspunse zâmbind:
—N'ai nici o grijă, că te-a luat sub pază şi te-a scăpat feciorul meu, ca să ştii şi să spui şi altora că-i mult mai bine să fii drept cu oamenii.

De aceea, ieşi cu Femios, de staţi în curte, departe de măcel, până ce voi împlini ce-mi mai rămâne de făcut».
Aşa vorbi, şi ei ieşiră din sală de se aşezară la piciorul altarului lui Jupiter; se uitau cu teamă în jur, căci îşi aşteptau mereu pieirea. în vremea asta, Ulise îşi tot rotea privirea prin sală ca să vadă dacă n'a mai rămas încă vreun duşman scăpat de moarte, dar îi văzu pe toţi întinşi în sânge şi în praf. Cum peştii scoşi cu năvodul din marea adâncă stau întinşi acuma pe nisip şi, lipsiţi de apa mării, mor răzbiţi de căldura soarelui, aşa peţitorii zăceau grămadă unii peste alţii. Ulise porunci atunci fiului său:
—«Acum, Telemac, pofteşte încoace pe doica Euriclea, că o să-i spun o vorbă».
Tânărul se supuse poruncii tatălui său şi deschizând uşa îi spuse doicii:
—«Hai, doico, tu care ai paza femeilor de la curte, vin că te cheamă tata să-ţi spue o vorbă».
Aşa grăi şi vorba nu i-a fost în zadar căci Euriclea deschise uşa sălii şi intră pe urma lui Telemac şi-l găsi pe Ulise printre leşuri, murdărit de sânge şi de praf ca leul, care iese din păşune, unde a ucis un bou, cu pieptul şi cu fălcile pline de sânge şi groaznic la vedere; aşa era şi Ulise, mânjit pe mâini şi pe picioare. Când văzu bătrâna mormanul de leşuri şi balta de sânge, îi veni să chiuie de bucurie, privind izbânda faptei săvârşite, dar Ulise o opri şi-i spuse aşa:
—«Taci, doică, şi te bucură în tine dar nu mai chiui, că nu e bine să te mândreşti cu moartea de om. Pe ăştia ursita şi nelegiuirile lor i-au doborât, că n'au cinstit pe nimeni pe lumea asta din cei ce au venit la dânşii, om bun ori rău, şi de aceea ticăloşia lor i-a împins la moarte. Dar tu acum arată-mi, care femei din casă m-au nesocotit şi care n-au fost de treabă?
Iar credincioasa doică îi răspunse:
— «O să-ţi spun tot adevărul; la curte sunt cincizeci de roabe, pe care le-am deprins la lucrul de mână, la pieptănarea lânei şi să rabde robia; dintr'însele numai douăsprezece s'au ticăloşit, că nu mai ascultau nici de mine, nici chiar de Penelopa, că lui Telemac, de cum crescuse, maică-sa nu-i mai îngăduia să poruncească la femei. Dar să mă sui în grabă în camera stăpânei să-i dau de veste, căci se vede că a aţipit».
Ulise se împotrivi:

—Să n'o deştepţi încă ci cheamă pe femei să vină aici şi mai întâi pe cele vinovate».
Şi după vorba lui, bătrâna ieşi din sală şi duse vestea femeilor ca să vină în grabă, iar Ulise chemă pe Telemac, pe Eumeu şi pe Filetios de le spuse:
—«Acum începeţi să ridicaţi morţii şi porunciţi femeilor să vă ajute; spălaţi apoi cu apă şi buretele mesele şi scaunele şi, după ce-ţi griji voi sala, scoateţi femeile între zidul cel mare şi turlă şi acolo loviţi-le cu sabia până o să piară şi o să uite de dragostea nelegiuită cu peţitorii».
Aşa le spuse şi femeile vinovate intrară buluc şi gemeau cumplit şi se văicăreau în plânset. Ele cărară totuşi morţii şi-i grămădiră în pridvorul curţii, iar Ulise le poruncea el însuşi şi le zorea şi le silea să asculte; apoi spălară cu apă şi buretele jeţurile şi mesele. în vremea asta Telemac şi cu cei doi păzitori răzuiau cu lopata podeaua sălii şi îngrămădeau gunoiul, pe care femeile îl ridicau şi-l aruncau apoi dincolo de poartă. La urmă, după ce grijiră sala, ei duseră femeile vinovate între zidul cel mare şi turlă şi le închiseră în acel loc strâmt, de unde nu puteau ieşi. Iar Telemac le spuse atunci:
—«Să nu piară de moarte bună ticăloasele astea ce se culcau cu peţitorii şi ne-au adus atâta batjocură mie şi mamei».
Şi cum vorbi aşa, prinse de vârful unui stâlp o frânghie de corabie şi o întinse în lungul turlei, aşa ca roabele să nu ajungă pământul cu picioarele. Cum prepeliţele ori porumbeii se prind în capcana ascunsă în tufişul unde au venit şi mor acolo, aşa ele stăteau în şir cu gâtul prins în laţuri ca să aibă moartea cea mai de ruşine; o clipă doar mai dădeau din picioare şi mureau.
L-au scos atunci prin tindă în ogradă şi pe Melanteu de i-au tăiat nasul şi urechile şi i-au smuls ruşinea, de i-au aruncat-o la câini crudă. Şi tot nu li se potoli mânia până ce nu-i ciopârţiră şi braţele şi mâinile.
Şi, după ce se spălară pe mâini şi pe picioare, se întoarseră în sală la Ulise, căci truda li se isprăvise. Ulise spuse totuşi crecincioasei doici:
—«Euriclee, adă acum pucioasă, leac bun de molimi, adă-mi şi foc să curăţ sala. Te du apoi la Penelopa şi spune-i să vină aici cu roabele şi zoreşte-le să vină cu toate la mine».
Iar doica îi răspunse:

237
—«Tu ai dreptate, fiule, dar să-ţi aduc întâi o haină, să nu mai stai aici îmbrăcat în zdrenţe, că nu ţi se cade».
Dar Ulise porunci:
—«Ba mai întâi aprindeţi focul aici în sală».
El spuse şi credincioasa doică îl ascultă şi aduse pucioasă şi făcu foc, iar Ulise împrăştie fumul pucioasei prin sală, prin curte şi în ogradă. în vremea asta Euriclea ieşi ca să vestească pe femei să vină repede. Ele intrară în sală cu torţele în mâini, apoi îl înconjurară pe stăpân şi i se închinau, îi strângeau mâna, îl îmbrăţişau şi-l sărutau pe obraz şi umeri şi, cum le cunoscu pe toate, un dulce dor de plâns îl apucă.
238

CANTUL XXIII

Euriclea se urcă râzând de bucurie în odăiţa de sus ca să-i spună stăpânei că îi venise soţul. Genunchii i se mişcau mai repezi, picioarele i se sprinteniseră şi cum ajunse se plecă deasupra capului Penelopei, de-i spuse:
—«Deşteaptă-te, draga mea copilă, vino să vezi cu ochii ce ai dorit în fiece zi, că, după atâta amar de vreme, Ulise s-a întors acasă şi a ucis pe peţitorii, ce-i tocau avutul şi-i primejduiau copilul».
Dar Penelopa o dojeni:
—«Se vede, doică dragă, că ţi-a luat minţile Dumnezeu, că numai el poate scrânti pe un om cuminte şi cuminţi pe un nebun! Că doar erai femeie în tot locul! De ce-ţi mai râzi acum de mine, când am pe suflet atâtea necazuri? De ce-mi spui lucruri de necrezut şi mă deştepţi din somnul dulce ce-mi închisese pleoapele? Niciodată n'am dormit mai bine din ziua când Ulise a plecat la blestemata Troia, n'ar mai fi fost să fie. Hai, scoboară şi te întoarce în palat, că de venea altă femeie să mă deştepte din somn cu aşa veste, un pic nu stăm la îndoială s-o iau la goană, dar ai noroc de bătrâneţe».
Iar doica îi spuse:
—«Eu nu râd de tine, copilă dragă, că-i foarte adevărat că s'a întors Ulise acasă, cum ţi-am spus; el e străinul, de care îşi băteau joc cu toţii în sală, şi Telemac ştia de mult de asta dar, băiat cuminte, ne-a ascuns socoteala lui taică-su ca să poată pedepsi fără de sminteală ticăloşia peţitoriloD.
Aşa vorbi şi Penelopa nemaiputând de bucurie se repezi din pat de-şi sărută doica, şi-i curse din ochii mari un şiroiu de lacrimi:
—«Spune-mi drept, doică dragă, este Ulise cu adevărat acasă, cum îmi spui? Cum s-a putut el năpusti singur asupra droaiei aceleia de tineri îndrăzneţi?»
Iar doica-i răspunse:
239
—«Eu iv am văzut-o, nici nu ştiu, dar am auzit numai gemetele celor ucişi, căci, speriate, noi şedeam în fundul odăilor, cu uşile bine încuiate până când, după porunca lui taică-su, a venit Telemac să mă cheme, şi l-am găsit pe Ulise într'un morman de leşuri ce acopereau podeaua sălii. Ah! cum te bucurai să-l vezi mânjit de sânge şi de praf ca leul. Acum morţii stau grămădiţi la poarta curţii, iar Ulise cu focul aprins şi cu pucioasă curăţă sala şi m-a trimis ca să te chem. De aceea vino să vă bucuraţi, după ce aţi pătimit atât, că iată că vi s'a împlinit dorinţa. Ulise s-a întors sănătos acasă, te-a găsit pe tine şi şi-a găsit băiatul, iar pe peţitori i-a pedepsit cu moartea».
Penelopa îi răspunse atunci:
—«Nu te lăuda aşa, doică dragă, şi nu te veseli că doar tu ştii cu ce bucurie l-am vedea venind, dar ceea ce spui nu-i adevărat; că pe peţitori, de bună seamă, i-a ucis vreun zeu mâniat de obrăznicia şi de cruzimea lor, că ei nu cinsteau pe nici un om din lume, ce venea la dânşii, om bun ori rău; ticăloşia lor le-a adus pieirea. Dar vai, Ulise şi-a pierdut nădejdea să se întoarcă şi s-a prăpădit pe undeva».
Iar doica îi zise:
—«Ce vorbă ţi-a scăpat din gură,, copilă dragă! Bărbatul ţi-i acasă şi tu spui că n'o să se mai întoarcă niciodată şi tot nu crezi, dar o să-ţi dau un semn vădit;

ieri, pe când îi spălam picioarele, i-am văzut cu ochii rana, pe care i-a făcut-o pe vremuri colţii unui mistreţ. Am vrut să-ţi spun de atunci dar el nu mi-a dat voie şi mi-a închis gura cu palma. Vino cu mine şi, dacă te înşel, poţi să mă ucizi cu ruşine».
Penelopa îi răspunse:
—«Ah, doică, ori câte ai văzut tu, ţi-i greu să înţelegi gândul ascuns al lui Dumnezeu. Dar haide, totuşi, la fiul meu şi să vedem pe peţitorii morţi şi pe omul ce i-a ucis pe toţi».
Şi după ce vorbi aşa, ea se scoborî din odaie, şi se chibzuia în sine, dacă să vorbească de departe cu soţul iubit, ori să-i acopere mai întâi capul şi mâinile cu sărutări. Cum trecu pragul de piatră, se aşeză la lumina vetrei dinaintea lui Ulise, lângă zidul din faţă.
Ulise se sprijinea de un stâlp înalt, cu ochii în jos şi aştepta ca femeia luisă-lvadă şisă-ivorbească,dar învremea asta Penelopa tăcea

nemişcată şi uimită: cu cât îl privea mai mult, cu atât se îndoia că era bărbatul ei sub sdrenţe. Dar Telemac o dojeni atunci şi-i spuse:
—«Mamă crudă, mamă fără suflet, de ce te îndepărtezi aşa de tata şi nu vii lângă dânsul ca să-i vorbeşti? Nici o femeie n-ar sta aşa împietrită, departe de bărbatul ei, care, după ce a pătimit atâtea douăzeci de ani, a sosit la el în ţară. Dar tu ai avui întotdeauna o inimă mai tare ca stânca».
Penelopa îi răspunse atunci:
—«Sunt buimăcită, copile dragă, de nu pot rosti un cuvânt şi nici nu pot grăi o vorbă, ori să-l privesc măcar în faţă. Dar dacă străinul ăsta e cu adevărat Ulise, o să văd când vom fi singuri, că doar avem semne tainice, pe care le ştim numai noi».
Aşa vorbi, iar Ulise zâmbi şi-i spuse fiului său:
—«Telemac, tu lasă pe maică-ta să mă încerce în casă, că îndată o să se încredinţeze, căci acuma, pentru că-s murdar şi îmbrăcat în zdrenţe, ea mă nesocoteşte şi nu-i vine să creadă că sunt Ulise.
Dar să vedem ce ne rămâne de făcut. Când se întâmplă în obşte că unul face un omor, el fuge şi-şi părăseşte rudele, măcar că-l urmăresc puţini, dar noi am ucis floarea cetăţii, pe tinerii cei mai slăviţi din ţară ia stai acum de te chibzueşte».
Dar cumintele Telemac îi răspunse:
—«Ba, tată dragă, tu singur vezi de asta, că doar nu degeaba se spune că eşti cel mai înţelept dintre oameni şi că nimeni nu se poate lua la întrecere cu tine, iar noi o să facem cum îi spune tu şi n'o să dăm îndărăt, după puteri».
Ulise îi răspunse:
—«Atunciiatăcum credcă-i mai nimerit.Spălaţi-vă întâişi îmbrăcaţi-văfrumos,porunciţişiroabelorsăiahainecurate,iar cântăreţul să ne cânte din lira lui un joc de veselie, ca cei de afară, drumeţii ori vecinii, când ne-o auzi să creadă că aici e nuntă, ca să nu se întindă svonul măcelului prin cetate, înainte de a ajunge noi la ţară, unde o să vedem ce ne povăţuieşte Dumnezeu».
Aşa vorbi Ulise şi toţi îl ascultară; ei se spălară şi se îmbrăcară frumos, iar femeile se dichisiră. Cântăreţul îşi luă apoi lăuta, de le trezi în suflet pofta de cântece şi de horă. întreaga curte răsună de tropotul femeilor şi al bărbaţilor, iar cei de afară, cum auzeau îşi spuneau:

—«De bunăseamă, astăzi Doamna se mărită cu unul dintre peţitori. Nemernică femeie! N'a putut rămâne până la urmă în casa bărbatului ei dintâi şi să-l aştepte să se întoarcă».
Aşa vorbeau oamenii şi nu bănuiau adevărul. în vremea aceea Eurinoma îl îmbăie pe Ulise, îl frecă cu untdelemn şi-l îmbrăcă cu o haină şi cu o manta frumoasă, iar Minerva îi răspândi pe faţă o nespusă frumuseţe, ce-l făcu să pară mai trupeş, mai măreţ, şi-i revărsă pe umeri nişte plete creţe ca floarea de zambilă. Cum un meşter iscusit îmbină

aurul şi argintul în lucrări minunate, aşa şi zeiţa împrăştie pe capul şi umerii lui Ulise un farmec, de ieşi din bae ca un zeu şi se aşează din nou pe jeţul unde şezuse înainte. Se întoarse apoi spre soţia lui de-i spuse:
— «Mai mult ca oricărei femei, neînduplecato, ţi-a împietrit Dumnezeu inima, căci nu-i una care să se ţină aşa de departe de bărbată-su, când a sosit în ţară după ce a pătimit douăzeci de ani atâtea. Hai, doico, aşterne-mi patul, ca să mă culc singur, căci inima Penelopei e de fier».
Iar Penelopa îi răspunse:
—«Te înşeli, sărmane, căci eu nici nu te nesocotesc, din trufie, nici nu te preamăresc, ci numai nu te cunosc, că ştiu prea bine ce erai când ai plecat din ţară, cu corăbiile. Dar, hai, tu, doico, aşterne cu velinţi, cu cerge şi cu blănuri, parul scos din camera de nuntă,- pe care singur l-a făcut».
Era dovada cea din urmă cu care îşi încerca bărbatul, dar, înciudat, el îi răspunse:
— «Femee, mă doare în suflet de ce mi-ai spus. Cine oare putea să-mi scoată patul, lucru anevoie de făcut chiar pentru omul cel mai iscusit, de nu l-a ajutat vreun zeu să-l mute, că nimeni dintre muritori, oricât de tânăr, nu-l putea urni din loc, Că doară eu şi nu altcineva, şi singur, şi nu cu ajutoare, l-am făcut cu măesirie, care e o dovadă. în ogradă crescuse un măslin verde şi vânjos şi gros ca un stâlp. în jurul lui eu am clădit cu pietre mari zidurile ietacului până ce l-am închis înăuntru, i-am pus apoi deasupra un acoperiş şi la intrare i-am clădit canaturi puternice. Am tăiat apoi crengile stufoase ale copacului şi i-am retezat trunchiul deasupra rădăcinii şi pe urmă cu securea de aramă şi cu ciripia l-am lustruit şi, găurindu-l cu sfredelul, am făcut din el piciorul pe care mi-am durat patul, cu flori de aur, de argint şi de fildeş, şi la fund cu curele de piele de bou, vopsite cu purpură. Iată, femeie, semnul de care ţi-am vorbit, dar acuma

eu nu ştiu, dacă patul mai e la locul unde a fost lucrat, ori dacă vreun meşter i-a tăiat piciorul ca să-l mute.,
Aşa vorbi, iar Penelopa simţi cum inima î se moaie şi genunchii i se îndoaie, când auzi de semnul, pe care i-l dete fără greş bărbatul ei, şi deodată izbucni în plâns şi-şi încolăci braţele amândouă în jurul gâtului lui Ulise şi-l sărută pe cap şi-i spuse:
— «Nu te supăra pe mine, tu cel mai cuminte dintre oameni, c Dumnezeu a vrut să ştiu ce-i necazul şi prea ne-a pizmuit norocul de a rămâne unul lângă altul ca să ne bucurăm de tinereţe şi să ajungem împreună în pragul bătrâneţii. Nu te mânia şi nu mă mustra, că nu te-am primii cu dragoste de cum te-am văzut, că-mi tremura inima'în mine ca să nu mă înşele cineva cu vorba venind aici, că mulţi mai umblă cu viclenii şi nici Elena nu se dădea dragostei cu un străin, de ştia că vitejii fii ai Greciei aveau să o aducă îndărăt în ţară, dar un zeu se vede că a împins-o la ruşinea asta şi nu i-a venit ei în gând păcatul, de unde să tras nenorocirea ei şi a noastră. Acuma tu mi-ai făcut dovada din felul cum mi-ai descris patul, pe care nimeni nu l-a văzut niciodată afară de noi doi şi de credincioasa Actoris, pe care mi-a dat-o tata când am venit mireasă aici, ca să-mi păzească uşa iatacului. De aceea, oricât aş sta la îndoială,
acuma te cred».
Aşa vorbi şi vorbele ei înteţiră şi mai mult în inima lui Ulise dorul de lacrimi şi mereu plângea şi-şi strângea în braţe frumoasa şi cinstita lui soţie.
Pe cât li se arată de dorit pământul, celor scăpaţi dintr-o corabie luată de valuri şi de furtună, pe care a zdrobit-o Neptun în mijlocul mării, lăsând numai pe câţiva să înoate spre ţărm cu trupul plin de spumă şi bucuroşi se urcă pe ţărm, pe atât şi Penelopa nu mai putea de bucurie privindu-şi soţul şi nu-şi putea desprinde din jurul gâtului lui braţele-i albe şi zorii trandafirii îi găseau acolo tot plângând, dacă Minervei nu-i venea un gând: noaptea lungă o opri şi ţinu în valurile mării pe zâna dimineţii şi o împiedică să-şi înhame caii iuţi, pe Lampos şi pe Faeton, ca să aducă oamenilor lumină. Iar Ulise îi spuse atunci soţiei scumpe:
— «Femeie, noi n'am ajuns. încă să isprăvim cu truda, că mai pe urmă o să trebuiască să mă apuc de un lucru şi mai lung şi mai anevoios şi să-l îndeplinesc, că aşa mi-a proorocit-o Tiresias, când m-am pogorât

în Iad ca să-l întreb, când o să mă întorc în ţară cu tovarăşii mei. Dar vino, acum, să ne culcăm şi să gustăm dulceaţa tihnei în acelaş pat». Iar cuminţea Penelopa îi răspunse:
— «Mergem să ne culcăm când îi dori-o, căci ţi-a dat voie Dumnezeu să te întorci acasă. Dar fiindcă ştii şi un zeu ţi-a spus-o: ce ţi-a mai rămas să faci? Căci de cât să o aflu mai

pe urmă, mai bine să o ştiu de pe acum».
Ulise îi răspunse:
—«De ce tot stărui ca să o afli, biată femee? Iată că n'o să-i ascund nimic şi o să-ţi spun totul, dar nici n'o să te bucuri, cum nici eu nu mă bucur. Tiresias mi-a poruncit ca să colind prin multe cetăţi. «Ia-ţi o vâslă în mâini, mi-a spus el, şi pleacă până o să ajungi la nişte oameni ce nu ştiu de mare, nu pun sare în mâncare, nu ştiu de vase, nici de vâslă, aripa corăbiei. Şi ca să-ţi spun un semn sigur, când îi da peste un drumeţ, care să creadă că duci pe umeri o lopată şi nu o vâslă, atuncea împlântă vâsla în pământ şi-i jertfeşte, după datină, lui Neptun un berbece, un vier' şi un taur. Intoarce-te apoi în Itaca şi închină la rând tuturor zeilor din cer jertfe întregi. Şi abia atunci, departe de mare, o să te ajungă dulcea moarte, la adânci bătrâneţe, păstor al unui popor îndestulat. Iată adevărul».
Iar Penelopa spuse:
—«De ţi-a făgăduit Dumnezeu o bătrâneţe fericită, asta înseamnă că o să scapi de relele de acum».
Pe când vorbeau aşa la lumina torţelor, Eurinoma şi cu doica aştemură patul şi, după ce-l isprăviră de făcut, Euriclea porni în odaia ei să se culce iar Eurinoma îi aduse cu o torţă în mână în ietac unde, cum intrară, plecă şi ea, iar ei se găsiră bucuroşi în patul părăsit de atâta timp.[1]
în vremea asta, Telemac şi cei doi păstori încetară hora cu femeile şi se duseră să se odihnească în curţile învăluite în întuneric. Iar după ce se desfătară îndeajuns cu dragostea, soţii se puseră să povestească trecutul. Ea îi povesti tot ce pătimise acasă de la puzderia de peţitori, care, de dragul ei, îi tăiau boii şi oile gustoase şi secau vinul în butoaie, iar el îi povesti tot răul ce-l făcuse el duşmanilor şi toate câte pătimise de la

[1] Aici se sfârşeşte adevărata Odisee, după cum rezultă din comentariile cercetătorilor antici ai operei homerice.

dânşii. Ea îl ascultă cu nesaţ şi somnul nu-i veni pe gene, până ce Ulise nu-şi isprăvi povestea. îi istorisi întâi cum i-a răpus pe Ciconi şi cum sosise în ţara rodnică a Lotofagilor; apoi cruzimea Ciclopului şi cum se răzbunase el, când îi mâncase fără milă pe tovarăşi; apoi cât de bine a fost primit de Eol şi darul i-l dăduse când a plecat, dar soarta nu i-a mai îngăduit să-şi mai vadă ţara, şi cum furtuna l-a luat pe valurile mării pline de peşte.
El îi povesti apoi cum a ajuns în Telefilos, la Lestrigoni, unde-i pieriseră toate corăbiile, afară de vasul scăpat de dânsul şi de vicleniile Circei şi de călătoria lui ca să-l cerceteze pe Tiresias pe lumea cealaltă, unde-şi văzu tovarăşii şi pe maică-sa, ce-l născuse şi-l alăptase din faşă.
îi povesti apoi cum a auzit cântul Sirenelor, cum a trecut pe lângă stâncile răsunătoare, pe lângă groaznica Caribda şi Scila, de care nimeni nu scapă teafăr şi cum ai lui au ucis boii Soarelui, cum Jupiter cu un bubuit de trăsnet i-a lovit vasul de i-au pierit toţi tovarăşii, afară de dânsul, care singur a scăpat de moarte şi a ajuns în insula Ogigia, unde zâna Calipso a vroit să-l ia de soţ, l-a iubit şi i-a făgăduit, dar nu l-a clătit, să-l facă fără moarte şi fără bătrâneţe şi cum, după ce a pătimit multe, a ajuns la Feaci, care l-au cinstit ca pe un zeu, şi l-au adus acasă cu daruri de vestminte preţioase, de aramă şi de aur din belşug. Aşa şi-a isprăvit el povestea, când somnul îi aţipi simţirea şi-i risipi grijile din suflet.
în vremea asta, după ce Ulise gustase dulceaţa dragostei şi a odihnei, Minerva cu ochii albaştri sculă pe zâna dimineţii din valurile mării, ca să aducă lumină oamenilor.
Ulise se repezi şi el din patul moale şi-i spuse Penelopei: — «Femee dragă, suntem amândoi sătui de atâtea necazuri: tu, plângând acasă întoarcerea mea plină de amaruri, iar eu, pentrucă, cu toată truda mea, Jupiter şi ceilalţi zei nu mă lăsau să mă întorc în ţară. Acum mi-am găsit patul mult dorit; ai grije de avutul meu strâns aici, că turmele pe care mi le-au mâncat trufaşii peţitori, o să le pun la loc, răpind eu altele şi Grecii o să-mi dea până mi s'or umplea din nou stânele şi staulele. Iar eu acum mă duc la ţară, la moşie, ca să-l văd pe tata care, bietul, sufere atât de lipsa mea. Ţie, femeie dragă, cât eşti de chibzuită, îţi dau un sfat, că, uite, îndată ce soarele s'o înălţa, zvonul măcelăririi

peţitorilor o să se împrăştie; de aceea, urcă-te în odăile de sus cu toate femeile şi stai ascunsă şi nu vorbi cu nimeni».
După ce grăi aşa, Ulise îşi puse pe umeri armele frumoase, sculă pe Telemac şi pe cei doi păstori, şi le porunci să se înarmeze, 'iar ei se supuseră pe dată.

Şi aşa trecură pragul porţilor, cu Ulise în frunte. Lumina zilei se revărsase peste întreg pământul, dar Minerva îi înveli în ceaţă şi-i scoase iute din cetate.
246
CÂNTUL XXIV
In vremea aceasta Mercur chemă la sine sufletele peţitorilor Penelopei; el avea în mână nuiaua de aur cu care, după plac, închide ochii oamenilor sau îi deschide pe ai celor adormiţi. O mişcă şi sufletele veniră după dânsul; cu ţipătul pe care-l scot liliecii în fundul peşterii, când unul cade de pe stâncă, de care cu toţi atârnă, cu acelaş chiţăit, îl urmară şi sufletele pe zeul ce mergea înainte pe cărările întunecoase. Ajunseră curând la şuvoiul Oceanului; trecură de Stânca Albă, de porţile Soarelui şi de norodul Viselor, intrară atuncea în lunca de asfodel a sufletelor morţilor. Aici găsiră sufletul lui Achile, fiul lui Peleu, pe al lui Patrocle, pe al lui Antiloc, pe al lui Aiax, care, de mare şi frumos ce era, venea după Achile, în jurul căruia se grămădiseră toţi, când sosi şi jalnicul suflet al lui Agamemnon, fiul lui Atreu, întovărăşit de sufletele tovarăşilor morţi cu dânsul la curtea lui Egist. Achile se porni atunci să spună:
— «Atride, noi crezusem că dintre toţi tu erai cel mai drag lui Dumnezeu, căci stăpâneai o mare şi viteză oaste, în câmpia Troiei, unde am pătimit atâtea şi, când colo, întâi pe tine te-a ajuns moartea nemiloasă, ce ne pândeşte pe toţi, de când deschidem ochii. Ah! De ce n-ai murit mai bine în faţa Troiei, în toată cinstea ta de domn, iar Grecii îţi înălţau cu toţii un mormânt şi lăsai fiului tău un falnic nume; dar ţi-a fost ursit să mori de moarte ticăloasă».
Iar umbra lui Atride răspunse aşa:
— «Norocosule fiu al lui Peleu, Achile, cel de o seamă cu zeii, ţie ţi-a fost dat să mori pe câmpia Troiei, departe de Argos şi în jurul tău fruntaşii Troienilor şi ai Grecilor s-au ucis între dânşii şi se certau pentru cadavrul tău, în vreme ce tu, întins în volbura de praf-ca un brad falnic, nu te mai
247
gândeai să mâni caii la luptă, dar noi am stat de harţă toată ziua şi nu încetam, dacă Dumnezeu n-o oprea cu o furtună. Te-am târât atuncea de pe câmpul de luptă şi te-am aşezat în faţa vaselor pe patul morţii; ţi-am spălat trupul frumos cu apă caldă şi te-am uns cu ulei. Plângeau Grecii cu toţii cu lacrimi fierbinţi şi îşi tăiau pletele. Atuncea maică-ta, cu nemuritoarele fete ale lui Nereu, sosi din valuri, de cum află de cumplita veste şi chiui năpraznic peste valuri, de se speriară Grecii şi o luau la fugă pe vase, dacă Nestor, de multe ştiutorul şi mult încercatul, nu-i oprea cu sfatul lui cel bun, spunându-le:
— «Opriţi-vă, voi fii ai Greciei, şi nu fugiţi, că doar e maica lui Achile, care a ieşit din valuri, cu surorile ei ca să-şi vadă fiul mort».
Cu vorbele lui se potoli spaima Grecilor. în vremea aceasta fiicele lui Nereu te-au înconjurat bocind amar şi te-au îmbrăcat în haine nepieritoare, apoi cele nouă Muze te-au jelit de-a rândul cu viers frumos, că nici un Grec nu şi-a putut stăpâni lacrimile.
Zi şi noapte, oamenii şi zeii au plâns fără răgaz iar în a optsprezecea zi te-au pus pe rug şi ţi-au jertfit o mulţime de oi şi de boi cu fruntea mândră. Trupul tău uns cu ulei şi cu miere şi învelit în haine dumnezeieşti a ars atunci în flăcări, în vreme ce oaste multă de Greci înarmaţi ţi se perindau pe dinainte, pe jos sau în care, de duduia pământul ca de război, iar când focul te-a mistuit, a doua zi, Achile, noi ţi-am strâns oasele, şi ţi le-am pus în miresme şi în vin curat, iar maica ta ne-a dat un urcior de aur, un dar, zicea ea de la Baccus, ieşit din mâna lui Vulcan, şi în el, strălucite Achile, îţi zac oasele cu cele ale lui Patrocle, nu departe de cenuşa lui Antiloc, pe care tu l-ai iubit mai mult dintre prieteni, după moartea lui Patrocle, iar deasupra noi, oastea aleasă a Grecilor, am înălţat un mormânt măreţ pe o limbă a ţărmului ieşită în Elespont[1], ca astfel, de departe, din largul mării, să fie văzut de călătorii de acum şi de oricând. Iar maică-ta a cerut învoire zeilor şi a pus odoare scumpe ca răsplată pentru vitejii ce ar birui la întrecere. Am fost de faţă la multe îngropări, când pe mormântul unui crai se încing la luptă tinerii să câştige răsplata, dar niciodată n-am fost uimit mai mult ca dinaintea odoarelor, pe care le-a pus maică-ta lângă corpul tău, că mult erai iubit de zei, Achile; de aceea moartea nu i-a dat uitării numele, ce o să rămână de pomină deapururi prin veacuri.
Heleşpont — „Marea Helei" — numele vine de la fiica lui Atamos, care s-a prăbuşit în apă, purtată în zbor, de berbecul cu lâna de aur.
248
Dar pe mine ce m-a aşteptat, după ce am isprăvit războiul? Mi-a fost ursit ca la

întoarcere să mor de mâna lui Egist şi a ticăloasei sale soţii».
Şi pe când ei vorbeau aşa, se apropie şi Mercur cu sufletele peţitorilor răpuşi de Ulise. Cum îi văzură, uimiţi, veniră înaintea lor.
Agamemnon îl recunoscu pe Amfimedon, fiul lui Melanteu, ce-l găzduise odată în Itaca şi-l întrebă aşa:
— «Amfimedon, de ce vă coborâţi în negrul iad, cu toţi fruntaşi şi toţi de o vârstă, parcă v'a ales anume floarea unei cetăţi? Va răpus oare pe mare Neptun stârnind mânia furtunilor cumplite? Ori pe uscat v'a cotropit duşmanii, pe când le jefuiaţi oile şi boii, sau când luptaţi pentru cetate şi neveste. Răspunde la întrebare, că doar ţi-am fost oaspe; ce, ai uitat că m'ai primit în casa ta, când am venit cu Menelau ca sa-l luăm cu noi pe Ulise la Troia? O lună am mers pe mare şi abia am reuşit să-l înduplecăm să vie».
Iar Amfimedon răspunse:
—«Slăvite fiu al lui Atreu, ba n'am uitat de loc ce-mi spui şi o să-ţi povestesc cu deamănuntul cum s'a întâmplat sfârşitul trist al vieţii noastre. Noi am fost peţitorii soţiei lui Ulise plecat de mulţi ani, dar ea nu se putea hotărî nici să ne respingă, nici să facă o nuntă nesuferită, ci urzea în mintea ei, cum să ne dea pierzării şi iată ce viclenie iscodi; se puse anume ca să ţese la dânsa o pânză mare, gingaşă şi subţire şi ne spuse:
— «Tinerii mei peţitori, acum că Ulise a murit, mai aşteptaţi şi nu mai tot daţi zor cu nunta, până nu isprăvesc pânza asta. Să nu i se destrame urzitura, că e giulgiul lui Laerte şi când nemiloasa moarte l-o aşterne în lungul somn, n'aş voi ca femeile din popor să spună că l-am îngropat fără giulgiu pe un crai ce a agonisit atâta avere». Aşa ne-a vorbit şi noi i-am dat crezare. De atunci ziua ea lucra la pânză iar peste noapte, la lumina torţelor, o destrăma, aşa că ne amăgi trei ani de-a rândul, iar când sosi şi anul al patrulea, când vremea îşi începu din noi şiragul, anii, lunile şi zilele se încheiară, una din roabe ce-i ştia taina o pârî şi noi o prinserăm târziu când destrăma tot ce lucra ziua şi o silirăm să o isprăvească. Dar în vreme ce ne desfăşura înaintea ochilor pânza, mare şi albă, de strălucea ca soarele şi luna, iată că nu ştiu ce zeu duşman 1'aduse, de nu ştiu unde, pe Ulise, la capătul moşiei lui, la casa păstorului de porci şi tot acolo sosi şi fiul lui întors de la Pilos, şi amândoi ne-au pus la cale moartea şi-au venit apoi la cetate, întâi Telemac, şi după dânsul Ulise, adus de un păstor îmbrăcat în zdrenţe ca un cerşetor murdar, gârbov de ani şi răzimat în băţ; aşa se prefăcuse şi venise pe neaşteptate, că nici cei mai bătrâni nu-l cunoscură. Noi îl certarăm şi-l lovirăm, dar el rabdă pe înfundate şi

ocările şi loviturile; iar când îi lumină mintea Dumnezeu, ajutat de Telemac, luă armele din sală şi le puse într'o odae încuiată cu zăvorul şi apoi o îndemnă cu viclenie pe soţia lui să ne aducă dinainte arcul şi securile lui Ulise, ca să ne luăm la întrecere, de unde avea să ni se tragă pieirea.
Nimeni nu izbuti să întindă arcul, că ne lipsea puterea, dar când arcul ajunse în mâinile lui Ulise, noi începurăm să-l ocăram şi mai mult şi să-l amenințăm să nu i-l dea, zică el ce a zice; dar Telemac îl îndemna să facă împotrivă, aşa că Ulise primi arcul şi, cum îl întinse uşor, săgeata şi zbură prin fier. Se repezi atunci în prag, unde se opri şi turnă pe jos o mulţime de săgeţi, şi, rotindu-şi ochii crunt, străpunse întâi pe Antinou, apoi trase la ţintă drept înainte şi nimeri cu săgeţile lui pe ceilalţi peţitori ce cădeau grămadă. Vedeai bine că un zeu îl ajută, căci, împreună cu fiul şi slugile lui, ca turbaţi, împrăştiau moartea în jurul lor, de răsuna întreaga sală de gemete şi lovituri, iar podeaua era lac de sânge. Aşa, Agamemnon, am pierit noi! şi trupurile noastre şi acum zac la curtea lui Ulise, căci cei de acasă nici nu ştiu ce ni s'a întâmplat, că ne spălau sângele negru de pe răni, ne îngropau cu bocete, că asta e cinstea sorocită».
Iar Agamemnon spuse:
—«Fericitule fiu al lui Laerte, iată că ţi-ai găsit femeia! Ce suflet drept, cinstit şi mândru a fost în neprihănita Penelopă! Cum şi-a adus ea aminte de bărbatul fetiei ei! Nici când n'o să-i piară slava numelui, căci cântăreţii inspiraţi de Muze au să cânte pe cuminţea fiică a lui Icar. Ea nu şi-a întins mâna ucigaşă spre soţul ei ca fiica lui Tindar, a cărei amintire o să fie hulită în cântece cumplite şi ruşinea ei o să cadă şi asupra femeilor cinstite».
Aşa vorbeau sufletele între ele în Iad în tainiţile pământului.
în vremea asta Ulise cu tovarăşii se depărtaseră de cetate şi ajunseră la mândra moşie a lui Laerte, pe care el şi-o cumpărase, după ce multe pătimise; aici îşi avea el casa şi în jurul ei se aflau şi bordee, unde şedeau şi mâncau şi se odihneau robii ce-i lucrau moşia.

Pe lângă el mai avea şi o bătrână Siciliana ce se îngrijea în pustietatea asta de bătrân. înainte de a intra, Ulise le spuse la ai lui:
—«Intraţi în casă, tăiaţi îndată pentru masă un porc, cel mai bun din turmă, că eu merg să-l încerc pe tata ca să văd de mă cunoaşte ori de m'a uitat, după o lipsă atât de mare». Şi cum vorbi aşa şi dădu armele păstorilor, care intrau în curte, pe când Ulise, ca să-l încerce pe Laerte, apucă prin grădina încărcată.
250
Dar nu găsi nici pe Dolios, grădinarul, nici pe băieţii lui, nici pe ceilalţi robi, căci se duseseră cu toţii să strângă mărăcinii, cu care să facă gardul grădinii. Ulise nu-l găsi decât pe taică-su în grădină, săpând cu sapa buruienile sub un copac; el avea pe dânsul o haină murdară şi peticită şi, ca să nu se zgârie, legase de picioare nişte pulpare vechi de piele; în mâini avea mănuşi, iar pe cap o căciulă de piele de capră, cum e mai jalnic. "Vazându-l aşa de gârbov de bătrâneţe şi mohorât, Ulise se opri sub un păr stufos şi izbucni în lacrimi. Se chibzui apoi în sine, dacă să meargă la dânsul şi să-l sărute şi să-i povestească cu deamănuntul cum s'a întors în ţară ori mai întâi să-l întrebe ca să-l încerce şi i s-a părut, la urmă, că e mai bine să-l încerce cu vorba şi de aceea se îndreptă spre dânsul tocmai când el săpa încovoiat o groapă la tulpina unui copac şi-i spuse:
— «Bunicule, dar bine ştii grădinăria, că totul e îngrijit aici şi măslinii şi smochinii şi perii şi viţa şi în fiecare petec de pământ ţi se vede osteneala, dar trebuie să-ţi spun şi te rog să nu te superi de vorba mea; tu te îngrijeşti de toate dar nu şi de tine, că prea eşti doborât de bătrâneţe şi de lipsuri şi prea eşti rupt la haine, nu că stăpânul nu-ţi poartă grija că eşti leneş, că de mă uit la tine, tu n-ai nimic de rob în faţa ta frumoasă şi în portul tău mândru; pari mai de grabă un stăpân, dar ca unul care, după ce a ieşit din baie şi-a mâncat bine, se întinde pe un pat moale ca bătrânii. De aceea, spune-mi, rogute, cui îi slujeşti şi de a cui
grădină te îngrijeşti?
Şi mai răspunde-mi drept la o altă întrebare: sunt oare cu adevărat în Itaca, aşa cum mi-a spus pe drum un trecător, nu în toate minţile, căci nici n'a apucat să-mi spună de un prieten al meu, de care l-am întrebat, dacă trăieşte sau e mort, şi s'a dus. Căci să-ţi spun şi ia seama la vorbele mele: de mult am găzduit la mine un om străin şi-a fost binevenit la vatra mea; zicea că se trage din Itaca, din Laerte, fiul lui Arcesios; l-am dus la mine şi, cu drag primit, în grabă l-am ospătat şi i-am făcut şi daruri cuvenite şapte talanţi de aur măestrit lucrat, un ulcior de flori în argint curat şi douăsprezece mantii, tot atâtea covoare, dulame şi tunice, şi pe deasupra patru femei, frumoase şi iscusite la lucru, alese chiar de dânsul».
Atunci Laerte, începând să plângă, îi spuse:
— «Aici, străine, e ţara aceea, de care mă întrebi, dar nişte oameni răi o stăpânesc acuma, aşa că în zadar ai făcut tu drumul, de care mi-ai pomenit. Aci, dacă ţi-ai găsi în Itaca prietenul iubit, nu te-ar lăsa să pleci înainte de a te ospăta şi el şi de a-ţi da daruri la fel cu ce i-ai dat tu, aşa
251
cum, se cuvine, dar spune-mi câţi ani au trecut, de când l-ai primit pe bietul tău prieten? Că el e fiul meu, dacă ce a fost nu-i cumva decât un vis. Sărmanul de el, departe de ai lui şi de pământul ţării, l-au înghiţit peştii, ori l-au mâncat păsările şi fiarele sălbatice; nu l-a plâns la înmormântare nici nrajcă-sa, nici eu, care l-am născut şi în patul lui de moarte nu i-a închis ochii Penelopa şi nici nu l-a scăldat în lacrimi, că asta e partea celor morţi. Dar spune-mi drept, că vreau să ştiu, cine eşti şi de unde eşti? Unde ţi-i cetatea *şi* neamul, unde ţi-i oprită corabia ce te-a adus aicea cu tovarăşii, ori te-â adus o corabie străină, care a pornit mai departe, după ce te-a lăsat pe ţărm?» Ulise răspunse:
—«Ca să-ţi spun drept, eu sunt din Alidas[1], unde am o casă mândră; tatăl meu e craiul Afidas, fiul lui Polipemon, şi mă numesc Eperitos şi fără voie m'a împins soarta de pe coasta Sicaniei[2] aici, iar vasul mi-e tras la ţărm, departe de cetate. Au trecut inci ani de când bietul Ulise a fost pe la mine şi, la plecare, păsările i-au zburat în dreapta şi l-am lăsat bucuros să plece şi el însuşi era voios şi mai trăgeam nădejdea să ne vedem ca oaspeţi şi să ne facem daruri».
Aşa vorbi şi un negru nor de jale îl copleşi pe bătrân, care luă cu amândouă mâinile ţărână şi o împrăştie pe capul alb şi gemu adânc.
Când îi văzu durerea, Ulise se înduioşa şi un vânt îi umplu nările şi atunci se repezi de-I strânse pe bătrân în braţe şi-l acoperi cu sărutări, spunându-i;
—«Eu sunt, tată, acela pe care îl aştepţi, şi iată că am sosit după douăzeci de ani în

draga mea ţară, de aceea nu mai plânge şi nu mai boci şi acum ascultă, căci trebuie să ne grăbim, că la curte i-am ucis pe peţitori, de le-am plătit toate ocările şi nelegiuirile ce mi-au făcut».
Atunci Laerte îi spuse:
—«De eşti tu fiul meu Ulise, întors în ţară, dă-mi un semn vădit ca să te pot crede».
Iar Ulise îi răspunse:
— «Priveşte întâi rana asta făcută pe vremuri pe Parnes de colţii unui mistreţ, când m'am dus la bunicul meu Autolicos ca să-mi dea nişte daruri, pe care mi le făgăduise chiar aici şi mai ascultă-mă să-ţi număr copacii din grădină, pe care mi i-ai dat tu mie, de mult, când, copil, ţi-am cerut
'Localitate inexistentă. [2]Sicilia.

şi mă ţineam de tine. Am umblat atunci prin grădină şi tu-mi spuneai numele fiecărui copac, şi mi-ai dat 13 peri, 10 meri, 40 de smochini şi la urmă mi-ai făgăduit să-mi dai şi 50 de rânduri de butuci de vie, ale căror ciorchine se coc la vremea lor».
Şi cum îi vorbea, bătrânului i se muia inima şi i se îndoiau genunchii, că, după semnele ce i le dase fără greş, nu se putea să nu-l cunoască pe Ulise. El îşi aruncă braţele în jurul gâtului lui Ulise, care-l strânsese leşinat la piept, iar, când începu să răsufle, se porni să spună:
—«Doamne, puterea ta mai este încă mare, dacă-i adevărat că peţitorii şi-au plătit scump nelegiuirea, dar eu mă tem ca să nu vină asupra noastră locuitorii din Itaca, ba chiar să cheme şi pe cei din Cefalonia».
Iar Ulise îi răspunse:
—«Linişteşte-te, tată, şi nu duce grija asta, dar hai să mergem aici la casa ta, lângă grădină, unde am trimes şi pe Telemac, pe Eumeu, pe Filetios ca să ne gătească mai iute masa».
După ce vorbiră aşa, ei se duseră spre casă, unde găsiră pe Telemac şi pe cei doi păstori credincioşi, pe când tăiau carnea şi dregeau vinul. Bătrâna Siciliana îl îmbăie pe Laerte, îl unse cu ulei şi-l îmbrăcă cu haine frumoase, iar Minerva se ivi şi dânsa, de-i spori puterea şi-l făcu să pară mai mare şi mai falnic. Iar când ieşi din baie, Ulise se minună, când îl văzu cum seamănă cu zeii şi-i vorbi aşa:
—«De bună seamă, tată, că Dumnezeu ţi-a dat frumuseţe şi măreţie în arătare».
Bătrânul îi răspunse:
—«De ce nu mi-au îngăduit Jupiter, Apolon, Minerva, să vin şi eu ieri la curtea ta, aşa cum eram pe vremuri, când, în fruntea Cefalonienilor, am cucerit pe uscat mândrul oraş Nericos[1]; luam şi eu armele şi luptam şi eu alături de voi cu peţitorii, pe mulţi dintre dânşii îi culcam la pământ, iar tu, Ulise, tare te mai bucurai».
Aşa vorbea, iar ceilalţi isprăviră de gătit masa şi se aşezară în rând, în jeguri şi pe scaune şi îşi întindeau mâinile spre mâncare, când iată că sosi şi bătrânul Dolios cu fiii săi trudiţi de muncă, de unde îi chemase bătrâna Siciliana, care le dădea hrana şi se îngrijea de Laerte, de când îl doborâse bătrâneţea. Iar când văzură pe Ulise şi-l cunoscură, ei statură buimaci; dar Ulise îi îmbărbăta cu blândeţe aşa:
Probabil aşezat în Grecia continentală.

—«Ia loc la masă, moş Dolios, şi nu vă tot uimiţi că, măcar că mi-i foame, de mult vă aşteptăm».
Şi când vorbi aşa, moş Dolios se repezi cu braţele întinse şi luă mâinile stăpânului şi le sărută, spunând:
—«Iată că te-ai întors la noi, ce ne topeam de dorul tău şi nu mai credeam să te mai vedem dar Dumnezeu ni te-a adus. Noroc, Ulise, fii fericit, şi totul să-ţi meargă în plin. Dar spune-mi, dacă Penelopa ştie că te-ai întors, ori să trimitem pe cineva să-i ducă vestea».
Ulise îi răspunse:
— «Ştie, moş Dolios, nu te mai osteni».
Aşa-i vorbi, şi se aşeză în jeţul lui, la fel şi fiii lui Dolios, după pilda tatălui lor, sărutară mâinile stăpânului şi pe urmă se aşezară la masă, în rând, lângă Dolios.
Dar pe când ei se ospătau în casa lui Laerte, se răspândi în tot oraşul vestea morţii peţitorilor, şi atunci mulţi oameni veniră de pretutindeni la curtea lui Ulise, care răsuna de bocete şi jale; fiecare îşi scoase mortul de-l îngropa, iar pe cei de aiurea îi dădură pescarilor de-i puseră în corăbii ca să-i ducă pe la casele lor; apoi, mâhniţi, se adunară

cu toţii gloată la sfat şi, când porni soborul, Eupiteu se ridică să ia cuvântul, că-l doborâse durerea după fiul său Antinou, pe care Ulise îl ucisese cel dintâi, şi cu gemete vorbi aşa:
—«Prieteni, mare pacoste a fost omul ăsta pentru Greci! Unde-s voinicii, pe care i-a dus la război? Au pierit şi vasele, au pierit şi voinicii, iar el a ucis pe fruntaşii Cefaloniei. De aceea, până a nu fugi la Pilos ori în Elada, unde domnesc Epeii, să mergem asupra lui, altfel ne facem de ocară pe vecie, că n'am ştiut să ne răzbunăm moartea fiilor şi fraţilor noştri, că, fără asta, mie mi-e viaţa amară şi aş vrea mai bine să murim, să ne vedem morţii în iad. Să pornim ca să nu-l lăsăm să fugă».
Aşa vorbi plângând Eupiteu, şi mila îi cuprinse pe toţi Grecii, când iată că, treziţi din somn, Medon şi cântăreţul se apropiară, venind de la curtea lui Ulise, şi se opriră în mijlocul adunării; toţi rămaseră uimiţi, iar Medon grăi aşa mulţimei:
— «Locuitori ai Itacei, fiţi cu luare aminte şi aflaţi că tot ce a săvârşit Ulise n'a fost fără voia zeilor, că chiar cu ochii mei am văzut cum, sub chipul lui Mentor, stătea lângă dânsul un zeu, care, când îmbărbăta pe Ulise, când se repezea în sală de tulbura pe peţitori, de căzeau ca snopii».
254
El le vorbi aşa şi frica îi cuprinse pe toţi. Atunci luă cuvântul bătrânul Haliterse, fiul lui Mastor, care. singur, ştia ce a fost şi ce are să fie, şi cu
judecată îi sfătui aşa:
— «Ascultaţi, locuitori ai Itacei, ce o să vă spun: din pricina voastră, vă vine pacostea asta, că nu m-aţi ascultat nici pe mine, nici pe Mentor, păstor de oameni, şi n'aţi înfrânat trufia feciorilor voştri ci i-aţi lăsat să săvârşească nebuneşte nelegiuiri, să toace avutul, să necinstească femeia unui fruntaş de al nostru, căci nu credeau să se mai întoarcă. Acum să faceţi cum vă spun şi o să fie bine: să nu pornim asupra lui, de nu vreţi să cadă pacostea asupra noastră».
La aşa vorbe ei se despărţiră zgomotos în două tabere, unii plecară, iar alţii rămaseră pe loc, că nu le plăcuse sfatul lui Haliterse ci sfatul lui Eupiteu. Ei luară îndată armele, şi când străluciră de aramă, trecură prin cetate în gloată, iar în frunte mergea Eupiteu, cu gândul să răzbune moartea fiului său, dar bietul n-avea să se mai întoarcă, fiindcă moartea
îl aştepta acolo.
în vremea aceea Minerva îi spuse lui Jupiter:
—«Tată, cel mai puternic dintre zei, răspunde întrebării mele, de ce ne ascunzi tu gândul tău? Voieşti să aţâţi din nou războiul şi luptele amarnice, ori vrei ca taberele amândouă să se unească în pace şi frăţie?»
Iar Jupiter îi răspunse:
—«Copilă dragă, de ce mă întrebi, n-ai pus tu la cale întoarcerea lui Ulise, şi nu i-ai pregătit-o tu? Fă cum vrei, dar uite cum aş crede că-i mai bine. Deoarece Ulise i-a pedepsit pe vinovaţi, să-şi dea cu toţii mâna şi domnească în pace de acum. Iar noi să ştergem din amintirea oamenilor uciderea fiilor şi fraţilor lor, să se iubească ca odinioară, şi pacea şi belşugul să domnească între dânşii».
Vorbele lui înflăcărară pe zeiţă, care îşi luă sborul din vârful Olimpului. în vremea asta, în casa lui Laerte, mesenii îşi potoliseră foamea, când
iată că Ulise vorbi aşa:
—«Să iasă unul dintre voi să vadă de nu s-au apropiat vrăşmaşii». Aşa grăi şi unul dintre fiii lui Dolios se şi repezi şi se opri în prag, de
unde zări gloata ce înainta, şi-i spuse lui Ulise:
—«Sunt aproape, să ne încingem armele iute».
La vorbele astea Ulise, cu cei trei tovarăşi şi cu cei şase fii ai lui Dolios, îşi apucară armele, ba se înarma şi Dolios, că, deşi cu plete albe, nevoia îl împingea la luptă, pe lângă dânşii mai veni şi Minerva cu chipul şi glasul lui Mentor. Când o văzu, Ulise se bucură şi spuse lui Telemac:
255
—«A venit clipa, Telemac, să te năpusteşti în toiul luptei, că aşa se cunosc aleşii. Nu-ţi fă de ruşine neamul, care pururi a strălucit pe pământ prin vitejie, şi virtute».
Iar Telemac răspunse:
— «O să vezi, iubite tată, că n'o să-ţi fac neamul de ocară, cum te temi». Răspunsul lui îl umplu de bucurie pe Laerte, care spuse:
—«Doamne, ce zi fericită am apucat să văd, cum fiul şi nepotul meu se întrec în

bărbăţie!»
Iar Minerva se apropie, de spuse:
—«Fiule al lui Arcesios, tu cel mai scump dintre tovarăşi, te roagă întâi de Mmerva şi de tatăl ei, apoi roteşte-ţi suliţa şi o aruncă».
Cu îndemnul ăsta îi dădu bătrânului puteri de zeu şi îndată el se rugă de Minerva şi de tatăl ei, îşi roti suliţa şi o zvârli drept în coiful lui Eupiteu, de-i străbătu arama şi nimeri în cap. Eupiteu se prăbuşi cu zgomot, de-i zăngăniră armele. Ulise şi Telemac se năpustiră atunci spre cei mai de aproape şi-i secerară cu săbiile şi suliţele şi-i ucideau pe toţi, de nu striga Minerva şi nu-i împiedica pe luptători:
—«Oameni buni, sfârşiţi războiul şi nu mai vărsaţi sânge ci plecaţi îndată».
Aşa strigă Minerva şi ei de frică îngălbeniră cu toţii, şi, în spaima lor, îşi aruncară armele pe jos, când auziră strigătele zeiţei şi, de dragul vieţii, ei fugiră în cetate; dar Ulise cu un groaznic ţipăt se repezi asupra lor, ca un vultur ce se lasă din nori. Jupiter îşi aruncă atunci trăsnetul în faţa zeiţei şi îndată Minerva îi spuse lui Ulise:
— «Fiu al lui Laerte, năprasnice Ulise, opreşte lupta dintre fraţi, ca nu cumva să superi pe cel ce aruncă trăsnetul».
Aşa vorbi Minerva şi, bucuros, Ulise o ascultă. Iar zeiţa, sub chipul lui Mentor, încheie pacea deapururi între toţi.
SFÂRŞIT